

# ČASOPIS

PRO

**KATOLICKÉ**

**DUCHOVENSTVO.**

---

**WYDÁWÁN**

OD

KNJŽECJ ARCIBISKUPSKÉ PRAŽSKÉ

**KONSISTORĚ.**



**TŘINÁCTÝ ROČNJ BĚH.**

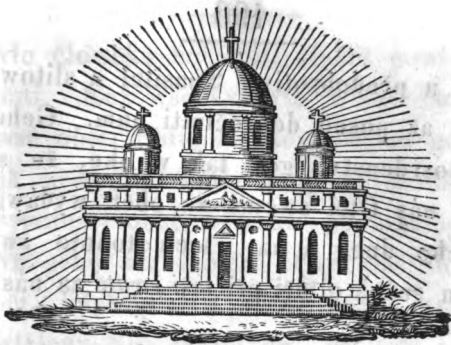
*Swazek druhý.*

---

**W PRAZE, 1840.**

**W knjžecj arcibiskupské knihtiskárně, u Wácl. Špinky.**

**Sed sciendum nobis est, quod divina operatio, si ratione comprehenditur, non est admirabilis; nec fides habet meritum, cui humana ratio praebet experimentum.— Sed haec ipsa nostri Redemptoris opera, quae ex semetipsis comprehendere nequaquam possunt, ex alia ejus operatione pensanda sunt; ut rebus mirabilibus fidem praebent facta mirabiliora. S. Gregor. homil. 26.**



## Pogednánj.

---

### 1. O neyswětějšj oběti mše swatě.

Od

**Jana Valeriana Jirsjka,**

knjžecjho arcibiskupského notáře, a faráře w Minicjcht.

---

**G**estí to článek wjry křesťanské, že Syn Božj z lásky k lidem se wtělil, a že lidi pro hřjch od Boha zawržené wykaupil, obětowaw se za ně na dřewě kříže Otcí swému nebeskému. On přišel na tuto bjdnau, hřjšnau zemi, přigal na sebe přirozenost lidskau, a gakž swým učenjm a přjkladem, takž i swým utrpenjm a přehořkau smrtj swau od bludu a newěry, od hřjchu kletby Božj a wěčných zaslaužených trestů ráčil nás oswoboditi. On hřjchy naše wzaw na sebe, a za nás se dobrowolně obětowaw Otcí swému nebeskému, přetrpěl wše to, což gsme my sami měli trpěti. Tjm zaplatil wšecken dluh náš, a wygednal nám opět lásku a milost Božj. A wšak ten

1\*

předrahý a předobrotivý Spasitel a slitownjk nás nepřestal až posud dobročiniti nám. Geho láska, gehu milosrdenstwj gest tak weliké, že se posawáde za nás Otcu swému za oběť wydává. Činj to každého dne, a na všech tohoto swěta mjstech, an se na oltáři při *mši swaté* za nás obětuge.

### §. 1. Co gest oběť *mše swaté*.

Giz gakési wnitřnj srdce puzenj má každého člowěka k tomu, by Bohu, Stwořitele swého, i zewnitřnjmi skutky za neyvyššjho Pána a dárce wšeho dobrého wyhlašowal. Z tohoto přistwořeného citu člowěk částku těch wěcj, kteréž od Bohu obdržel, Bohu zase mile a rád na důkaz swé poddanosti a wděčnosti dává, čili *obětuge*. Protož žádné náboženstwj nebylo bez obětj. Co swět swětem stogj, wždy dobřj a nábožnj lidé považowali to za neypřednějšj powinnost swau, konánjm něgakých obětj Pánu Bohu swau poddanost, wděčnost a lásku na gewo dawat. Giz prarodičowé pokolenj lidského přinášeli Pánu Bohu wšeligaké dary, gakýchž gim přjroda poskytowala. Tomu wučili také djtky swé; nebo čteme w pjsmě swatém o nich, že také Bohu oběti přinášely. Tento obyčeg přecházel od gednoho pokolenj na druhé; neboť mámež z pjsma swatého, že Noe, Abraham, Isák a Jakub oběti konali Bohu. Pozděgi pak Bůh sám zákonem Mogžjšowým wyslowně oběti přikázal, ano i vlastnjmi zákony wyměřil způsob, gakžby se mu obětowati mělo. Tu

giž nebylo člověku na vůli, alebrž povinnostj oběti konati. Než všecky tyto w starém zákoně předeepsané oběti ljbily se Nejvyššjmu gen proto, poněwadž předobrazowaly onu neydůstogněgšj a Bohu neymilegšj oběť, kterauž po čase gednorozený Syn geho na dřewě kříže obětowati měl. Tuto oběť, když přišla plnost času, wykonal w skutku wtělený Syn Božj; on „*dal sebe samého za nás, aby nás vykoupil od všeliké nepravosti,*“ Tit. 2, 14. Abychom ale na to nikdy nezapomjnali, což pro spasenj naše učinil, a měli netoliko wždy trwagjcej památku lásky a přehořké smrti geho, nébrž i aučastenstwj všech těch zásluh, gichžto swau smrtj na kříži nám wyzjskal, ustanowil Pán Jezjs z nestihlé lásky swé při poslednj wečeři oběť nekrwawau. Proměniw totiž chléb a wjno w tělo a krew swau, přikázal uředlnjkům swým, aby totěž na geho památku činili. Luk. 22, 19. Podlé toho rozkazu činili swatj Apoštolowé, a činj posud kněžj w cjrkwí katolické totěž při mši swaté, což Pán a Spasitel při poslednj činil wečeři. Oni berau tak gako Pán Jezjs chléb a wjno do rukau, obé slowy Páně w tělo a krew geho proměňugj, a na oltáři Bohu Otcí w oběť přinásegj. Že však oběť tato w skutku tauže gest obětj, kterauž Pán Jezjs na dřewě kříže gest wykonal, průwodnoť gest z toho, že gak při oběti na kříži tak i při oběti mešnj tentýž gest kněz Jezjs Kristus, kterýž se obětuge, a že na oltáři totěž se děge, což Šyn Božj na hoře Kalwarské gest učinil, gešto se

zde tak, gakož tam, za lidi Bohu obětuge. Wšecken rozdjl záležj toliko w tom, že zde newiditelně, tam widitelně; zde skrze ruce kněze, tam vlastnjma rukama, zde bez bolesti a krwe, tam s bolestj a krwj se Pán obětował. Protož dobře a práwě uěj ejrkew katolická, anať prawj: „*že mše swatá gest nekrwawá obět nowého zákona, wždy trwajcej památka krwawé oběti, kterauž Ježíš Kristus na křjži dokonál.*“

Toto učenj gest wolmi utěšitelné. Ten Pán a Spasitel, kterýž pro wykaupenj naše krwawau smrtj na křjži umřel, každodenně se při mši swaté za nás obětuge, nepřestáwage našjm prostřednjkem u swého Otce nebeského býti. Gaká to útěcha pro každé lidské srdce spasenj swého žádostiwé!

**§. 2. Byla-li obět mše swaté předukázána a předožnámena w starém zákoně,**

Podlé prorockých předpowědj měl Spasitel swěta dwogj obět wykonati, obět totiž krwawau a nekrwawau. Obě pak tyto oběti byly předobrazuěny a předožnámeny w starém zákoně, Gako Isák na ramenau swých dřjwj k oběti na horu Moria nesaucej wyobrazil krwawau obět: rowně tak zase Melchisedech, král Sálemský a spolu kněz Boha neyvyššjho předukázal nekrwawau obět Kristowu, Abraham poraziw nepřjtele, a odňaw mu wšecku kořist, nawracowal se co wjtěz do vlasti swé. I wyšel Melchisedech wjtězi wstrjce, občerstwil ho pokrmem a nápojem; spolu ale také,

gsa kněz Boha nevyššjho, Hospodinu chléb a wjno obětował. 1. Mogz. 14, 18. Tato obět Melchisedechowa owšem wyobrazowala obět Kristown; neb ginák pročby sic Duchem Božjm nadšený, korunovaný prorok nazýwal Jezjše knězem podlé řádu Melchisedechowa? Žalm 109, 4. I apoštol swatý Pawel dokazuje, že gakož ona obět Melchisedechowa, takž i proroctwj Dawidowo toliko o Kristu Pánu dá se slyseti. Žid. 5, 10 — 11. Podlé proroctwj Dawidowa má Pán Jezjš knězem býti na wěky. Kterakby ale to wěčné kněžstw Syna Božjho obstálo, kdyby žádná giž wjce oběti nebylo? Syn Božj má též býti knězem podlé řádu Melchisedechowa. Zda tedy nemusj se také geho obět podobati oběti Melchisedechowě? Giž ale Melchisedech chléb a wjno obětował, a protož také obět Syna Božjho způsobj chleba a wjna mji musj.

Gakož ale obět Kristowa, gak krwawá takž i nekrwawá předobrazněna byla w starém zákoně: rowně tak i ta obogj obět byla předoznámena. Krwawau obět zwěstuge Dawid, mluwě w osobě budaucjho Messiáše: „*Oběti zápalné a oběti za křjch (zákonem Mogzjšowým předepsané) nežádal gsi, ale tělo způsobil gsi mi. Tedy řekl gsem: Ay yduť (totiž sám sebe obětowati), abych činil ó Bože vůlě twau.*“ Žalm 39, 7. A prorok Isaiáš dj o Messiášowi: „*Obětowan gest, proto že sám chtěl.*“ Isai. 53, 7. Nekrwawau ale obět, kterauž Wykupitel swěta spolu a zároveň měl obětowati, předpowjďá

prorok Malachiáš. Podlé geho slow měla po wy-  
 zdviženj obětj starozákonnjch nowá obět, a sice  
 na každém mjstě, Bohu obětována býti. Mluwj  
 totiž skrze ústa geho sám Bůh takto: *Nenj mně  
 vůle we wás, a darů nepřijmu z ruky wašj. Nebo  
 od východu slunce až do západu veliké gest gměno  
 mé w národech; a na každém mjstě posvěcena a o-  
 bětována býwá gměnu mému oběi čistá: nebo veliké  
 gest gměno mé w národech.*“ Malach. 1, 10 — 11.  
 Tato slowa bedliwě wážená, zřegmě kladau nám  
 na rozum, že ta Bůh skrze proroka předpowjdá  
 skončenj starozákonnjch a početj oběti nowé a či-  
 sté, kteráž se mu na každém mjstě bude oběto-  
 wati. Poněwadž ale ta obět, kterauž Pán Ježjš  
 na dřewě kříže dokonal, toliko na gednom mjstě,  
 a gen gednau se stala, tau přjčinau nemůž toto  
 proroctwj k oné krvawé oběti směřowati, nobrž  
 má-li býti platné, musj až do dnešnjho dne giná  
 geště obět býti, kterážby se Bohu na každém mjstě  
 obětowala. A že to obět mše swaté gest, učj  
 tomu swatá cjrkew katolická, darem neomylnosti  
 obdařená fkaucj: *To gest ta čistá oběi, o kteréž  
 předpowěděl Bůh skrze Malachiúše, že gměnu geho,  
 kteréž veliké bude w národech, na každém mjstě o-  
 bětována bude.*“ Concil. Trident. sess. 22. c. 1.

Welemaudře učinil Bůh, že gjž mnoho set  
 let napřed předobrazil a předoznámil tuto pře-  
 drahan obět; neb tjnž během učinil swět na ni  
 pozoren, a zwýšil gegj důstognost a wznešenost.  
 Z těchto přjpraw, kteréž Bůh učinil, wyswjta ta-

ké, že velmi milá a drahá musj býti oběť tato před obličejem Božjm. A kterak by nebyla? Můz-li co světějšího a Bohu milejšího pomyšleno býti nad tuto oběť, w kteréžto se sám předrahy a neymilejší Syn geho způsobem nekrwawým obětuge. Slušno tedy bylo a whodno, by tato ney-swětější oběť i neobyčejným během byla světu napřed oznámena a ohlášena.

**§. 3. Zdali podle pjsm swatých Kristus sám oběť mše swaté ustanowil.**

Chtěge Pán Jezjś ono weliké djlo wykaupe-  
nj našeho dokonati, stolowal geště naposledy před  
smrtj swau s učedlnjky swými w Jerusalémě. Po-  
něwadž ale práwě weliká noc nastáwala, při kte-  
réž židům prikázáno bylo, gjsti beránka na pa-  
mátku gegich otcům od Hospodina prokázané mi-  
losti, že gegich prworozence w oné přehrozné  
noci zachowal, gešto wšecko prworozenstwo Egypt-  
ských zhynulo: gedl i Pán se swými učedlnjky  
dle tohoto obyčege beránka welikonočnjho. Po-  
wečeřew pak a wykonaw tento náboženský oby-  
čeg, wzal chléb do swých ney-swětějších rukau,  
a poněwadž židé při slawnosti welikonočnj ne-  
kwašeného uzjwali, tedy nepochybně wzal Pán  
Jezjś do rukau swých chléb nekwašený, zehnal,  
dobrořečil, lámal, a podáwage swým učedlnjkům,  
řekl, aby gedli, že to gest tělo geho. Podobně  
učinil s kalichem wjuem naplněným, kterýž také  
podal gim s tjm slowem, aby z něho pili, že gest

krew geho. Swatý Lukáš ustanowenj a zřizenj této předrahé oběti takto wypisuge: „*A wzaw chléb, djky činil, a lámal, a dáwal gim, řka: Totoi gest tělo mé, kteréž se za wás dáwa: to činite na mau památku. Těž i kalich, když odwečeřel, řka: Tentoi gest kalich nowý zákon w mé krwi, kteréž za wás bude wylita.*“ 22, 19 — 20.

Pán Jezš řekl: „*Totoi gest tělo mé, kteréž se za wás dáwa.*“ Slowjčko „*dáwa*“ w přjtomném čase znj, a tjm poučeni býwáme, že Kristus swaté tělo swé negen dal, nýbrž až posud na oltáři dáwa, aneb w přewelebnau oběť přinášj. Řekl tolikéz: „*To činite na mau památku.*“ Těmito slowy přikázal Pán Jezš učedlnjkům swým, by netoliko těla a krwe geho požjwali, nobrž totěž činili, což on zde činil, to gest, by tělo a krew geho obětowali. A že' slowům geho dobře porozuměli, pozděgi se přeswědjme, až totiž o tom řeč bude, že w skutku tuto oběť gsau konali.

Poněwadž giž na gewě ležj, že Kristus Pán, náš Bůh a Spasitel, sám tuto oběť ustanowil a w nj pod způsobau chleba a wjna tělo a krew swau podává a obětuge, tau přjčinau „*wzdeyme gemu čest, a klaněyme se tomu, kterýž učinil nebe a země, i moře, i studnice wod.*“ Zgew. 14, 7. Onen beránek, kterýž byl miláčku Páně swatému Janowi okázán na hoře Sinai, okazuge se i nám na oltáři, a gestit to ten samý beránek, kterýž snjmá hřjchy swěta, „*kterýž gest zabit, a hoden wzjti moc, a božstwj. i maudrost, i sžtu, i čest, i sláwu, i po-*

žehnánj.“ Zgew. 5, 12. Gestit̄ to ten beránek, kterýž na slovo kněze sstupuge s nebe na zem, stánek sobě činj na oltáři, a za hřjchy lidské tělo a krew swau Bohu Otcu swómu nebeskému obětuge.

§. 4. Zdal obět̄ mše swaté byla od apoštolů konána.

Že swatj apoštolowé tuto neydražšj obět̄ gsau konali, důkazem toho gest giž gegich úplné poslušenstwj, kteréž Pánu Ježjši wždy prokazowali. Nad to wyše doswědčugj *Skutkowé Apoštolštj*, že ta slowa Páně: „*To činite na mau památku*“ nebyla k nim nadarmo řečena. Wyprawuge totiž o nich w této knize pjsma swatého Lukáš swatý: „*že trwali w zdjlnosti lámánj chleba a w modlitbách*.“ Skut. Apost. 2, 42. Před lámánjm chleba ale, gakž widjme z přjkladu Ježjšowa, učiniti se musilo prwé *poswěcenj*, na němžto podstata a gádro oběti záležj; neboť Kristus Pán dřjwe djky činil, aneb gakž sw. Matauš 26, 26. a sw. Marek 14, 22. swědčj, dobrořečil, než chléb lámal. Dále wyprawugj titjž *Skutkowé Apoštolštj* „*že gsau Pánu slaužili*“, to gest, obětowali. Skut. 13, 2. A posléz wece apoštol swatý Pawel: „*Máme oltář, z něhož nemaňj moci gjsti ti, kterjž stánku slaužj*.“ Žid. 13, 10. Medle gaký to byl oltář, z něhož neměli moci gjsti ti, genž se přidrželi stánku, čili zákona Mogžjšowa? Gaký to byl oltář, z něhož toliko křesťané gedli? Byltě to ten oltář,

na kterémž swatj apoštolowé „*slaužili Pánu.*“ Skut. 13, 2. A poněwadž mēii oltář: tau přjčinau mēli také obět. Neb oltář, gak wúbec známo gest, wyznamenává mjsto, kdežto se oběti konagj, a protož kde oltář, tamť i obět gest. Odtud zřetelně wyswitá, že těmi nadřečenými slowy nechtěl Apoštol nic giného řjci, než toto: „*Máme mjsto, na kterémž drabau obět těla a krwe Páně obětugeme, a z něhož nemagj práwa gjsti ti, kteřjž neuwěřiwše w Krista, zákona Mogžjšowa se držj.*“ A že tomu tak gest, wyswětluje tentýž Apoštol na giném mjstě, když prawj: „*Kalich požehnánj, kterémuž dobrořečjme, zdali nenj společnost krwe Kristowj? a chléb, kterýž lámeme, zdaliž nenj aučastenstwuj těla Páně?*“ 1. Kor. 10, 16. Neyposléze zdažby byl mohl tento Apoštol národůw každému biskupowi za powinnost ukládati, by obětował, kdyby nižádné oběti nebylo? Gižť ale pjše tento swatý Apoštol: „*Každý biskup, z lidu wzatý, za lidi býwá postawen w těch wěcech, kterěž gsau Božj, aby obětował dary a oběti.*“ Žid. 5, 1.

**§. 5. Také-li Křesťané všech předešlých wěků měl swatau za prawau obět nowého zákona gsau pokládali.**

Gako učili swatj apoštolowé, rovně tak učili swatj otcowé a všickni cjrkewnj učitelowé hned od těch neyprwnějšjch časůw. Všickni gednosworně prawj: „*že obět Melchisedechowa předobrazowala obět nowého zákona, a že proroctwj Ma-*

*lachiášowo se teprw ustanowenjm této oběti naplni-  
lo.*“ Swědkowé toho gsau: Klément, Irenéus, Ju-  
stin, Polykarp, Tertulian, Cyprian, Diwiš, Atha-  
nas, Basilius, Cyrill, Řehoř, Ambrož a Auğustin,  
kteřjzto wšickni o oběti na oltáři a o křesťan-  
ských kněžjch mluj. Nebude od mjsta, gedno-  
ho neb druhého wýslovně uwěsti.

Swatý Irenéus, učedlnjk swatého Polykarpa,  
kterýž zase učedlnjkem byl miláčka Páně swaté-  
ho Jana, pjše w tato slowa: „*Kristus nás nau-  
čil nové oběti nového zákona, kterauž cjrkeu swa-  
tá od apoštolů přigala, a po wšem swětě Pánu  
Bohu obětuge.*“ Lib. 4. c. 32. A na giném mj-  
stě dj: „*Protož gmjna byla oběť cjrkeu, kterauž  
Bůh wšudy na zemi obětowati učil, za oběť čistau  
a Bohu milau.*“ Advers. Haeres. 4, 34. Tento  
otec swatý čerpal z pramene apoštolského, a pro-  
tož slowa geho nezwratnau magj platnost a wáhu  
swrchowanau.

Swatý Řehoř Damascenský takto se wygá-  
dřil: „*To gest ta čistá a nekrwawá oběť, o kteréž  
Pán prorokem Malachiášem předpowědl, že od wý-  
chodu slunce až na západ obětována bude.*“ Lib. 4.  
fid. orthod. 14. Swatý Cyprian, genž léta Páně  
248., tedy w polowici třetjho stoletj žiw byl, w  
listu Ceciliowi připsaném, takto se wygáďřil: „*Po-  
něwadž Pán a Spasitel náš Ježjš Kristus, neywyš-  
šj kněz Boha, Otce swého, oběť Bohu, Otcu swému,  
neyprwé obětowal, a to na swau památku činiti roz-  
kázal: bez pochyby takowý auřad na mjstě geho kněz*

zastává, čině to, což činil sám Kristus, a tak ve cirkvi Bohu Otci oběi pravdě a dokonalau, w galkowauž sám sebe Kristus obětowati ráčil, obětuge.“ Lib. 2. Epist. 3. A opět na giném mjstě wece tentýž swatý otec: „*My kněžj každého dne obětugeme.*“ Epist. 35. Swatý Jan Zlatoústý, učitel cirkewnij ze 4. stoletj, prawj: „*Na mjstě howad poručil, bychom geg samého zabjgeli a obětowati.*“ Hom. 24. in 1. Corinth. Podobně swatý Ambrož z téhož křesťanského stoletj pjše: „*Ačkoliw se zdá, gakoby Kristus giž wjce neobětowal, předc tomu tak není, On sám býwá obětowán, když se geho tělo obětuge.*“ In psalm. 38. Konečně w pátém stoletj napsal swatý otec Auğustin: „*Sám on wtělenj Bůh ustanowil ze swého těla a krwe oběi podlé řádu Melchisedechowa.*“ Conc. 2. in psalm. 33.

Nechtěge pak o tom wjce šjřiti slow, uwe-  
du zde toliko geště gedno welmi nestranné swě-  
dectwj, kteréž prawdě této dal gedcn muž k stra-  
ně odporné patrřej. Byl to Euseb Altkircher,  
Kalwinista, kterýž w letu 1584. wydal knjžku,  
w njž se takto wyznává: „*Wždlyky a gedno-  
sworně všickni starj otcowé cirkewnij učili, že pa-  
mátkau utrpenj a smrti Kristowj, kteráž při posled-  
nj wečeři od něho ustanowena byla, spolu oběi zřj-  
zena byla.*“ De myst. et incruento Eccles. sacrif.

A však že mše swatá w skutku gest obětj  
nowozákonnj, potwrdili netoliko gednotliwj otcowé  
a učitelowé swatj, nobrž i shromážděni gsau-  
ce w gednotu na sněmjch cirkewnjch. Sem nálc-

žj ona wýpowěď cjrkwe na prwujm sněmu Efeském: „*Swatau, žiwcej a nekrwawau oběť w chrámjch konáme.*“ Conc. I. in declarat. 9. Anath. II. Sem náležj i ono wyrčenj cjrkwe swaté na sněmu Tridentském shromážděné: „*Řekit-liby kdo, že se při mši Bohu prawá a zvláštňj oběť nepřinášj, aneb že obětowati nic giného nenj, nežli dáwati nám Krista ku požjwánj, wyobcowán budiž.*“ Sess. 22. can. 1.

Wjme-li giž, že křesťané wšech předešlých wěkůw mši swatau pokládali za prawau, nowozákonnj oběť; wjme-li, že tak a ne gináče o nj smýšleli i ti swatj otcowé, genž buď s Apoštoly aneb brzo po nich žiwi gsau byli; wjme-li, že hned na začátku cjrkwe křesťanské katolické i ti swatj mužowé, genž od samých apoštolů wyučeni byli, mši swatau za prawau oběť nowého zákona gsau wyhlásili: nemusjme-li se tedy diwiti, když slyšjme, že teď teprw mnozj tomu učenj chtěgj odpj-rati? Zda ti a tacj lépe to wěděti mohau, než ti wšickni, genž učenj Božj takořka z úst Kristowých a swatých geho apoštolů gsau přigali? Gak neprávě tedy a nerozumně gednagj ti wšickni, kteřjž wečeře Páně swátostj toliko býti prawj, nikoli ale oběťj. Oni nechtj přiložiti wjry tomu, což předobrazeno bylo giž wstarém zákoně, předoznámeno skrze proroky, a což křesťané wšickni po wšecky wěky za nezwrátnau prawdu gsau drželi. Než wše, což proti tomu swatému učenj nawrhugj, malé gest wáhy a tak postaweno, že se snadno dá wywrátiti. Slyšme giž, což namjtagj.

§. 6. Co se wúbec proti té neydražžj oběti od některých zwrcených hlav namjta.

Námjtky, kteréž se dělajj proti této neydústognějšj oběti, gsau následugjej :

1) Prawj, že se tauto obětj ugma činj pře-drahé oběti krwawé, té totiž, kterauž Pán Ježjš na dřewě křžje wykonal, gakoby nebyla dostateč-na k zhlazenj hřjchů lidských. Na to zkrátka odpowjdáme, že sám Pán Ježjš dwogj obětj wykonal, krwawau a nekrwawau, a že giž tauže přjčínau nemúže gedna druhé na ugmu býti. Skrže obětj na křžji wykonanau úplně gsme byli s Bohem smjřeni; obětj mešnj ale všech těch zásluh a milostj aučastni učiněni býwáme, kterýchž nám Pán Ježjš swau smrtj na křžji wyzjskal. Kdyby obětj mše swaté byla krwawé oběti Kristowě w skutku na ugmu : tedyby podobným způsobem mase sely i wšecky swátosti, gakož i wjra a láska gj ugmu činiti, a gi zatemňowati. To ale odstup od nás ; neb wjme, že ač Kristus úplně nás s Bohem Otccm smjřil, nicméně swátostj i wjry a lásky k spasenj gest potřebj ; a že gako křest a giné swátosti dostiučiněnj Kristowu nižadné ugmy nečinj : rowně tak, že tato nekrwawá obětj oné krwawé ničehož neugjmá, a sjly a ceny gegj nikoli neskracuge, alebrž že k tomu slaužj, by přehogné owoce krwawé oběti k nám došlo. Tau přjčínau wygáďtila se swatá cjrkew na sněmu Tridentškém : „*Wyhoštěn budiž ten, kdožby řekl, že se skrže obětj mše swaté wj-*

na činj oběti krvawé, kterauž Pán Jezjś na křži wykonal.“ Sess. 22.

2) Namjtagj dále, že žádně oběti neny giž wjce třeba, gešto „Kristus gednau gest obětowan k zhlazenj hřjchů,“ Žid. 9, 28. „gednau oběťj dokonale učinil na wěky ty, kterjž poswěceni gsau.“ Žid. 10, 15. My neupjráme, že se Jezjś gen gednau krwawě na křži obětował k zhlazenj hřjchů, a w gistotě wjme, že neny potřebj, by se tato oběť, kteráž se na křži stala, geště gednau tjmže způsobem opětowala. Nic wśak méně wjme tolikěž, že Pán Jezjś podlé slow toho samého Apoštola gest „kněz na wěky podlé řádu Melchisedechowa,“ Žid. 5, 6., a že gakož takowý musj geště ustatwěčně auřad kněžský konati. To ale w skutku činj při mši swaté, kdežto podlé řádu Melchisedechowa chléb a wjno obětowawšjho, pod těmato způsobama se sám Bohu obětuge. Z čehož průwodnoť gest, že w onom dotčeném mjstě mlawj Apoštol toliko o opakowanj oběti křže, čili oběti krvawé, kteráž owšem gednau wykonaná dostatečna byla, dokoualé učiniti nás na wěky. Nemlawj tam ale o oběti podlé řádu Melchisedechowa od Pána Jezjše ustanowené, kterážto oběť gest swataa a wždy trwagjcej té krvawé oběti památkaa, gakož i bezpečným prostředkem, by se nám owoce té gediné krvawé oběti přiwlastnilo, Konečně gestliže krvawá oběť našeho Pána a Spasitele té gest vlastnosti, že ničeho wjce k osprawedlněnj a poswěcenj swému potřebni negsme,

proč medle, opět a opět se ptám, ještě křest a jiné potřebné svátosti ráčil Pán Ježíš ustanoviti?

3) *Zapraj, žeby Melchisedech w skutku byl Bohu chléb a wjno obětował, nobrž že pryj totiko chléb a wjno přinesl, by Abrahamu a lidu jeho pohostinstwj swého dokázal. A však i zde welmi neprávě si počjnagj. Neboť pjsmo zřetelně a výslowně dokládá, že to proto od něho učiněno bylo, poněwadž byl knězem Boha nevyššjho, knězem od Boha k tomu zvláště powolaným, řkane: „Wznesl chléb a wjno, nebo byl knězem Boha nevyššjho.“ 1. Mogž. 14, 18. A gestliže Melchisedech žádné oběti newykonal, proč tedy prawj apoštol swatý Pawel, že Syn Božj gest kněz podle řádu Melchisedechowa?*

4) Protestanti; nemohauce to slovo „oběť.“ z biblij a z pjsom neystaršjeh otců a učitelů cirkewnjeh wymýtiti, na duchownj oběti ge potahugj, *prawje, že jiné oběti nenj, kromě duchownjho obětowanj, totěž sebe sameho k službě Božj gak tělem tak i dušj. Než ale, pjsmo swaté a swatj otcowé, gakož i weškera cirkew, genž gest neomylná božské prawdy učitelkyně, netoliko o duchownj, nobrž i o nekrwawé oběti oltárnj zřetelně mluwj. Tomu dáwa swědectwj Arnošt Grabe, učený Protestant, an pjsě: „Cristof gest, že Irenéus a wšickni otcowé apoštolského a hned potom následujcjhо věku, oltárnj tajemstwj za oběť newého zákona pokládali. To samé wěřila a učila celá všeobecná cirkew, kteréžto učenj apoštolowé od Krista přigali,*

*cjrkew pak od apoštolů dostala.*“ Dokládá pak týž učený Protestant, že mnozí a učený mužové mezi Lutherany i Helwety blud swůg, čeljej proti pravému apoštolskému učenj, dobře již poznáwagj. Annot. ad lib. IV. Irenaci cont. haeres. c. 32. My zde mjesto něho několik takových protestantůh uwedeme, genž se již prohlásili, že učenj cjrkwě katolické o mešnj oběti prawdivé gest. Zeidler, doktor a znamenitý spisowatel, píše takto: „*Nemůž zapřeno býti, že mše podle swého způsobu oběť gest.*“ In colloq. Controv. L. 3. t. 3. Leibnitz, slowůtný mudrc a hluboký prawdy zpytatel, dj takto: „*W swátosti oltárnj kněz obětuge, a sice nejvyššj kněz, sám Kristus Ježš, kterýž až do skonánj swěta swůg kněžský auřad konati bude.* Syst. theol. p. 221. Wheatley, anglický učence, w ta slowa se wygádlil: „*Nejswětějšj swátost oltárnj hned na počátku za prawau oběť považowána byla; a obětowána Bohu na oltáři, přew než od wěrjejch přiggmána a požjwána byla.*“ Gründliche Erläuterang, 5. Auflage, London 1798. S. 811.

### §. 7. Proč cjrkwě katolická oběť mše swaté koná.

Cjrkwě křesťanská katolická koná mše swaté netoliko na wždy trwagjej památku přehořké smrti Páně, nobřz i proto, by Boha, swrchowaného Pána nebe i země slušně a dostogně počtíla, udobříla a smjříla, potřebných dobrodinj a milostj swým djtkám wyprosíla, a posléz za obdržené dary a milostj se slušně poděkowala. Z toho již

gde, že čtverý hlavně má úmysl, konagje tuto předrahou nowého zákona oběť.

1) Koná tu oběť proto, *aby slušnau a dostognau poctu a poklonu Bohu vzdala.* Bohu náležj neyvyššj čest a sláwa. Čjm ale člowěk má Boha swého poctiti a oslawiti? Nechať ho w prachu swém wzywá, a hluboko se před njm pokořuge! Než, všeco toto bjdného zemského čerwa ponížowanj nenj s to Boha tak nesmjrně welikého oslawiti. Nechať tedy mu gako Abel, Noe a ginj bohobognj lidé obětuge zwjřátka a plodiny země! Než tak tjm méně Boha oslawj, a Bůh se giž sám prohlásil, že nemá žádného giž wjce zaljbenj na obětech těchto. Boha tedy nemůže slušně, tak gak hoden gest toho, nikdo poctiti, leč opět Bůh. A takowau swrchowanau poctu, takowau neydostogněšj poklonu vzdává mu swatá cjrkew w osobě Ježjše Krista, Syna geho gedno-rozeného. Neboť při oběti mše swaté stává on se sám tau wznešenau a předústognau obětj, kteraužto Bohu swrchowaná a neyslušněšj se vzdává čest. Bůh ničjm nemůž býti tak poctěn, oslawen a zweleben, gako obětj těla a krwe Syna swého. Oběť tato přewyšuge všeco sluzby a oběti, a gest skutek, kterýmž se neywětšj čest a sláwa Bohu vzdává.

2) Swatá cjrkew katolická koná oběť mše swaté proto, *aby Boha přjčínau lidských hřjchů rozhněwaného udobřila a smjřila.* I zde ptám se, čjm medle člowěk Boha sobě naklonj, adobřj a

s njm se smjřj, gestliže prwé hřjchy swými ho urazil? Nechať naprawj žiwota swého. Tak owšem z ohledu budaucnosti učinj dosti a ugde trestům Božjm; než ale za skutky minulé zůstane přede wěčným dlužnjem. Nechať tedy k upokojenj Božjho hněwu a na smjřenj se s Bohem ze statku swého obětuge mu to, což mu gest neymilegšjho a neydražšjho! A však to wšacko gest před obličegem Božjm chudé, sprosté a chatrné; gsau to wěci, kteréž giž bez toho Bohu náležgj, a kteréž Bůh člowěku wzjti může, kdy se mu koli ljbj. I protož gako nemožno gest, aby skrze krew býků a kozlů zhlazeni byli hřjchowé naši (Žid. 10, 4.): rowně tak bychom nemohli zhladiti hřjchy swoge, byľbychom třeba swau vlastnj krew w oběť Bohu přinesli. To gediné mohl za nás Syn Božj učiniti. On to w skutku učinil, a činj to posawáde při oběti mše swaté, podáwage se za nás Otei swému nebeskému. A protož swatá cjrkew deň co den obětuge Bohu tohoto neyswětěgšjho beránka Božjho za hřjchy naše, prosje ho úpěnliwě, by Bůh skrze geho nestjhlé zásluhy, utrpenj a smrt nám hřjšným a trestu hodným milostiw býti a odpustiti ráčil. A gest-li že by byl Bůh na prosbu a přjmluwu Abrahamowu nezahladil Sodony pro deset lidj sprawedliwých: gak mocné a prospěšné nám hřjšným lidem musj býti teprw prostřednictwj Syna Božjho u Otce nebeského, gemužto on sám se za nás w oběť přinášj!

3) Swatá cjrkew katolická koná oběť mše

swaté i proto, by potřebných dobrodinj a milostj  
 djikám swým na Bohu wyprosila. Powáž každý,  
 že mnoho gest těch wěcj, gichžto k zachowánj  
 gak tělesného, tak i duchownjho žiwota nám gest  
 potřebj. Bůh sám gediný gest ten přehogný pra-  
 men, z něhož se nám ustawičně wše dobré prý-  
 štj. Než ale nenj-li to opowážliwost, prositi ho  
 o nowé milosti, gešto newděčni gsme těch darů  
 a dobrodinj, kterýchž nám giž prokázati ráčil?  
 Máme-li se osměliti, s prosbami swými k němu  
 přistaupiti, wědauce, že gsme tak častokráte pro-  
 págčených milostj geho zle a newděčně užjwali?  
 Coby tedy bylo z nás, kdybychom neměli pro-  
 střednjka a přjmluwějho u Boha? Blaze nám, že  
 Ježš Kristus sám při oběti mše swaté za nás se  
 u Otce swého přimlauwá! Kdybychom wěděli, že  
 některý angel prosbu naši donášj před trůn Božj,  
 a za nás tam oroduge; ó, gaká by to byla radost  
 pro nás, a gakby se hned daufánj naše pozdwi-  
 lo, že oslyšáni nebudeme! Giž ale zde prosj a  
 přimlauwá se za nás sám gednorozený Syn Božj,  
 ten milý Syn, w němžto se Bohu zaljbilo; ó,  
 gaká nám gest tedy naděge, ba řjci mohu gisto-  
 ta, že wyslyšáni budeme!?. A protož swatá cjr-  
 kew don co den koná oběť tuto, aby wšech po-  
 třebných darů a milostj nám wyprosila; koná gi,  
 aby w obecných i zwláštňjch potřebách bylo nám  
 spomožjao; koná gi netoliko za žiwé, nobrž i za  
 mrtwé: aby i těm, pokudž sic w milosti Božj gsau  
 zemřeli, k požjwánj ale wěčné blaženosti posud

připraveni nebyli, Bůh ráčil dobrotivým a milostivým Otcem býti. A Bůh slyš ty prosby, neb se děj skrze Syna jeho; obět těla a krve Syna Božjho ge podporuge, a donášj zhůru před trůn laskawého Otec. Tak se štěstj, blaho a požehnanj prýstj z oběti té na živé i na mrtvé. Dosvědčuge to i Pawel swatý, že skrze Krista všech darů a milostj dosjci lze, an pjsé: „*Kterýž ani volustajnu Synu swému neodpustil, ale za nás wšecky wydal ho: kterakž také s njm nedarowal nám všech wěcj?*“ Řim. 8, 32.

4) Swatá cjrkew katolická koná posléz tuto neydražšj obět *na poděkowánj Bohu za wšecku obdržená dobrodinj*. Kdo sečte wšecky ty dary a milosti, kteréž nám Bůh giž podlé těla prokázati ráčil? A gak daleko wětšj a četnějšj gsau ty milosti, kteréž nesmrtelná duše naše od Boha dosáhla? Laskawějšim a dobrotiwějšim nemohl se k nám Pán Bůh prokázati, než se w skutku k nám giž prokázal. Každý z nás může radostně zwolati: „*Weliké věci učinil mi ten, geňz mocný gest, a swaté gméno jeho.*“ Luk. 1, 49. A co teprw nás očekává? Co nám teprw chce geště dáti? Ó by nám možno a popřáno bylo, tjnto okem tělesným proniknauti wyše w sjdlo nebeské, a až do nebe, do toho blaženého stánku všech Swatých se dostati, cobychom tam spatřili? Kdo wyslowj ty radosti, kteréž tam ten laskawý a dobrotiwý Otec nám připravil? I nezasluhge-li taká láska a dobrota opět lásky a wděčnosti našj? Ale čjm mů-

zeme my ohudj, hřjšnj lidé wděčnost swau Bohu na gewo dáti? Čjm a kterak se můžeme Bohu slušně a dostogně poděkowati? My sami z sebe nic nemůžeme. Blaze tedy nám, že i w této přjčině oběť Kristowa nám slabým lidem ku pomoci přispjwá! Ježš Kristus, gednorozený Syn Božj se sám obětuge za nás při mši swaté Otcí swému nebeskému; a tato oběť přewyšuge wšecky dary, kteréž gsme kdy z ruky Božj obdrželi, a gest tedy neydstognějšjm djkúčíněnjm za wšecke to, což nám kdy štědrá ruka Božj ráčila udělití.

#### §. 8. Oběť mše swaté má neskončenau cenu.

Giz z toho, což až posud bylo řečeno, průwodnoť gest, že oběť mše swaté nestjhlau má cenu. Než budiž nám dowoleno pro welikau té wěci důležitost, toho zwláštnjmi důwody dokázati.

1) Mše swatá má proto neskončenau cenu, *poněwadž gest nekrwawým opětawánjm té předrahé oběti, kterauž Ježš Kristus na oltáři krjže pro spasenj wěškerého pokolenj lidského wykonati ráčil.* Co tam, to zde; které milosti z oběti krwawé vycházely, ty vycházegj i zde. Tam dal Syn Božj swé tělo a swau krew za nás, a rovně tak i zde se za nás Bohu, Otcí swému, obětuge. Až posud tedy widjme Pána a Spasitele našeho, an se w oběť přinášj; widjme ho okem duše swé pod způsobau chleba a wjna. Onť zde gest podstatně a skutečně přjstomen, gako prostřednj, smjtitel, zástupce, přjmlawěj nás, s Božstwju

i člověčenstwjm svým, s tělem i krvj swan. A protož dobře prawj swatý Tomáš Akwinský, genž angelským sluge učitelem, an píše: „*Nekřivá oběť mše swaté přinášj to samé dobré a totež spase-nj, gež krivá oběť na křži weškerému pokolenj lidskému přinesla.*“ In cap. 6. de Isai. lect. 6.

Ó, dobroto nestjhlá a maudrosti newywážná! Smrtj swan na křži cele a auplně smjfil nás Kristus s Bohem, a hle w oběti mše swaté opět se vzdává za nás. Nenjť giž sice přibit na křž, ale ležj na oltáři. Ostré kopj neprorážj giž wjce swatý bok geho, ale láska otwjrá srdce geho. Geho přeswatá krew neteče giž wjce ze swatých žil geho, ale teče z pošwátneho kalicha. Neklade se sic wjce w studený, z kamene wytesaný hrob, ale w kněžjch a w swých wěřejch dělá sobě stánek swüg. A to činj ten, skrze něhož swět byl uđiněn; to činj gednorozený Syn Božj, Bůh a Pán náš; to činj král wšech králů a pán wšech pánů. Ó, můž-li tedy co wětsjho, dražsjho, wzneše-nějsjho a důstognějsjho pomysleno býti? Nepře-wyšuge-li tato oběť wšecky poklady, wšecko bohat-stwj tohoto swěta? Ó lidé! diwte se tomu, gakož se tomu obdiwujj i angelé w nebesjch, a welehte, gakož oni, Boha, genž tak weliké wěci činj.

2) Mše swatá má neskončenau cenu i proto, *poněwadž gest památka nestihlé lásky Kristowy. „Wětsjhoť milowanj nad to žádný nemí, než aby duši swau kdo položil za přátele své.“* Jan 15, 31. To prawil sám ten předrahý Pán, genž byl a gest

pauhá láska a dobrota. Takowau láska, o gakež mlawil, w skutku měl k nám. On nás milował tak, že pro nás duši swau položil; že pro nás, genž gsme byli, geho nepřátelé, žiwot swúg dal. Abychom pak po všecken čas něco měli, čjnzbychom se na tuto geho nestjhlau lásku upamatowati mohli: protož chtěl, aby se tato geho přeswatá oběť způsobem nekrwawým až do skonánj swěta na oltářjch opětowala a obnowowala. Tjm však neskončenau lásku swau k nám lidem w neygasnějšjm swětě obgewil, a zřegně takým během dokázáno, že „rozkoš geho gest, býti s syny lidskými.“ Přjslowj 8°. Opět se táži, muž-li co dražšjho, wznešenějšjho a sladšjho pomyšleno býti nad tuto otcowskuu lásku Syna Božjho! A poněwadž nám oběť mše swatě tuto lásku geho netoliko w gasném swětě ukazuge, nobrž i wěduau gest gegj památkau: tau přjčinau i nad tuto oběť nic dražšjho, wznešenějšjho a důstognějšjho nemůž býti.

3) Mše swatá proto má neskončenau cenu, poněwadž gest wznešená ucta Božj a slátek obzwláštj pobožnosti. Pán Jezjs se nedlauko před swým přehořkým utrpenjm modlil: *Otče, přišla hodina, oslawiž Syna swěho, aby Syn twúg oslawil tebe.* Jan 17, 1. Gako ale oslawil Pán Jezjs krwawau oběť swau Otce nebeského; podobně tak oslawuge ho posud nekrwawau oběť, kterauž skrze ruče kněze koná na oltářjch. Nebo tato oběť gest tatáž oběť, kterauž ondy na křjzi wy-

konal. Gestíť to oběť těla a krve geho; gestíť to „*ta čistá a nekrwawá oběť, o kteréž Pán prorokem Malachiášem předpověděl, že od východu slunce až na západ obětována bude.*“ Sw. Řehoř Damascenský lib. 4. fide orthod. 14. W starém zákoně Bůh sám přikázal, by se mu oběti přinášely, a s potěšením a ljbostí djwal se na oběti nábožných lidj. Byl-li ale těmi oběťmi plodin zemských a krve howádek poctěn a oslawen Bůh swrchowáný: ó, čjm wjce musj uctěn, zweleben a oslawen býti oběť těla a krve Syna swého gednorozného? Dobře prawil swatý Justin Fulgenc: „*Bůh nenúže žádnau oběť tak poctěn býti, jako neposkvrněnau oběť oltárnj; a pro tu přjčinnu také Kristus Pán tu oběť w cjlaci své ustanowiti ráčil.*“ Serm. de corp. Christi. Ge-li ale mše swatá neylepšj a neydostognějšj úctau Božj, na gewě ležj, žeť i má cenu neskončenau.

4) Oběť mše swaté má konečně proto cenu neskončenau, *poněwadž gest newywoážný pramen milosti a útěchy.* Předně wšecko owoce, kteréž nám Pán Ježjš krwawau oběť swau zgednal, docházj k nám skrze tuto nekrwawau oběť w žádané hognosti. Swatý Řehoř Nazianský dj: *Obětowanjm nekrwawé oběti mše swaté duše křesťanské božstwj a umučenj Kristowa aučastny býwajj.*“ In orat. 1. in Julianum. A wšak oběť tato gest hogným pramenem, z něhož se také wšecky ostatnj milosti a wšecko požehánj na nás prýštj. Z nj nám vyplýwá ta neysladsj útěcha w smutných ži-

wota našeho dobách, z nj nám prokwjtá i naděge k žiwotu wěčnému. Wšecky strasti, bjdy, starosti a potřeby, wšecko, což nás tlačj, tjjz, swjrá, můžeme Bohu přednáseti; přeswědčení gsauce, že nás neoslyšj, an sám neymilegšj Syn geho se za nás přimlawá, křjz, smrt a zásluhy swé gemu připomjná, a opět se gemu za nás w obět přinášj. Ta obět prospjwá i mrtwým; neboť gakož Kristus za wšecky lidi, žiwé i mrtwé, na oltáři křjze se ráčil obětowati: rowně tak i tuto nekrwawan obět za wšecky lidi, žiwé i mrtwé, skrze ruce kněžské koná. Mše swatá otwjrá očistec, a awádj duše k Bohu do radosti wěčné. Protož řekla neomylná, Duchem swatým wedená cjrkew katolická na sněmu Tridentském: „*Obět mše swaté se neloliko za křjchy, tresty, zadostučiněnj a giné potřeby žiwých wěřjcych obětuge, alebrž dle apoštolského podánj i za mrtwé w Kristu geště úplně neočistěné.*“ Sess. 22. c. 5. Ó nenj-li tedy obět mše swaté ze wšech darů a milostj, ze wšech pokladů, kteréž Ježjš Kristus w cjrkwí swé složil, poklad neydražšj, poklad newymluwné ceny? Zde teče pramen wšech milostj; odsud se wyléwá hogná rosa Božjho požehnánj gak na žiwé, tak i na mrtwé; obět ta obweseluge duchy nebeské, a oslawuge i zwelebuge Boha, a protož s roznjceným srdcem wolal blahoslawený Tomáš Kempenský: „*Když kněz obět mše swaté slaužj, ctj Boha, obweseluge ange-ly, wzdělawá cjrkew, pomáhá žiwým, zgednawá odpčinutj mrtwým.*“ De imit. Christi, lib. 4. c. 5.

Ó gak weliká, gak drahocenná, gak stkwostná a milostj plná gest tato oběť! A sgakau hlubokau uctiwostj měli bychom wždy přítomni býti, když se od kněze na oltáři koná! Když se toto pře-swaté tagemstwj na kříži konalo, zatmělo se slunce, země se třásla, skály se pukaly, hrobové se otwjrali. Příroda sama trnula, a s úžasem se této wznešené oběti djwala. A lidé, kteří wědj, že se to wšecko nekrwawým způsobem na oltáři obnowuge, což se tam na kříži dalo; lidé, kteříž wědj, že z oběti mše swaté tak nestihlé milostim vyplýwagj; lidé, kteříž wědj, že se ta oběť na wyzbanj božské neywyšší moci, chwály a sláwy, za dosaženj od Boha hřehů odpaštěnj, za wyprošenj od Boha wšech potřebných milostj, a na poděkowánj za wšecka od Boha obdržená dobrodinj koná; ti lidé prawjm, ach gak často býwagj prázdni wšj uctiwosti, an se práwě u gegich přítomnosti oběť tato swatoswatá a drohocenná obětuge! —

## 2. Mozarabská mešnj liturgie.

Přeloženjm

**Františka Simence,**

kaplana na Wraném, w arcidiécesj.

**M**ezi wšemi staršjmi mešnjmi liturgiemi w západnjch cirkwjej starošpanielská, pozděgi mozarabskau nazwaná, neywjce od říjmské se uchýlila.

Španiely byly djlem syrskými čili palestinskými, djlem římskými missionáři na křesťanskou vjru obráceny. Gak kdy tito hlasatelé vjry buď ze Syrie neb z Říma vyšli, bylať také od nich přinešená domácí mešnej liturgie w těch gimi obrácených kraginách uvedena. Když z počátku pátého stoletj Gothové do Španiel wpád učinili, přinesli také s sebou nowou (wjce řeckou) liturgii. Odtud to pocházelo, že w rozličných provinciích Španielských rozličné liturgie se zachovávaly.

Neyznameníťšj biskupové ale brzy tu potřebu nahljdi, by se lepší a užšj sgednocenost w cirkownjmu obřadu uvedla. Neyaučiniwěgi w té věci pracowal swatý Isidor, biskup Se-willský, a sice zvláště na čtvrtém sněmu To-ledském, prwnj mjsto na něm zagjmawšj. Staro-španielská liturgie mešnej se co základ podržela, bywši zde a onde podlé římské zgináčena.

Wšeškeré Španiely se těšily nynj zase z wšcobečné liturgie mešnej. Stará liturgie nabyła i pro budaucnost gistoty, a pracj swatého Isidora od wšech poskwrn očistěna bywši, isidorskou se nazýwala. Pozděgšj přjsady w hlawnj věci ničehož nezměnily.

W osmém stoletj, když Maurowé (Arabové) Španiel se zmocnili, nazýwala se ona malá částka pozústalých tam křesťanů, genž pod sara-censkou wládau za tuhau daň wolnost w obřadech swých podrželi, wůbec Mozaraby. Strana powstá-nj toho gména se owšem učenj nesrownáwagj.

Některý pravj, že to wyznamenává tolik, co Arabes mixti, čili křesťané, genž mezi Araby, gsauce s nimi smjšeni, bydlj; gñj držj to slovo za totožné s „zarabštilj“; a geště gñj odwozugj ge od arabského *mos* čili *mus*, což daň znamená. To pogmenowánj přešlo napotom i také na liturgii.

Mozarabská mešnj liturgie nenj tedy žádná gíná, než stará španielsko-gothická sw. Isidorem ze Sewily opravená liturgie.

Když ku konci osmého stoletj obadwa biskupové, Felix Urgelský a Elipard Toledský, k potvrzenj bludného smýšlenj tuto liturgii proti swému odpůrci Alcuinowi uwáděli, přišla poněkud do powěsti. Při té příležitosti měla tato liturgie zaumyslně porušena býti. Od toho času byla řjmskau liturgij wždy wjč a wjč zavrhowána. Na slovo wzatý Kardinal Ximenes uwedl gi předce zase i s mozarabským brewiářem we swém metropolitanském chrámě w Toledě.

Uwedemeť nynj zvláštnosti té mešnj liturgie.

Mše začjná se slowem *Confiteor* a žalmem: *Judica me Deus*. Na to se učinj hluboká poklona před kručifixem na oltáři postaweném, a kniha se otewře. Před *Introitus* pravj kněz: „*Adjutorium nostrum in nomine Domini etc.*“ — a: „*Sit nomen Domini benedictum etc.*“ pak na ten den přede psaný *Introitus*, kdežto ku konci se modlj: „*Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui S. in saecula saeculorum, amen.*“ a napotom se *Introitus*, jako u Řjmanů, opakuje.

*Gloria in excelsis* w gistých dnech se neřká, mjsto toho ale chwalozpěw třj mládenců : *Benedicite Domino*. Při skončenj každého zpěwu řjká kněz : „*per omnia semper saecula saeculorum, amen* ;“ posléz modlitbu bez oné uwyklé povzbuzajcej formule : *Oremus*. Lid odpowjdá : *Amen*. Kněz gda ku prostředku oltáře, modlj se : „Skrze Twé smilowánj, ó Bože náš, požehnánj gsi a žigeš a všeco řjds na wěky wěkůw.“ Lid odpowj : „*Amen*.“

Kněz : „*Dominus sit semper vobiscum*.“ Lid : „*Et cum spiritu tuo*.“

Kněz začne prwj čtenj ze starého zákona těmito slowy : „*Lectio libri sapientiae Salomonis*.“ Lid hned na to odpowjdá : „*Deo gratias* ,“ a kněz napotom čte. Při skončenj řekne lid : *Amen*.

Kněz : „*Dominus sit semper vobiscum*.“ Lid : „*Et cum spiritu tuo*.“ Zde se napotom „*Psallendum*“ zpjwá, což tolik gako *Responsorium* anebo u Řjmanů známé *Gradale*, nebo *Graduale* gest. Při skončenj napomjná kněz neb jáhen všech přjtomných k pomlčenj formulj : „*Silentium facite* ,“ a začne Epištolu : „*Sequentia Epistolae Pauli Apostoli ad Romanos* ,“ Lid : „*Deo gratias* ;“ při skončenj ale Epištolj : „*Amen*“ zwolá.

Před čtenjm swatého Ewangelium, které nynj následuge, žádá kněz neb jáhen požehnánj ; a začjná ge slowy : „*Lectio S. Evangelii secundum Matthaeum* . *In illis diebus* ,“ ne, gako u Řjmanů : „*in illo tempore* . Po ewangelium *Amen* se odpo-

wjdá; napotom zase následuge: *Dominius sit semper vobiscum* atd. Nynj se *Laudes* s *Alleluja* zpjwagj, dle způsobu římského ritualu, stjm však rozdjlem, že se to u Řjmanů před Ewangelium, u Mozarabů ale po něm stává.

Mezi Ewangelium dá se na stranu Epištoly *Missale offerentium*; načez se *offertorium* začne. Kněz obětuje hostii tauto modlitbau: „*Acceptabilis sit majestati tuæ, omnipotens æterne Deus, hæc oblatio, quam tibi offerimus pro reatibus et facinoribus nostris et pro stabilitate S. catholicæ et apostolicæ fidei cultoribus, per Christum Dom. N. — In nomine Patris † et Filii, et Spiritus S.*“

Když kněz patenu na korporeal byl položil, wezme kalich, žehná geg těmi slowy: „*In nomine Patris † et Filii et Spiritus S. Amen,*“ a při obětowánj dj: „*Offerimus tibi, Domine, calicem ad benedicendum sanguinem Christi filii tui, deprecamurque clementiam tuam, ut ante conspectum divinæ majestatis tuæ cum odore suavitatis ascendat, per eundem Christum Dominum N. —* Laskawý čtenář brzy zpozornge, že formule tato římské se podobá. Při přikrytj kalicha řjká se krátká modlitba. U Mozarabů Palla, kterau kalich přikryt býwá, *Filicula* neb *Amiculus* sluge. Konečnu se hostie po obětowánj na korporeal neklade, gako u Řjmanů, nýbrž zůstane na pateně.

Řjmská modlitba: „*In spiritu humilitatis,*“ také u Mozarabů po obětowánj we zwyku gest, načez hned kněz řjká: „*Adjuvate me fratres in oru-*

*tionibus vestris et orate pro me ad Deum;*“ a odpowjdá se: „*Adjwet te Pater et Filius et Spiritus S.*“ Toť gest mjsto u Řjwanů užjwaného: „*Orate fratres. Suscipiat. etc.*“

Na to následuge Antifona, která *sacrificium* se gmennge, a řjmskému Offertorium podobra gest. Kněz sobě napotom ruce myge a prawj: „*In nomine Patris et Filii et Spiritus S. regnas Deus in sæcula sæculorum amen.*“

Zde se skončj Missa. Catechumenorum, která se gako za přjpravu prawé mše považowati může; nynj následuge sedm modliteb. Prwnj se gmennge: „*Oratio Missæ;*“ gi předcházj: „*Dominus sit semper vobiscum,*“ druhá: „*Alia oratio;*“ třetj: „*Post nomina;*“ čtwtá: „*Ad pacem;*“ pátá: „*Post sanctus;*“ šestá: „*Post pridie.*“ Mezi těmi gest geště gedna: „*Pro defunotis fidelibus.*“ I podrzjme přjnsně pořádek gegich w popsánj mše swaté.

Po prwnj: „*Oratio Missæ,*“ začne kněz modlitbu za wšeobecné potřeby: „*Oremus ecclesiam sanctam catholicam etc.*“ kdežto hned lid gednohlasně třikrátě zpjwá: „*Agios.*“ Pak následuge: „*Oratio alia,*“ w kteréž se Bůh wzywá, by prosby a modlitbu prawowěřjcejch přigal, a končj se slowy: „*Per misericordiam tuam, Deus noster, in cujus conspectu Sanctorum Apostolorum, Martyrum, confessorum atque Virginum nomina recitantur. Amen. Offerunt Deo Domino oblationem sacerdotes nostrj Papa Romensis, et reliqui pro se et pro omni clero et plebibus ecclesie sibimet consignatis, wť pro*

*universa fraternitate. Item offerunt universi presbyteri, diaconi, clerici ac populi circum adstantes in honorem Sanctorum pro se et suis.*“ Lid odpowjda: „*Offerunt pro se et universa fraternitate.*“

Gména swatýchoh. gsau w tointo pořádku: 1. Neyblahoslaweněgsj Panna Maria, Zachariáš, Jan, Newiňátka, pak dwanáct Apoštolů, ewangelisté Marek a Lukáš. Po přečtenj těch, což nahlas se děge, lid odpowjda: „I wšech Mučedlnjků.“ Pak 2. pro spiritibus pausantium, za duše odpočjwagjcejch, kdež swatj biskupowé: Hilarius, Martin, Athanas, Ambrož, Fulgenc, Leander, Isidor a gestě osm a třidcet giných, neywjce biskupowé Toledštj, králowé španielštj gmenowáni býwagj. Lid na to: „*Et omnium pausantium,*“ zase odpowjda. Zdá se, že Arabowé pod wýznamem „*pausantes*“ ony zemřelé wyrozumjwagj, kterj mezi Blahoslawené se počjtagj. Po této modlitbě čili Memento poznáwáme podobu Diptycha, což následugjcej modlitba, genž *post nomina* se nazýwá, ztwrzuge, w njž na wšěcky prawowěřjcej se pamatuge.

Podlé wýchodořeckých obradů udeluge se u Mozarabů poljbenj pokoge před pozdwihowánjma. Čtwrtá modlitba gest „*ad pacem.*“ Po této „*oratio ad pacem*“ následuge zase wýchodořecká formule: „*Gratias Dei patris omnipotentis, pak et dilectio Domini nostri Jesu Christi et communicatio Spiritus San. sit semper cum omnibus nobis.* Milost Božj, všemohaucjho Otce, pokog a láska našeho Pána Jezjše Krista a obcowánj swatého Ducha

zůstaniž wždycky s námi všemi,“ kterauž kněz slavně s pozdviženýma rukama wyslowuge. Lid odpowjdá: „A s lidmi, genž dobré wúle gsau.“

Způsob udělowánj póljbenj pokoge byl tento: kněz prawj: „Gak zde stogjte, udělte sobě pokoge;“ na to lid odpowjdá w způsobu responsorum, gešto se w swátek zpjwá: „*Pacem meam do vobis, pacem meam commendo vobis*“ atd. Mezi tjm, wezmakněz patenu, a poljbiw gi podává gi těmito slowy: „Přigmětež poljbenj. Lásky. a pokoge, abyste hodni učiněni byli swatých tagemstwj Božjch.“

Kněz poklonj se sepiatýma rukama, řka: „*Introibo ad altare Dei*“, a začne *Illatio*, t. g. *Praefacij*, ne gako u Řjmanů, slowy: „*Per omnia saecula saeculorum — Dominus vobiscum*“, nýbrž ruce drže nad kalichem, dj a zpjwá: „*Aures ad Dominum*.“ Lid odpowjdá: „*Habemus ad Dominum*.“ Pak pozdwihne ruce, řka: „*Sursum corda*“, lid: „*Habemus ad Dominum*.“ Dále, sepiatýma rukama hluboko se u prostřed oltáře pokloniw, dj: „*Deo ac Domina nostro Jesu Christo, filio Dei, qui est in coelis, dignas laudes dignasque gratias referamus*.“ Lid odpowjdá: „*Dignū et justum est*“, načež kněz pokračuge dále: „*Dignum et justum est, nos tibi semper gratias etc*.“ Po *Illacj* zpjwá se *Trisagion* w latinském a řeckém gazyku. Latinským *Sanctus* se začjná a trogjm *Agios* se končj. Kněz řjká: „*Oratio post Sanctus*“, která se začjná: „*Vere Sanctus, vere Benedictus*“, a začne docelá tiše

sepiatýma rukama mešnj kanon, který se od řjm-  
ského welni lišj, za kterauž přjčinau geg také  
zde zcela uwádjme:

*Canon Missae.*

„*Adesto, adesto, Jesu bone, Pontifex in medio  
nostri, sicut fuisti in medio discipulorum tuorum, et  
sanctifica † hanc oblationem, † ut sanctificata † su-  
mamus per manus sancti Angeli tui, Sancte Domi-  
ne et Redemptor æterne. Dominus noster Jesus Chri-  
stus, in qua nocte tradebatur, accepit panem et gratias  
agens benedixit † ac fregit, deditque discipulis suis,  
dicens: Accipite et manducate:*

*Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.“*

Hostie se napotom pozdwihe a řekne se:  
„*Quotiescunque manducaveritis, hoc facite in meam  
commemorationem.“* Lid odslowj: „*Amen.“*

„*Similiter et calicem, postquam cœnavit, dicens:*

„*Hic est calix novi testamenti in meo sanguine,  
qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem  
peccatorum.“*

Nynj se pallau neb filiolau přikrytý kalich  
pozdwihe, a hlasitě se řekne: „*Quotiescunque bi-  
beritis: hoc facite in meam commemorationem.“* †  
Lid odpowj zase: „*Amen.“*

„*Quotiescunque manducaveritis panem hunc et ca-  
licem istum biberitis, mortem Domini annuntiabitis,  
donec veniat in claritate † de cælis.“* Odpowěd: „*A-  
men.“*

Tato konsekracnj formule gest podlé wýcho-

dořeckého ritualu, pozděgi toletanská cirkew římskou formuli přigala. Na to následuge „*oratio post pridie*.“ Gešto w celém kanonu *pridie* se nenalezá, lze se nadjti, že tento význam pozdějšiho původu gest, aneb gak Pinius se domeyšlj, že staro-  
gotický mešnj kanon římský byl, pročez přý se z toho kanonu *Oratio post pridie* podržela. Konec té modlitby má welikan podobu s končejnjm gregorianské modlitby před *Pater noster* čili Otčenášem.

Nynj vezme kněz swatau hostii s pateny a drže gi nad odkrytým kalichem, na hlas dj: „*Pán buďiž wždycky s wami*.“ Odpověď: „*I s duchem twým*.“ Pak: „*Wyzneyme wjru ústy, kterau w srdci wěrjme*;“ na to pözdwihne kněz swatau hostii, a sbor čili chor říká, an se dwa weždy střdagj, konstantinopolitanské wyznánj: „*Credimus in unum Deum*;“ atd., čjmž opravdowá přítomnost Ježjše Krista w Neyswětějšj swátosti se uznává.

To nynj následugcej lámánj chleba gest neyznamenitějšj z celé mozarabské liturgie. Swatá hostie rozděl j šc. dřjwe na dvě stegné půlky; gednu půlku polož j kněz na patenu, druhau, kterau geště w ruce drž j, rozděl j na pět malých částek, které w rowné dolů běžej liatii na patenu polož j. Každý ten djl má swé zvláštnj gméno. Ten pod čjslem 1. sluge *Corporatio* neb wtělenj; 2. *Nativitatio*, narozenj; 3. *Circumcisio*, obřezánj; 4. *Apparatio*, zgewenj; 5. *Passio*, utrpenj. Na to následuge na lewé straně ležej djl, čjslo 6. *Mors*, smrt;

pak na pravé straně 7. *Resurrectio*, z mrtvých wstá-  
nj; 8. *Gloria*, oslawenj; 9. *Regnum*, králowstwj.

Nynj se modlj kněz *Pater noster*, gegž malá  
modlitba předcházj, dle způsobu gřeĝorianského:  
„*Præceptis salutaribus moniti*,“ atd. Po každé pros-  
bě Otčenáše odpowj lid: „*Amen*.“

• Při modlitbě: „*Liberati a malo, confirmati in  
bono*“ atd., která s gřeĝorianskau modlitbau po Ot-  
čenáši (*pater noster*) „*Libera nos quæsumus*“ wel-  
kau podobu má, bige se kněz třikráte w prsa. Na  
to wezme dewátý djlek: „*Králowstwj*“ nazwaný a  
zmjchá geg w swatém kalichu s swatau krwj řka:  
„*Sancta sanctis, et conjunctio corporis Domini nostri  
Jesu Christi sit sumentibus et potantibus nobis ad ve-  
niam et defunctis fidelibus præstetur ad requiem*.“ Na  
to přiĝryge kalich a dj na hlas: „*Humiliate vos be-  
nedictioni; Dominus sit semper vobiscum*“ atd. —  
Wyřkne požehnánj, načež mu wždycky lid: „*A-  
men*“ odpowj.

Po požehnánj napomjná kněz komunikanty  
slowy žalmisty Páně: „*Gustate et videte, quam sua-  
vis est Dominus, Alleluja, Alleluja, Alleluja*.“ Werš  
gest: „*Benedicam Dominum in omni tempore; sem-  
per laus ejus in ore meo. Alleluja, Alleluja, Allelu-  
ja*,“ který sbor čili chor w způsobu odpovědi  
zpjwá. Pak wezme kněz djlek osmý: „*Gloria*,  
sláwa nazwaný, řka: „*Panem coelestem de mensa  
Domini accipiam, et nomen Domini invocabo*,“ a  
drže geg nad kalichem počne *Memento* za všech-  
ny zemřelé, načež zase dvě modlitby, a „*Do-*

*mine non sum dignus*“ třikráte, gako u Řjmanů následugj. Kněz přigjmá ty částky swaté hostie podle pořádku, a na to šwatau krew. Při tom dj: „*Corpus et sanguis Domini nostri Jesu Christi custodiat corpus et animam meam in vitam æternam, Amen.*“

Po přigjmánj a umytj, při kterémž krátká modlitba se řjká, wězme diakon *Missal Offerentium* s oltáře, a přenese obyčegné *Missale* na stranu Epistoly, z něhož kněz modlitbu řjká, která bez pochyby „*Postcommunio*“ gest.

Kněz gde ku prostřed oltáře a opětuge na začátku mše swaté pronešená slowa: „*Per misericordiam tuam, Deus noster, qui es benedictus, et vivis et omnia regis in sæcula sæculorum.*“ Odpowěd: „*Amen.*“ — „*Dominus sit semper vobiscum.*“ — „*Et cum spiritu tuo.*“

Mjsto oné u Řjmanů obyčegné skončugjej formule: „*Ite Missa est*“ řjkagj Mozarabowé při konci mše: „*Solemnia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi, votum nostrum sit acceptum cum pace,*“ nebo na všednj den: „*Missa acta est, in nomine Domini Jesu Christi. perficiamus in pace.*“ Odpowěd gest: „*Deo gratias.*“

Na to se modlj Antifonu „*Salve regina*“ s tau k nj náležegjej modlitbau. Potom se obrátj kněz k lidu, a udělugje požehnánj: „*Žehneyž wás Bůh Otec s Synem w jednotě s Duchem swatým, Amen.*“ To gest poneyprw, co se kněz k lidu obrátj; při tom druhém: „*Dominus vobiscum*“ a: „*Adjwate*

*et orate. fratres*“ zůstane nezměnitelně k oltáři obrácen. Po požehnání se dále nic nemluví, nýbrž zřovna se od oltáře do sakristie jde, kdež se kněz se svého raucha swljkne.

Geště wjce se liší mozarabský obřad při mši swaté za zemřelé. Po skončeném *Confiteor* dj kněz, u prostřed oltáře stoge: „*Erigite vos, Dominus sit semper vobiscum*; hned na to začne *Intritus*: „*Tu es portio mea, alleluja, in terra viventium, alleluja*.“ W postnjm čase *Alleluja* se wynechává.

Po *Oratio Missæ* nezpjvá se, gako při každodennjch mšjch, trognásobné *Agios*, nýbrž hned modlitba za všeobecnou potřebu: „*Ecclesiam tuam*.“ Mjsto *Agios* ale říká se před *Oratio Missæ* podlé římského způsobu: „*Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison*.“

Wýchodořecká doxologie čili wěrosłowj: „*Gloria Dei patris omnipotentis*“ atd. při mši za zemřelé se wynechává; gakož i následugjej: „*In troibo ad altare Dei*;“ a při skončenj čtvrté modlitby „*ad pacem*“ hned se *præface* začíná. *Kanon* mešny gak obyčegně zůstane. Při lámání chleba gest formule: „*Requiem æternam det eis Dominus, lux perpetua luceat tibi, et repleatur splendoribus anima tua et ossa tua requiescant de loco suo*.“ Tato formule, aneb, dle ljhosti, toto responso-riam při gistých mšjch se změňuje.

Při skončenj mše se neřekne: „*Requiescant in pace*;“ nýbrž: „*Tyto a wšecky zemřelé wěrjcy*

*duše odpočívajj skrze milosrdenstwj Božj bez konce w pokogi.*“ Odpowěd gest: „*Deo gratias.*“

Gak při této, tak při každé jiné mši, stává se smjšenj wody s wjnem, slowem připrawowánj těch aukonů čili způsob před přigitjm k oltáři, gak to i w liturgii sw. Jana Zlatoustého obyčeg gest.

W některých, zvláště slawných mšjch neznamenítejšjch španielských swatých býwajj Orace a Illace čili Praeface welmi dlauhé. Praefacj na slawnost swatého *Vincence* mučědnjka gest několik stránek w Missálu; a obsahuge w sobě celé popsánj útrpenj toho Lewity; kteréžto nejspjše práce sw. Isidora gest.

---

## 2. Obrana Papežů.

Od

**Jakuba Macana,**

faráře w Slabecch.

(*Pokračowánj.*)

Dewáté stoletj.

**K**rátké bylo panowánj *Štěpána V.*, r. 816., ale slawné učiněno tjm, že u cjsare Ludwjka nábožného, Karla welikého syna, gegž byl korunowal, milost odpuštěnj a swoboda wyžádal uwězněným zločincům, kteréj na předchůdci geho, papeži Leonowi III., nelidskau ukrutnost prowodili, a přiwedl ge s sebou do Řjma. Gaký to slechetný skutek.

Neumdlená horliwost w modlenj, postěnj a bděnj schopným učinila sw. *Paškála*, r. 817., k spravowánj cjrkwě Božj; a w tom swatém cwičenj nikdy neoblewil. Můžet se řjci o něm, že ruce geho stále wztaženy byly k modlitbě a k pomáhánj bližnjm. Weliké množstwj těl sw. muěedlnjků z podzemnjch krypt wyzdwihl, a w chrámjch welikým nákladem slawně nložil. Swau wljdnostj a přjwětjwostj tak se cjsaři Ludwjkowi zaljbil, že negen všeco potwrdil, cokoliw otec geho cjrkwě darem dal, ale nad to gj geště některé kraginy w Itálii přidal.

Slawného gména: *Otec chudjch*, dobře si w cjrkwě zaslaužil mezi ginými i papež *Ewgenius II.*, r. 824.

Slawnostj všech swatých na prwnj den Listopadu zwelebená gest cjrkwě skrze s. *Řehoře IV.*, aby tak wyhlazena byla památka pohanské slawnosti, která se druhdy k poctiwosti Cibeles a všech bohů kouáwala. Onť byl, který sešlé město Ostia proti nepřátelským wpádům Saracenů poznowa wystawil.

Sw. *Leona IV.* r. 847. cjrkwě sw. slawj gakožto mocného zwelebitele swého a dobrodince nuzného lidstwa. Stawěl kláštery a chrámy, a nadal ge důchody. Na ozdobenj oltáře nad brobem knjzete apoštolského sw. Petra wynaložil 215 liber zlata, geště wjce drahých kámenů, a přes 3800 liber strjbra.

Proto však na chudé nezapomněl; kam al-

mužny geho se dostaly, tam mizela bjda, a chudoba okřála. Celé město Centum-Cella, ano drancovánjm Saracěná všebo gměnj swého zlaupeno bylo, dobročinnostj Leonowau zase si pomohlo. Až posawad štětec nesmrtělného Rafaela slawné skutky geho we Vatikánu oslawuge.

I Mikuláš I., r. 858., od cjrkw sw. poctěn gest gmenem *weliký*, a to slušně a sprawedliwě, protože byl statečný zástupce a neohrozený hágitel práw gegjch, neywjce proti onomu w letopisech powěstnému nešlechetnjku, gménem Photius, který wyhnaw patriarchu Konstantinopolitánského; Ignácia, bezbožnau smělostj se sám na stolicu tamnj posadil, a proto od Mikuláše do kletby dán byl. — Neumdlenau pečliwostj swau o naprawenj kázně cjrkw nj welice se wyznamenal. — O rozšjřenj křěštanstwa nesmrtelné zásluby si zjskal. Geho přičiněnjm wjru křěštanstwu přigal Bogaris, král Bulharský i weliká částka lidu geho, proto také apoštol Bulharský sluge. Pjše se o něm, že stolice sw. Petra neyweyš byl hoden, a že králům neprawost činjcjm, gako řeckému cjsaři Mjchalowi III., hágiteli bezbožnjka Photia, a Lotarowi II. králi Lotrinskému, který manželku Thitbergu zapudil, na odpor se postawil, gako moc od Boha mágcj.

Za času geho roku gednoho tak se řeka Tiber dwakrátě rozwodnila, že Řjmané gako druhé potopy swěta se strachowali. To pak Bůh dopustil, aby dobročinnost Mikulášowa swětu známa učiněna byla.

Snažná a wytrwalá taužebnost sw. *Hadriána II.*, r. 867., aby we východnj cjrkwí zase všecho napraweno bylo, co bezbožnostj Photia bylo zrušeno a zkaženo, k newymluwné radlosti geho cele vyplněna byla, což se na všeobecném sněmu 8., Konstantinopolitánském 4. stalo.

Pokora geho tak hluboká byla, že biskupům k stolu swému pozwaným posluhowal, potom wstaw od stolu, na twář swau padl, snažně gich prosc, aby se za prospěch cjrkwe sw. katolické, za cjsaře a za něg k Bohu horliwě modlili.

Co modlitba sprawedliwého může, krom tisjce příkladů giných okazuge nám modlitba *Štěpána VI.* r. 885. Za panowánj geho město Řjm strašliwými metlami Božjmi, suchem, neurodau, hladem, kobytkami nawštjweno bylo a hubeno. Štěpán se modlil, a nebesa wydala přehogný déšť. Štěpán poswětil wodu, a kamžkoli poswěcená woda ta wylita byla, všude kobytky mizely a wjce se ne wrátily.

W dnech hrozně drahoty a hladu všecken znamenitý otcowský podjl swůg prodal, a na ulehčenj chudoby obrátil, a když to nestačilo, k rozdávánj pokladů cjrkwe swaté přistaupil.

#### Desáté stoletj.

Přibljžili gsme se k wěku, gehož chwálu nadarmo w letopisech hledáme. Nazýwát se zatmělý, protože tehdáž uměnj a ctnosti do temnostj zapuzeny, a mrawy wznešených i sprostých porušeny byly, tak že mnozj Ducha Božjho prázdny

mužové pozděgi dostatečnou příčinu mají a vzjati se domývali, aby církev katolickou jakožto od prvotního učení apoštolského poblandilou a odchýlenou vyhlásili, a aby nezhylna, duchem svým (!) jí znovu zase vzdělali, osvětlili a zachováti usilovali. Blázni a zpozdilí srdcem k věření všemu, což mluvil Kristus o církvi? zdaliž nemusí ona těch věcí trpěti, a tak zkušená a oslávená býti! Nebo tak se zaljebilo Bohu, aby okázal světu, že církev Kristova založená není na dokonalosti a swatosti nevyšší viditelné hlavy své; nýbrž na slovu, zaslíbení a moci posvětitelé svého Krista Ježíše; chyby pak a poklésky jednotlivých papežů swatosti její že neruší, aniž jí záhuba přistrogj. Až po dnes nepřistrogily.

Předce však nám buď dovoleno otázati se: Odkud to, že v počtu papežů několik se okázalo zlých, nehodných? aneb. podle mluvy ewangelické: Odkud ten kankol mezi pšenicí?— Nepřátelé člověkové to učinili, jest odpověď pravdivá. Kolikrátkoli nástupník sv. Petra swobodně a podle uvedeného řádu církevního zvolen byl, na větší díle a téměř vždy, jak každý, dar magjce nestranného saudu, vyznání musí, wolení to zdařilé bylo, a církvi k prospěchu a k oslávení dopomohlo. Když však na stolici Petrowu wěření býwali mužové wedlé ljbosti a rozmaru některých Římských císařů, nebo působením nepravým světských knížat, hrabat, rytířů, aneb do-

konce lstj etizádostiwých a nestydatých žen, gakkéz byly: Theodora a Marozia, a když papežům takovým na odpor ginj, napotom zase zwo- leni býwali, odkudž roztržky, zmatky a hrozná pohoršenj newyhnutelně vzniknanti musely: i co diwu, že w těch truchlopláých časech několik nehodných nástupců sw. Petra cjrkew sw. sprawo- walo? — A tyto truchliwé zmatky přjčinan byly, že panowánj papežů náruziwě dosazených w tom zatmělém wěku krátce trwalo, a požehnané pa- mátky nedošlo; a proto také z toho wěku o mnohých papežjch ginák i hodných méně důklad- ných zpráv máme, nežli z předněgšjho a po- zdněgšjho.

Tak w desátém wěku gen následugjcej pape- zowé gsau paměti neyhodněgšj.:

*Benedikt IV.*, r. 900., tehdegšjmu neyweyš porušenému swětu co hwězda gasná swjtil swau ctnostj a swatostj, a chwála lásky a dobročinnosti gehu k chudým nezhyne.

*Anastasius III.*, r. 911., sluge papež bez auhony.

O *Leonowi VII.*, r. 936., se gístj, že čjm dé- le odpjral wzjti kljčc sw. Petra, tjm chwaliteb- něgi gich potom uzjwal. Neywjce se stkwj swau nábožnostj a horliwostj o uwedenj zhýnulé cjrkew- nj kázně, a zwláště w klášteřjch Řjmských.

I *Martin II.*, r. 943., nebo dle giných *Martin III.*, si zjskal slowútné gméno: Otec wlasti.

Také *Ajapitus II.*, r. 946., powěst nesmrtelnau. má, že byl muž ctného obcovánj, a cjrkwé křestanské horliwý milownjk.

### Gedenácte stoletj.

Snazným přispěnjm *Jana XIX.*, r. 1003., spo- lečenstwj řecké cjrkwé s Řjmskau šťastně ukončeno bylo; péčj geho také horliwý missionári k hlá- sánj wjry Kristowý do rozličných zemj, zvláště do Ruské, wysláni byli.

Slušná chwála patřj *Sergiowi IV.*, r. 1099., že swatým žiwotem swým wzdeláwal cjrkwé Božj. Swatý Gindřich II., cjsař Řjmský, tak ho milo- wal, že přehogné almužny gen. skrze ruče geho w ruče chudobného lidstwa ukládal. Bylť také smilugcejm se otcem poblandilých hřšjnjků.

Sw. *Leo IX.*, r. 1049., gako nové slunce tem- nosti tehdegšjho wěku paprsky swých. ctnostj a zázraků rozplašowati a oswěcowati počal. Nále- žjť wšjm právem k oněm papežům, kteřj mnohé cesty konali, gedňák aby wjru a kázeň w cjrkwí zachowáli, gedňák aby národům pokog wygednali. Hlubokau učenost swau w uměnjch swatých wždy pokládal k spásenj za nedostatečnau: protož se pobožnosti a dobročinnosti cele oddal, a w nich až do blahoslaweného skonánj swého setrwal.

Swého předchůdce swatého si za wzor wy- wolil *Wiktor II.*, r. 1055., zwelebenj cjrkwé a naprawenj kázně. neumdlenau péčj geho bylo, tak že mu horliwost geho i nepřátely přistrogila, kte- řj ho gedem se swěta sprowoditi chtěli. Wesměš

statečný byl bogownjk proti tehdešjm nepravostem a kacjrstwjm.

I potomnj papežowé *Štěpán X.*, r. 1057., *Mikuláš II.*, r. 1058., a *Alexander II.*, r. 1061., na naprawenj kázně cjrkewnj wšecku péči a práci wynaložili. Každý pak z nich geště zwláštnj zásluhau se stkwj. *Štěpán* totiž Mediolánskau cjrkew zase podrobil a spogil s Řjmskau, od kteréž dvě stoletj téměř oddělená byla. *Mikuláš* ustanowil a to provedl, což se až po dnes, a to slušně a sprawedliwě, zachowáwá, že toliko kardinálowé moc, práwo a přednost magj, woliti náměstka Petrowa. *Alexander* wraucj láskey swé k bližnjm swým listem k biskupům Francauzským učiněným dokázal, w kterémž gich otcowsky napomjnal, aby společenstwj neměli s těmi, genž si ukrutnosti neslýchané dowolowali nad Židy, který k wjře křesťánské přestaupiti něchtěli.

Hildebrand, *Řehoř VII.*, r. 1073., ó gak odporně znj gméno toto w gistých usjch! gakan oškliwost plodj! Ze wšech papežů od sw. Petra až na naše časy žádného takowá hana, potupa a nenáwišť nestjhá, gako tohoto swatého papeže. — Než odkud to? — Ó gistě se nemeyljme, wyznáwagjee, že z těch mjst, odkudž prawda historická bez přjdwkū gi zohyždugjejch se wštěpowati má w srdcejch mladistwých, zhusta wášeň mluwj, která gsauc zaslepena ducha wěku Řehořowa nepowážuge, a toho pochopiti nechce, že Řehoř, gak gednal a cjrkew hágil, gednati a gi hágiti musil,

nechtěl-li býti zrádcem cirkve a wjry swaté, že wolil raděgi býti, slauti a zůstati nepřjtelem swěta, gen aby přjtelem Božjm učiněn byl.

Žalostnoť w prawdě widěti, kterak vlastnj synowé cirkve katolické utrhapj tomu, kteréhož ona ctj. za swatého pro wznešené cínosti, který-miž se stkwěl, a slawné zázraky, genž se před smrtj a po smrti geho zbehli: zatjm protestanti wzde-lanějšj a rozumnějšj wýtečné zásluhy Řehořowy o cirkew a země před celým swětem uznáwagj, a geg co reka wjtězného wyhlašngj, kteréhož ne-toliko cirkew ale i weškera téměř Ewropa ochran-cem swým nazýwati má.

Nebudeme zde psáti apologii Řehořowu, a-niž široce dokazowati, že tento papež práwě byl wywolená nádoba, poslaný od Boha k obhágenj potlačené cirkwe w tehdejšjm porušeném wěku; nebo za gisto máme, že ti, kteřj dobrého cirkew-njho ducha plni gsau, wěřj cirkwi, která w swém Martyrologium 25. Máge swatého Řehoře nazýwá *neystatečnějšjm obrancem cirkewnj swobody*; a w druhém gitřnj, čtenj pátém, na týž den geg chwá-lj, že od apoštolského wěku pro naprawenj kázně cirkewnj, rozšřřenj wjry a nawrácenj swobody cirkwe; pro wyhlazenj bludů a neřestj žádný papež tolik pracj nepoduikl a tolik nesnážj nepřetrpěl, gako Řehoř VII. Ostatnj k chwálo geho ušj za-cpáwagj, aneb slyšjce gi k srdci nepřigjmagj. Tiť pak nechť pówážj slowa *protestanta Voigla*, která na konci weleslawného spisu swého: *Hildebrand*

als Papst Gregorius der Siebente und sein Zeitalter, Wien 1829. napsal, totiž: „Keiner wird ihn (Gregor) erheben, wo er sich nicht selbst erhoben; keiner ihn vergrössern, wo er sich nicht selbst gross gemacht; keiner ihn rühmen wollen, wo er seinen Ruhm nicht selbst gegründet hat. Aber das muss jeder wollen, dass dem Recht wird, dem Recht gebührt, dass über den kein Stab gebrochen wird, welcher kein Sünder ist, dass einem Manne, der für sein Zeitalter in einem so grossen Sinne gehandelt hat, Achtung und Verehrung gebührt. — *Wer sich ungerechter Lästereien schuldig macht, greife in seinen Busen!*“

Sw. Řehoř před swau smrtj tři maudré muže oznámil, kteřížby hodni byli stolice sw. Petra. Mezi těmi byli: *Viktor III.* r. 1086. a *Urban II.* r. 1088., oba slawnj nástupnjci geho. Viktor právě dle gména i skutků byl *Victor* neboli wj-těz nad sebau, panowaw krátce sice ale welmi chwalitebně. Urban swatau horliwostj zapálen byl w wykořeněnj kacjrstwj, bludů a neřestj. Zwláště pak srdce geho rozželeno bylo nad žalostným stawem křesťanů w swaté zemi, kdež od Turků ukrutně sužowáni byli. Z kruté poddanosti této ge wyswoboditi neysnažnějšj geho péčj bylo. K toma ejli roku 1095. w Klermontu, w shromážděnj wje než 300 biskupů a opatů, a nesčjslného množstwj duchownjch a wěřjch pod šjrym nebem welmi pronikawau řeč držel. A kterakým následkem? Tjm, že 15. Čerwence 1099, Jerusa-

lem byw 39 dnj obležen od křesťanů mocně dobyt byl.

### Dwanácté stoletj.

O *Kalixtovi II.*, r. 1119., letopisowé papežštj twrdj, že byl muž mrawů neuhonných a wýtečné maudrosti. Geho dobrých činů nenj počtu; zwláště na zwelebenj chrámu sw. Petra mákladu nešetřil. Geho snaženjm položen byl prwnj sněm w cjrkwí západnj neboli latinské, a sice w Řjmě, genž byl dewátý wšcobecnj, a Lateránský prwnj, kdež pokog mezi cjrkwj a řjšj uzawřen a upewněn byl.

*Ewgeniowi III.*, r. 1145., wětšj nikdo nemůž uděliti chwály nad tu, že sprawowal cjrkew Božj duchem medotekaucjho Bernarda swatého, gehož žákem byl. Nebo sotwa sw. Bernard byl uslyšel, že žák gehu k papežské důstognosti gest powýšen, nemeškal a neostýchal se, prospěšné rady, naučenj a napomenutj gemu uděliti, kterak gako mjstodržcuj Kristůw auřad swůg důstogně zastáwati má. Také mu pět knih o rozgjmánj k dobrému wedenj cjrkwe sw. poslal. A Ewgenius i gako papež poslušným žákem swatého učitele swého býti se dokázal. W prawdě může Ewgenius wšem žákům za přjklad uctiwosti, poslušnosti, lásky a důwěrnosti k učitelům wystawen býti.

*Anastásius IV.*, r. 1153., za nedlauhého panowánj swého tu slawnau památku si zachowal, že byl milownjk a pěstann chudých, a že wywedenj

neylepšjch anmyslů geho k řjzenj cjrkwe swate smrt překazila.

*Hadriána IV.*, r. 1154., dobročinnost tak znamenitá byla, a potupenj všeho zbožj pozemského tak veliké, že na smrtelné posteli arcibiskupa gednoho úpěnlivě žádal, aby geho staříčká matka do počtu chudých přigata a wyziwowána byla.

Osmnácte let musil *Alexander III.*, r. 1159., zápasiti s čtyřmi wzdoropapeži, kteréž neukrotitelnau stálostj swau přemohl. A poněwadž s stálostj neobyčegná učenost spřjzněna byla, proto byl neohrozený a bedliwý opatrownjk katolické wjry a cjrkwe. A ačkoliw stálost geho bázně neznala, a žádnými nátisky potřena býti nemohla: předce rychlý byl k odpuštění a smjřenj. Auhlawnjho odpůrce swého, který, wěda že nad papežem neswjtězj, a tak z potreby před njm se pokořil, Alexander s pláčem se země pozdwihl, obgal a poljbil. Týž papež všemožnau práci na to wynaložil, aby Gindřicha druhého, krále Anglického, odwrátil od aukladů, které cjrkwí a práwům gegjm swými zákony strogil, a aby geg snjřil s swatým Tomášem, biskupem Kanturienským, který se s apoštol-skau srđnatostj záhubným zákonům Gindřichowým opřel.

*Urban III.*, r. 1185., gak autlého, citelného a o rozmnoženj wjry pečliwého byl srdce, odtud lze poznati, že hořem umřel, uslyšew tu neyžalostněgšj zpráwu, že Saladin, král Babylonský, dobyl města Jerusaléma, ano giž 88 let w moci

křesťanské trwalo, a že ten neybezbožněgšj tyran rozkázal, křjž Páně po dwa dni nositi po městě, a na ohawnau potupu geg kygi bjti a třjskati.

Hned druhý den po smrti Urbanowě na stoliei sw. Petra dosazen byl Řehoř VIII., r. 1187., který milosrdenstwjm hnut nad žalostným stawem swaté země bez prodlenj papežský list po weškerém křesťanstwju rozepsal, kterýmž k aútrpnosti a k pomoci swaté zemi horliwě nabjzel, a všeobecný pšst rozhlásil.

### Třinácté stoletj.

Toboto času některj duchownj z přepiaté pobožnosti wjckráte za den oběi mše sw. konawali: proto *Innocentius III.* r. 1198. nařjdl, aby krom slawnosti narozenj Syna Božjho, bez zvlášt-njho powolenj, žádný kněz wjckrát, než gednau, neobětowal. W Řjmě welmi prostranný a nákladný dům wystawil pro sirotky, pocestné a nemocné.

*Honorius III.*, r. 1216., weřegně prosebnj práwody neboli processj w Řjmě konati welcl na wyprošenj požehnánj křesťanské zbrani proti Saracenům w Asji, kteréž sám bosýma nohama doprowázal pla kagicnosti a pobožnosti. Obráčenj Pruské a Litewské země mezi neysnažněgšj péče geho náleželo, kamž také mnoho missionářů wyslal.

Kmet osmdesátiletý byl Řehoř IX., r. 1227., když na stolici apoštolspan powýšen byl. Nad zwolenjm geho se při korunowánj takowé plésánj progewilo, že Křesťané, Řekowé i Židé, ano z každého národu lidé w Řjmě bydljcej radostné pjs-

ně prospěwovali. Geho nařizenjm se ten nábožný obyčeg zwláště w wenkowských chrámjch zachowáwá, mezi pozdwihowánjm při mši swaté na zwon znamenj dáti, aby ti, kteřj přjtomui býti nemohau, swau poklonu Neyswětěgšj swátosti wzdáwati mohli.

Že *Klemens IV.*, r. 1265, čist byl od winy přjlišné náchylnosti k přátelům swým (*nepotismus*), z toho posauditi lze, že se nositi nádherněgi nesměli, a za kohokoliw se přimlauwati přjsnau zápověď měli. Gednomu z přjbužných swých taktů napsal: „Při powýšenj swém na trůn papežský mnoho přjčia mám strachowati se, nebo cjtjm nesmjrné břjmě auřadu mého. Powýšenj mé budiž tobě k pokoře mocným podnětem.“ Tomu, kdo se za přjbužného gehu přimlauwal, aby mu powolil podržeti tři prebendy, tu paměti hodnan odpověď dal: „Wjce gsem se zawázal Bohu, nežli tělu a krwi.“

W papežských lětopisech se *Jana XXI.* r. 1276., dobročinnost s newšednj pochwalau připomjná, zwláště pak geg přeto blahoslawj, že dobrodincem byl laskawým chudé studugjcj mládeže.

*Mikuláš III.*, r. 1277., přiwtělen buď neybedliwěgšjm náměstkům Kristowým; nebo se stkwj swau práwě otcowskau pečliwostj, kterau uprázdňené cjrkwě neboli biskupské stolice wšeměžně w neykratšjm čase osazowal, gen aby stádce Kristowo žádného nedostatku netrpělo.

*Martina IV.*, r. 1278., slechtj sjla, kterau

práva cirkewnj statečně hágil, a kterau se zmu-  
zile opjral všem, a ge káral, genž odbůgni byli  
swým náležitě zřizeným králům.

*Honorius IV.*, r. 1285., w Pařži založil  
ústaw, aby se tam učilo arabskému a giným ge-  
ště gazykům, odkudž potom missionáři wysláni  
býwali na wýchod k obracenj Saracenů.

O *Celestinowi V.*, r. 1294., nám řjci nelze,  
leč že ctnostmi swými wzdělawal cirkew Božj,  
že srdce gehu plamenem hořelo láskau k Pánu  
Ježjsi a k cirkwi choti gehu: že po pěti měs-  
jch swého wládarstwj stolici sw. Petra dobro-  
wolně opustil, a k osamotnělému žiwotu se na-  
wrátil, gen aby okusil, gak ljby a sladký gest  
Pán. 19. Máge cirkew sw. swěťj památku gehu.

#### Čtrnácté stoletj.

*Benediktowi XI.*, r. 1303., wzdejme tu sluš-  
nau chwálu, že horliwost gehu o rozšjřenj cirkwe  
roznjčená, opatrnost gehu w řjzenj podiwná, a  
pečliwost gehu o nawrácenj pokoge neumdená byla.  
Ale pokoře a synowské lásce gehu celý swět se  
diwj. Když totiž stařičká sprostičká matka gehu  
co papeže geg nawštjwiti žádala, a proto w nád-  
herné stkwostné šaty od služebnjků papežowých  
gsauc přioděná k němu wkročila, nechtěl gi co  
matku swau znáti a ctjti řka: „Tato osoba w  
drahém oděwu nenj matka má, má matka gest  
sprostičká, a sprostě se nese.“ Když wšak wy-  
staupiwši swůg obyčegný sprostý oblek na se  
wzala, a tak se papeži okázala: hned gi swau

matkau radostně býti wyznal, a synowskau poctiwost gj činil.

Kterakau *Jana XXII.*, r. 1316., srdce horliwostj plamennau naplněno bylo o rozmnoženj prawé wjry katolické, odtud lze poznati, že ač nadarmo sgednocenj cjrkwě Řecké s Řjmskau docjliti všemožně usilowal, a všestraunnau skrownostj a šetrnostj swau poklad 25 milionů zlatých shledal, a to k tomu slawnému a wznešenému cjli, aby, bude-li w tom wůle Božj, peněžitym prostředkem tjmto k žádaucjmu wybogowanj swaté země přispěl. Zatjm i zde se potwyrzge přjslowj: Člowěk mjnj, Pán Bůh měj. Všickni téměř papežowé želeli ztráty této Kristem poswěcené země, a o nawrácenj gegj pod moc křesťanskau neundlenau péčj se wyznamenali: ale *kdo poznal smysl Páně*, že země ta až posawad gakausi kletbau zůstává sewřena?

Týž papež půwodce gest trogjho za den zwoněnj a při něm pozdrawenj angelského, ráno totiž, w poledne a wečer, což se k uctěnj wtělenj Syna Božjho djti má.

I *Benedikta XII.*, r. 1334., přičjsti slušj k oněm náměstkům sw. Petra, kteřj byli bedliwj očhrancowé wjry Kristowy, a horliwj bagitelé práw cjrkwenjch. A že nepatřil mezi syny tohoto swěta, o nichž prawj Pán, že opatrnějšj gsau, než synowé swěta, poznati snadno lze z oné wěčné paměti hodné odpovědi, kterau gistému neslušnau wěc žádagcjmú králi poslal w tato slo-

wa: „Kdybych měl dvě duše, rád bych jednu obětował na to, abych žádosti twé, ó králi, powolil; mage ale jen jednu, nechci ji ztratiti.“

A k čemu užjwal *Urban V.*, r. 1362. swých důchodů? Tisíc ginochů na rozličných školách vysokých na antraty geho studowalo; w Montpelljru ústaw založil pro dwanácte studentů uměnj lékařského; a na wšecky středy, pátky a soboty mnoho chudých u stolu geho wyžiweno bylo, sám pak se postil při wodě a chlebě.

Nezhyne *Řehoře XI.*, r. 1370., památka, že neohlžge se na odpory a překážky králem Francuzským gemu kladené, a geho pohrůzek se nestrachuge, sjdlo papežské z Awiñonu, kamž go byl Klemens V. přenesl, zase, gakž slušno a sprawedliwo gest, do Řjma nawrátil.

Papež tento gako zed' pewná na odpor se postawil bludnému učenj Wiklefowu, ano se co rak rozgdalo.

### Patnácté stoletj.

Gakkoliw panowánj *Alexandra V.*, r. 1409., krátce trwalo, jen 10 měsječů, předes gest slowútné dobročiněnjm geho, kteréz žádných mezej neznalo; nebo tak málo gněnj si zachowal, že před smrtj w prawdě řjci mohl: Gako biskup gsem byl bohatý, gako kardinál chudý, gako papež gsem žebrák.

Prwé nežli *Martin V.*, r. 1417., na stolicí sw. Petra byl powýšen, hroznau roztržitostj cjrkw křesťanská zarmaucena byla; nebo ač dřjwo

někdy dva, tak nyní dokonce tři papežovati chtěli, ale jen jeden z nich pravý byl, druhý nazváni gsa a v skutku byli vzdoropapežové, totiž: Řehoř XII., Benedikt XIII., Alexander V.; po smrti tohoto Jan XXIII. I bylať žádost všeobecná cirkve, aby pohoršenj tomu brzy se stal konec. K tomu cíli položen byl všeobecný sněm v Kostnici, a Martin V. řádně zvolen byl za papeže.

Gak se ta radostná zpráva o zvolenj nového a takového papeže donesla k císaři Sigmundovi, který velice se o to staral, aby ta záhubná roztržitost upokojena byla, bez prodlenj, gsa bez toho sněmu přítomen, chváta na místo, kde se wolenj stalo, a padna k nohám nového papeže lžbal nohy jeho, a wracuj vzdával wolencům díky za tak zdařilé wolenj. Papež pak císaře obgaw děkował mu, že tak neunaweně horlil o zrušenj té roztržitosti a o sgednocenj křesťanských národů pod jednu nevyšší hlavu. Chválu tohoto náměstka Kristowa zvěstuj tři slova z hrobnjho nápisu jeho, kdež „*Temporum suorum felicitas*“ se nazývá.

I nástupce jeho *Eugenia IV.*, r. 1431., hrobnj nápis až po dnes ohlašnje výborného ducha jeho, kterýmž cirkew spravował. Zají takto :

*Memoriae Eugenii Quarti Summi atque Optimi Pontificis hic in pace gravis, in bello pro Christi Ecclesia impiger, in injuriis patiens, Religiosorum amator, ac in eruditos viros munificus :*

**Concilii Basileensis insolentiam adversus Pontificiam Romanam potestatem, Concilio Florentino celebrato, refrænavit ac fregit.**

Neumdleným snaženjm *Mikuláše V.*, r. 1447., a nabžzenjm cjsaře Bedřicha (Friedrich) vzdoropapež Felix V. se odřekl papežstwjm, a tak poslednj roztržitost w cjrkwi zapuzena. Čjm nižšj byl rod geho, tjm wýtečněgšj byly ctnosti geho. Známě gest co horliwý ctitel a bedliwý rozmáhatel uměnj, znage předobře, gak se gimi i cjrkew i řjše zwelebage. Šlechtj pak ho i laskawá náchylnost k nuznému člowěčenstwju, aně w osmiletém panowánj swém mnoho, welmi mnoho chudých počestných děwěat wywěnowal.

Za času *Kalixta III.*, r. 1455., auhlawnj nepřjtel gměna křesťanského, Turek, oblehl Bělehrad. I prohlásil se hrdý Muhamed II. w těchto rauhawých slowech: „Geden gest Bůh na nebi, bude také gen geden panownjk na zemi.“ Weliké nebezpečnstwj nastáwalo západnjm kraginám. Kalixt brzy to nebezpečnstwj znamenal. Protož za wyprošenj pomoci Božj a skrocenj hrdé moci geho rozkázal, aby weškeré, křesťanstwo k zwuku zwonu polednjho třikrát modlitbu Páně a pozdrawenj angelské se modlilo. Pak nabžzel mnohými prosbami křesťanských knžžat k bogi, ale nadarmo. I wyprawili papežský ležat Karwajal a sw. Jan Kapistrán wogsko asi 40,000 mužů silae, k němuž se onen powěstný udatný rek Hunyades připogil. I požehual Bůh zbraně křesťanské, a — Bělehrad o-

swobozen. Ano k neočekávané radosti papežově i gistý muhamedánský knjže *Usum Kasan* gmenem, s Benátčany wogsko Sultánowo dwakráte porazil, papeži za gehu modlenj w listu pokorném děkował, a sláwu wjtězstwj onoho toliko všemohaucjmu Bohu přiwlastnil. Na wěčnau památku toho podiwného wjtězstwj nad Turky ustanowil Kalixt swátek proměněnj Krista Pána na den 6. Srpna, w kterýžto den roku 1456. Bělehrad těch nepřátel wjry křesťánské sprostěn byl.

Weliký bez odporu wjtěz nad sebau samým ten gest, který chyby swé poznává, a pokorně ge wyznává. Tak slawný wjtěz byl *Pius II.* r. 1458., dřjwe Eneas Silvius nazwaný. W mladošti swé mnoho si proti papežské stolici dowolil mluwiti a psáti. Však powýšen gsa na ni wšeko odwołal w následugjejch slowech: „Wjce wěřte zkušénému starci, nežli mladjku lehké mysli; wjce papeži, nežli priwátnjmu muži; slowem: zawrhňte Eneáse, a držte se Pia papeže.“

I tento papež wšjm úsiljím a všemi prostředky, které w rukau měl, zpupnost Sultánowu potřjti chtěl. K tomu ejli uskrownil 50,000 zlatých, které po gehu smrti Uberského králi Matiašowi k obraně proti Turkům odewzdány byly.

Také nástupce gehu *Pavel II.*, r. 1464., Turky skrotiti se wynasnažil a neškodné učiniti. Horliwá žádost gehu wymohla mu na Řjžském sněmu ten slib, že se wálečného lidu 200,000 do pole proti Sultána wyprawj; ale za slibem skutek ne-

přišel, a tak gen papež samogediný s Benátčany Turkům aspoň na moři na odpor stál.

Zatjm krutá a neodolatelná se zdagjcj moc turecká hrozila brzkau záhubu weškeré Ewropě. Giž se po Moldawě, Walaehii a w Sedmihradsku rozpljzila, giž se přes Alpegské hory wedrala až do Italie, i Otranto dobyla, a Lorety se zmocniti hrozila. Hrůza a auzkost wšude se gewila. Toliko papež *Sixtus IV.* nepozbyl srdce, ale silně w silněgšj moc božskau se důwěřuge neobyčegnau rychlostj 24 wálečných korábů wyprawil k Loretě, kteřj Turky k zpátečnjmu taženj dohnaly. Brzy na to zase Otranto křesťanům nawrátiti museli. Byl Sixtus newšedně učený papež, a žádného nákladu nešetřil, gen aby se wšeliká uměnj k prospěchu cjrkwe zwelebowala.

(Pokračowánj.)

#### 4. Gak se počalo bratrstwo Škapuljře. \*)

Od

**Jana Krbce,**

rektora ústawy swatého Giřj w Praze, spoluanda Dědictwj Swatojanského.

**K**armel hora w Syrii byla giž od Eliáše proroka památná a wždy potom od učennjků prorockých (filii Prophetarum) a rozličných Ascetů

\*) Přeracowáno dle časopisu Philothea.

obýwaná. Konečně se tu usadili též křesťanští paustewnjci, wedauce welmi přjnsný kagjcj žiwot a snažce se modlenjm a rozgjmánjm wyššj dokonlosti nabyti. Zwláštňj pobožnost gsau chowali k Matce Božj, gižto za ochranitelkyni si zwoliwše gegjmi služebnjky se nazýwali. I wystawěli tu kaplici a w nj se častěgi za den scházeli Blahoslawenau Pannu modlitbami a chwalozpěwy uctjwagje. Roku 1205 obdrželi tito paustewnjci od Patriarchy Jerusalémského, blahoslaweného Alberta určítau řeholi, a wzali od mjsta, kde přebýwali, gméno karmelských mnichů, či Karmelitů neb Karmelitánů. Téhož času se s nimi seznámili ewropegšty křižáci čili bogownjci, genž wytáhli na východ k dobytj swaté země z rukau mahometánských podmanitelů a utiskowatelů. Ponawrhli gsau tito pobožným mnichům, by se s nimi do Ewropy vydali, i přigali někteřj toto pozwánj. Sw. Ludwjk, král Francauzský, uwedl několik tech mnichů (bylo gich šest) do Francanz, a ostatnjch wzali s sebau dwa wzácňj Angličané do země anglické, kdež od lidu radostně přigati byli. Přimnožilo pak se gich tu brzo tolik, že dwa domy, které gim zprwu k obýwánj wykázány byly, we dwa znamenité kláštery zrostly.

Nowého swěta a nové oslawy dosáhl tento řád slowůtným a horliwým sluhau Marie matky Páně, nábožným paustewnjkem Šimonem. Byli gest tento w Angličanech z welmi wzácňých rodičů zplozen, a odřekna se giž od prwnj mlado-

sti wšj swětské marnosti odešel na pauš, aby snáze zachował newinnost a docela na službu Božj w modlitbách a rozgjmánjch se odewzdał. Za přjbytek zwolil dutý stromowý peň, odkudž geg nazwali Šimonem Špalkem (Simon Stockius); pokrmem mu byly kořjny a plané ovoce.

Dwadcet let tak byl stráwil Šimon w tuhém mrtwenj sebe samého, když geg došla zpráwa o mnišjch s hory Karmele přjchozjch, gakož i o gegich přjsném žiwotě a blahotworném djle. I hned opustił pauš ucházel se o přigetj do toho řádu, gehož se mu také dostalo. Tu se wyznamenal swatou horliwostj, a přjsnau kagicnostj i poslušnostj, a zwlášť wrauej pobožnostj k Blahoslawené Panně, tak že geg brzo spolubratřj za předstaweného zwolili.

W záležitostech swého řádu odebral se Šimon do Řjma. Papež Honorius III. přigal geg otcowskau laskawostj a potwrdil mu (r. 1226.) geho řeholi. Brzo potom se wydal na nesnadnau cestu do Palestiny na horu Karmel, aby tamějšj bratry nawštjwil a k přjsnému zachowáwánj řehole powzbudil. Šest let pobyl w Palestině a nawštjwil tam wšecka swatá mjsta bosýma nobama.

Roku 1245 zwolen byl Šimon, gsa giž přes 80 let stár gednosworně za wšeobecného wrchnjka čili generála řádu, a tu obdržela ta řehole nowého potwrlenj od Papeže Innocencia IV. (žiw byl až do r. 1254.) z ohledu dobrých cjrkwí wúbec prokázáných služeb, gakož i za přjčinau prospěš-

ného aučinkovánj na spasenj wěfjeho lidu. Od této doby počala se rozkládati ona řehole po celé Ewropě, a když Gindřich VIII., král Anglický, od wjry katolické byl odpadl, wyzdwihl toliko we swé řjši přes 40 znamenitých karmelitánských klášterů.

Blahoslawený Šimon mage od Boha dar proctwj i zázraků, giž dáwno na to myslil, gakby se pobožnost k Marii matce Božj, k spasenj wěfjeho lidu, geště wjce rozmnožiti dala. I založil k dosaženj toho cjele, napomenut gsa k tomu zvláštjným widěnjm, bratrstvo škapuljře, do něhož wšecky nábožné ctitele Marie Panny w gedno sbromaždowati si předewzal. Čteme totiž w legendě o něm, že se mu zgewila Maria matka Páně, darugjc mu škapuljř a napomjnagjc geg, aby se zvláště snažil rozmnožowati mezi wěfjeymi pobožnost a čistotu srdce, i slibugjc, že po škapuljři chce rozeznáwati swé sluby a djtky, a kdokoli geg hodně nositi bude, že gegj zvláštjněj ochrany i w žiwotě i w smrti nadjti se může. (*Dilectissime Fili, recipe tui Ordinis Scapulare, meae confraternitatis signum, tibi et cunctis Carmelitis Privilegium; in quo quis moriens, aeternum non patietur incendium. Ecce signum salutis, salus in periculis, foedus pacis et pacti sempiterni.*)

Toto a takowé od nábožného Šimona založené bratrstvo bylo od wjce Papežů potwrzeno i rozličnými odpustky nadáno. Potwrzugcej listy papeže Pia V. a Klementa VIII. obsahuj mezi

giným i to, že svátek Marie Panny s hory Kar-mele nebyl bez důležitých příčin a hlubokého rozmyslu w katolické cirkwi za zvláštnj slawnost wyzdwižen.

Sotwa pak že se papežské potvrzenj tohoto bratrstwa rozhlásilo, giž nemeškali králowé ani národové do něho se dáwati a škapuljř nositi. Múže se pak říci, že žádná ze všech Marian-ských w lidu uwedených pobožnostj tak mocná nebyla a tolik spasitelného užitku newydala, gako tato, gešto i zázraky s nebes potvrzena byla. —

Mezi audy, genž neyprwé do tohoto bratrstwa sw. Škapuljře wstoupili, gmenugj se též Eduard I., král anglický, Ludwjk IX., král Francuzský, a Angela, česká královská kněžna. Ostatně nebylo za onoho času ani kraginy, ani domu, kdeby se nebyli audové tohoto bratrstwa nalezli. (Posud německý týdnjk). Ona Angela, česká královská kněžna, nazýwá se w knize: *Clavis aurca thesauri Partheno - Carmelitici, Authore R. P. Paulo ab Omnibus Sanctis, Viennae Austriae 1669. pag. 440*, dcerau krále českého Wladislawa. Že ale král Wladislaw žiw byl giž w předešlém stoletj († 1174) a blahosl. Šimon teprw 1251 roku bratrstwo škapuljře gest zřjdił; pak že mezi dcerami českých králůw a knjzat žádná gménem Angela známa nenj: snadno gest se domysliť, že gest zde chyba času i gména. K wjře podobněgi to mohla býti Blahoslawená A-neška (Agnes), dcera Přemysla Ottokara I., sestra

krále Wáclawa I., narozená 1205. 20. Čerwna. Ta založila špitál pod mostem w starém městě a odedzdala geg k obstaráwanj křižownjkům s čerwenau hwězdau. R. 1232 počala stawěti a r. 1250 dostawěla klášter pro sestry sw. Kláry; 1234 gich tu giž zůstawalo pět, genž přišly z Wlach; 1235. se k nim přiwtělila Aneška, wzawši raucho Sw. Kláry, geště s 7 ginými pannami z wysokých rodů. Od sw. Kláry tehdaž geště we Wlašjch žiwaucj obdržela Aneška několik psanj a pak darem rúženec, záwog (velum) atd. Papež Innocencius IV., kterýž byl i řeholi Karmelitánskau potwrdil, odeslal blahoslawené Anešce po mnišjch sw. Františka bosáčjeh rozličné sw. ostatky, a zvlášť prst sw. biskupa Mikuláše, který se dosawad w pokladu chrámu Páně sw. Wjta na hradě Pražském ukazuge. Snadno se tau cestau mohla Aneška dowěděti o bratrstwu sw. Škapuljře w Italii, a dala se snad do něho zapsati; neb i mnichowé přigjmali ten swatý karmelitáuský Škapuljř. Umřela Aneška r. 1281. 6. Března.

Co se ostatně týká Karmelitánů s gegieh zvláště wýhradným škapuljřským bratrstwem, přišli gsau oni do Čech dwakrát. Neyprwé za kralowánj Otce vlasti, Karla, kterýž pro ně založil a wystawěl okolo roku 1347. klášter a chrám Matky Božj sněžné, ginák na Pjsku. Wšak hned po upálenj Jana a Jeronýma w Kostnici byli otdad karmelštj wypuzeni a museli mjsto postawiti Husitským. Za Gitjho z Poděbrad a Wladi-

slawa II. usadili se tu Františkáni bosáci až do dnešního dne; pročež když později za Rudolfa karmelstj mnichové přisedše, o swůg býwalý klášter a chrám se ucházeli, že giž byl zadán, nepofjdili ničeho. Však po bitvě na Bjlé Hoře opět přišli Karmelité obutj, (antiquae observantiae), a sice z Polska hlásjce se o swé, a obdrželi na to mjsto dosawad od nekatoljků užjwaný farnj chrám i dām u sw. Hawla w starém městě, dekretem cjsarským od r. 1627. Nebo že se nedostávalo w Čechách katolických kněžj, gimž by byl mohl lid rozuměti, byli powoláni i rádi přigati kněžj a mnišj polštj. — Dále paměti hodno gest, že zvláště působenjm karmelitánského bosáka (discalceati) Dominika, řádu toho generála, wogna roku 1620. proti odbogným i od cjrkwě odpadlým Čechům byla swedena a wjtězstwj na Bjlé Hoře dobytó. Pročež onen řád gak u vlády tak též u katolického lidu welikau wáznost i důwěrnost si zjskal, a obdržel farnj kostel Neyswětějšj Trogice w Malém městě Pražském, genž byl potud náležel českým nekatoljkům, a od té doby gmenem Marie wjtězné (de Victoria) se wyznamenáwá. Potwrzenj toho nadánj ballau Papeže Urbana VIII. dáno gest r. 1625. Tito bosj (discalceati) od swaté Theresie obnowenj Karmelité přišli do Čech s cjsarským wogskem z Wjdně. Od tamtud přišly později i ženské téhož řádu a wystawěly si nowý klášter i chrám swatého pěstiauna Josefa na malé straně, který pak po gegich

wyzdwiženj za času cjsaře Josefa dostal se Pan-  
nám tak řečeným Anglickým, které geg až dosa-  
wad w drženj magj. Panny karmelitánky, bywše  
za cjsaře Františka obnoweny, držj teď býwalý  
klášter i chrám Barnabitský na Hradčanech, wšak  
bratrstwo sw. Škapuljře za cjsaře Josefa wyzdwi-  
žené zůstává tak až dosawad.

Náležmeť my wšickni, gakožto křesťané k  
gednomu wšeobecnému bratrstwu; přigati gsme  
wšickni skrze Krista Jezjše w gednotu djtek Bo-  
žjch, a protož smjme nazýwati nebes i země  
Pána swým otcem, Jezjše syna Božjho swým přj-  
telem i bratrem; pak wšickni wespolek gsme bra-  
trj a sestry, neyblahoslawenějšj matka Páně gest  
i nám wšem dobrotiwau matkau, a králowstwj ne-  
beské gest našjm společným dědictwjm.

Hle, toť gest neywznešenějšj i neyblahotně-  
jšj bratrstwo, do něhož gedn každý giž na křtu  
sw. přigati a zapsáni gsme byli. K čemuž tedy  
geště giná zvláštňj bratrstwa? k čemu tolik, ga-  
ko gich býwalo, nábožných spolků od lidj uwo-  
dených, když máme onen od Krista samého pro wše-  
chny lidi i wšechny časy ustanowený; a ten owšem  
k dogitj wěčného spascnj postačge?

Areiř, kdybychom si této nesmjrné milosti,  
že skrze Jezjše Krista w gedno wšeobecné samo-  
spasitelné bratrstwo, genž gest katolická cirkew,  
shromážděni gsme, wždycky uměli náležitě wáži-  
ti, a brali si k mysli i srdci, neyprw gak weliké  
ty věci gsau, které se nám tu podáwagj, a pak,

k čemu nás to všeobecné bratrstwo, ta gednota djtek Božjch a dědiců králowstwj nebeského, zawazuge, i co plniti nám přikazuge, abychom všech těch nám podáwaných milostj hodnými i aučastnými se učinili; kdybychom konečně nezapomjrali též skutkem plniti, co činiti powinni gsme: tuť by owšem žádných giných, a gako k všeobecnému cjli pomocných bratrstew třeba nebylo.

Wšak že to u nás welmi často práwě naopak býwá, a my snadno z myslj pauštjme, k čemu giž na křtu swatém powoláni a zawázáni gsme: tedy nenj diwu, že matka cjrkew užjwala a užjwá rozličných prostředků k našemu častějšjmu gak upamatowanj tak powzbuzenj, a že mezi ginými dowoluge zakládati, a béře pod ochranu swau založená menšj pobožná bratrstwa, w kterýchž by se gednotliwj horliwj křesťané aužegi ke cti a chwále Božj a dušj swých spasenj sgednocowali, a gim tu, gak wznešené křesťanské powolanj, tak i swaté powinnosti bljže a důtkliwěgi na mysl i srdce kladeny byly, i též častěgi přjležitost se poskytowała k cwičenj se w pobožnosti a dobrých skutejch. A takto magj takowá gednotliwá bratrstwa swěřený sobě křesťanský lid tjm powněgi wespolek a w geden hlawnj celek pogiti a k dosaženj wznešeného cjle, genž onomu všeobecnému bratrstwu, do kterého giž na křtu swatém wcházjme, wytčen gest, gistěgi a bezpečněgi wěsti a dowěsti. W tomto smyslu a ohledu gsauť takowá gednotliwá bratrstwa, gakých před časy též u nás

býwalo, netoliko welmi užitečná, ale w gisté případy, totiž w čas všeobecné wlažnosti a zpuštění, gakáž byla k. p. u nás po husitské a třidcileté wálce, gsau též welice potřebná.

Neboť w takowé všeobecné duchownj strasti musj gednotliwj nábožnjci dohromady držeti, zvláštnj společnosti dělati, a tak swým příkladem ostatnjch zponenábla po sobě táhnauti, až pak dobrý kwas celau massu, či hmotu zegme a pronikne. Tak se též musj činiti, když gest potřeba někte-  
rau gednotliwau zanedbalau křesťanskau ctnost k. p. čistotu srdce, lásku k bližnjmu — znowa wzbuditi. —

Škapuljř a tomu podobné zewnitřnosti gsau a byly toliko pauhé widitelné známky, slaužjce k stálému upamatowánj na to, k čemuž se geden-  
každý aud bratrstwa dobrowolně byl zawázal. Zvláštnj předepsané pobožnosti wzbuzowaly a ži-  
wily ducha křesťanské nábožnosti wůbec, a uctj-  
wánj gednotliwých Swatých, zvlášť pak rodičky Bo-  
zj, nabjzelo k následowánj gegich swatých ctno-  
stj, a wedlo tau cestau k prawému uctěnj Boha,  
Syna geho Ježjše Krista, i k wěčnému žiwotu.  
Toto powážjme-li zdráwě, kdož z nás se bude ge-  
ště tomu diwiti, že onda takowá gednotliwá a po-  
rozličná bratrstwa a gegich zvláštnj ustanowené  
pobožnosti a duchownj cwičenj tolik wšcho stawu  
milownjků, následownjků, podporowatelů i rozši-  
řowatelů gsau nalezla, a že i nynj se ozýwagj  
upřjmnj hlasowé, genžto netoliko ona býwalá bra-

trstwa schwalugj, ano takowé pobožné společnosti opět za našich wlažných i w mnohém ohledu nemálo spustlých dnů w žiwot uwěsti žádagj i hodlagj? —

Wšak, gako každá i ta neylepšj wěc w prodlenj času snadno w zanedbánj i také we zlé uzjwánj přicházj: tak též to bylo i s tauto, o které nám řeč gest. Člowěk od přirozenosti gsa pohodlný, rád si howj a hodlá wznešeného cjele swého, genž nemalého a stálého úsilj požaduge, co neylewněgi, bez snahy a welkého namáhánj dosáhnutí; protož rád zůstává na powrchu a nerodj wnknauti do wnitř; snadno se pokogj zewnitřnjm stjnem a gmenem wěci, kde krušno gest wěc samu dobyti, a libuge si w něčem gako do saženém cji, což toliko gest teprw prostředek k dogitj téhož žádaného cjele a konce. Tak též audowé bratrstew nezřjodka si zakládali, ať nedjm daufali a spoléhali se na zewnitřnj znamenj, k. p. škapuljř a t. d. gako na wěc samu, na kterau zapomjnali, i spokogili se, gakoby dosti bylo, gen swatý škapuljř nositi a geg do rakwe s sebau wzjti, anebo i dokonce w karmelitánském rauchu pohřbenu býti, aby šťastně na wěčnost se dostali a před přjsným saudem Božjm obstáli: gešto ono znamenj toliko ge pamatowati mělo, w gaké ctnosti — čistotu, pobožnost, milosrdenstwj a t. d. — by se měli za žiwa oblěci, aby nebyli někdy od pána swatby bez raucha swatebnjho nalezeni a do temnostj zewnitřnjch wyrženi. Domnjjwali

se, že dosti učinj, když wykonagj předeepsané bratrské pobožnosti, modlitby, posty, a tudy pomjgeli všeobecných křesťanských powinnostj lásky, trpěliwosti, pracowitosti a t. d., gešto wšeliká pobožnost a zewnitřnj cwičenj gest toliko prostředek k dosaženj vyššj dokonalosti, bez kteréž nelze se dostat k Bohu, genž gest sama neskončená dokonalost. Připlichtily se tudy k dobré věci mnohé nerudnosti, předsudky, powěry a giné nepřjstognosti. Což tedy gest diwu, pakli nowým swětlem pošetilj horliwci na ty a těm podobné nábožné ústawy ljtě se obořiwše ge napořád zwracowali i z kořen wyhladili. Tak padla arci některá powěra a nepřjslušnost: ale zhynula též mnohá dobrá stránka, podpora i schránka pobožnosti a ctnosti.

Kdožkoli tedy dobromyslúnj ouy staré nábožné i ctnostné časy chwálj a ge zpět uwěsti žádá, pozorug, aby do podobajých neplech neuběhl, a powaž, že nikoli na gměnu a spůsobě či formě, nýbrž na věci samé křesťanskému oswjcenému swětu záleženo gest; a uznáwá-li za potřebné též i starau formu na swětlo wyněsti, nezapomjneyž w nj též zbuditi starého dneha čisté křesťanské prawdy, pobožnosti a ctnosti, a to beže wšech nepřjstogných, zdrawému rozumu a oswjceně nábožnému srdci nechutných přjlepků, kteréj wjee býwagj k pohoršenj mnohých, nežli ku wzdělánj. Takť bude oacn podoben člověku hospodári, kterýž wynášj z pokladu swého staré i nowé věci. Mat. 13, 52.

## 5. O nawštéwowánj školy se strany duchownjho pastýře.

Od

**J. W. Slawjna.**

(*Pokračowánj.*)

**T**ed' teprw když gsem slabikáť — tolik pomluwil a přetřepal: wygedu se swau.

Budto Ti, rozmilý Řjditeli národnj školy, Tobě uswěšené, učitel Twůg s kněžkau tau dle cesty, gj samau wykázané, pokračuge, aneb gi toliko, — i musjm tak řjci a ne ginák! — s dětmi přezweykáwá.

Stogj-li přednj — t. g. hledj-li učitel, aby s kněžkau tau rádně zacházege dětem gi i učenj gegich z nj, ginak wěru nechtné, ba i trpké, opřjgemnil, a w užitek uwáděl duchownj; — hledj-li po této cestě wydobyti, aby i oni den co den chwátali s radostj do školy, wědauce, žež zase něco wěcnatého odtud domů sobě ponesau; — čili gináče, hledj-li i w této wěci na hlawnj aučel celého cwičenj školujho, *na wzdelánj totiž duchownj* i také *na pomocnjka geho*, — chci řjci, aby djtky s wětšj chutj učenj se chápany, a w tomto se utwrzugjce, i pro hrubšj pokrm duchownj wždy schopněšjmi se stáwaly: — ó! to Ti wěc budiž milá, utěšugjcej. Plnj-li učitel *tak* aukol swůg: tu Ti mnoho na práci nezbude. Tuť toliko, po chwjli Ti zbywagjcej, tu se wyptáwage, tam swau spokogenost progewuge, dobrému tomu a wážnosti hodnému muži k ruce a k ulehčenj, djtky po-

wzbuzug, a chuti dodáwey; i maličkem tjnto ni-  
koli nepatrnu brstku na zwelebenj věci celé  
nepříkládage.

Na wrch-li však druhé: — ay! buď sám gda  
napřed, cestu okaž, aby výmluw nebylo a dbey,  
by se dělo: — aneb znamenášli, že kde nenj s  
hůry buď chuti, buď umu dáno, w lékárně se ne-  
kaupj, po chwyljch Ti časem dosti zřjdeka, časem  
vsak předce dostatečnėgi popřáných sám dosazug;  
gen aby se věci — bez njž škola pro tolik djtek po  
delšj čas nebylaby než mjstem robotnjm, bez njžby  
se ale také vse gen gako na robotě odbýwalo —  
průchod promeytil. Po roce, po dwau, když se  
uwidj, že zbyty nenj, předce dowedeš tolik, že  
se wěc stáwati bude, abys Ty práwě sám po-  
řád napřed táhnanti nemusil. Trpěliwost wsecko  
přemáhá!

Po slabikantech pokukugj i powjdačkáti, zdali  
si gich také kdy wšjmneš.

O zbrogi těchto, gjž neumělost porážegj, ačť  
by geště auplnėgšj, ku káránj wad dětských  
ostřegšj, a schopitelnėgšj býti mohla, i tedy měla:\*)  
toto mám za lubem.

Předně gestíř knjžečka tato utěšené pro djt-  
ky menšj cwičenj se we čtenj, gež i staršj po-  
slauchagjce, od šwjtných miláčků swých, kdyby

---

\*) O brkánj gegim proti gazyku našemu častėgšjm — ni slo-  
wa! Bolesťnosť, musjme-li se wyznati, že tiskárna tolik knih ročně  
w ruce národa tak četného podáwagjcej, na wzdělánj geho takowý  
wplyw magjcej a walný zisk z toho přigjmagjcej — na austrogj  
gazyka našeho až potud geště tak hrubě málo dbá.

dobře stráviti chtěli, u wedenj djtek wůbec nemálo by prospělo; kterážto pak věc duchownjmu pastýři sotwa bude lhostegna. Za druhé, samy djtky právě pro swůg wěk, právě pro gich zwyky dobré i zlé nalezagj tu, a to časem hezky důrazně, přemnohé věci užitečné; — a čeho se nedostává pro osobnj aneb i mjstnj potřeby, ay! na podotknutj toho i sama ta knjžečka uwádj časem způsobem takowým, že byt i sám učitel neb i katecheta chtěl až na ty podrobnosti přigjti, wěru na mnohau wěc bez knjžky té ani by newzpomněl. Ostatně nebudu se déle zdržowati při tom, zdali z nj i některé zrnko pro čas budaucj wězeti nezůstane, tak aby i u wedenj djtek gich vlastnjch užitek zplodilo. Pro věci tyto dvě — (dvě toliko, bych trpěliwosti Twé násilj nečinil, rozkládage také, gak i we Twé katechesj na mnohau tu powjdku užitečně dá se naraziti, atd.) — přálbych opět giných wěcj dvě. Předně, aby beze wšj wýmjnky, a na wzdor všem wýmluwám knjžečky této při každé škole národnj se užjwalo; a dále, aby ona, zkrátka řečeno, k poznánj a k odstraněnj se chyb dětstwu obyčegných, a k zamilowánj sobě poukázaných tu způsobů pěkných a dobrých slaužila; — tak aby o nj se wesměs smeyšlelo, — a w tom smyslu se gj užjwalo.

Budiž pak si ona, wygma twé se přeswědčowánj, gak se s wěcj dōge, wygma i nápad některý právě whodný, docela pracj učitelowau;

golikož nenj než učiteli přjgemnan a dětem též takowau, a nad to i užitečnau zábawau w poměru takowém, že, bylo-liby učitele nagjti, genžby i u věci té lehaučké libowal sobě leniwým byti, aneb by snad dokonce při nj belhal: wěru newědělbých, která a gakáto prskawka geg mezi učitelstwo naše zamrštila. A mělo-liby krom všeho nadánj i tuto cos waditi, čas gest, abys prohlédl, komu škola podřjzena, a dobro i zwelebowánj gegj důwěrně na péči dáno.

Když však tu na swém stogjm, aby wesměs we školách národnjch powjdaček se užjwalo: něco se mi tak přes mysl přehmitlo, s čjmž newjm, zdali wygeti mám. Bogjmt se, abych si i s tjm něčehož neutržil. Než, buď gak buď, když ta breptawost gináče nedá! Wjm, žeť mne rád máš, a proto gak přečteš, přeškrtáš, a tak Ti bude gen tolik gako do ucha pošeptáno, aby se na mne ubohého snad wosy sesypati nemohly. Slys, we mnohých Ti školách našich potud gestě o malých powjdačkách ani zmjuky, ani památky nenagdes. A ba, tak též o tak řečeném djlu druhém, knize to wěru řádné a všeho wšjmánj zasluhgjcj, wygma as pět neb-li několik takowých, kteréž se as gako na okázku chowagj. Prwnj stává se proto, že prý w těch powjdačkách gsau gen samá dětinstwj, a že tedy za nic nestogj. Druhé pak, že rodičowé dětem sotwa prwnj djl, sotwa papjru kaupj, k tomu ani sobotáles řádně nezaplatj, kdežeby se peněz na *tolik* knih nabrali?!

Wlastně wěř, — wždyť wjš, že gá co do těchto wěcj rád si tak ledakams wšetečně po očku zašilhám. — Nenj na wěci nic giného, než že lehčegi gest, když děti na gediné toliko knjžce sedj a po mále na nj i každou téměř stránku z paměti uměgj, dobytí sobě při menšj práci, a ač při menšjm ne-li dočista marném aučinku, — předceť kdy i slepá slepice zrněčko nagde — při wětšj pochwale — ne wšak gak my řjkáme, ale gak oni to gmenugj — *dobyti sobě spokojenosti*; k čemuž když wel. pán ničeho nepodotkne, hodným, roztomilým sluge welebnjčkem. — Wšak ale mlč s tjm, a raděgi při twé škole! — ó kdež by se Tobě směla takowá nešwara we škole gen namjtnauti! — ne; ginde kdebys zpozorowal, a kde se Ti dá, rad, wzbuzug, dotjrey, by se ty powjdačky zawáděly, proto práwě, že ta a takowá dětinstwj do sebe magj. Aby pak djl druhý, — tato u mnohých mimo djl prwnj wěru gedinká kniha duchownj, — obliby docházal i tu, kde skutečná buď newšjmawost, buď chudobnost rodičů wadj: uč, aby páni učitelowé (chtěl-liby i sám welebný pán toho se ugmauti, aučinek třikráte bude gi-stěgšj) gen kapinku čarowati se učili. Gak se tyto kauzly státi magj, na to při upřjmné wůli lehaunko přigdau: a hnedle, hnedličko celá ta nerest bude wyhogena.\*)

---

\*) Na některých školách čaruge se w té wěci takto: Když se djtky buď w pololetj, aneb raděgi na začátek roku školnjho (gin- dy se toho nikoliwěk státi nemá!) wýše přewedli, řekne se as

Geště pak, když gsem giž knjižečky k prwuj-  
třjdě patřjcej prošel, malý katechismus zbýwá. O

takto: „Djtky! těšjte se z toho, že gste zase wjše postaupily; a mysljmf, že i waši milj rodičowé také z toho radost mjtj budau. Než, řekněte mi, mnoho li ušige šwadlena bez gehly? mnoho-li useká tesař bez sekery? mnoho-li zworá rolnjck bez pluhu? — a wy bez knihy, mnoho-li swedete? Knihy tedy musjte mjtj! a sice tyto (atd. a zač stogj?). Ale gak si gich opatřjte? O mnohých wjm, že wám ge rodiče s radostj kaupj: o wás tedy nenj nic. Ale mnohým to bude těžko; a wy ge předce, a to sice hned co neydrjw mjtj musjte. Slyšte, gá wám něco poradjm! Kterým z wás by rodičowé nebyli w stawu, knihy a dokonce obě kaupiti, aneb penjze na ně shledati: takhle učiňte! Každý z wás má buď dědauška dobrého, neb streyce atd., — a třebat i bratra, gestli dospělegj, aneb sestřičky gest k tomu dosti. K těm gdčte, ke komu si spjše traufáte, a kdo wjte, že wás radši má, wezměte ho za ruku hezky wljdně a prosebně, a řekněte: Můg atd., gá gsem we škole přišel wejš — potřebngi tu a tu knihu, a tatjnck nemůže tolik shledati, a gá gi na neywjš potřebngi. — A což? llinedle bych byl zapomněl! Wždyť má každý z wás kmotra, kmotřičku. Ti dokonce, když wám kmotrowstwjm stáli, sami přisljbili, že chtěg se o to starat, abyste atd. Gak, kdybyste takhle k nim schwálně šly, hezky ruku poljbily, gak to bez toho wšecky hodné děti dělagj, a gim upřjmně řekly: Ku, můg! Wybyste to zagisté rád widěl, abych gá se wjc a wjc naučil, atd. Gá giž mého tatjnika prošil, ale wjte, že gest mu s námi těžko. I budte tak dobrotiw, a můžete-li, dárkem něgakým mi k tomu pomozte! Uwídjte, gak gá se buda rád učit atd. — Oč děti, že si k nim pomůžete! Tu kdybyste dostali ěroš atd. A kdyby i některému z neychudšjch geště něco scházelo, i gá sám mu přidám, gen aby knihy měl; nebo ty museg být! atd. Protož děleyte! a přinesete-li si do atd. na ně, gá sám wám ge opatřjm, abyste k nim lewněgi a pořádněgi přišly, atd.“

Po této cestě, dokonce kde duchownj sám i při dětech i ginák za danau přjlezitostj při rodičjch učitelí k ruce ostře na to gde: docházj se w krátkém čase tak daleko, že i mezi těmi, genž na knihách pro chudé podjl magj, negoden se swau vlastnj si vykražuge.

něm však, gesto tu zcela živel katechetický vládně, on tedy na čisto w obor katechetůw náležj, neměl bych se tu ni zmjnitj. Gsemť pak nucen — a přál bych zagisté, bych nebyl — toto připomenanti. Kterýkoli katecheta dopustj, aby malý ten katechismus zůstal paubau toliko knihau čitebnj, aneb učitelowi toliko ponechán byl: *hřešj těžce, a) proti djtkám*. Těmť — tak dlauho ge bez cwičenj náboženského, gim schopitelného, necháwage — na celý ten čas, (ba mnohdykrátě až i na celý žiwot), než sám rozum gich k tomu přigde, welikau část ponětj ukrádá, kteráž swětle owědoměna gim pozděgšj cwičenj a wyrozuměnj nad mjru negen usnadňuje, nýbrž takowé i aurodněgšj činj, a totož na wšecken čas žiwota gich snad neydůrazněgi. *b) Hřešjť i proti učiteli*, ukládage mu totiž powinnosti, k nimž on, chce-li dostáti dokonale věci své, gednak ani času nemá, ginák i schopnostj (a zwláště) *k tomu*, sobě zjškati ani wázán nebyl a potud nenj. Ta slowa „*a zwláště*“ proto gsem uzáworkowal: že lidu wzdělanému kázati a ten wyučowati, gest práce mnohem snadněgšj, než tjmtěz přísluhowati *nota bene* s aučinkem! lidu sprůstěgšjmu; a w této mjře as sto-

---

Neručjm owšem za to, aby někdo nenadhodil, že prý se tjm způsobem děti k žebrawosti nawáděgj. Ale což dělat? — Tuto hlawnj wěcj gest: Zaopatřj-li se škola bud' si tjm, aneb giným geště zdárněgšjmu způsobem potřebnými knihami w dostatek: wždy se krásná, w aučinku swém i na giné strany geště blahopłodná wěc k zwelebenj školy učinj zagisté. —

g) i vyučování třjdy druhé k vyučování první; z čehož považ, co as se tím oškliwým, zapautaným slowem mjniti musj? c) Hřešjť pak bez okolku a to nejwice sám *proti sobě*; proto, že sám sobě radostj ugjmá, kterýchž by k powzbuzenj swému a k oslazenj těžkostj při katechetickém auřadu zjskal, stěmito malými šwjtorami se zabawuge; wjce ale geště proto, že sám sobě auřad katechetický zle obtěžuge, a úrodnost geho sám těžce nobama pošlapuge: gešto docela gináče a nad mjru lehčegi gest, mluwiti s těmi, kdož ponětj, n. p. o duši lidské, — o rozumu, — o wůli swobodné, — o obrazu Božjm a t. d. krok po kroku až do wnitř gádra wěci, — gakož gim toho u wýkladu wětšjho katechismu w plné potřebné mjře skoro zhola nemožno, — k auplné swětlosti byli giž pogali: než s oněmi, kteřj se gich gen tak sami od sebe dochopowati musegj, aneb s planým toliko wýkladem odbyti bywše na wětšj katechismus, a tudy k přigjmánj, gakt gá alespoň se domnjwám, hrubšjho pokrnu přestaupili. Nawlas též gináče a w docela giné mjře přigjmagj zwlášť mrawná naučenj ti, kterýmž každá vlastnost Božj pro sebe s mrawnjm gegjm naučenjm — i pak geho nejwvyššj dokonalost, sama o sobě na srdce byla wložena,\*) gak k tomu malý ten

---

\*) Ba i sám první pád, geho škodné, aučjnek hřjchu i každého, tak rázně wygewugcej následky, a zwlášť djlo wykaupenj našeho tuze sem patřj.

katechismus zrowna za ruku a newyhnutelně we-  
de: nežli onino, gimž se wěci ty stručně toliko,  
aniž we wětšjm katechismu uwozeny negsauce, ne  
se zwláštnjmi, a na srdce dolebagjcjmi naukami  
mrawnjmi, nýbrž leda gen s kratičkým připome-  
nutjm byly podaly. —

Wjce o tom neřeknu; gakkoli by o tom ce-  
lé pogednánj státi mohlo. Gediné však na tom  
přestanu, že u wěci té dokonce *žádné* wý-  
mluwy platiti nemůž. Prawý a upřjmný kate-  
cheta *každý* mi přiswědčj; a *nechtěliby* který, gsaut,  
genž proti němu stogj, kdož 12 i 15 let wěc,  
gak bylo možná, wždy ale k užitku zastali; a ba  
i každý ten zahradjk geg z pošetilosti winiti  
bude, kterýž, chce-li třjletky schopné si wycho-  
wati, ročků a dwauletků zanedbati, ge schudnauti,  
zakrněti, sem tam se nakřiwiti nechati nesmj. —

Po těchto pak wěcech mohlbych giž přestati.  
Stogjť na planu, kterakým způsobem při každém  
skoro předmětu školnjm mnoho a toť lehaunkým  
způsobem můž přispěti pastýř duchownj ku zwe-  
lebenj školy swé. — Ale, wždyť mě znáš a wjš,  
kdybychom austně o tom rokowali, žeby toho ge-  
ště přes tři lokte wypadlo. A proto Twé ne-  
trpěliwosti na wzdor, as na půldruhého se předce  
geště spusjgm.

Tuť pak prwnj naskytuge se tak řečený djl  
prwnj knihy ke čtenj: gegž ale gá, moge malič-  
kost totiž, dětem nedopauštjm gmenowati, leč  
tjm, čjm w prawdě gest, katechismem. Wjš proč?

— To mne dopálilo, že (nezmjnjm se wjce o tom,) gakže on, ba při mnohé to geště škole, — on samotinký tau gedinau knihau k čtenj zůstává, proto že prý nápis geho (ecce! quantum rationis momentum!) zuj „Prwnj djl knihy *ke čtenj*:“ nýbrž, že snad dokonce za tjm samým důwodem negeden i sám duchownj pastýř gsa spolu katechetau, knihu tu rádně od konce ku konci pročtati, nazpaměť se učiti dáwá.

Wšakť, což o tom darmo mluwiti? Katechismus patřj od začátku až do kouce w obor katechetůw; učiteli opakowánj toliko *přednešených* wěcj wykázáno, při kterémž geg, kdyžby geho s to nebylo, katecheta na cestu uwěsti má. Na čemž dá-li sobě duchownj pastýř dle potřeby záležeti, časem i sám to opakowánj před se wezme; učiteli časem, kdy mu chwjle přáno, ulchčuge, wjce ale kde třeba praktický, výkonný náwod podáwage, a takť owšem ku zwelebenj cwičenj školnjho wjcekráte tam se widěti dá, než dwakráte za týden.

Raděgi tedy prohledněme k djlu druhému. Knjžka to wyborná; obdobně-li s nj se gedná, spásitelná welice. Gakkoli gsem na to braukał, že se předešlý, lidu wenkowskému tolik přiměřený, do geho žiwobyťj tolik zasáhagjcej djl druhý odložiti musel: tento nyněgšj, lid gakoby k wyššjmu w nábožné rozumnosti stupni powznášegjcej shledaw, brzo s uwedenjm geho gsem se usmjřil.

To wšak nemohu zapřjti, žeť má-li w skutku užitečen býti, obdobně, rádně, gak podotkl gsem,

s njm gednáno býti musj. Přánj má, té věci se týkagcej, tuto poskanmey!

O prawidlech školnjch giž dřjwe. — O tom, co z biblické historie tu stogj, co mám řjci? O! kdyby gen — ne Ty! — ale ginj bratřj *chtěli* sobě powšjmnauti, co tato zde předložená wěc s sebau nese: přesilnan mám naděgi, žeby, kdekoli a gakkoliwěk se dělati dá, sami věci se chopili, přjběhy ty část po části miláčkům Páně i swým wyprawowali, u wyprawowánj naučenj mrawná wpljwali, a chyby práwě panugcej zoškliwowali, a kárali; i wůbec ge, co čtau, a to wěru welice potřebné uměnj! — na mrawy obraceti učili; — čjmžby w prawdě ne *verbis* toliko, nýbrž *exemplis* a totiž neywýbornějšjmi učili mládež; — gj by chozenj do školy, časem až přeobjžné, sladili; sobě pak, an by ginj potom na mnohý w katechesi platný přjběh gen naraziti bylo třeba, mnohem by ulehčowali; a takřby neřku giž ke zwelebenj školy, abřž k zwelebenj mládeže přewalně přispjwali.

K tomu gestli učitel sám schopen dosti, a má-li i wůle k tomu předobré: ó gakáť té geho zásluha! gakáž i duchownjmu radost! gakť i wšj wážnosti hodný učitel ten?! — A nenj-li? — Ó! hrjchu zdá se mi přetěžkého dopauštěti duchownj pastýř, — dokonce kde dwa, neb wjce gich, — gesto uměgcej i mohauce dobře činiti, nečinj!! —

Dále stogj některé známosti o zemi atd. Krásné to věci k tomu nahrnuté, aby gak prawj

Pawel sw. „Newiditelné wěci geho, geho weliká moc a Božstwj mohly poznáany býti z těch wěcj, kteréž gsau učiněny při stwořenj swěta; — nahnuté z těch, o nichž gsme my sami, pod gměny Thier-, Pflanzen-, Mineralreich- Naturlehre, mnoho se učili, pro cizotu gazyka málo aneb nic gim nerozuměgje, a až kdys cos vlastnjm gsauce hnání puzenjm, čeho třeba z nich dochopugje. Předněgšj sada kam bige? — Na to, gak užitečná, gak zvláště na dalšj rozwinutj rozumu úrodná wěc by byla, kdyby djtky skutečně dle náwodu toho naučily se znáti hlas, kterým každičká wěc stwořená člowěku w duši mluwj, a kdyby na této cestě welikau mocnost a nestjhlau dobrotiwost Páně wje a wjce poznáwagje, geg také, gakž tam wšlowně stogj, wje a wjce milowati, gemu se klaněti atd. se naučily. Druhá sada, kamž ta čelj? — Neginam, než, bylo-liže nám tak krušno k úplnému poznánj těch wěcj se prodrati, gakž teprw učitelům? — Gimž pak ta wěc ale k wýkladu a gimi uzpůsobenu býti magjejm wyrozuměnj uložena a ponechána býwá?! Pročež i beze wšech dalšjch okolků zase opakugi: „Gestli učitel k tomu: užitečný, ctihodný to muž! Geho sobě duchownj waž! Nenj-li wšak: nebude — ale sötwa býti může; nemá-li wěc, gak řekl gsem, gen zhola překwákána býti, což potom platj? — Zase gen, a zase gen, kdo umj dobře činiti, a nečinj, hřjch má. —

Powinnosti poddaných magj-li se alespoň ně-

kterak mladým občanům úrodně na srdce wložit, zdalíž semotamo negedné známosti statistické nepožaduj? Kterýchž zase nemá-li učitel dostatek pohotově, rečz mile, kdo mjti musj i přičiniti, aby wěc tam na zmar nestála?

A tak mi giž sám řekni, byť i wše ostatnj se pomínulo, zdalíž podiwný djl ten druhý nezdá se býti as gakoby schwalně k tomu nastrogen, aby duchownjho častěgi do školy přilákal, než katechetické hodiny požaduj? — nemá-li *nota bene* škola geho samé toliko škořepiny chraupati, uýbrž i gádra wylupowati a gich zažjwati! — O wěcech tu ostatnjch netřeba dalšj zmjny. Nebť se domejšljm, že průpowědi a přjslowj tu položená bez toho každý katecheta k *swé* wěci bře; a prawidla ona slušnosti a k zachowánj zdrawj každý učitel wyložiti dobře bude s to! gakkoliw bych přál, aby u wykladu poslednjch knjžečku: „Nešťastné přjhody“ \*) hezky při ruce měl, a gj k zasetj mnohého dobra na stránce té whodně použjwal. —

K posledu nechal gsem psanj a počty. Tyto předměty zhola sice w obor učitelůw padati se zdagj. Bys wšak o mně řjci musel, že prawý šárál gsem: i o těch některé slowo prohodjm. A aby pak to moge šáránj hodně učeně wyhljželo, chtěge gewiti o psanj přánj swá, položjm tu literu A: při počtech pak literu B. Ay tedy:

---

\*) Nešťastné přjhody k wýstraze nezkušené mládeži. 8. w Praze 1820 s 18 obrázky, wáz. 36. kr. stž.

A. Co bych myslil, žeby duchownjmu pastýři w oku býti mělo w ohledu na psanj, gsau předpisy. Gak i ty k celku mnohem přispěti mohau, wěru netřeba dokazowati. Wyberau-li se pro menšj záky průpowědi gim pochopitelné, aneb dokonce na známých gim přjběžjch spočjwagjej, i dětem radost powzbuzgjej: užitek nemalý a všestranný se působj. Gen ať časem proti prawopisu, a dokonce proti gazyku našemu, i bez toho dosti utištěnému, nehřešj. Takž i pro wětšj záky důmyslněgšjch a w žiwot giž wjce zasáhagjejch wybráno, a čas po čase dle potřeby powšechné, někdy i zwlášť připadagjej podáwano budiž. Z nich pro týden alespoň gedna buď k potřebě wystawena, aby w žiwot djtek wěšla, ni gedenkráté bez oswětlenj nenechána. K tomu gsau zagisté zwěčnělj přátelé mládeže Kamaryt, Sychra, swé knjžečky a) b) zhotowili: a i c) páně Swobody, drahého to na potřeby času tak whodně narážegjejho wlastence, prwnj i druhé sto powjdek, (powjdeka wýklad — průpowěď předpis,) gakto krásně k tomu neslaužj! Po kterýchžto přjprawách, w rukau takořka gsancjch, žel učitelj, a nebyloli-by toho k tomu, — žel, pražel duchownjmu pastýři, školy řjditeli, pakliby přjleži-

---

a) Pomněnky, aneb řymované propowědi nábožnosti, mráwnosti a maudrosti, w Praze 1834. wáz. za 15 kr. — b) Mráwné a krátké propowjdky a podobenstw, w Hradci Králowé 1824. — c) Prwnj i druhé sto mráwných powjdek k prospěchu mládeži wlastenské, w Praze 1831—1833.

tosti gak se zdá nepatrné, k zasetj. však negednoho zrnka dobrého tolik přjhodné, pominauti dopaustěl.

O diktowánj, — nemá-li zvláštnějšjho aučela nic méně, nic wjce — tolikéž tedy, co o předpisech platj. Proto přál bych, aby se giž gedenkrate wýpowědem mudrců pohanských, dětem našim po dlauhatém roz- a wykládánj pochopitelným, a ge nad to až i k obdiwowánj té pramaudrosti pohanské nawáděgjcjm, wýhost dal: ony pak raděgi s wýpowědmi našj knihy maudrosti, přjslowj atd., nad ně časem i ráznějšjmi a wesměs drobátka wznešenějšjmi, směněny byly; nebylo-liby libo s takowými a soněmi, gež gsem při předpisech uwedl — buď si ob rok, neb gakkoli — stfjdati. Při čemž při wšem mnjm, žeť nebude duchownjmu pastýři toliko chuti dodáwati, abřz i časem gema samému wybjrati a bdjti nezřjodka třeba.

B. O počtech kdybych se hruběgi zmjnil, skoro práwem bysi řjci mohl: žeť toho duchownjmu až přemnoho ukládage, i ze samého auřadu učitelského ubjrage, na něho přenášjm. Gát tedy gen, as gako ústa mage zawázaná — gen as gako kdy se na polowic mlawj, na tomto přestanu.

Gistému duchownjmu stalo se, že w nemnoha letech na wjce mjst přesazen byl, a tedyť i s wjce školami měl co činiti, wůbec nepřjtelem gich negsa. — Shledaltě pak, že některé djtky — *nota bene* w našich školách, — na neyweyš čtyři

neb pět gich, až přeběda uměly se w počtech o-  
háněti, i přewrácenau, gak tomu řjkagj, *regula*  
*de tri* při zkaušenj. podle noty melauce. — To,  
přiznal se mi, welice geg potěšowalo: gestoť nad  
takowau známost w proporcjeh, gak my to gmé-  
nugeme mezi našinci, ničeho wjce žádati se ne-  
dá. — A wšak museltě on, mezi námi řečeno,  
býti trocha as štáraleu, gakým i gá se býti wy-  
znáwám: a protoť, gak přiznal se, sladké potě-  
šenj geho také brzy zkysalo. Neboť mi o wěci  
té mudrowati počna, celé *de profundis* wyzpjwal.  
Hořekowaltě: že prý i tři neb pět dětj celé ty  
počty gen as co papauškové byly se mljti na-  
učily; — ba že i ti sami, wýbor to školy celič-  
ké, dal-li gim příklad ze žiwota, newěděli s njm  
chudáskowé kudy a kam — ba i že o gakési  
přjčince, proč a gak to neb giné činj, newěděli;  
gen as co panákové na šňurce ty ubohé, trpěli-  
wé cifry malugjce; — ba zas, že prý z ostatnjch  
djetek chudinek djl neywětšj o počtech as tolik  
co o krkonošských horách wěděly, wygma slawný  
*amolanc*, gegž byly buď gak buď schraupati mu-  
sely; — ba že z *hlawy* při wšech k tomu přj-  
prawách nynj po ruce gsaucejch, kdy na den 15 kr.  
co na 17 dnj wypočjsti w stawa negsau; — zas  
že i při těch zkauškách na giné se negde, než  
aby s diwisj k. p. 405,010: 605 se wykázaly,  
k čemuž prý chudinkowé, po celý swüg žiwot a  
snad ani na wěčnosti nepřjgdau; ba také z této  
stezičky tak daleko zablaučil, až i na tom se u-

rážel, že prý i w přípravě, — tak nazwaném kursu *praeparandorum* — preparandi (a což prý teprw ti, genž po druhé pro školy zkaušeti se dagj?), ne k tomu se nawáděj, ne tak hrubě z toho zkaušeni býwaj, gakým přiměřeným vyučowanj způsobem by we školách národnjch počjtánj wůbec, a zwlášť, gešto lid nemůže wždy tabule s sebou nositi, počjtánj z hlavy zwelebeno a udomácněno býti mohlo a mělo: nýbrž že se raděgi i tito chudasowé sami při některých schytralých nápadech pánů zkaumatelů wypotiti musegj.

Z takowéto pjsničky chtěl Ti přede mnau gešto několik wersjků dále w samých moll-esjch wyžalostniti. Gá wšak, mrzut gsa nad tjm, že až i tolik přepjná, počal gsem bručeti. Čehož on, gakoby swé wěci té skoro nade wšecken omyl powědom byl, ani sobě newšjmna, sám od sebe maličko se odmlčew, a se slowem: „Wšak, což na plat?“ si powzdechna, mne wracně za ruku pogal, a gaksi wyššjm, rozhorleněgšjm hlasem řekl: „Přjteli! Ať dnes aneb zegtra buď co kaplan, buď co farář škole předstawen gsi, aneb gakým-koli způsobem na wěc aučinkowati můžes, — a ano, byť i tisjckráte wšeliké té zlotě se podařiti mělo, Tebe za to dobrodinj wyštěkati: nedopauštěg, předně, aby gen tak as gako na okázku, gako na trh některé toliko djtky w počtech byly cwičeny; dokonce ni hodinku na ugmu ostatnjm: nýbrž, gakož ostatuj cwičenj obecné, powšechně gest, tak i počjtánj prawé mrwenj schopnostj du-

šewnjch užjwáno budiz. Za druhé, ať raděgi na škole Tebau wedené až k hárkám arithmetickým ani se nedostupuge: nýbrž ať djtky a toťož co gen možná wúbec po dolinách a některém newyhnutelném náwršj hezky bezpečně a gakoby doma byly, staupati uměgj. Za třetj, dokonce počjtánj z hlawy ať se zínáhá čjm wjce tjm lépe; načež tak doháněg, abys, kdyby nebylo gináče, sám do toho zasáhl. Za čtwrté, wúbec ať počjtánj do žiwota djtek sáhá, do wěcj, kteréž okolo nich gsau, i po celý zagisté žiwot budau; wygma snad 2 neb 3, gimž, kdy se widj, mimo školu dalšjho podati možná, gen aby se ostatnjm ni chwjly neugjmalo. Proto pak i za páté, ať se s ciframi welkých diwů nedělá: raděgi ať se krom neypotřebněgšjho ze wšech čtyř specij, skrácená regula de tri gen na rowno, a na neywejš možná-li i regula aurea čili fetěz zlatý dle wlaského způsobu (to pro geho wýchody w zlomkách) řádně prohánj.“\*)

Tato prawidla důrazně mi na ruku dal přjtel ten mŭg, a doložil: Ty wěci sám rozwaž a skaumey; a gestli napotom na škole twé, a třebať i ona sama gediná w tom ohledu stála, themata k jeremiádě mé zrušjš a odstranjš, a k opatřenj školy takowému se proderoš: ručjm ti

---

\*) K oné i sami wýbornj učitelowé nawedenj dobrá podali gsau, a podáwagj; dosti tudy na gewo dáwagjce, čehože našim školám potud třeba. K této pak gá časem swým nawedenj gakés takés w přjteli mládeže podati hodlám.

za to, žeť tjm škole swé — djtkám — občanstwu — a ba i samému učiteli náramný wděk učinjš, kterýž i když tebau proti přjlišným a pro nestatnost i ničemnost wěci nenáležitým požadowánjm z kterékoli strany statně hágen, a Tebau weden pozná, že takto užitečně a práwě prospěšně aučinkuge, s upřjmnau zagisté wděčnostj k tobě se mjtí neustane. — Tak mluwil, a gá — nemoha ničeho namjtati a gemu odporowati, mlčel gsem šice: ale také pewně sobě umjnil, že na škole mi podřjzené, aby gen za něco stála, podwod a hlauposti od něho wyčtené, co žiw budu, trpěti nechci. —

A giž pak, rozmilý! sám rci, každičký ten předmět školnj, má-li škola rozkwjtati, na Tobě nežadonj, abys častěgi, než Ti náboženstwj, ba než i samo řjzenj školy w obyčegném smyslu Ti ukládá, do školy se podjwal? K čemuž, co i dále geště přistupuge, zběžně toliko gen některých wěcj se dotýkage toto přjhrnu.

*Gedna* z neywětšjch překážek, za gegjmž působenjm školy naše předce gen dostatečného owoce nésti nemohau, gest a zůstává nepořádné chozenj do školy, zwlášť w letě. A kterak gi, když ne tak možno docela odstraniti, alespoň zmjrniti, aby škodu alespoň tak náramnau neplodila? — Učitel djtky ani snášeti, ani po gednom sháněti nemůže! Auřadowé? — Gednau takhle — a to skoro gaksi z milosti, až kdy se učitel až k omrzenj byl nakořil a naklaněl. Přjgde-li se pak

dle potřeby wjcekráté, hnedle a i hezky wefegně před lidmi řekne se: „E! mybychom neměli gen s tau wašj školau pořád co dělat.“ A ke všemá wšudy, byt i desetkráté do roka ge učitel udáwal, — rodiče pak i po tolikráté trestem stjženi byli: nenj-li aučinkowanj spolu odginud, trest gim owšednj, aneb na neywýš způsobj, žeť ten ěroš — dwa — zaplatj, po trestu as dwa neb třikrát djtě pošlau, — a pak se zas gen známau notau dále zpjwá.

Odkudž ale má se spolu aučinkowati, aby se košem wody nenabjralo?

Bych zkrátka powědel: „na duchownjm tu skoro neywjce záležj!“ — Důrazně-li totiž we školnjm kázanj školy se ugjmá; — sám-li do školy nepřetrženě za swau powinnostj gde; — sám-li bedliwě i k ostatnjm předmětům dokljžj, byt i pro nic giného toho nečinil, než aby sobě rodičowé dowšjmli, žeť se we škole předce gen něco užitečného a tuze potřebného pro děti gich konati musj, gešto sám welebný pán tolik na to gde a práce nešetřj; sám-li rodičům nedbalegšjm, kdykoli mu pod ruku přigdau, domlauwá, a často ge přeswědčuje, gak to za přjčinau chozenj do školy s tjm neb onjm djtětem wyhljžj, časem i důrazně kárá a slowem přjsným tresce; — pak-li při každé gemu se na kazatelně nahazugcej přjležitosti o tuto předělcžitau, swatoswatau powinnost zawadj; — pak-li dokonce w prawý čas potřeby z mjsta toho poswátného tu za djtky u-

přjmně se přimlauwá, tu zas důstogně hrozj, — a kdy ginák nenj, odkázaw se prwé, rodičům wežegně do očj, gednák na tak dlouhé showjwánj swé, ginak i na pohrážky a ba i prosby činěné, ginak i na swau vlastnj práci při škole, — tuť teprw k auřadům se obrátj, a na strestánj zaprutilých nedbalcůw — ne ěrošem, dvěma, — ale na důrazné, přjkladné strestánj nalehne; — pakli konečně i s dětmi po této cestě pokračje, a nedbalce i tyto, často nad rodiče mnohem winněgšj, na výstrahu w čas citelně strestati dá: — skutečnau toho gistotu mám, že, wygma holau nemožnost, a wygma osadu ze samých toliko nerudů sestáwagjej, škola po celý rok dostatečně naplněna bude. Owšem žeť třeba tu wytrwánj: i tento strom na gednu ránu se neskácj; kdožť však setrwá bez omrzenj se, tak daleko se gemu zdařj, že mnohým rokem ni gedinkráte udánj k auřadu swětskému nebude třeba; a byť ochabwánj se znamenalo, třj neb čtyři nedbalcowé, znamenitě však skřjpnutj, ostatnjm bystřegšj opět bedliwosti dodagj.

Co mi tuto *za druhé* přicházj řjci, wěru nerád wygewugi. Gsaut to neslušnosti, bych negemněgšjho slowa užil, na které ze strany škol našich pořád geště žaloby gdau; as k. p. že pry p. učitel gen pořád noty pjše, — že se we škole málo zdržj, že raděgi a t. d. — aneb že tu djtě nerázně ubil, tu s njm ginák oškliwě naložil, — a kdož bude takowými nerudnostmi darmo péro kaziti.

Těch všech i jiných podobných věcí neodstranj duch. p. ani snadněgi ani gistégi, leda když hezky často i krom nadánj do školy wegde a se přeswědčj, co a gak se děje. — Neboť opravdu, rád bych se podjwal na učitele, kterýžby při nawštěwowánj školy od duchownjho takowém buď i dwadecitiletý náwyk nezdárný nedonutil se složití; neb alespoň aby všech všudy pět nesbjral do hromady, gen aby on nic neznamenal: gešto sobě na prstech rozpočjtati musj, kdy i duchownj sám by s njm nespokogen byl, stala-liby se žaloba odkudkoli, že by potom ztěžka pastýř geho se zastati, při geho konci držeti, nic neřku nechtěl, ba nikoli ani nesměl a nemohl. A aby snad winen gsa, duchownjmu na vzdory chtěl se na kohos spoléhati: ztěžka se očekáwati dá. Museliby zagisté prawýbor ze všech blbů býti, aby sobě samému nalhal, že i s celau setninau těch swých obhágců na vždy obstogj; gelikož ono po mnoha set let prawdiwé přjslowj, i také déle geště nesklame, totiž: „Prawda že naposledy předce gen zwjtěžj.“ — O tom zase, kterak učitele každý duchownj pastýř, genž školu častěgi widj, a přeswědčuge se, gak horliwě, upřjmně o wěc dobrau se snažj, zastáwati, geg podporowati, a k geho vždy wětšjmu powzbuzenj wyznamenáwati bude, řeknu gen tolik, že oheň geho takowý z 0 až na 10°, a křiwdali by se učiteli dála, až i na celých 20° R. wystaupj. Což wše, nebige-liž na zwelbenj školy ranau rownoměrnau?

*Za třetj:* Čeho mi w našich národnjch školách wždy ljto bylo a ljto gest, nemohu opominanti, o tom se zmjñiti. Totiž, že gak militko rodiče ucjtj, že djtěti dwanáctý rok se přibljzil, giž ge doma nechagj, ne-li o hezky dřjwe, gisté ne o den déle. Gak newděčně toto aučinkuge, každý učitel dobře cjtj a toho želj: nebt gak mnoho poslednj wykročenj ze školy řádně použité na djtě nepůsobj?! — Než on sám mnoho-liž má prostředků platných a způsobných, aby věci dobře pohádal? — Wjce má gich pastýř duchownj při ruce: a ba dosti giž, kdy gen na to gde. Předceť alespoň polowie swjtězj, a tjm k zwelebenj školy opět hrstičku přiložj.\*)

Wšak gestiž giž wěru čas, abych o přjčině této přestal, a gda po osprawedlněnj swém, poslednj zmjñkn o tom učinil, co že as —

D. vlast milá tomu gestě řjká?

Co řjká? — Žalostnj, a musj žalostniti, pak-libys i Ty, moha we mnohém pomáhati, co gi swjrá, a čehožby sobě přála, činiti nechtěl.

Tu wšak se snad urazjš o slowo „*wlast*“, gelikož gsem dřjwe giž o občanstwj mluwil; a

---

\*) Práwe přicházj mi do ruky úkaz dwornj kommissj od 29. řjna 1836 č. 6481., po němž dwanáctiletý zák neginák, než po dokončeném běhu ze školy propustiti se má. Nowý důkaz pečliwosti blahomyslné na straně řjzenj našeho! Gen kdyby smutné prawdy nebylo: že rozmilá nařzenj máme, a wšak ti, kdož nad zachowáwánjm a wskutek uwáděnjmgich bđjti magj, hrubě k tomu buď smyslů nemagj, buď i dokonce nechtěj.

snad také nadvrhneš ono „kněz že nezná tuto vlast!“ — Musjíš se Ti tedy přiznati, že gsem w kosmopolitice a we filanthropii geště tak náramných pokroků neučinil, abych Pánu přemilému za tak krásnou, tak i blahodatně zřízenou a gak we světském tak duchownjm ohledu tolik slynaucj zemi neděkowal, w njž mi zrozenu býti dáno milostj geho; že gsem geště tak daleko se neoswjtil, abych za gazyk dle uloženj Páně mi přirozený, tak bohatý a tak spanilý, i za mateř, s gegjmžto mlékem gazyk ten gsem do sebe wsál, i za přjbužné a pokrewnjky swé se styděl a gimi co prawý nepotatilec powrhawal: nýbrž že lásku ku kraganům gedné krwe, gednoho plemene, gednoho gazyka a země, předce gen wždy za třetj stupeň w lásce křesťanu uložené považugi; boge se, abych zapjrage hnutj, každému šlechtnému člowěku takofka přirozená, i přjkladem Neyswětěgšjho poswěccná, samým slawným vlastencům našim: Wáclawowi, Wogtěchowi, atd., Čechům, nepoctu čině, gich se neodcizowal.

W takowém smyslu užjwám gá tuto slova „wlasti.“ A ty budeš se tázati, cože gest, coby gi, a totož z twogj strany swjralo tak těžce? — Milý, tu mluwme zas gen gako mezi námi. Mnohé, ba přemnohé wěci to gsau!

*Gedna* hned do oěj bige ta, že naši sausedé od západu, a z nich i naši spoluobčané, ať giž si to bere kdo chce, gak chce, předce gen gaksi učeněgšj, gaksi chytřegšj, a proto, gakž to ten

swět umj, i wzdělaněgšj mermomocj býti chtěgj. Naši pak Čecháčkové, byť se i tisjckráté wykazowati chtěli, že když onino geště w surowosti obustranné tonuli, tito giž uměnjm a sláwan sly-nuli: buď si gak buď, pro domnělau i přezděnan neumělost, ba i ztupělost, až do neyzazšjho kau-tečku zastrčeni býwagj; což pak přemnohým bláznům z našinců horaucjw podnětem býwá, aby když breyle tak ukazuj, příklad zbláznilé wrány, pá-wjw peřjw se ozdobiwšj, následowali. Rozpočjtá-wati, mnoho-li na tu neb onu stranu prawdy padá, kdo neb kterj as toho neb onoho winu nesau, a čjm a gak se as to neb ono státi mohlo: wedlo by nás předaleko, a sem nepatřj. Pročež gen toto powaž: Naše školy — deyzíž rozmilý Báh, dárce rozamu, abych saudě w tom gen dle wědomostj swých, ne daleko sáhagjjejch, křiwě saudil! — tak gsau opatřeny, že a) za mnohými přjčjinami, kteréž spolu s přezdlauhawým způsobem slabikowánj, zwlašť na wenku, oškliwě působj, dobrá polowice djtek po šesti letech školu opaušj, kteréž ani ně-gak řádně čjsti neuměgj. Dosti bolestno to řjci, — a však! — b) že gakkoli opakowacj hodiny blahomyslně zawedeny gsau, předce gen negeden, a gak se zdálo i z wýborných tolik zapomene, že celé geho čtenj po několika letech as klopeytánj djtete ke čtenj teprw přikročugjjejho se podobá;\*)

---

\*) Toto shledáwám i při samém opakowánj častěgi. Ano z gednoho wýrostka gá sám měl gsem winu nésti, proto že prý

c) že až posud — t. gak nynj ty věci stogj — welmi málo z našinců cenu uměnj toho gak náležj poznáwagj: djlem nad njm pro ono mučiwé nutkánj, gjmž se wprawuge, omrzelj aneb zrazeni, djlem i k užjwánj geho tolik prospjwagjcejmu až přemálo wábeni, wnaděni býwagjce.

Kterézto věci když w takowé mjře stogj: i kdež smj se hned očekáwati, aby co dobrého zdárné knihy působj, w srdce národa hezky všeobecně wcházelo, a tu se ugjmalo na zdar wzdlánj. Nawracegj-li se českému gazyku odcizenj, ti užitek berau: gešto našincowé milj předce gen neywjce s prázdnu odcházegj. Pročež táži se Tebe drahý! srdečně: Má-li duchownj pastýř gen maličko citu pro vlastence swé, gich čest, gich

gsem, gak učitel twrditi chtěl, dowolil, aby s gedenáctým rokem do školy choditi přestal, z čehož prý pošlo, že on dřjwe dobře čta, negsa však, gak se řjká, geště dobře utwrzen, nynj we čtenj tak tuze kulhá. Gá pak nemage se hrubě k tomu, abych winu takowau bezděky na sobě nechal, táži se wýrostka, dlanho-liže do školy byl chodil? — Načež on odpověděw, „že přes dwanáctý rok swůg,“ pochybnostem z obogj strany žjlu zafal. — Tak i skaumagj-li se přerostkowé o něco pozděgi, co opakowánj odbyli, ay! gaka to na wětj gich straně bjda! — Dagj-li se při udělowánj sw. pomazánj přjtomným litanie o všech Swatých předřjkáwati, gakéhož tu postrkowánj — a kdy na neylepšjho došlo, gakéhožto brkánj! — Což pak neywjce *me* zarazilo, gest, že gsem některým w nemoci tuze ohluchlým, dle wýpowědj domácjch dobře wycwičeným, nemoha s nimi ginák ničeho pořjdiiti, některé modliby před přjgmánj z gich vlastnjch knjžek modlitebnjch předložil a k rozgjmánj wykázal. Zhrozil gsem se však nad bjdným gich slabikowánj. Owšem, že těžkost nemocí welikan toho winu nesla. A však z knjžky tak známé, wšednj takorka, — a tak bjdně! — předce gen mě mýlilo! —

wzdělánj; má-li gen maličko citu pro přirozený gazyk swůg; má-li maličko citu pro to, aby swěřence swé k vyššj ducha vzdělanosti pozdwihowal: bude-liž moci na nedostatky ty gen tak lhostegně patřiti, aby, mage skoro sám neywjce prostředků po ruce, bjdu tu duchownj odstraňowati se alespoň nepokusil? Bude-li pak se chjtji o to pokusiti, gak toho na něm i kragané geho s upřjmnými swými a gemu oddanými wzhledy — i naděge gich unylá — a ba i všickni o lid swůg šlechtně smeyslegjcej taužebně požadugj: nepotáhne-liž geg láska i k vlasti wjcekráte do školy, aby tu gednak swým častým dohljženjm a ugjmánjm se školy, gak wýše řečeno, neywětšj překážku duchownjho vzdělánj, špatné chozenj do školy, odwalowati pomáhal; ginák zase buď uwedenjm snadněgšjho způsobu, buď laskawěgšjm a mocněgšjm powzbuzowánjm a podněcowánjm djtek k uměnj wůbec, zwlášť pak ke čtenj lásku rozžechal, a tak k geho obecněgšjmu zaljbenj základ kladl; ginák opět — a to, an se při gednom učiteli pro chudobu, při druhém i pro práce geho zmnožené časem ani žádati nedá; *zwlastně* na zřeteli mage, — aby mládeži užitečnost a přjgemonost čtenj okaušeti dáwal, a gi tudy k dalšjmu podomácjmu vzděláwánj sebe a duše swé mocně wábil.\*) Co mnjš, nezmáhala-liž by se znenábla lá-

---

\*) W tomto sobě mnozj rozličně pomáhagi. Gedni držj se toliko kněh školnjch, a však přjjsně na to gduce, aby děti všemu, co předloženo, dokonale wyrozuměly. Ginj i na tom ne-

ska ke čtenj u lidu našeho — ondy u věci té proslulého, nynj však nehodami zlými zaraženého, — i se všemi podružkami swými? A že pak u nás řádu i kázně milowná censura gedu mezi lid pljskati nedopauštj a nedopustj: nebyla-ližby wěc to přezádaucj, aby národ náš i swými knihami u mohutněgšj, prawau, duši i tělu užitečnau wzdčelaňost se powyšowal, a tudy nábožněgšjm, mrawněgšjm a všeho dobra wyššjho schopněgšjm se stáwal?

Tato hle! cesta přiwedla mě k wýpowědi, že duchownj pastýř mnoho může přispjwati ku zšlechtěnj vlasti: neboť kde nenj, kdoby četl, ať se knih zmáhá na sta, moli ge zbytečně žráti budaá.

Na druhau stranu buď toto položeno, oč se pokusili některěj vlastenecky smeyslegjoj we skutečném rozmáhánj wěd při školách našeho národa.

Dřjwe, než nyněgšj djl, při němž se téhož záměru dogde, do škol zaweden byl, wjm že se na některých školách stručně sebrané neypotřebněgšj známosti o stwořených wěcech, a z nich, čoho wúbeo w rozumě powzniklegšjmu wěděti tre-

---

přestáwagjce, časem na odměnu pozornosti gich, aneb ginšče čjtagj sami některj přjběh, poukazugjce, gaktě čjsti cos dobrého a užitečného předce gen wěc krásná! — Ginj opět denně, neb gak gen se dá, chwjliňky k tomu použjwaj, a těm prý weločtěň pan Swoboda, se swými 200 powjdkami, wody na mleyň podal. A geště ginj pilněgšjm a dychtiwěgšjm na zwláštňj wyznamenánj takowých přiměřenjch čtenj domů zapůgčugj; atd.

ba, přednášelo. Na gedné sám gsem widěl, že takowé w kratičká diktanda sebrané a čistě psané měli záci; a mnohá z nich končila se buď textem z pjsma přjhodným, buď ponkázánjm na dobrotu a lásku Božj. — W Pánu zesnulý, milý náš Kamarýt i austně mne ugistil i pjsemně poukázal, gakže geho djtky neyhlawněgšj a neypončitelněgšj události vlastenské wyprawené a w kratičké wersjky sebrané co prawé pochautky přigjmaly, a z předpisů gim týdně neb gakkoli se dělati dalo, předložených psaly. Že i na tak řečená diktanda, mjsto vysoko maudrých a proto dětem nepřjstupných wýpowědj mudrců pohanských, na rok dagj se roztrjdi, také dobře wjm. — Ginde widěl gsem, že djtky, zas gako druhý ročnj, k nemalému powznešenj školnjho cwičenj, z vlastenského zeměpisu s krátkým úwodem z powšechného hezká diktanda psaly. — A což dokonce mám řjci o pjsemnostech, třebať ne tolik y nawedenj auplném, předc ale w uwedenj k nim některak obstogném, až tuze potřebných? —

Neřjkey, tjm žeby se učiteli mnoho předpisowalo a ukládalo, k čemuž owšem wázán nenj! Wěz, gá tu nemjnjm ani tak hrubě učitele, wygma dokonalého; nýbrž wjce pastýře samého. Onomu to těžko; tomuto však, kruť nad tjm hlawau gak chceš, prawá, ale wěru užitečná hračka; gen když chce! Času žeby se prý učiteli k geho wěcem powinným ugalo? Ó! kolikto hodin nemine w roce, gež učitel, dokonce samotcn-li, aui newj čjm giž

wyplniti; swrchowane když se k menšjm obrátiti nucen gest!?

Kdekoli se však gen dosti málo o věci takowé, stežičku k dalšjmu vzdělánj připrawugjej, dbá: rci, zdaliž ničemná to práce k powýšenj národa našeho — a tudy i vlasti se wykonává?

Právě pak, an Ti toto pjsi, přicházj mi třetj sw. (X.) časopisu našeho do ruky, a w něm zdárné pagednánj o literátech, kteréž i Ty, snad s ljbostj gsi četl giž. W něm wznešené přánj na rozšřenj takowých společnostj bigjej ku vzdělánj našincůw na stránce nábožnosti pravé a wrancj — zase k okrase vlasti. — Však co se Ti zdá, — když literátowé, aneb gak w našj kragině obyčegněgi slowan: literáci, tak lehko a tak rychle ze spánku smrtelného nedagj se wzbuditi, aniž pak všeobecně uwésti, — kdož mjsto gich alespoň některak a to zdárně wyplniti by mohl, a po maličkém namáhánj duchownjho pastýře skutečně také vyplňuge? — U mne djtky to gsau školnj, a pokud se Pánu ljbiti bude, i také ony budau a to w mjře takowé, aby pjsen ode mne k zpěwu obecnému určená nikdy ni náhodau, ni pro swěhlawost nezůstala magetnostj několika osob: nýbrž aby skrze tyto i se zpěwem se prokázati chtěgjej prostořeky, bezpečným způsobem weházela w žiwot netoliko po wěcech těch z náklonnosti bažjejch — giž odkwětagjejch, — leč raděgi i hncd z prwku w paupatech aby působila, co gj dle powahy a wnitřnj moci gegj působiti možná. —

A takť gsem Ti tedy, přjteli! progewil i w ohledu na druhau tu węc, rozepři naši stanowjcy, smejšlenj swé. Co tomu řekneš, rád uwidjm; a giž napřed se těšjm, že hodně dlouhý list mi psáti musjš, proto že se mi podařilo, wjce Ti předmětůw seřaditi, o nichž mluwiti gen wúbec, hned tak se Ti nepodá. Ale obug se na mne a hodně pljsni: neboť se přiznávám, že Ti toho walně bude třeba, budeš-li mne chtjti na ginau wjru obrátiti; gsaů to milowaný mého poučkůd zatwřzelého srdce.

S tjm ale, prosjm hned napřed, na mne tuze nenaléhey, žeby pry, proti tomu neb onomu učitel mohl cos mjti — neb žeby mohl znewřleti, či cos giného si spjskati.

Dobrý, dokonalý učitel, dokonce onen bez pomocnjka, Tebe na rukau nositi, až mezi hwězdy wywyšowati bude; wida, gak se snažjš, bys cjrkwí, i zemstwu dosti učinil, školu geho zwelebil a milácky, a w nich i kragany geho milé, gemu we všem gsa na ruku, na wyššj stupeň wzdělanosti powznesl. — Sobotálesnjkowi pak, gen zisku žádostiwému nedbalci, pakliby práwě kdes takowý panáček se nalezl, XI. odd. seřjz. škol, řkancj: Insubordination in der That und in groben respektwidrigen Worten wird alle Mal auf das strengste bestraft, str. 99 — a zase XII. str. 113, Fehlern der Insubordination steht die Entlassung vom Schuldienste bevor, — tolik ústa wjže, že ani netřeba o tom wjce řjci, gakžebys geg Tobě wzdorugj-cjho a Tebe urážegj-cjho sám brzyčko u osadnj-

ků musel zastáwati na mnoze, kdyby se Tobě, o děti gegich wěrně se ugjmagcejmu, w něčem spro-  
tiwiti chtěl. Abys pak při takowém dobroplod-  
ném i samými zákony občanskými na Tobě poža-  
dowaném počjšanj swém, w gakémsi sporu, tako-  
wým nerudajkem se udalém, u wyššich instancj i  
na wzdory slowa zákonnjho zastrčen býti měl:  
mohloby gen tehďáz se státi, kdyby bylo možná,  
aby tu platilo ono přjslowj: „*Wem gibt unser  
Herr Gott a Amt, dem gibt er a Verstand.*“ To-  
to wšak wjš, že za našich časů sotwa kde mj-  
sta mjeti smj: pročez také wždy platj, že kde se  
kladiwem w prawé mjsto zaklepe, propadne i  
winnjk i wšeliký zástupce geho! —

Ostatně si mne mrskey, gak chceš! Což za-  
sáhne-li mi do žiwého, pomstjm se Ti, a pošli  
na Tebe Cicerona, aby Ti to oplatil, wšj mocj  
hlasu swého řečnického do ucha Ti hřjmage, swým:  
„Gakan službu znamenitěgšj aneb platněgšj vlasti  
prokázati můžeme, gako když wyučugeme a cwi-  
čjme mládež? zwláště za těchto mrawů a časů.“\*)

Zdráv pak buď po wšocken čas, a brzy, br-  
zy odpowěz swému

*Slawjnowi.*

---

\*) Cic. de divinat. lib. 2. cap. 2.

## 6. Myšlénky o katechisowánj.

od

**Jana Hlawáče,**

vikariátajho tagemajka, a faráře w Postupicjch.

**B**ez wšaké pochybnosti musj se uznati, že cwičenj náboženské wšeho wyučowánj školnjho gest hlawnjm předmětem, kterémuž dostáti, gediné duchownjm určeno gest. Sámť Pán, chtěge učenj swé na wždy hlásáno mjtí, auřad zřjdl apoštolský, a cjrkew swau wyučngcj neomylnostj gest nadal; z čehož owšem beze wšeho odporu plyne, že duchownj, zwlášť pak onen, genž na winici Páně pracuge, zplnomocněným gsa služebnjkem cjrkewe té, tuze wázán gest, aby wyučowánj w náboženstwj sw. za prwnj a neydůležitěgšj wěc w auřadu a aučinkowánj swém měl. Gest-li wšak wěk a srdce mládeže rolj přede wšemi gapnau, do njž by sjmě swaté s užitkem se sjtí, a aurodného wzniku mjtí mohlo; nikdy se zapřjti nedá, že škola wěru i přednjm, i swědomj duchownjho pastýře newšedně wjžjcjm předmětem býti má, a — býti musj.

Počátek školy od samého Boha budiž odwozen; Bůhtě sám prwnjm byl učitelem lidstwa. — Náš pak milý Spasitel, — wznešený ten přjtel djtek — maličké kázal k sobě přigjti, — obgjal ge, — bera ge na lokty swé, a wzkládage na ně ruce, požehnánj gim dáwal. Mark. 14, 16. A miláček geho Jan, gakoby smysl mistrůw zauplna do sebe byl wssál, dokonce takto milostně

píše: I. Joan. 2, 14. „Při vám djtky, že gste poznali Otce.“ Slavná pak, wznešená i nesmrtelná zůstane památka katechetů Alexandrinských; gichž pilnost, péče a wytrwánj všem duchownjm katechetům na roli Páně ukazuge, kterauž gim orati, wzdělati a uprawiti gest, by každé na nj wyseté zrnko třidoeti — šedesáti — i stonásobný neslo užitek.

Rádové Lojolitů i Kalasanckých neyvyšší zásluhy o wučowánj mládeže sobě pokládaj, a w tomto gediném zámyslu spolkové a gednoty gich počátek swůg wzaly; kteréhož zámyslu aby dokonalegi se docházelo, u wraucjm usilowánj snažj se všickni maudřj wládcové předpisy swými i powzbuzowánjm všelikostranným.

Wučowánj, gehož se mládeži na straně náboženstwj uděluje, wůbec slowe katechisowánj, Než tjnto slowem nechťej pohřjchu až posud mnozj duchownjci giné mnjí, leč zkaušeti, examinowati, djtete se wyptáwati, co as w paměti bylo podrželo. Gestíť však mezi katechisowánjm, a pauhým wyptáwánjm podstatný a k tomu i znamenitý rozdjł ten, že podstata katechisowánj w tom uložena, aby katecheta z wědomostj duchu katechumenowu giž wštjpených, geg na giné potud neznamé aučinně uwáděl, gen časem, kdy nelze gináče sám ze swých wědomostj gemu dodáwage: — při zkaušenj však, čili pauhém wyptáwánj se gen o to gedná, zdaliže djtě co wj, nebo nic. Po čemž se rozdjł mezi prwnj tau, a druhau wěcj

zkrátka tak ustanowiti může, že katechisowánj gest, „djtě neumělé vyučowati;“ — examinowánj však, „o djetěti giž giž vyučeném se přeswědčowati, mnoho-li se bylo vyučilo.“ — Toť zagisté na mysli má sw. Cyrill w katechesech swých, to i sw. Augustin w knize swé „de catechizandis rudibus, — a sw. Řehoř Niss. w řeči katechetické. \*)

Examinowánj čili skaumánj na wětšjm dije dwakráte do roka swé mjsto męgte. \*\*) — A však po celický zimnj i letnj běh školnj giná gestič práce katechetowa, a sice — „katechisug t. g. vyučng.“ — Skaumánj, toť teprw wýsledek podaného vyučowánj; kteréž gestli zanedbáno, i skaumánj a odpověď žádati budeš — zbůhdarma. Tak zdá se mi. — —

Pauhé, tak řečené grammatikálnj wyptáwánj se djtek, powinnost, a celá wěc (práce) gest učitele swětského; kteréž katecheta, až teprw sám na se wzjti musj, když se na onoho spolehnauti nemůže.

---

\*) Ó, těch by mnozj a welmi mnozj přáli, by gen brzy, — gen brzy co přjdawek k časopisu našemu podány byly. Redakcj by w tom poslaužila, zvláště s nowě nalezeným rukopisem z 16. stoletj, sw. Chrisostoma, kdyby páni odběratelé, w počtu se neztenčiwše, ročnjk o 20 archů silněgšj, sobě nestjžili s 3 zl. plattiti. Čekáme, gak se k nám skrze orgány swé, důstogné wikariátnj auřady prohlásegj.

\*\*) Gednau totiž při pololetnj zkaušce; po druhé při nařzené kan. visitacj. Tuto přjsné skaumánj tolko mjsto swé mjeti má. — — Byliť gsau, a gsau i posud, kterjž na katechetowi žádati chtěli, by se gim se swau katechetickau schopnostj wyblyskowal, při zkaušenj před nimi zcela pokračuge katechetický. Kterjto však katecheta prawý tak hluboko se pokořj, newjm.

Poněťj však celého vyučowánj wyswětlowati, až na neydrobnějšj částky rozkládati, zkrátka řečeno, wygádřiti, — dále whodnými přjklady widy nové gim sdjleti, a k dokonale wědomosti wywinowati, a dokonce w. upřjmném pohnutj i srdce gich zangjmati, — toto požaduge vlastnostj, gichž dobře na pastýři duchownjm — zřjdeka však, ač- bych raděgi řekl, nikoli na swětškém učiteli našem hledati, a od něho očekáwati nesmjme. Wždyť pak i dle normálnjch předpisůw, co se náboženstwj týká, nenj dále wázán učitel, než aby předmět náboženský, gakž geg byl katecheta určil, s dětmi několikráte přečetl, do wykladu se nespauštěge; aby přjtomen gsa katechetowu vyučowánj, dle něho předmět, o němž se gednalo, ģrammatikálně přešel, k čemuž sám katecheta geg geště i nawěsti má. — Sám ale katecheta, as gakoby w žiwlu swém vlastnjm, musj vyučowánj to samé počjti, musj řečj, schopnosti a známostem djtek přiměřenau, dokonale wyswětlowati, co možná až i mawkawě dokazowati, w obrazech dobře a maudře zwolených wystawowati, a srdcem gegich polybowati, při čemž učitel, wygma pozor na to, což gak wyše řečeno, geho gest, na práci nemá, než aby pozornost u djtek udržel; a pakliby některé w rozržitosti postihl, nikoli nahlas, neboli gménem djtěte, nýbrž znamenjm toliko, aneb mimickau pohrůžkan naprawil.

Žeť sobě katecheta wždy wětšj a hbitějšj schopnosti u vyučowánj dobude, i dobytj má, ne-

třeba sice připomjati; gelikož wěo gistá, že kdo gednau duchownjch sladkostj na stránce této okusil, na mnohé giné, gak se zdá, i utěšeněgšj, i wýnosněgšj, ba i sláwonosněgšj wěci pozapomene, a co gen pro práce stegně důležitě, a wšak neodkladné možná, gde, aby wje a wjce aučinkuge i sebe samého cwiče, we wěci dále pokročil, o njž wěru dobře platj, že když se stromek malý nenahnul, se starým málokdy dělati se něco dá. K čemuž owšem byt se slabec a člowěk neduchownj wěcj samau pohnauti nedal, alespoň tjm pohnut býti má, že sama vláda obecnská katechisowanj mezi přednj předměty pokládá, a úkazem odedne 6. Prosince 1774. §. 20. z řady samostatných duchownjch pastýřůw geg wylučuge, pakliby na stránce této neprospěl.

Gakkoli kázanj mezi neypředněgšj, a mezi swatoswaté powiinnosti pastýře duchownjho patrj, předce gest s katechisowanjm přetuze spogeno; a pastýři nenj, a to pod těžkým prowiněnjm, nikoli dowoleno, ani prwnj prunedbáwati, geště wšak méně druhého sobě newšjmati. Gemuť totiž nelze gináče, než že katechisowanj as gako syllabowanj co pokrok ku čtenj musj pozorowati; což toliko řjci chce, žeť srdce mládeže katechetika musj připrawiti, aby kázanj aurodu vydala; že srdce mladistwá prwé třeba mlékem napágeti, aby hmotněgšjch krmj snesla. Wždyť pak každé to sjně drjwe pewně musj se zakořeniti, máli-že na déle stáwu osáti, a dobře se zdařiti: gestli wšak, žeby tu

málo, aneb dokonče nizádné prati nemělo, kamž pak wyspěge? —

Kázanj za neyhlawněgšj aučel swůg kladu, aby wěřjcmi hula, aby se ku konánj etnostj a k uwarowánj se hřjchů a neprawostj wzbudili. Katechisowánj však hlawně tam mjřj, aby slabé gestě, a we wyššj mluwě i we wyššjch wěcech neskušené (mezi nimiž owěm djtky na předu stogj) vyučowalo, a na užitek dalsjho cwičenj připrawowalo. W čemž, gest-liže chybugi, ať pak mi někdo lépe, než gá srozuměl, słowa sw. Pawla wyložj takto: (Hebr. 5. 12, 13, 14.) „Měwše býti mistři pro čas: opět potrebugete učeni býti prwnjm počátkům řečj Božjch: a učiněni gste, kterjž mléka potrebugj, ne pokrmu hrubšjho. Nebo každý, kdož mléka požjwá, nezkušený gest w řeči sprawedlnosti, nebo maličký gest!!! — Ale dokonalých gest hrubý pokrm; těch, kterjž pro zwyklost wycwičené magj smysly, k rozeznánj dobrého a zlého.“ — Na to zdá se mi, že sw. otec Augustin narážj, když *in tract. de catechizandis rudibus* (Lib. de Trinitate Cap. I.) „*Catechismus est instructio divinitus data, utilis ad docendum et arguendum, ut perfectus sit homo,*“ uwádj. —

Neyznamenígšj péče každého katechety buďiž, aby sobě nawykl, a dobře přiwlastnil mluwu zcela, prawjm zcela schopitelnau, a rozumu djtek dokonale přiměřenau, tak aby we swé katechesi nedomujwal se, že mluwj k dospělým, nýbrž k těm, genž ku každému ponětj ne-li zcela, předce

z částky výkladu, aneb alespoň dokonalejšho osvětlenj neboli rozlaupánj potřebuj. — Gest-li že kde, platjť tuto zagisté: I. Kor. 14. 7, 8, 9.: „Však ty věci, kteréž bez duše gsau, zwuk wydáwagjce, buď pjšťala neb cytara, newydagj-li rozdielného zwuku, gak bude wědjno to, co se pjská, aneb co se na cytaru hrá? Podobně, wydáli trauba negistý hlas, kdož se bude strogiti k bogi? Tak i wy — newydate-li gazykem (swým) srozumitelné řeči — kterak bude wědjno to, co se prawj? Budete gen u wjtr mluwiti.“ — — Toť toliko, že pakli učitel náboženstw, mnohem wjce katecheta, srozumitelně má mluwiti. A prawj-li sněm Tridentinský (*Sess. 5. c. 2, de Reformat.*): „*Curam animarum habentes — plebes sibi commissas pascant salutaribus verbis docendo,*“ tedy maj učenjm, všemu rozumu přiměřeným.

Gestliže pro spasenj duše newyhnutelně třeba, aby člověk Boha poznal, a náležitě ctjti měl, i tomu nikdo se wyhnauti nemůž, aby gak geg znáti i ctjti má, wyučován nebyl. Nuže pak, od mateře učj se djtky šweholiti, mluwiti i howořiti, a takť i od matky cjrkwe ssagj do sebe božské prawdy nám zgewené, a ge držeti w paměti, se učj. Prostředek k dosaženj toho gest — katechisowánj.

K snadnějšmu a schopitelnějšmu wyswětlowánj wolnotě katechetowi příkladů, podobenstw a přirownánj užiti; u výkladu učenj wjry se gich však co možná warug, a w mjsta takowých raděgi toliko důkazy z pjsma sw. uwozug. Takť n. p. —

když o Swátosti oltárnj gednáš, ku konci se ptey:

„Co gest w způsobách chleba po pozdwiho-  
wánj, aneb raděgi po proměněnj?

Odpowěd: „Kristus prawý a žiwý.“

„Gak to dokážeš?“

„Z vlastnjch geho slow: „„Totož gest  
tělo mé; tatož gest zagisté krew má.““

„Proč prawjš, že gest žiwý Kristus w  
způsobách chleba?“

„Podlé pogištěnj sw. apoštola Pawla, genž dj  
(Rom. 6, 9.): „„Kristus wstaw z mrtwých, giž (wj-  
ce) neumjrá, smrt nad njm (wjce) panowati nebude.““

„Ge-li tentýž Kristus také w kalichu?“

„Owšemž zagisté, nebož gest tam krew tě-  
la žiwého“ a t. d.

W prawdě maudře a prozřetelně činj kateche-  
ta, pakliže we swém přiměřeném a slušném taláři  
do školy gde; což gest auřadu geho dostogné. Tjmt  
zagisté u djtek i wjce wáznosti zjšká on sám pro  
osobu swau, i přednášenj geho na ně wjce dorá-  
žeti musj. — Šperkowaný fráček alespoň, pantalony  
a giná takowá tintidla trpj se sice dle mody času  
našeho u swětského pédağoga, který učj we wěcech  
liternjch: nikoli wšak dostogny nebudau při osobě  
náměstkůw Božského zakladatele křesťanstwa a  
apoštolůw geho.

Gakýchto wědomostj a vlastnostj katecheto-  
wi mjtj slušj, krásně wykládá wědecký časopis  
Besnardůw pro kat. duch. w roč. 21. swaz. IV.

djl. 12. str. 286., kdež takto znj: „Ne učenost sama, nýbrž krásná mrawûw powaha budiž (při katechetowi) wěcj základuj. Nepožadugeť náboženstwj sw. žádných welcučených rozkladatelû, anoiby Spasitel náš ztěžka sobě skrowný počet neučených učedlnjkû a apoštolû byl (k rozhlásc-nj geho) wywolil. Chceť ono wjce wštěpowáno, než učeno, wjce skutky než slowy, wjce ze žiwota samého, nežli z knih přjručných přednášeno býti. Nádobnotě sice, aby hlasatelowé geho, ehtěgjec „„dobrymi služebnjky Krista Jezjše shledáni býti, slowy wjry a dobrého učenj wykrmeni byli.““ (I. Tim. 4 — 6.) — A wšak ehtěg-li, aby i ginj „„slawili Otce, genž gest w nebesjch,““ třebať: by „„gich swětlo swjtilo““ před nimi. (Mat. V. 16.) — Tak i též nedokazuge se, gak w náboženstwj člowěk stogj, w geho slowech a w plnosti geho wědomostj, leč w smeyšlenj geho, a w geho skutejch. Pročez chybil by, ehtěl-liby kdo od pauhé wědomosti žádati, což gediné toliko ctnosti gest možno; — aneb ehtěl-liby kdo spásu mládeže u wzhledu na náboženstwj od samých toliko učených theologûw čekati. — Krásná řeč, rozsáhlá uměnj, obratný gazyk, hezký způsob, auhledná postawa, a ke wšemu tomu i wzácné *donum communicandi* při učiteli w náboženstwj, wěci gsau, genž začasté za mnoho se čjtati mohau; — wjce wšak, než wše toto, gestiť srdce pobožné. Neboť gest to slowo wěhlasné, zde uwázenj hodaú, co apoštol národûw napsal (I. Tim. IV.

8.): — „„Tělesné cwičenj malého gest užitku, ale pobožnost ke všemu gest užitečna.““ — Těz (Rom. VIII. 28.): „„Wjmeť pak, že milugcejm Boha wšecy wěci napomáhagj k dobrému;““ — zwlášť pak těm, kteříž podle milostiwého obljbennj Božjho powołáni gsau, co učitelowé we wjře spásitelné, a toho powołánj poslušni gsau.“

## 7. Reč k oddawkám.

Od

**Wacława Alexandra Pohana,**

biskupského notáře Buděgowického a faráře Pořičského.

**W**šickni i neysurowěgšj národowé oblibugj sobě sňatek manželský s hlučnau, s mrawy a swatými obyčegi swými shodugcej se sláwau swětiti. Neydůstogněgi wšak křestané katoličtj wstupugj w manželstwo, docházegjce w obrazu duchownjho spogenj Kristowa s Cjrkwj swau swátost zákonem nowým opodstatněnau. *Tagemstwj toto weliké gest, ale gá prawjw w Kristu a Cjrkwi,* napsal Efezským učitel národůw sw. Pawel. 1)

*Wy gste drahocennj Panicowé!* k takowému swátostnému spogenj, gak dlužno poslušným djkám Cjrkwe Kristowy, řádně se pripravili; nebo *synowé swatých gsme,* prawil giž Tobiáš zbožný k Sáře newěstě swé, *a nemůžeme se tak spogiti jako pohané, gešto Boha neznagj.* 2)

1) 5, 32. 2) Tob. 3, 5.

Přede všjm hleděli gste pečliwě angelské newinnosti raucho hřjchem nepokálené uchowati, a staw swůg panický ctuostmi a činy šlechetnými wyznačiti; nynj, an gste w poctiwosti setrwali posud, směle wám bude daufati, že gako spanilé družičky wonnoněžnými čela waše ozdobilý wěnci, tak ruka Páně newiditelná rozmáňitým kwjtjm požehnánj swého bohobogné duše waše owěncj. *Blažený, dj žalmista Páně, kdož se boj Hospodina, a kterýž chodj po cestách geho; nebo z práce rukau swjch gjsi budeš, blažený gsi a dobře tobě bude. Manželka twá bude gako winný kmen hogný po bocjch domu twého, a synowé twogi gako mladistwé oliwowj wůkol stolu twého. Ay hle! tak bude požehnán člowěk, kterýž se boj Hospodina.* 3)

Bywše zasnaubeni, bděli gste na modlitbách zbožněgi než gindy, a prosba prostosrdečná za dar oswjcenj Ducha swatého wstaupila k ozářenému trůnu Pána zástupů. *Dáť Otec nebeský dobrého ducha těm, kterýž ho prosj; 4) nebo oči Páně milostiwé obrácené gsau na sprawedliwé, a uši geho k prosbám gegich.* 5)

Splákše pak poklésky mladosti swé w poswátné kaupeli pokánj, pozwali gste ženicha nebeského, Pána Ježjše; u stolu geho tělem ney-swětěgšjm krmeni bywše, téměř co druhy Kánenštj k dnešnj wašj neywzácněgšj slawnosti. *Stala se*

3) Žalm 127, 1—4. 4) Luk. 11, 13. 5) 1. Petr. 3, 12.

swatba w *Káni Galilejské, i pozván gest Ježíš na swatbu.*\*) Dnes konečně gako Ragucl Tobiášowi a Sáře newěstě geho byl požehnal, řka : *Bůh Abrahama, Bůh Izákůw, a Bůh Jakubůw budiž swámi, a on sám spogiž wás, a naplniž požehnánj swé nad wámi.* 7) Waši přemilj rodičowé, propauštěgje na swobodu wás, horkými slzami zehnali wám, a takowéto nebem zdůstogněné požehnánj prowodilo wás sem k oltáři.

Ze wšeho toho přentěšená wyswjta wám čáka, že milost Ducha swatého we *Wás* dnes dopluj, co gste byli započali we gménu geho, a ze zdroge neskonalého wás požehnánj nebes Slitownjka a blaho přezádanj dogde. Střezte se wšak klamnau kogiti se naděgj, že w sladkém manželstwj wám rozkošné gen bude trhati růže ; gešto růže bez trnj přjroda neplodj žádně, sama i lásce bolest úzkostná po boku kráčj, a radost se žalostj obyčěgně se střjdagj. Božská to gestiř prozřetelnost, genž kofljc pozemských sladkostj, s usazenau na dně hořkostj, djtkám Adamowým podává, aby snad o samých lahůdkách žiwy gsauce, a wšjm, co srdce ráčj, oplýwagje, nebeskau vlastj, a zasljbeným tam dědictwju, u wybnanstwj sobě libugje, nezhrdly. *Ztučněl milý, dj pjsmo, a zpjcel se ; ztučněw, rozšjřiw se, opustil Boha stwořitele swého, a odstaupil od Boha spasitele swého.* 8)

Prawé štěstj manželské, gakowého pozemčanům

---

6) Jan 2, 1—2. 7) Tob: 7. 15. 8) 5 kn. Moyš. 32, 15.

dosjci lze, a přátelé dobromyslňj wám pŕegj, hledejte, pŕedrazj panicowé, vlastně w spokojenosti. Tať plodj manželům nowé wždy wnady, wjže úžegi gich srdce, wléwá w ně útěchy slasti plné, shlazuje hlodawé nehody trny, a pŕjgemné gim činj pozemské gich putowánj. Pročez gj oběť gakkoli drahan, byť i upŕenj té neyobljbeněgšj žádosti wás to státi mělo, weždy pŕinášeti wám nebud' obtjžno, gelikož na základu tom waše budaucj blaho spočjwá. *Lepšj gest kus chleba suchého s radostj, totiž s pokogem, nežli dům plný obětj neboli bohatstwj se swárem, stwzuce pjsmo swaté.* 9)

Má-li ta blahorodná spokojenost domácj wás co wěrná pŕjtelkyně stále prowázeti, třebať wám manželské pŕjsaze, gakowau i hned gmenem Cjrkwe swaté od wás požádám, swědomitě dostáti.

Pŕede wšjm budete upowiněni šetŕiti wěrnost wždy neporušenau. *Poctiwé bud' u wěcech manželstwj, a lože neposkorněné,* dj sw. Pawel. 10) *Bděte wšak a modlete se, abyste newešli w pokušenj,* 11) k sjle swé méně prohljžegjce, gešto památi wšeho lidstwa w stawu milosti a půwodnj newinnosti hadj twáŕnostj zklamána a swedena byla. Geden o druhém wše, což gen šlechetného do sebe chowá manželstwj, se naděgjce, každan giskru nedůwodného podezřenj hned w zárodku udsiti pilte, ginák by nešťastně zplozený čerw nedůwěry blaho

---

9) *Pŕjst.* 17, 1. 10) *Žid.* 12, 4. 11) *Mat.* 26, 41.

waše podrywał. *Nehortli s ženau swau, dj maudrý Syrach, aby neukázala nad tebau zlosti uměnj nešlechetného.* <sup>12)</sup>

Raděgi milugte se wespolek, gsauce srdce gedno, wúle gedna, druh druha w autlé šetrnosti a w lásce předegjti hledjce. *A budau dwa w gednom tele.* <sup>13)</sup> Měl-liby gedon druhému býti w cestě: co andowé těla gednoho ochotně sobě ustupte. *Muži milugte manželky swé, a nemějte se trpce k nim, dj sw. Pawel;* <sup>14)</sup> a opět: *Muži milugte manželky swé, gakož i Kristus milował Cjrkew.* <sup>15)</sup>

Poklésky gsau nám dědičné, z hljny slepen gestit člowěk, hliněná nádoba však křehká gest. Za tauže přjčinau wady wšednj wždy laskawě promiňte sobě, chyba pak důležitěgšj wljdnau šetrnostj buď naprawena. *Gedni druhých břemena neste, neboli mdloby a wady postrpce, a tak naplnjte zákon Kristůw, dj sw. Pawel.* <sup>16)</sup> *Láska gest trpěliwá, gest dobrotiwá, nečinj zlé, nenadijná se, nemyslj zlého; wšecko snášj, wšemu wěrj, wšeho se naděje, wšeho trpěliwě čeká. Láska zlatýma křjdlama kryge wady lidské, dj sw. Jan Zlatoústý. —*

Tentýž účel zaražen magjce, společně ho dosjci se snažte, sebe radau a skutkem wěrně podporugjce. *Muž a žena dobře se snášejcej schwálení gsau před Bohem i před lidmi, napsaltě Syrach maudrý.* <sup>18)</sup>

---

<sup>12)</sup> Syr. 9, 1. <sup>13)</sup> 1. kn. Mojš. 2, 24. <sup>14)</sup> Kolos. 3, 19. <sup>15)</sup> Efesz. 5, 25. <sup>16)</sup> Galat. 6, 2. <sup>17)</sup> 1. Kor. 13, 4—7. <sup>18)</sup> 25, 1—2.

Bude-li wám někdy do kratochwjle, užjwey-  
te gj společně; obzwláště w okresu domácnosti  
swé w prostotě srdečné se powyraziti zwykeyte.  
Pakli w poklidu tichém nehoda w čjši slasti při-  
mjšj hořkau krůpěgi, nepodáweyete se žrawé malo-  
myslnosti nikdý, nýbrž prozřetelnosti Božj, genž  
lidské osudy přemaudře řjdj, ochotně se podro-  
bugjce, a wespolek se těšjce, *geden druhého bře-  
mena neste w trpěliwosti.*

Ostatně manžel maudrostj křesťanskau sprá-  
wug swau milowanau choť; choť pak co autlá by-  
linka rose nebeské zcela se poddá, w bázni Božj  
se podwolug a weselau twářj posluhug gemu. *Že-  
ny mužům swým budte poddány jako Pánu, welj  
sw. apoštol Pawel.* <sup>19)</sup>

Obzwláště manželka buď trpěliwá, mrawů či-  
stých, a nancyweyš stydliwá; stud gj ceny dodáwá,  
a pautá manželowo srdce.

Ctnost, maudrost, pobožnost, to trogj gest krása newěsty,

To troge panna magjc, má wšeho dosti pro tě;  
prawil *geden z pěwců našich.* <sup>20)</sup>

Kde tak manželů ctnost zdobj, tam co w  
rági utěšeném kwěte blažené gich štěstj; ginák  
shrkne celé stawenj domnělého blaha, gestli pjsek,  
ne ctnost gest základem geho.

Poněwadž bez pomoci Božj dle slow Páně: *Beze  
mne nic nemůžete učiniti,* <sup>21)</sup> wšeliká snaha člowěka  
gest marná, tedy wám bude dlužno, každého dne

---

19) *Efez 5, 22.* 20) *Musegn. 2, 3. str. 98.* 21) *Jan 15, 5.*

před neskončenau welebnostj Božj hluboce skloňowati šjg swých, a wraucj modlitbau prositi o milost geho; on zagisté co otec dobrotiwý neoslyšj vašeho djtčejho wolánj. *Poruč Hospodinu skutky swé, a budau spravowána myšlenj, nebo lépe zvedauť se předsewzetj twá.*<sup>22)</sup> Bůh budiž wždy hlawnj zřetel podnikánj vašeho; cožkoli činiti budete, čiňte we gménu geho. Swatá budiž wám wůle geho, zákon Páně wždy weslem vašeho konánj, a bázeň geho průwodčjm na cestách vašich. Bude-li služba Božj wám obljbena, modlitba waše každodennj horliwá, w rukau čilost, w žiwnosti sprawedlnost, a upřjmnost mezi wámi: stanete se hodni Božj milosti a zasljbeného wám požehnánj.

Dále, něžná-li napotom růžowý keř lásky přirodj paupátka, pěstugte ge opatrně, mlékem žiwé wjry plod vlastnj kogjce, a k zrcadlu neauhonných mrawů geg dostawugjce. Prwnj žwatlawého djtěte zwuk buď mocnému Twůrci zaswěcen, nebo *dar od Boha ysau djtky, a mzda od něho gest plod žiwota.*<sup>23)</sup> Bůh budiž heslem, a swatý zákon geho pawézau vašich miláčků. Požadagj-li wás oč djtky rozmilé waše, s sepiatýma gim rukama prw Boha prositi welte; splněná-li žádost gegich, nechť gemu djk prostosrdečný vzdáwati se učj. Modlitbě nawykeyte záhy mládež swau, gestřj neypředněgšj powinnost křesťanská, a kljč zlatý k pokladu Božj milosti. Porozwinau-li se co růžowá paupátka

22) *Přjst.* 16, 3. 23) *Žalm* 126, 3.

newinných djtek dušewnj mocnosti, i hned učitelům schopným a šlechetným poklad srdce swého swěťte, djtkám swým chuti k učenj sami dodáwagjce, a pilnost schwalugjce gegich, by cenu školnjho poznawše cwičenj, *prospjwaly maudrostj, wěkem a milostj u Boha i u lidj.*<sup>24)</sup>)

Střezte se však zehrati proti kázni školnj, aneb pro kázeň milených djtek neljbě domlauwati sobě, nechcete-li hned w zárodku kwět i owoce spanilých štjpků udusiti. Nebránjme štěpařům útlých stromků wázati k žerdjm, a klestiti diwoké letorosti gegich; zkušenostj wedeni, že tak mladistwé stromowj, swé rány zaceliwši, neyrowněgi a neyauhledněgi do koruny drahnolistné zroste, a wětwičky owocem bohatě osazené swému pěstauwu za práci gehu štědre se zawděčj. Přegete-li si, *drazj panicowé!* w manželstwj požchnaném djtek zdárných, tedy ge w rozumné kázni a Božj bázni wychowati pilte; káznj stanau se způsobné a mravné, báznj pak nábožné, ctnostné, k wám upřjmné, služebné a neyweyš uznalé djtky. *Drž w kázni syna swého, dj přjswowj swaté,*<sup>25)</sup> *a budeš mjti z něho potěšenj, i způsobj rozkoš duši twé. Nedáwewj mu však wůle za mládj, a nepřehljžeg wjstupků gehu. Shýbey šjgi gehu z mláďi, a oblomug boky gehu, dokudž gest nemluwné, aby snad zatwrdě se, newydal se w neposlušenstwj tobě, a měl bys bolest srdečnau — dokládá maudrý Syrach. )*

24) Luk 2, 52. 25) 22, 17. 26) 30, 11—12.

Děcko gest co hmota wosková, z gakowé buď angelskau, buď obludj podobiznu nám utwořiti wolno. Z nemluwnátká teprw maudřým vzděláwánjm stáwá se člowěk; člowěk wšak takowý, gakého Bůh, ejrkew i wlast od manželů křesťanských práwem očekáwá. Totě úloba swatá, a klenot neywyššj ceny, krwj neydražšj Kristowau poswěcený, kterýžto wšemocný Pán rukaum wašim uwerj. Šetřte ho swědomitě, cestě Páně učjce, a w dobách poswátých k službám Božjm uwozujce djtek swých, by u vzdělané půdě seménko slowa Božjho se záhy zúrodnilo. Zwláště pokoře, gešto prwnj stupjnek k dokonalosti křesťanské gest, zwykeyte swých miláčků, by co w stjnu skrytá fialka ljbeznau wůni činů šlechetných kolkol wydáwali w hognosti. Bděte nad plodem swým — co kwočna, o swá kuřátka pečliwá — z očj nespauštěgje ho nikdý, by snad daným pohoršenjm dobrý mraw geho nakažen nebyl. Tak dostogjtelj swým wznešeným powinnostem wěrně, a bude-li wám, až někdy swěřených hřiwen zpět od wás požádá Pán, lze řjci: „*Pane! zde gsau ty duše, které gsi nám swěřil, a žádná z nich nezhylnula;*“ gistěť ocenj a odměnj takowěto zásluhy waše sprawedliwě. —

Měgtež také čeled' sobě poručenau, o gegjžto netoliko mzdu a obžiwu, nýbrž a zwláště o gegj duchownj blaho wám pečowati dlužno; neboť *gest-liže kdo o swé a neywjce o domácj péče nemá,*

wjru zapřel, a gest horšj než newěrjcej.<sup>27)</sup> Prozjra-  
gjece tedy k prospěchu duchownjmu čeledi swé,  
gi k službám Božjm a čwičenj křesťanskému po-  
řádne dostawugte, w mysl zisk vlastnj pogjmagj-  
ce, že čeled' bohabogná a u wjře náležitě wycwi-  
čená, wěrna a pracowita býwá, a wůbec wšecky  
powinnosti swé mileráda a swědomitě plnjwá. K  
sluhům swým wždy wljdně se choweyte; gesto, ač  
se službě wašj byli dobrowolně poddali, proto  
přede nikdý nepřestáwagj, drahanu krwj Kristo-  
wau wykaupenj, waši bratřj a sestry, i spoludě-  
dicowé dědictwj wěčného býti. *Máš-li čeledjna  
wěrného, dj maudrý Syrach, budiž tobě, gako duše  
twá, a gako s bratrem tak s njm nakládey.*<sup>28)</sup> *Pá-  
ni, napsal sw. Pawel Kolossenským, což gest  
sprawedliwého a slušného, služebnjkům prokazugte, wě-  
dauce, že i wy Pána máte w nebi.*<sup>29)</sup> Nicméně schůz-  
ky pohoršliwé, řeči swodné netrpte w domě swém  
nikdý, napomjnjagjece z toho swých čeledjnu, ginák,  
neuposlechnau-li, by Bůh od wás požeňnanj swého  
neodňal, ze služby ge propusíte. Hospodáře pořá-  
ného se čeled' ctnostná a pořádná přidržj ráda, a  
Bůh gemu pro čeledjna dobrého co druhdy Lá-  
banowi pro Jakuba sprawedliwého štědře pože-  
hnáwá. —

W sausedstwu blahoklidné choweyte přátel-  
stwj, an toliko nad obcej pokognau a duchem Pá-  
ně usgednocenau milost a požeňnanj Swrchowa-

---

27) 1. k Tim. 5, 8. 28) 22, 35. 29) 4, 1.

ného spočjwá; nebo *kde gsau dwa neb těj shromážděni we gměnu mém, tuť gsem gá u prostřed nich,*<sup>30)</sup> progewil Kristus. Zaámka upřjmného přátelstwj bud *Wám* wždy prostota mysli; řečj však úlisných a twářj zasmušilých se hledte opatrně střjci. —

Winu prominauti a prospěti bližnjmu gest křesťana dostogno; zwláště pak s chudými, genž s námi gedno tělo gsau w Kristu,<sup>31)</sup> ze skrownosti swé zdělugte se ochotně, stjragjce hořkých slzj s gich uplakaných ljeć. *Blahoslavený, dj žalmista Páně,*<sup>32)</sup> *kterýž se slituge nad nuzným a chudým, w den zlý wyswobodj geg Hospodin. Gako na úrok pügčuge Hospodinu, kdož se smilowáwá nad chudým, a onť za dobrodinj odplatj gemu.*<sup>33)</sup> Almužna gestiť gistina ta neybezpečněgšj, w nadhwězdné vlasti na wěčný, gistinu samu přewyšugjcej, úrok uložená.

Takowýmto bohumilým úmyslem nastupte nynj, počestnj panicowé! swau dráhu manžel-skau, ruku w ruce kráčekte u wěrnosti, lásce a upřjmnosti cestau Páně; usnadňugjce a oslazu-gjce sobě břjmě swé společně; a ostatek swého počasného žitj wěnujte ctnosti, abyste, až někdy smrt záwistiwá studenau wám podá ruku swau, wy nawyklau srdečnostj poslednjkrátě na rozlaučēnau ruce sobě tisknauce, a djtkám rozmilým žēhnagjce, w naděgi žiwota neskonalého řjci mohli:

30) *Mat. 18, 20.* 31) *k Řjm. 12, 5.* 32) *Žalm 40, 12.*  
33) *Přjst. 19, 17.*

„Příteli, přítelkyně má, předražené dítky mé, mějte se dobře, tam u vlasti nebeské bohdá! opět se shledáme.“ Amen. \*)

## 8. Taženj križácká.

Od

**Dra. Jos. Smetany.**

kapitulára Teplanského, professora fysiky w Plzni.

(*Pokračovánj.*)

### C) Třetj taženj križácké.

#### 1. Ztráta Jerusaléma.

**W**ždy blauběgi klesala nynj moc křesťanská na východu; neswornost mezi kujzaty, nekázanost křesťanů a wzrůstajcej sjla Turecká brozila brzkau záhubau Jerusalémskému státu. Mezi všemi kujzaty muhamedanskými wynikl neywjee Nareddin, syn Zenky, gak zmužilostj tak spravedliwostj, oswjcenostj a horliwostj pro zákon prorokůw. Antiochie i Jerusalém pocjily sjlu geho. Balduin III., Almerich, bratr geho a Balduin IV., králowé Jerusalémštj neustále zápasili o zachowanj řjše. Geště wětšj nepřitel wystaupil, Saladin, zakladatel weliké řjše Ayubitů, který řjši Atabeků po smrti Nareddinowě (1174.) zbořil, Egypt, Tunis a Tripolis, pak Arabii a Syrii opanowal a trůn křesťanský w Jerusalémě wywrátil. Neswornost kujzat křesťanských usnadnila mu

\*) Byloliby libo pro rozdáwky řeč tato tiskem německým dostati, prohlasiž se každý počtem swým w swém wikariátnjm auřadě; který sumownj počet celého wikariátu redakcj laskawě udá; a tato, kdyžby náklad pogištěn byl, poslaužiti všem připjľ.

wjtězstwj. Neb když po smrti Balduina IV. Balduin V., syn sestry geho Sybilly, časně zemřel, vládl w Jerusalémě Guido z Lusiňanu, Sybillin druhý manžel, který s Raymundem, hrabětem Tripolitánským, bývalým poručnjkem Balduinowým we sporu stál. Raymund se ze msty spogil tagně se Saladinem a zradil krále swého. W bitwě u Hittin, se Saladinem swedené, přehl Raymund s rytjři swými, načež Guido ua hlavu poražen a s náčelnjky wogska, welmistrem templářů i s swatým křjžem, dle obyčege do boge nešeným w zagetj přišel. (1187.) Wjtězstwjm tjmto zjskal Saladin celé králowstwj křesťanské, a opanowaw wšecká znamenitěgšj města, bljžil se k Jerusalému. Dne 20. Zářj 1187. dosáhlo wogsko Turecké města swatého, a položilo se od wěže Dawidowy až ku bráně Štěpánské. Na odpor dostatečný nebylo pomysliti, an město wšeho wogska prázdno bylo, obywatelé pak wjce modlitbami, posty a trýzněnjm těla Turkům odolati se domcyšleli, gedni druhým předstjragjce hřjchy, gimiž byli město swaté wjce než prwé newěřej zprznili. Brzy padly hradby náramným autokem Saracenů, a dne 3. řjgna 1187, 88 let po dobytj geho w prwnjm taženj křjžowém, wtrhl Saladin při zwuku trub a kotlů do Jerusaléma. — Nebyl wšak ukrutný gako křesťané hrdina prorokůw, welikosrdně nynj geště powolil smlauwu w články tyto: „Kždému křesťanůw wolno, buď pode vláda u geho bez proměny wjry w Jerusalémě zůstati, aneb za gistau ce-

nu se zbožjm swým kamkoli wytálnauti; cena každého muže gest 10 zlatnjků, ženy pět, za djtē gedem, za 7000 chudých wesměs 30,000 byzanti-nů, a celá summa w 40 dnech se odwede. Božj hrob zachowá se, a za plat gednobo byzantinū geg každý křesťan nawštjwiti smj.“ Na to ze chrámu wšecky wěci křesťanů poswatné wymetány, stěny růzowau wodau umyty, a chwála wzdáwána Bohu, ze proroka swého, Muhammeda, oslawiti, wywoleným swým wjtězstwj dáti, dům swůg a město swaté od neřestj modloslužby očistiti ráčil. — Když pozlacený kříž s bání chrámowy od Turků swržen, strhlo se bēdowánj mezi křesťany, až se křikem žalostným země otrásala. Kříž tento a korunu králowskau poslal Saladin chalifowi do Bağdadu, který geg před branau městskau do země wložiti dal, aby naň wšickni moslemjuowé šlapali a plili. Křesťané syrštj, Řekowé a Armjuowé zůstali w Jerusalémě pod mjrným Saladina sprawedliwého žezlem; Řjmštj ale, nemohauce sněsti podmaněnj, složiwše část wýplaty, wytáhli určitým časem branau Dawidowau u přjtomnosti Saladina z města, napřed králowá a patriarch s řády duchownjmi, potom lid. Tu prosily wdowy a sirotci w bogjch zagatých křesťanů Saladina o milost, a úpěnjm žalostným až k slzám pohnut, přikázal wšech na swobodu propustiti; poděliw ostatnjch, gegichž otcowé a manželé giž na žiwu nebyli, penězi tak štědře, že mu ze 220.000 zlatnjků za wýplatu složených, ničehož nezůstalo. Wjdně spro-

wázení potom křesťané od Saráčenů dále, a když ge ani bratři gegich w Tripoli nepřigali, ani Benátčané a Pisanští chudých zdarma na lodj přigmauti nechtěli, zaplatiwše za ně Muhamedané do Ewropy ge přewezti dali.

## 2. Taženj cjsaře Bedřicha (Fridricha).

Nade ztrátou Jerusaléma rozléhala se Ewropa nářkem a bědowánjm, a když žele daw ulewil, břinkotem mečů a rachotem kopj na zlomagj Turky. Gako rázem hroma ze sna lhostegnosti probuzená třásla se hrůzau, zahořela hněwem a soptila pomstu. We všech kraginách, w každém stáři a stawu gewila se horliwost, gakowěz od taženj prwnjho wjdáno nebylo; ženy úpěly nade ztrátou města swatého, mniši láli Saladinowi a ďáblu, a mužj se shromáždili w zástupy k nowému všeobecnému taženj do země swaté. Wzburowati koho nebylo třeba; ne — kdo potáhne — byla otázka, nébrž — kdo doma zůstane. Cjsař římský, král francauzský a anglický se všemi národy swými tasili meč na Saladina. U welikém sboru w Mohuči léta Páně 1188 pozdwišla se hlawa křesťanstwa, welemocný cjsař Bedřich I. Ač u wysokém giž stáři, počjtage let sedm a šedesát wěku swého, nedal se udržeti welký Barbarossa; dosti geště, prawě, že má sjly, dle powolánj swého w čelo křesťanstwa se postawiti. Příkladu geho následowali: Bedřich, wévoda Šwábský, syn geho, wévoda Štýrský, falekrabj

Durinský, markrabj Badenský, arcibiskup Trientský, biskupové Mišenský, Wirchurský, Passowský, Osnabrucký, Štrasburský a veliké množství hrabat, pánů a rytířů ze všech zemí německých s nesčíslnými zástupy lidu. Přípravy nyní konaly se prozřetelné pro uchránění vad, jimiž těžce předešla tolik trpěla. Každý křižák se musel peněžitau zásobau na dvě leta vykázati; chudým ustanowen desátek ze všech statků doma zůstálých občanů wybjraný; zločinci, newěstky a giná luza netrpjna; psi, kraluge zapowězeni; smilstwo, hra, neposlušnost přjnsně trestána. K Belowi, králi Uherskému, k řeckému cjsaři Isakowi, Kiliči Arslanowi II., sultanu Ikonskému, wyprawena poselstw, swobodný průchod a obchod žádajc, a Saladinowi wálka ohlášena. Ochotně swolil Bela, Isak přátelstw slibowal, i sultan o přjzni své cjsaře ubezpečowal; Saladin však odpowědel, že ctj Bedřicha, a žádá pokog, pro gehož zachowánj Tyrus, Tripolis i Antiochii w moci křesťanů že ponechá, zagaté na swobodu propustj, statky zádušnj wydá, a wolný přjstup k hrobu Božjmu a nstanowenj několika kněžj při něm dowolj. Nestáčila však horliwosti křižáků mjrnost tato; na začátku kwětna roku 1189 shromáždili se ze všech stran řjše, i množství Čechů pod wůdcem Theobaldem (Děpoldem) u Řezna; táhli odtud po Dunagi k Wjdni a do Uher. Slawně přigal Bela cjsaře, a swornost stwrzena zasnaubenjm Bedřicha Šwábského s gednau dcerau uherského krále

a přigetjm slechty uherské mezi křizáky. Sotwa však překročili pautnjci hranice cjsarstwj východnjho, gewila se stará zproněwěřilost obogetnjch Řeků. Smlauwě nawzdor popauzel Isak Bulhary proti křizákům, dal cesty pokaziti, aužiny a průchody zazdjwati, potrawu odkljzeti, wězil wyslance Bedřichowy, obtěžowal křizáky wšcemožně, wypjnage se nestydatau hrdostj, žádage posly swými, aby „swatému cjsaři Isakowi Angelowi Bedřich strazitel Řjma“ poslušenstwj složil. Pohrdage ničemnostj takau klestil si Bedřich cestu dále, gako lew heyna psů zástupy řecké rozháněge, a psal Gindřichu synu swému do Němec, aby na přjstj garo w Benátkách, Pise a Genui lodj obgednal, chtěge polem i wodau Konstantinopoli oblehnauti a dobytí, gestli Isak na odporu zůstane. Nahljžege však tento bljžcej se nebezpečenstwj, a na Turky, gakž byl daufal, spoléhati se nemoha, žádal mjr znowa, zawázal se také k obstaránj potrawy a přewozu do Asie, daw čtyrmecjtina zastawenců a zasnaubiw dceru swau cjsařewici Filípowi. Rád swolil mjrů Bedřich, gen cjl tahu w oku mage, a přezimowaw mezi Filadelfij a Konstantinopolj chwátal do Asie. Od 23. až 29. března roku 1190 trwalo u Galípoli přewáženj, přes 100,000, dle giných 300,000 pautnjků počjtáno.

Spořádaw taženj zaměřil Bedřich k Ikonium ubezpečen dobré wúle sultana wyslanstwjm geho, tjm méně zrádu tuše, an w Laodicei wljdně přigat a potrawau hogně zaopatřen byl. Brzy ale

zklamána důvěra geho. Táhnouc mimo Nikopoli wedeno wogsko kragem neurodným w těsné andolj. Na konci geho byl kopec, gegž Bedřich wéwoda s přednjmi šiky dosáhnauti spěchal. Cjsař, s tahem zadnjm a zhožjm zůstal nazpět, čjmž mezera w prostředu učiněna. Ay, tu nenadále do nj wrazili ze záloh Turci a obklopili celé wogsko. Záhuba geho byla gista, kdyby méně zkušených, méně hrdinských gemu se bylo dostalo wůdců. Neprátele statečně odrazeni, ale nedostatkem potrawy nynj wjce trpěli křižáci, a dostawše se konečně do kragin aurodných, spatřili teprw wogsko sultánowo, dle neymenšjho udánj 300,000 mužů silné, před sebau rozložené. Melech, zeť sultanůw wůdcem geho, gist wjtězstwj začal bog; ale tak náramným rázem uderili křesťané na střed Turecký, že roztřjštěn na vše strany 10,000 mužů na bogišti nechal a nepřátele rozplašeni. Trudno nicméně bylo křižákům, an bogem unaweni ničehož neměli, čjm by se občerstwili. Žjznj prahnauce krew zabitých konj a z hladu tráwnjk hlodali. Wědom obtjže této přistaupil Melech k cjsaři řka: „Gestli zaplatjte 300 centnéřů zlata, neb za každého křižáka geden zlatý položjte, obdržjte pokog a potrawu.“ Neohrozně ale odpowěděl gemu Bedřich: „Nenj to způsob bogownjkům swatého křjže, aby zlatem sobě cestu klestili; mečem si gi otewřeme s pomocj pána našeho Jesu Krista. Gestli ale gediného byzantinů za wýplatu všech křesťanů dosti, poru-

čjm, aby se ti vyplatil.“ Rozzloben na to odešel Turek. Den wyswitl a křesťané spatřili, že polokruhem wogska tureckého ohnání gsau. „Mužně na před!“ wolal hrdinský cjsař, „Bůh nám wjtězstwěj dopřege, brzy w zahradách sultanowých občerstwenj nalezneme.“ Tak dále taženo, a Turci bogjce se rány předešlé netraufali obořiti se na wogska křesťanské; gen opodál ge nepokogili, až k wečeru wnadné okolj města Ikonium šťastně dosáhlo. Občerstwiwši se zde udeřilo na Turky z gedné, na město z druhé strany, a dosáhše wjtězstwěj slawného, zmocnili se sjdla sultanowa, genž byl zatjm na gistý hrad podál od města prchl. Nauze obrácena w bohactwěj, bázeň w radostné plesy. Sultan swolil všemu, co cjsař žádal, zaručil pokog, dal skwostné dary a hoguč wšelikými zásobami opatřeni bywše táhli křížáci posilaěni k gihu dále. Wšickni nepřátelé byli nynj přemoženi, cesta do Syrie otewřena, a Saladin wjtězstwěj křížáků tak zastrašen, že wyslanstwěj pokorně mjr nabjzel, žádage, aby cjsař a knjžata sami rozhodli, co mu právem náležj, a co křesťanům odstaupiti má. Co neygasněgi se nynj stkwělá sláwa Barbarossy, wše co znameníteho kdy dokázal, překonáno wjtězstwěj tjmto w očeh tehdegšjho wěku, celé křesťanstwo welc bilo geg co prwnjho hrdinu swého, co oswoboditele země swaté. — Ale gak wrtkawé gest štěstj, gak registá naděge, gak ničemná močnosť lidská w ruce toho, genž dle záměrů newyzpytatelných skrytá

osudu vlákná snowá. Owoce praených wěků trá-  
wjwá doba, náhoda mařjwá očekáwanj celého člo-  
wěčenstwa. Dne 10. čerwna 1190 wytrhlo wogsko  
křesťanské ze Selencie. Wéwoda Bedřich wedl  
předek přes řeku Kalykadnus, cjsař byl wzadu  
wogska. Že však most přes řeku byl auzký; bylo  
taženj zdlauhawé, a cjsař mage co mlawiti se sy-  
nem swým, umjnil na koni řeku přebřjsti. Darmo  
geg zrázelo komonstwo; mladistwan cjtě krew w  
sešlém těle wrhl se w černé wlny hrdinský kmet.  
Ale pro Bůh! sjla geg opauštj, praud geg uchwá-  
til, wlny geg pohltily, mrtew na břeh wnešen  
gest. Úzas, nářek, zaufánj se strhlo neslýchané;  
cjsař, wůdee, otec ztracen, bédowalo wogsko; nynj  
ztraceno wšeccko. A ztraceno opravdu! Wogsko  
z wětšjho djlu se rozptýlilo, mnozj domů se na-  
wrátili, a gen část bogownjků sledowala Bedřicha  
wéwodu do Tyru. Zde tělo cjsařowo slawně po-  
hřbeno, načež Bedřich se swými k Akkonu táhl,  
kterézto pewnosti práwě křesťané dobýwali. Hrdin-  
sky bogowal Bedřich, založil řád křjžowých ry-  
tjřů německých, a zemřel nemocj uchwácen 20.  
ledna 1191. Tak smutně se skončilo weliké, tak  
slawně wedené, tak mnoho slibugjěj taženj toto!

### **3. Taženj Filipa Augusta, krále Francauzské- ho, a Richarda Anglického.**

Tjn samým časem nastaupili cestu králowé  
francauzský a anglický, Filip August a Richard  
Lwosrdec. Wytáhše w letě 1190. spogili wogska swá

w okolj města Vezelay. Gako kauzelná města mj-  
baly se pestré stany křížáků; Francauzové zna-  
čeni křížem červeným, Angličané bílým, Flan-  
droué zeleným. Desátek ze všeho gměnj na roz-  
kaz papežský vybrany (desátek Saladinův), měl  
gistiti výlohy wogska, přjnsné zákony kázeň geho.  
„Žádný pautjnk nesuj stkwestně se odjwati, ani  
zenu s sebau wzjti; gen počestné pradleny nĕgaké  
trpjny budau. Hra o penje a věci prodagné krá-  
lům dowolena: komonstwu pak gegich, rytjrstwu  
a duchowenstwu gen pod zaplacenjm 100 penjz-  
ků, když přes 20 penjzků we 24 hodinách pro-  
hraj. Každý sprostĕgsj, kdoby hrál, má před  
wogskem mrskán; neb gest-li to na moři, trikrát  
do wody pohjžen býti. Tentýž trest za urážliwé  
činy ustanowen; slowa penězi trestána. Kdoby  
pautjka zabil, bude za žiwa zakopán, na moři s  
mrtwolau zabitého swázán a do moře uwržen;  
zlodĕgům a laupežnjkům se hlawa oholj, žzawau  
smolau polige, přjnm a pjskem obalj.“

Společně táhli Richard a Filip August po  
Rodaņu k gihu, pak se dali Francauzové k Ge-  
nuj, Angličané k Marsilii. Odtud se vyplawiw  
Richard s wogskem swým, zastawil se w Pise,  
přistal w Ostii a nepřigaw pozwánj Kljmenta III.  
papeže do Řjma, bral se k Sicilii. Sem též pla-  
wil se Filip August, a obĕ wogska sešla se w  
Mesinĕ. Nedlauho však trwala swornost gegich;  
žárliwost panownjků, nenáwist národů wedla ku  
sporům a krvawým pŕtkám, giniž Mesina ney-

wjce trpěla. Přečekawše zimu vyplauli na gaře 1191., Filip Auĝust zrowna k Akkonu, gegž 14. dubna šťastně dosáhl: Richard bauřj zahrán přes Kretu a Rhodus k Cypru:

Ostrow tento náležel vlastně k cjsarstwĵ řeckému; nynj ale tam paňowal Isak z domu Komnenů, odbogný Angelům, spogený se Saladinem, nepřátelský křizákům. Za to předsewzal Richard potrestati geg, a dobyw Nikosie, hlawnjho města, zmocnil se celého Cypru. Wyplawiw se pak od tud přistál dne 8. čerwna 1191. s 25 lodjmi u Akkonu, kdežto u plesánj radostněm přiwjtán.

Třetj rok giž trwalo obleženj důležitě pomojnĵi pewnosti této, dewět bogů swedeno w okolj gegjm. Konečně wzdala se, ale na sto tisjce mužů stálo křestány dobytj gegj. Dne 20. čerwence 1191. wtáhli křizáci do Akkonu, zaswětili chrámy a oltáře poznowa, wélebjce Boha gednoslowně za šťastně wjtězstwĵ. Ne tak sworně wedlo se na statejch pozemských. Filip Auĝust totiž a Richard rozdělíwše město a kořist mezi sebau, pohrdali práwem a zásluhau náčelnĵků menšjch, nechťjce žádné odměny gim poskytnanti. Leopold VI. wévoda Rakauský, který nemálo k dobytj města byl přispěl, osobowal také sobě byt, a dal praporec swůg na gedné wěži zaraziti. Z toho powstal swár mezi njm a Richardem, genž urputně obořiw se na Leopolda, káral geg řka: kterak on toliko wévoda, králům rownatĵ se opowážuge? „Gá bogugi,“ odpowědel Leopold, „mo-

cj a wůlj samostatnau, mimo Boha a swatého Petra žádného za Pána swého neuznawage.“ Prchlý ale Richard kázal prapor geho strhnauti a do bláta wrći. Nemoha mu odpjrati nynj Leopold, tagil mstu pro budaucnost w srdci swém. Wětšj rozepře wznikla nynj o to, komu koruna Jerusalemská patřiti má, až se město swaté z rukau Saladinowých wychwátj. Richard se ujmjal Guidona z Lusiňanu, krále předešlého, ze zagetj propuštěného; Filip Auğust Konrada z Montferratu, držitele Tyru, manžela Isabely, Balduina II. sestry mladšj. Z toho rozbrog mezi králi, Saracnům welmi prospěšný, lhostegnost, nechůť, načěz král Francauzský téhož roku domů se odebral, zanechaw w Palestině 500 gezdců a 1000 mužů pěšjch, pod správau Huğona, wévody Burgundského. Po odchodu krále Francauzského potýkal se Richard geště rok s Turky s neohrozenau sice odwážliwostj, ale beze wšeho wýtečného následku. Něb na swornost mezi křesťany nebylo wjce pomysliti, an knjzata Palestinská gen zisku swého hledala, nedbagjce o mjsta swatá, Angličané pak a Francauzové pro nenáwist národnj k žádnému podniknutj sauzwučnému schopni nebyli. Táhli sice gedenkrátě pospolně k Jerusalému: „W 24 hodinách gsau Frankové zde,“ zwěstowal wyzwedač Saladinowi; aukost a strach se zmocnily geho, an nebyl k odporu připrawen, ay tu přišel posel wěstě: „Ne k Jerusalému táhnau křesťané, nýbrž nazpátek k Ramle.“ Neswornost

odehnala gò, aneb gak gedni druhým wyčjtali, zlato Saladinowo. Po několika nepatrných bogjch oswobodiw obležené od Turků Joppe hrdinskaa smėlostj uzawřel Richard přjměřj se Saladinem, dle něhož auzké pomořj od Joppe až k Akkonu křesťanům zůstalo a pauř swobodná do Jerusaléma powolena. Welicj zástupowé beze zbraně hrnuli se tam, kdežto od Saladina wljdně přigati a častowáni gsau. Biskup Huřo ze Salisburgu wedl tamže weliké množstwj Angličanů, obdržel dary od Saladina a wolnost, aby si milost něgakau wyžádal. Prosil o dowolenj, aby w Jerusalémě, Betlémě a Nazaretu dle obřadu cjrkwelatin-ské sluzby Božj konati se směly, což mu bez prodlenj powoleno gest. Dne 8. Řjgna 1192. odplaul Richard ze Syrie a 4. Března 1193. zemřel Saladin.

Po něm rozdělena moc Saraceuská, a snadno by byli mohli wyniknauti křesťané opět w Palestině, kdyby mezi sebau byli zachowali swornost. W bjdném ale stawu nacházelo se králowstwj Jerusalémské; neustálé rozepře w rodu králowském i mezi rády rytjřskými hubily ge a wedly na mizinu. Guido z Lusiřanu obdržel od Richarda anglického ostrow Cyprský. Wdowa Konrada z Tyru zasnaubila se s Gindřichem hrabětem Šampaňským, po smrti pak geho (1196) s Almerichem II. z Lusiřanu, bratrem Guidonowým. Oba se králi Jerusalémskými nazýwali. Po úmrtj Almericha wstawil si Johannes z Brienne, manžel

Marie, dcery Konrada z Isabelly, na hlavu korunu Jerusalémskau (1210).

Podnikavý byl král Johannes a pečlivý o rozšíření moci své; sám však nepostačoval Saracenům, a horlivost křižácká na západu vždy více tuchla. Přitáhl sice ještě Ondřej, král Uherský do Palestiny (1217); ničehož však znamenitého nedokázav brzy domů se navrátil (1218). Pautňky pozůstalé spogil předce Johannes k většímu účelu, obrátil na Egypt zřetel svůj, odkud všechny nehody zemi svaté povstávaly; právem soudě, žeby podmanění Egypta svobodu Palestiny neygistéji přineslo. V Květnu tedy 1218. vyplul s patriarchou Jerusalémským, Leopoldem, vévodou Rakuským, mnohými biskupy a řády rytířskými. proti Damietě hlavnímu městu dolního Egypta, a zmocnil se ho po dwaletém úsilí (1221). Ztráta pevnosti důležité, klíče celého Egypta, ulekla Meleddina Maleka Kamel sultana; žádal mjr, Jerusalém a všechna města svatá za navrácení Damiety podávage. Swolil král ochotně a všickni mjrnější, kardinal však Pelagius, legat papežský, stál na protahu války k podmanění Egypta. Beze všj opatrnosti wedl wogsko křesťanské Nilem wzhluru proti Kairu. Sotwa však dosáhli úhlu, kde se Nil ve dva prameny dělj, když nepřátely obklopeni a návrat jim zamezen. Tu spustili Saracenové stavidla Nilu, propjchli hráze a potopa se walila na tábor křesťanský. W rychlém mjru, stůg co stůg, gediné spása; a dal geg sultan, ač mnozj úplně zahlazenj křesťanů žádali. Damietta Saracenům wrácena, a přjměřj na osm let uzavřeno.

(Dokončení.)

## Duch křesťanstwa.

Od

**Jaromjra Wáclawa Picka,**

kandidata práwnjho auřadu.

„Podlé skutků gegich, — Kristus prawj, —  
 Hned poznáte, kdože z cjkwe syn;“  
 Tjm před oči zlaté wáhy stawj,  
 Co má dobrotu, a co gest stjn.  
 Chceš-li spatřiti, kdo křesťan prawj,  
 Pozorug gen ten neb onen čin;  
 Pochybnost-li máš, gen přistup bljže, —  
 A hned poznáš, *zdaž to wyznawatel křjže.*

Wiz tu s *šťastným* druha se procházet  
*W plesu*, — ples to dwakrát cjtěný! —  
 Šťastný gest *nešťastným*, neb prowázet  
 Otce má, kde hrob ge studený;  
 Druh s njm truchlj pomáhage šázet  
 Cypřiš na pahorek zelený.  
 Kdo s njm *osud sdjly*? — Přistup bljže, —  
 Gest to *wěrný* wyznawatel křjže.

Tam kde Indůw swatá řeka plyne,  
 Aurodný kde rozléwá se Nil,  
 Ohio kde pralesy se wine,  
 Tiché Labe kde swůg hledá cjl,  
 Wšady bližnjmu libostně kyne,  
 Wšady bratr gest a lidumil;  
 Kdo tu lásku chowá? — Přistup bljže, —  
 Gest to *wljdný* wyznawatel křjže.

Tu se na pautnjka wrah rozljtj,  
 An mu gjt na skálu vysokau,  
 Chce geg smrti zaslat, — však se řjtj  
 Strašně sám we propast hlubokau;  
 Pautnjk, genuž oko se zatřpytj,  
 Gde a — léčj ránu širokau;  
 Ptáš se, kdo se mstj tak? — Přístup bljže, —  
*Šlechtný* to wyznawatel křjže.

Na hřbitowě za šera prodléwá  
 Matka s djkem twáři spanilé,  
 Na hrob chladný slzj tok wyléwá  
 Oko gegj hořem unylé;  
 Tu přicházj, bolem an umdléwá  
 Kdosi k potěše a posile;  
 Wjš, kdo těšitel ten? — Přístup bljže, —  
 To *citelný* wyznawatel křjže.

W temné noci dým se k nebi stáčj,  
 Z něhož se požáry wywinau,  
 Ráno. — na rumu a prachu w pláči  
 Stogj otec s nahau rodinau,  
 Tu s pomocnau rukau kdosi kráčj:  
 Slzy schnau a žele pominau.  
 Kdo gest ten pomocnjk? — Přístup bljže, —  
*Autrpný* to wyznawatel křjže.

Tamto muž pospjchá w zlatohlawu  
 S gasnau twářj k chýši omšené,  
 Klonj k starci; klonj k djkám hlawu,  
 Genžto magj ljce zrosené,  
 Nestydj se sprostého gich stawu,  
 Máf ge za swé Bohem swěřené;  
 Kdo se to tak snjžil? — Přístup bljže, —  
*Pokorný* to wyznawatel křjže.

Tuto kdosi korunu dobyti  
 Může dost malými auklady,  
 Pochlebenstwjm lze mu w zlatě dliti,  
 Procházeti ragské zahrady;  
 Raděgi však w chudobě chce žiti; —  
 Čisté srdce proň gsau poklady.  
 Kdo se to zapjrá? — Přístup blžje, —  
 Gest to *prawy* wyznawatel křžje.

Tam nešťěstj muže w bog wyzywá,  
 W každém kroku sleduge ho strast;  
 Než on stále se gen k hwězdám djwá,  
 Gakby něgakau z nich čerpal slast;  
 W hořkých slzách gěště se usmjwá, —  
 Snad mu kyne tam budaucj vlast.  
 Ptáš se, kdo tak daufá? — Přístup blžje, —  
*Důwěrný* to wyznawatel křžje.

Tu na lůžku slabý kmet umjrá,  
 Ljbý poklid hrage kolem ljc,  
 Gemu nebes brána se otwjrá,  
 Gjž mu wygde wěčný Otec wstřje;  
 Gěště gednau na swé milé zjrá,  
 Zawře oko — giž ho nenj wjc!  
 Ptáš se, kdo to zesnul? — Přístup blžje, —  
 Byl to *tichý* wyznawatel křžje.

# O z n a m o w a t e l.

## A) LITERATURA.

1. *Predigten an den Fastensonntagen und am Osterfeste im Jahre 1838. Verfasst und vorgetragen von Joseph Lussmann, Ehrendomherrn an der Metropolitankirche zum heil. Stephan, Pfarrer zu den neun Chören der Engel am Hof, in Wien etc. Wien 1838, bei J. G. Ritter v. Mösl's sel. Witwe und Braunmüller. Gr. 8. Bog. 10. Gedruckt bei den P. P. Mechitaristen.*

Každé kázanj, gehožto základ gest zdrawé učej swaté katolické cirkwe, buď si doğmatické nebo morálnj, a kteréž prawidlům řečnickým aspoň přjmě neodporuge, wždycky bude lidu užitečné, a s milostj Božj hogného přinese owoce pro spasenj duše. Nenj každý kněz wýborným a wyhlášeným řečnjkem. Toho však nenj ani potřebj; nepowolalť ani Pán Jezjš slavných řečnjkůw wěku swého, nébrž nazwjce sprostých rybářůw za swé apoštoly; ale každý kněz ustanowený na winici Páně může a má býti hlasatelem swatého slowa Božjho, a témuž auřadu učinj zadost i bez weliké zběhlosti w uměnj řečnickém. Zdaž mistrně wypracowané a mistrně přednešené kázanj přinese wětšjho užitku, než ono, kterémuž se takowé dokonalosti wjce méně nedostáwá, neosmělugi se dokládati, an mi na mysl gdau slowa učitele národůw sw. Pawla: »Ani ten, kdož štěpuge, gest něco, ani ten, kdož zaléwá: ale Bůh, kterýž dáwá zrůst.« 1. Kor. 3, 7. Tak posuzowány budte kázanj přednešená. Magj-li se ale kázanj tiskem wydati, giž se wjo požaduge. Obsahugtež netoliko přesnau wjru křesťanskau, nébrž wzdělána budtež na základu nowém,

t. g. gedneyte o gistém článku učenj křesťanského, z takové stránky považovaném, kteréž si ještě nikdo nepovšimnul; anebo zachováno-li základu známého, novými aspoň důvody buď potvrzen, mimo to opatřeny budete gadrnau výmluvnostj, a stkwěgte se wšemi auprawami řečnickými. Přednášj-li kdo kázanj, přednášj ge ku vzdělánj lidu, a tu přestáváme skoro genom na slowě Božjm, giného téměř nežadagjce. Wydává-li kdo kázanj tiskem, vydává ge nazwjce k ponaučenj giných kazatelůw. Byl-li by ale sám uředlnjkem, neboli nedoukem w kazatelském uměnj: bude-liž komu gehō pracj poslaužjno? Wydawaj-li se tedy kázanj tiskem, nepřestávámé giž na pauhém slowě Božjm, neboli křesťanském učenj, nébrž očekávámé, aby nám přednešeno bylo z částek nám posud neznámých, způsobem nowým a důstogným, gakehož mu řečnické uměnj w celém swém bohatstwj poskytnauti může. Tak posuzowány budete kázanj tiskem wydaná.

Cokoliw ale na kázanjch wydaných tiskem požadugeme, shledávámé w dotčené knize: Základ, neboli thema obráno gest nowé, neb aspoň we swětě kazatelském ne wúbec powědomé, gakož každý sám nablédnauti může, neboť gedná p. spisowatel w prwnjm kázanj: »Jesus, dem Versucher gegenüber, offenbaret sich als den neuen Adam und Wiederhersteller des Menschengeschlechtes,« w druhém: »Die Verklärung Jesu auf dem Berge Thabor die herrlichste Offenbarung seiner göttlichen Sendung und seiner eigenen Gottheit,« w třetjm: »Die Ursachen des Unglaubens an Jesu als den Sohn Gottes in unserer Zeit sind aus dem heutigen Evangelium ersichtlich,« we čtwrtém: »Der in unserer Zeit herrschende Geist der Industrie erweist sich als einen unreinen Geist in der Richtung seines Strebens und in der Art seines Wirkens,« w pátém: »Die in unserer Zeit herrschende Begriffs- und Sprachverwirrung in Glaubens- und Sittenlehren,« w šestém: »Was für ein König ist Jesus, und wer sind seine Unterthanen,« w sedmém: »Das Osterfest das Siegesfest Jesu Christi,« a: »Das Osterfest das Jubelfest der Christen.« Gakož ale wšude obrán gest nowý základ, tak i celé kázanj: vzděláno gest podle wšech prawidel, gimíž se křesťanský řečnjk spravowati má. Takť

i řeč všudy čistá, gadrná, plynná, původnjmi obrazy a podobenstwji ozdobená, a při tom při všem lidu, i méně vzdělanému, srozumitelná. Owšem zde mjnjm městské obywatelstwo, pro kteréž předkem kázanj tato pracovaná byla; lidu wenkowskému gen w těch částkách by nesrozumitelná byla, kde narážj p. spisowatel na věci, kteréž lidu městskému toliko známy gsau; gakož widěti z 4. a 5. základu. Ostatně si počjná wsude p. spisowatel gako prawý kazatelský mistr. We všem sobě dogista powšechnau zjská pochwalu, w gednóm toliko bychom sobě přálj wyswětlenj od něho samého. W třetjm a zvlášť w pátém kázanj boguge proti neynowěgšjm nepřátelům swaté křesťanské wjry, přede všjm, gak se domejšljme, proti powěstnému doktoru Štraussowi a geho stáupencům. Nabyli-li pan spisowatel přeswědčenj, že aspoň wětšj djl posluchačůw geho poněkud seznal onyno nepřátely gména křesťanského, a snad i na rozpaky uведен byl: napotom i dotčená kázanj na swém mjstě stúgte; neměl-li pak této přeswědčenosti, a toliko duchem swým puzen se domejšlel, že wyvrácenjm nowých těchto bludůw posluchačůw swých we wjře samospasitelné upewnj: napotom s njm se nesnášjme. Gedno, nač zgewowati lidu blud, o němž sám ničehož newěděl? Přistupugme raděgi přjnuau cestau k hlásanj slowa Božjho, neboť toho lid od nás očekáwá. Mimo to gest welmi nebezpečno, takowéto pochyby uwáděti lidu w známost, poněwadž si lahko může pamatowati prawě to, čehož mu wěděti netřeba; gak by ale ten onen blud wyvrácen a poražen býti měl, toho buď ani nepochopj, aneb z mysli pustj. Čehož wyzjskal napotom kazatel při neylepšjm aumyslu? Nedey Bože, aby sám dal podnět k zawedenj dušj wěřejcch! Konečně téměř se wšj gistotau twrditi můžeme, že práwě ti, genž podobným bludem swedeni gsau, nedagj se ani nagiti w kostelě na kázanj. Nač bychom tedy kázali nepřjtomným, přjtomných si newšjmagjce; nač bychom jim obětowali pomoc, kterauž pohrdagj; nač bychom gi obětowali na ugmu těm, kterjž gj hledagj u nás, a upjmným srdcem gj přjgmagj? Wěrným posluchačům a horliwým katoljkům gjž tjm poslauzjme, když, bludu se nedotýkagjce, čistě a zdravě slowa Božj hlásati budeme; a když gich

tak we wjře utwrdjme, nebude třeba se nám báti, že gich který bludař zwiklá a k newěrnosti přiwede.

*Fr. X. Hawránek.*

**2. Manuale ministri Dei infirmos ac moribundos visitantis. Usui praecipue eorum, qui ex scholis ad curam animarum primum emittuntur, accommodatum, a quodam parochio archidioecesis Pragensis. Pragae Cechorum. Typis archiepiscopalibus apud viduam Vetterl, sumtibus Wenceslai Špinka. 1835.**

Geden každý téměř duchownj, kterýž na winici Páně několik let pracowal, skládá si rozličné modlitby k zaopatřowánj nemocných přjhodné. Potřebu toho sama předešpaná agenda cjrkewnj swěděj, poukazujc při tom na tyto duchownj spisy: Křestanský hlas, djl 2. Zdravý pramen; Enchiridion P. Khinel. Za tau přjčinau i mnozj z nowěgšjch nám knihy k opatřowánj nemocných sepsali a wydali; gakož i tato přjtomná knjžka od gednoho welebného p. faráře z arcidiéesj Pražské práwě wyšla.

Co zwlášťe gi chwály hodnau činj, gest to, že takořka gádro wšech knih ručnjch w nawštěwowánj a zaopatřowánj nemocných obsahuje; protož také oni duchownj, kteřj tento spis giž w rukau měli, geg schwálili. Z nastjnněného toliko obsahu patrně poznati lze, gak mnoho wýhodného do sebe má. Předně p. skladatel mladým a teprw k djlu Páně vycházejcjm duchownjm některá prawidla ze zkušenosti wzatá w latinské řeči předkládá, kteráž ač snad w boboslownjm pastýrském učenj slyšeli; nicméně welmi dobře učinj, když si ge zwlášť ubjragjce se k nemocnému, přečtau, k mysli připustj, a dle nich pokračowati budau. Následuge přjprawa kněze před zaopatřowánjm nemocného, záležejc w žalmu padesátém, a několika modlitbách. Nynj dle agendy wypisuge se řád udělenj swátosti pokánj nemocnému, při čemž se zase negedny modlitby připomjnagj rozdawači tagemstwj Božjch k řjkánj welmi prospěšné. Rozmluwa s. nemocným w české řeči gestů přirozená, gakož i wzdechnutj k Pánu Ježjsi w neyswětěgšj swátosti oltárnj, a přiwjtánj tak wzácného a wzneše-

ného hosta. Při slyšení zpovědi nemocného zkušený pastýř začátečnicku důležité tu pravidlo udjly. Co přede všjm knjzce této ceny dodává, gest zpytowanj swědomj nedužiwého podlé desatera prikázanj božjch, a sedmera hlavnjch hřjchů, co něgaké zrcadlo od duchownjho nemocnému předstawené, w němž se tento zhljdnauti a sám sebe poznati může. Wztahuje se pak toto zpytowanj swědomj od stránky 19 — až k 26, a gest sporádáno zwlášť pro ony, kteřj w čase welikonočnjm swědomj swé neočistili, a mnohá snad léta u sw. zpovědi nebyly. Čjm těžšj práce s takowýmto býwá, tjm milegšj tušjm toto nawedenj wyslancům Božjm bude. To se může řjci i o nawrženj, gak po wykonané sw. zpovědi duchownjmu se zachowati slušj; zwlášť o modlitbě, genž se tu konati má. — Způsob udělenj Neyswětěgšj swátosti oltárnj, počjná se s powzbuzenjm duchownjho, by nemocný tuto welikau swátost hodně přigal, gakož i s skraušenau modlitbau ku Kristu Pánu, an bljzko gest, přjtomen gsa w této swátosti. Ono powzbuzenj, gakož i tato modlitba w českém gazyku sepsánj gsau, ostatnj podlé nařizené agendy w řeči latinské; krom dwau modliteb českých, gedné po swatém přigjmánj, a druhé, když nemocný Welebnau swátost oltárnj přigmauti nenůže. — Řád udělenj swátosti poslednjho pomazánj začjná se negen známou modlitbau: »In nomine Patris« etc. ale i otcowským napomenutjm dle slow sw. apoštola Jakuba, gak weliké a spasitelné účinky tato swátost působj; spolu s wraucjm wzdechnutjm k Pánu Ježjši wzhledem této swátosti, gakož i napomenutjm přjtomných křestanů, by se na hlas za nemocného pomodlili pětkrát modlitbu Páně a pozdrawenj angelské. Pomazánj se koná dle předepsaného způsobu w latinské řeči, s připogenými obyčegnými modlitbami w též řeči. Toliko se přidává w gazyku českém poděkowánj Pánu Bohu za ony milosti, kteréž skrze Ježjše Krista s tauto swátostí spogiti ráčil. Při požehnánjch, kteréž se nemocnému po pomazánj swatým olegem udjly, zdá se, že w tisku wynechána byla slowa: cum vasculo, neb předpis cjrkewnj takto znj: »assunto vasculo olei sacri ad aegrum se convertat, et eundem benedicat, dicendo:« etc. —

Způsob udělenj obecného rozhrěšenj, neb tak

zvané generální absolucj se tu tak wypisuge, gak to cjrkew naše narizuge, s tjm přjdwkem, že tu pěkná latinská modlitba pro kněze, a konečně gadrné napomenutj nemocnému dané se připoguge. — Gak nemocný, když giž swátostmi gest opatřen, častěgi se má nawstjwiti, a gak se kněz cjrkewnj při tom nawstjwjenj zachowati má, to nám pan spisowatel tak předkládá, gak to cjrkew w agendě welj. Co pak zase tuto práci chwalitebnau činj, gsau rozličné modlitby, kteréž dle potřeby s nemocným se řjkati mohou. Takowé modlitby gsau: Wzbuzenj třj božských ctnostj; cwičenj w odevzdánj se do wůle Božj; cwičenj w trpěliwosti; wzdechnutj k Pánu Jezži ukřižowanému; wzdechnutj k Panně Marii; krátké modlitby pro umjragjcjho; poslednj wzdyčanj umjragjcjho. Ze wšech wane duch pobožnosti. Nápodobně pan skladatel přidál dwoge litanie, a sice litanie za umjragjcjho, a za mrtwého, když totiž duše z těla wykročila, s připogenými k nim modlitbami. — Kdyby se stalo, že w domě nemocného nebyloby swěcené wody: za dobré uznáno, obřad swěcenj wody tuto přitisknauti. Tak i úwod šestinedělky ku konci přidán byl, pro tu přjpadnost, kdyby žena po porodu pro slabost neb dlawo trwagcj churawost weřegně w chrámu Páně Bohu za milost gj a nemluwnátku prokázanau poděkowati nemohla. —

Chwalitebná vlastnost přjtomné knjzky gest i ta, že tu žádného nowotárstwj nenj, nybrž že p. skladatel we wšech wěcech předeapsaných cjrkewe se držj. Gestli kdy, zagisté za našich časů gednoty, ku kteréž cjrkew wede, šetřiti potřebj. Co neméně chwály zasluhuge, gest to, že p. spisowatel k swým mladšjm bratřjm latinskau řečj mluwj. Tato řeč wjce a wjce řjdně, a předce gisté gest, že mnohé wěci duchownjm toliko latině se řjci dagj, mimo mnohonásobné užitky, kteréž ten gazyk přinášj. K tomu gest to řeč obecné našj matky duchownj; a gako se za swau přirozenau materskau řeč, totiž českau, styděti nemáme, ano neustále w nj prospjwati: tak i wzhledem latinské řeči bychom se zachowati měli, w čemž nám naši poctiwj předkowé krásný přjklad pozůstawili. — Co se zewnitřnosti týče, gest tato knjzka skrowná, a pohodlně se k nemocnému wzjti může. Papjr a tisk slušný. Cena lewna, totiž 10 kr. stř.

Několik vklauzlych omylů w tisku laskawý ote-  
nář sám lehce opravj, n. p. na stránce 50. w třetí  
modlitbě mjsto »sanctitate« čti »sanitate.« Ku konci  
přegeme; by této práci Swrchowaný požehnati ráčil,  
aby mnoho užitku gak duchownjm tak nemocným  
způsobila. Toť bez pochyby magj wyznačiti záwě-  
rečná slowa p. spisowatele: D. b. h. l.

*Jos. Horčice.*

● *Co o této knjižce soudj Jirsjk.*

S potěšenjm oznamugeme swrchu dotčenau  
knjžku. Gestj to prawě »*Manuale ministri Dei*,«  
při zaopatřowanj nemocných a umjragjcyjch; to gest,  
kniha přručná, we kteréžto se wšeccko nalezá, což  
nás »*Paris quotidianus*« w sobě přjčínau té wěci za-  
wjrá, i mnoho geště giného, čehož tentýž do sebe  
nemá. Ze slow, kteréž na prwnjch třech mjstech p.  
autor k bratřjm swým na winici Páně spolupracuj-  
ejm mluwj, wane prawě apoštolský duch, pečliwost  
pastýrská a horaucj láska k owečkám Kristowým.  
České promluwy k nemocnému, přjprawa k zpově-  
di, a zpytowanj swědomj, kteréž zde sluha Páně sám  
s nemocným koná, a sice welmi wšestranně a úplně,  
gakož i to srdečné slowo po wykonané zpovědi, wše  
gest tak pěkně a duchem »dobrého« a neyvyššjho  
pastýře našeho, Ježjše Krista, nadchnuté, že nemů-  
žeme gináče, než to wše na wysost wychwalowati.  
Podobně pěkná se zde nacházj modlitba po zpově-  
di; pěkně též modlitby před swatým přjgjmánjm i  
po něm. Následuge »ordo administrandi Sacramen-  
tum extremae unctionis« s krátkým a wšak gadrným  
poučenjm o této swátosti, s pěknau modlitbau a la-  
tinským obřadem cjrkwj swatau wyměřeným. Ne-  
scházj i »modus impertiendi generalem absolutionem«  
s záwěrečným krásným slowem, kteréž giž giž od-  
cházejcj kněz geště na rozlaučenau k nemocnému  
mluwj. Na neyweyš whodnau a užitečnau činj ale  
knjžku tuto následugjcyj w nj obsažené wěci: »Wzbu-  
zenj třj božských ctnostj; cwičenj w odewzdánj se  
do wůle Božj; cwičenj w trpěliwosti; wzdechnutj ku  
Pánu Ježjši ukřižowanému; wzdechnutj ku panně Ma-

rů, a poslednj vzdychánj umjragjcjho; což wše i slohem i wěcj swrchowaně gest zřetelno, dobro a wšech chwal hodno. I litanie s modlitbami za umjragjcjho, gakož také to obě za giž zemřelého wknjžce swrchu řečené nagdeš. Konečně i spůsob, činiti swěcenau wodu, kteréž se mnohdy w přjbytcjch churawců nedostává, gakož i »ritus benedicendi mulierem post partum« z maudrých přjčin gest připogen. A to wšecko můžeš na čistém papjře, w auhledné a malé 72 toliko stránek magjcj knjžce nagjti. Pro pastýře dušj, genžto se rád s welikau knihau k chorým owečkám swým nenosj, a genžby předc ad netoliko wšecky cjrkewnj obrady wykonal, nébrž se rád s nemocnými i modlil a wšeliké spasitelné slowo k nim promluwil, by ge takým spůsobem poučil, wzdělal, napomenul a potěšil, gest tedy knjžka tato welmi whodna a prospěšna. Nemůže každý z duchownjch bratřj na winici Páně postawených drahau dwaudjlnau knihu, gegjžto titul: »Uplná knjžka pro nemocné, gjžto netoliko spráwcowé duchownj, ale i každý přjtel nemocných, k gegich spasitedlnému wzdělánj a potěšenj užjwati mohau,« aneb w Praze 1796 wyslau a nynj giž docela rozprodanau »Knjžku k utěše nemocných a umjragjcjch od kněze Antonjna Müllera,« může ale každý mjti tuto přjtomnau, kteráž bez nesnáze a za lewnau cenu dá se zgednati. Podaw nám ale tento horliwý a wážený »quidam parochus archidioecesis Pragensis« tak welmi užitečnau i whodnau knjžku, nepotřebowal gména swého tagiti, nobřž beze strachu i bez úražky swé skromnosti mohl s otewřeným hledjm na swětlo wystaupiti, a týmž během nás sprawiti, komu vlastně za tento utěšený dárek děkowati máme. \*)

J. V. Jirsjk.

\*) Redakcj šetrně geg žádá, by ho nám oznámil.

## B) ROZLIČNOSTI.

**Poslaupnost kapitolnjch děkanů  
při neystarožitněgšjm kolleģidtnjm kostele SS. Kosmy  
Damiána w Staré Boleslawi.**

O d

**Josefa Prokopa Horčice,**  
sdělnjho kanownjka Staroboleslawského.

Dle swědectwj knih starozákonnjch byltě chrám Jerusalemský za starého wěku ze všech ten neywelebněgšj, a služby Božj w něm neyslawněgšjm způsobem konány byly. Z třidceti a osmi tisjců lewjtů při tom chrámu ustanowených wybráno gest a rozděleno čtyřmecjtma tisjců k službě domu Hospodinowa. Zpěwáků prozpěwujcjh a hragejcjh na rozličné nástroje hudebnj bylo čtyři tisjce. Každého gitra i u wečer stáli k chwáloj a zpjwánj Hospodinu, a ostatnjch služebnostj w domu geho wykonávaly. Byli pak kněžj a zpěwáci rozděleni na čtyřmecjtma třjď, a gedna každá třjďa dle auřadu a pořádku předepsaného Neywyššjmu slaužila. — Gak mocně chrám tento, a ty slawné služby Božj w něm negen na lid Israelský, ale i na cizj národy účinkowaly, pjsmo sw. i historie swěta nám swěděj.

I w cirkwi swat. katolické, gak mile po přestálých protiwenstwjch wolněgi oddychowati počala, mnohé chrámy, zwlášť metropolitnj, katedrálnej a kolleģiátnej k tomu ustanoweny byly, by služba Božj w nich slawným způsobem se dála, aby welebnost pocy welebnost Onoho, k gehož chwále ustanowena byla, zřegmě na gewo dávala. W takowýchto chrámech chwála Božj za starých časů we dne w noci zněla, a gméno Hospodinowo neustále oslawowano bylo.

Knjžata, wyššjm duchem křesťanským nadšenj, sítě dře takowéto chrámy nadali, a kněžstwo potřebami wezdegšjmi opatřené, a na počet silné (neb gedno, dvě, tři sta duchownjch při dotčených chrámech býwalo), nepřetrženě ruce i mysl swau k nebi pozdwihowalo, negen sebe a swau duchownj wrečnost, ale i krále i národy na modlitbách sobě připomjnagjce. Ljbil se ten řád Swrchowánému, a gako někdy mezi národem wywoleným, tak

i mezi národy křesťanskými v svých stáncích přebýval, wyléwage na ně swého požehnánj. Swatý pokog panowáwal, nebo knjzata s národy swazkem wjry a lásky křesťanské obapolně spogeni byli.

Ko konci minulého a z počátku běžejeho stoletj za negedněmi přjčinami zdálo se, gakoby kostely, w nichžto množstw duchowenstwa za časů staršjch Pánu nebe země slaužilo, mnohým způsobem zanedbány byly, tak že i welebnost úcty Božj, genž přede všjch w cjrkwí katolické na gewo se dáwá, nemáo při tóh trpěla. Dle náhledů nowěgšjho wěku staudili mnozi: Zeby lépe bylo, by gednotliwj kněžj po osadách lid wučowali, než aby wjce gich pospolu při gednom chrámu bydřelo. Wučowánj a cwičenj lidu mělo se za hlawnj účel, a od oněch dob duchownj neustále lid cwičj gak w chrámu tak we školách i w giných případnostech žiwota, tak že duchowenstwo katolické z nehórlivosti u wučowánj zagisté záduj práwem winiti nemůže.

Odkud však, táže se mnohý, při tomto stupni oswěty nyněgšj, genž co plod stálého cwičenj se považuje, se stalo, že nábožnost a slěchetnost, gak u nižšjch tak u wyššjch stawů spolu nepokročila, ano, gak s bolestj negedni wyznawaj, sem tam hluboko klesla? — Zgewenj Páně nám na to odpovědi dáwá, wučugje nás, že ne ten, kdož rozsřwá, ani ten, kdož zaljwá, eos gest: ale kdo wzřst dáwá, totiž Bůh; a že nebude-li Hospodin stawěti domu, nadarmo pracowali, kteří stawěj geg. (Zalm 126.) Lidé na swůg rozum a swau sřlu přirozenau se spoléhagje, wše sami bez Bōha dosáhnauti usilowali: ten však swrchowaný Pán k zahanbenj gich, i na wýstrahu všem nám ukázal, že wšecko wynasnaženj lidské, i to neylepšj, bez wyššj pomoci marné a ničemné gest. Listy starozákonnj nám to následugjcjm podobenstwim wyswětlugj. Dokawáde Mogžjš ruce swé k nebi pozdwižené měl, lid wjtězil, gak mile mu ale klesaly, wjtěziť přestáwal. Za tau přjčinau dj sw. František Salesský: „Lid Israelský přemohl swé nepřátely netoliko udátnostj wúdcu swého Jospe, ale i modlitbau Mogžjšowau.“ Toť patrně ponawrhuge, že, má-li králowstwj Božj na této zemi se rozmáhati, cjrkw gako ode dáwna tak i nuj blahoděgně působiti, wučowánj lidu prospěšného a žádaného užitku dosáhnauti: mimo hlásánj slowa Božjho aneb prawd božských lidu zdělowánj i *konánj důstogné sluzeb Božjch a ustawičné chwal Božjch prospěwownj*

newyhnutélaě: potřebno gest. Ginák opdzehnánj Božjhb a potřebné pomoci s nebe nedosáhnem, a bez té všeoka ošwěta lidu mjsto hroznú ponese traky, a mjstb fjkú, owoce hodlácj. Dosawad widěti gest tam, kde wšelebnost služeb Božjch katolických neztóněná pazústala, a odkde kněžstwo od gitra až do wečera, gako někdy w obrámu Jerusalémském, u wykonáwanj rozličných swých powinnostj, genž wšecky ke ctil Božj směřaji, se strjda, jak spásitelně to k roznjcenj nábožnosti wšeho lidu nižšjch i wyššjch třjd, působj. Starj tedy a náhožnj naši předkové dobře čini, zakládajice *ckráwnj kollegiálnj*, by služba Božj a hođinky duchowajj služně i náležitě w nich wykonáwanj byly. Za tau přjčinau i cirkew přetako- wýchoo kosteljch duchowenstwo we wyššj řády postavila, aby se tjm wjce na gegich powinnost pamatowala, a protož takowé důstogné čety Božj konánj, a hođinek kano- wnických odbýwanj s duchowujm gich stawem swataswatě co nypewněgi spogila. Takowé kollegiálnj kostely bý- waly u wykonáwanj počty Božj celým okoljma za wzor a přjklad, a dosawadě dobře zřjzeny gsauwe, k tomu cji by slaužitj mohly. Tož buďž ponawrzenj, jak zapo- třebj gest i za dnú našich, by kandwnické kostely po- zornost wyššjch ná se obrátily, a k swému býwalému sta- wu opět přiwedeny byly.

Gak slawnj to muži při takowýchto kollegiálnjch chrámech býwali, a neryweš o cirkew a wlast zaslaužitj, seznať lze i z následujcej poslaupřosti kapitelnjch dě- kanú Staroholeslawských.

1. *Wsemil*, byl prwnjm děkanem při kollegiálnjm chrámu SS. Crhy a Strachoty, kterýžto chrám *Wrati- slaw I.* otec sw. Wáclawa, r. 915 w Staré Boleslawi za- ložil. Gak důstogný to muž byl, an w čele wšech dě- kanú staroholeslawských stoj, giž poněkud z geho gině- na sanditi možno; neměně i z toho, že od tak nábožně- ho knjžete k té hodnosti powolan byl.

2. *Slawata*, děkan kapitoly Staroholeslawské, po ge- gjm druhém a sice hogněgšjm nadánj od Břetislawa uči- něném. Za geho děkanowánj práwo lennj strany pra- božských panošú r. 1377 proměněno gest; nápodobně dwůr *Sušan* pronagat byl. Tento dwůr, pod nyněgšjm giněnem *Sušno*, ležj w kragi Mladoholeslawském, a do- sawad k děkanstwj Staroholeslawskému poddán gest.

3. *Jaxo I.*, z milosti Božj děkan Boleslawský roku

ku 1381. Tak o něm swěděj knihy nadánj kostelů, a síce kniha osmá.

4. *Wáclaw*, byl tu děkanem roku 1384. Za geho tizenj kapitola Boleslawská pronagala dwůr w Hlawně Janowi panoši z Hlawence.

5. *Petr*, r. 1394 děkan Boleslawský, za kteréhož urozený pan Aleš z Wrábj, zbrognoš diécesj pražské, w kollegiátnjm chrámu sw. Wáclawa wyzdwihl oltář Wšech Swatých.

6. *Jaxo II.*, r. 1401.

7. *Mikoláš Čeismeisel* připomjná se w knihách nadánj kostelů co děkan Boleslawský roku 1406, 5. zátj. Zdá se, že buď téhož roku umřel, neb k wyššj hodnosti powyšěn byl, neb w témž čase uwádj nám knihy o založenj kostelů co děkana boleslawského

8. *Jana Nassa*.

9. *Oldřich* r. 1417 byl děkan Boleslawský.

10. *Jan*, genž r. 1419, 22. kwětna se pjše mjstoděkanem (vicedecanus) boleslawským. Za geho času kapitola boleslawská pronagala statky ke dworu Košatskému patřjcej za ročnj činži pěti těžkých marků, počjtage geden každý po 64 grošjch. Mimo to nagimatel měl odváděti gistý počet zagjců, beránků, kapauů, a nesměl nikdy ty statky prodati.

W pamětnjch knihách kostela Olomauckého co děkan Boleslawský připomjná se *Jakub z Brna* (Jacobus de Bruna), an při kostele biskupském Olomauckém se pjše co wikář úřednj a generálnj. Za tau přjčinau byl bez pochyby w Staré Boleslawi wejš připomenutý mjstodržjcej geho.

11. *Jan z Kochanek*, co děkan Boleslawský w starobylých listinách přicházj r. 1434. Za něho r. 1434, 28. dubna w Žitawě, kam kapitola Boleslawská pro různé we vlasti zniklé útočiště wzala, potvrzena byla poslednj wůle magistra a prébendata Matěge Passiona, dle kteréž při témž kostele Boleslawském mansionári byli ustanoweni.

12. *Zigmund z Gihlawy*, čte se we weřegných listech r. 1463, w nichž se gedná o práwo usazenj oltářnjka při oltáři Neyswětějšj Trogice Božj w kollegiátnjm kostele Boleslawském. Uwádj se též na paměť r. 1482 w listu přátelského porownánj mezi prélaty a kanownjky Boleslawskými z gedué, a p. *Annau z Hradištka* z druhé strany.

13. *Martin z Plany* (de Plana) byl děkanem w Staré Boleslawi a spolu kanownjkm na hradě Pražském před r. 1517, kteréhožto léta z toho světa sešel. Hrobgeho se nalezá w Boleslawském kostele swat. Wáclawa dole při nižší sakristii, a hrobový nápis dosawáde čitelný gest. \*)

14. *Petr II.* co děkan kolležiálnjho kostela Boleslawského podepsán gest na listinách kapitoly Vyšehradské.

15. *Zigmund II.* děkanowal zde r. 1542, gak registry w paměťjch Boleslawských zachowané swěděj.

16. *Cyprian Žlutický* byl tu děkanem r. 1548.

17. *Urban Manetinský*, byl dřjwe kanownjkm při metropolitnjm chrámu Páně pražském, roku však 1566 odřekl se gmenowaného kanownictwj, obdařen byl od arcibiskupa Antonjna z Mohelnice děkanstwjm Staroboleslawským. Tak swěděj protokol présentacij Arcibiskupských od 23. března r. 1566 při weledústogné Konsistoři Pražské zachowaný; ačkoliw Balbin, Rohn, Schaller, o něm co děkanu Boleslawském newědj.

18. *Petr Pěšjn z Horšowa Týna*, byl r. 1572 děkanem Boleslawským, a napotom poslednj dvě léta swého žiwota po smrti *Wáclawa Franty*, i také proboštem téhož kostela. Umřel 21. ledna r. 1583, gak nápis na geho hrobě w kolležiálnjm kostele až po tu dobu swěděj. Na hrobě gest widěti kalich mosazný.

19. *Ondřeg Pěšjn*, vlastnj bratr předešlého p. děkana, a po geho úmrtj také w děkanstwjm Boleslawském nástupce; tak že dwa bratřj po sobě tu děkany byli. *Ondřeg* byl též doktorem pjsem sw. na vysokých školách pražských, a o swüg kolležiálnj kostel měl tu znamenitau zásluhu, že když ten kostel w různicech husitských pobořen byl, geg opět, mnohými dobrodinci byw podporowán, r. 1593 wyzdwihl, a k swé předešlé sláwě poněkud priwedl. Umřel r. 1596 a w kostele Boleslawském nedaleko swého p. bratra odpočjwá. Byl gsem tak šťasten, že gsem pod stolicemi kostelnjmi i geho hrob, a nápis hrobový nalezl. Gest na hrobě také widěti kalich, však z kamene tesaný. Schaller omylým rok smrti bra-

---

\*) Popsánj kolležiálnjho kostela sw. Wáclawa w Staré Boleslawi; w Praze 1839 w knjžecj arcibiskupské knihtiskárně.

tra jeho Petra, totiž 1583. přivlastňuje Ondřejowi, lépe postihli pravdu Balbin i Rohn. \*)

20. *Giřj Steinwasser od Gizery* (de Gizera) hodností děkanskou se stkwěl r. 1601. Kapli sw. Klementa wěkem sešlau obnowil. Stawawé řešťj geg měli tu weli ké wážnosti.

21. *Zachariáš Crueiger z Kedrštorfu*, co děkan od r. 1608 — 1615 kostely Boleslawské spravowal.

22. *Dawid Drachowský z Hornšteinu* byl tu děkanem r. 1626, gak Balbin, Rohn a archiw Boleslawský dokazuge.

23. *Giřj Bjlek*, přes 20 let co děkan kostelům Boleslawským předstawen byl, a sice za welmi strastných a wálečných časů. We šwédských totiž wognách nemálo nesnážj trpě, ano byl i w nebezpečenstwj žiwota postawen. Obraz Boleslawský blahostawené Panny Marie a poklad kostelnj před nepřjtelem do Prahy zawezl, a co kde mohl uchránil. W hlawnjm městě přebýwage wše, co se tehdaž dálo, pozorowal a každodenně zaznamenal, tak že z toho děgepis šestnácti roků powstal.

Balbin i Beckowský w sepsánj swých kronik geho spisů použili, ano prwnějšj z nich, totiž Balbin, se přiznáwá, že bez Bjlkowých zpráv historii Boleslawskou by byl ani psáti nemohl. Kostel swůg Boleslawský, genž we wognách šwédských popelem lehl, rád by byl opět wystawěš, a k tomu cili hledal, dohrodiweč, a přjspěwků po celém králowstwj českém, wšak nebyl s to, nýbrž toliko kapli sw. Kateřiny krowem opatřil, aby alespoň tu služby Božj konány býti mohly. Založil také pěknau fundacj pro zpěwáky boleslawské. Zjškaw si tolikerých zásluh o Boleslaw odebral se do Krumlowa, kde arcijáhmem učiněn byl. Krumlow má mu co děkowati, že pro tamnj arcijáhny práwo pontifikalij z Řjma wymohl. Zde také r. 1655 žiwot swůg nesnážemi a zásluhami stkwělý dokonat. Balbin geg z Gindřichowa Hradce w Krumlowě nawšťjwil a gistj, že geho dennjk (Diarium Decani Bilek) w archiwu Krumlowském se zachowáwá.

24. *Wratislaw Lehner z Kauby* (de Kauba), co děkan kapitoly Boleslawské r. 1642, 25. Listopadu podepsáný se nalezá.

25. *Rudolf Roder z Feldburku*, neb *Polehrad*, ne-

\*) Viz wewš připomenuté popsánj kollektiatnjho kostela Boleslawského.

gen proboštem ale i kapitolním děkanem tu byl od roku 1646 — 1650. U císařů Ferdinanda III. a Leopolda I. byl u veliké milosti, a wymohl, že k wystawenju we švédských wognách shofelého kostela sw. Wáclawa 3000 zl. ze zemské komory bylo powoleno, a opět se stawěti počalo. Nápodobně k dohotowenju překrásného chrámu Panny Marie nemálo přispěl; wůbec pak kostelům Boleslawským dobře činil, rozličné stříbrné nádoby jim darowaw. I při své smrti toho dokázal, gak veliký ctitel a dobrodinec kostelů zdejších gest byl, neb pro každý z nich ustanowil 300 zl. \*)

26. *Martin František Kemlich*, doktor bohoslowj, dřjwe byl děkanem, později i proboštem Staroboleslawským, a napotom i swětjejm biskupem pražským. Čistota mrawů zgednala mu při žiwotě i po smrti chwalitebnau powěst. Skonal r. 1667.

27. *Giřj Wogtěch Aster*, rodič z královskeho města Rakownjka, na kněžstwj poswěcen byl 11. Čerwence r. 1655. Byw na několika českých farách duchownjm pastýřem, stal se Rektorem Semináře arcibiskupského a r. 1667 děkanem i proboštem Boleslawským. Stkwěl se velikými zásluhami, kteréž mu duchownji swětská wrchnost odměnily. Odplatu na wěčnosti přigal 30. Prosince 1681.

28. *Jan Aleš Čapek*, z arcijáhenstwj Plzenského, za děkana a probošta při kapitole SS. Kosmy a Damiana byl powýšen. Ze všech děkanů a proboštů psal nejwice pamětnostj boleslawských, kteréž se tu dosawáde we dwam knihách in folio chowagj. O zwelebenju chrámů a služeb Božjch byl welmi pečliwý, uměnj milowný, k chudým dobročinný. Na wěčnost se odebral r. 1695, 22. Kwětna.

29. *František Ferdinand Rummel* z *Pfrentsche* co probošt a děkan od r. 1696 — 1701 kostelů Boleslawských hlawau byl, a sice ten poslednj, obogj hodnostj proboštskau a děkanskau ozdobený; nebo ustanowenjm arcibiskupa Pražského Jana Josefa, hraběte z Bräuneru, proboštstwj a děkanstwj ne gedné osobě uděleno býti mělo.

30. *František Zumsande ze Sandberku*, pán we Wolanicjch a na Slatině, hodnostj kapitolnjho děkana Bo-

---

\*) To zájistě paměti hodno, že starj naši předkowé při smrti své wjce pamatowali na duše své a na kostely, rozličné nadánj činiwše, nežli my za nynějšjch časů.

boleslawského wyznamenán byl od r. 1701 — do 24. dubna r. 1705. Za přičinou nedorozumějí s swými poddanými odřekl se děkanstwj, a stal se kancljřem wys. důst. Konsistoře Pražské. Tento pán pro duchowenstwo w králowstwj českém tjm paměti hodněgěj gest, že spolu s suffraganem pražským a proboštem weledůstogné metropolitnj kapitoly Pražské, Ignácem Dlahoweským, pro zaslaužilé kněžj, když gjz na winici Páně pracowati nemohau, dům sw. Karla Boromegského nadal, by tam w pokoji a pobožnosti poslednj léta swého pracného žiwota stráwili. \*) Diwná to wěc, že toho zaslaužilého pana děkana ani Rohn ani Schaller mezi děkany Boleslawskými neznagj. Wypodobněj geho osoly na obraze w arcibiskupském Seminárium na chodbě w prwnjm poschodj se dosawáde nalezá, kde titul děkana boleslawského i spoluzakladatele domu pro wěkem sešlé duchowenstwo zřegně se čte. Takowj mužj zasluhuj, aby alespoň gegich gména potomstwu zachowána byla.

31. *Jan Herold ze Stody*, rodič z Litoměřic, byl dříwje ceremoniárem knjzete arcibiskupa Pražského, Jana Josefa, napotom kanownjkm Wyšehradským a radau w. d. Pražské Konsistoře. Pozděgi, když předešlý p. děkan Boleslawský této hodnosti se odřekl, od 28. února 1705 následowal geg w tomto děkanstwj, gmenowán gsa od dotčeného pana arcibiskupa. Pěknau památku po sobě zanechal, že krásné to sjdlo děkanské w Staré Boleslawi pro sebe a swé nástupnjky wystawěl, wynaložiw na to swého vlastnjho gměnj dwanácte tisje zlatých. Dwory boleslawské rozmnožil přikaupenjm statku sedlského we wsi Sušně od Alše Kawky, měšřana Mladoholeslawského. Chrámj Boleslawské a slůžby Božj w nich opatřenjm rozličných chrámowých potřebnostj zwelehowal. Toč doswědčil i při bljžej se smrti, neb kostelu Panny Marie odkázal stjžbrné nmywadlo, a kostel swatého Wáclawa, gakožto chudšj, dědicem wšeho swého gměnj ustanowil, tak že tomuto kostelu přirostlo 2084 zl. 18 kr. Za geho času wyšla na swětlo knjžka pro náhožné pautnjky o obrazu Staroholeslawském blahoslawené Panny Marie pod titulem: *Prut Gessegský*. Odebral se teu-

---

\*) Za našich dnů cos podobného w Rakansjch, w Baworjch w Aschaffenburgu, ano i we Francouzjch se nacházj. My kněžj češtj negsme tak šťastnj! —

to zaslužilý pan děkan . z této časnosti dne 27. ledna roku 1723.

(Pokračovánj.)

### Tomáš More. \*)

Geho vychowánj a mladý wěk.

Od

Wáclawa Geljka,

duchownjho správce w Chotěši, králowéhradecké diécenj.

(Co dobré wychowánj může!)

*Tomáš Morus* neb *More* okolo léta 1580 — 1582 w *Londýně* narozen, byl syn rytjře *Jana Mora*, kterýž w pozděgšjm swém wěku byl audem králowského wrchnjho dworského sauda : *Court of King's* neb *Queen's Bench*,\*\*) a gehu prwnj manželky, dcery Sira Handkomba z *Holywella* w hrabstwj *Beefordském*. Spisowatelé, kterj o narozenj znamenitých a nadobyčegných mužů, by budaucj gegich welikost tjm předoznámili, rádi podiwné wěci wyprawugj, udáwagj, že gehu matka w swatebnj noci w snách slawný běh žiwota tohoto syna swého widěla, neboť na swatebnjm prstenu budaucj swé djtky, a mezi těmito neobyčegně se stkwěgjcj podobu *Tomášowu* spatřila. Brzy po narozenj byl podiwně na žiwobytj zachowán. Chůwa gedanc s njm přes řeku, když kuň mimo nadánj přišel na hlubinu, aby djtě od utopenj uchránila, hodila geg přes plot na neyblížšj pole, a djtě žádného aurazu netrjpcj, djwalo a usmjwalo se na polekanau chůwu. Prwnj swé wyučowánj obdržel w otcowském domě, prwnjho pak uměnj latinské řeči nabyl w škole u sw. *Anny* w *Londýně* od *Mikoláše Holta*. Otec, gehu weliké schopnosti zpozorowaw, ustanowil geg na cestu wyššjch uměnj uwé-

\*) *Wiz* : „*Sion. Eine Stimme in der Kirche für unsere Zeit. Dritter Jahrgang. Januar-Heft. Augsburg 1834.*“ Též : *Allgemeiner Kalender für die katholische Geistlichkeit auf das Gemeinjahr 1833. Grätz. Seite 119 — 124.*

\*\*) *Court of King's* neb *Queen's Bench* (*Königsbank*) králowská lawice nazwaná, poněwadž w auřadě tom za starodáwanu na wyššj lawici sedáwal král. —

sti; a aby se gim bez roztržitosti oddati mohl, dal mu s maudrau přjsnostj spogené wychowánj. K opravdowému studium geg totiž uwáděge, přidržowal geg k přjsnému, od swěta vzdálenému žiwobyťj, by se tak w maudré a přjsné škole, základu všech čtností, bázni Božj, a swědomitému užjwánj času a schopnostj duše wučil, a aby se na wětšjm djle zjým si počjúnjím swěta, zjým učejm a příklady giných zase nezbořilo, co nábožné a pečliwé wychowánj wystawělo. Tak zrostal čo chlapeček w přjsné poslušnosti, w zachowánj prikázanj Božjeh a cjrkwunjeh, w odepřej si mnohých wěcj, w pokoře a zapřej sebe samého. Tóto wychowánj na celý budaucj žiwot Morůw aučinkowalo. Působilo ono w něm náklonnost k tuhému se wynašazenj a setrwánj w práci, lásku k neyvyššj stjđmosti a gednoduchosti, w sprostnosti pokrmu a nápoje, oděwu a giných wěcj. Wšeliké nádhernosti a rozmařilosti byl nepřjtelem; a to gak w mladosti, tak i we wyššjm a pozdajm wěku žiwota swého. Na stkwostný oděw tedy a ozdobu tělesnau málo dbal; — w dětinském a mládeneckém wěku spokogil se s wodau, pozděgi pil piwo z cjuowého koflika, a wjno gen w společnosti. Gak w mládeneckém stáťj, tak pozděgi ozdoben gsa neyvyššjmi důstognostmi, prokazowal wždy poslušnost a uctiwost otcu swému ku podiwu a pohnutj všech, kdož na takowé chowánj se djtěte patřili. Wčasně z mládj se tedy naučil wšecko pozemské pro Boha za nic pokládati, a wšecku swau lásku, roznjcjenost srdce, chtěnj a činěnj na Boha a na cjrkw obraceti, kteréž se tak srdnatau a hrdínskau oddanostj přidržel, že i pro swaté zákony, kteréž ona zwěstuge, žiwot swůg obětowal.

Když tak w otcowském domě a w neyznamenitěgšj škole, vlastní swé prwnj wychowánj a wycwiđenj obdržel, snažil se otec, dle obyčege tehdegsjch časů, swému naděge plnému synu přjstup do domu a na bljzko kardinála a arcibiskupa Kanterburyského, Jana Mortona, zgednati, a tak mu w domě tom přjležitost k dokonalému se utwrzenj w dobrém opatřili; — čehož i dosáhl.

Tento prelát, — Jan Morton, — byl na neyweyš opatrný, čtnostj ozdobený muž, w práwjeh welmi zkušený. a mezi neyprwněgšj muže w řjši anglické swého wěku připočten; muž, genž celé swé žiwobyťj w podnikánj neyznamenitěgšjch důležitostj, u mnohém nebezpečenstwj, w přjzniwých a nepřjzniwých proměnách stráwil, a konečně za kralowánj Gindřicha VII. auřad kancléře zastáwal. W

domě tohoto znamenitého muže strávil More k velikému prospěchu svého vzdělání několik let. Neboť zde se scházeli a pohromadě bývali nejpřednější mužové Angličtí; ano samého kardinála maudrého ponaučování bylaučasten, který co dobrý ano hluboký znatel powahy lidské, brzy zpozorowal Morowy mravní i duševní schopnosti, a wygádlil se gednau o něm, „že bude z něho gedenkrate ku podiwu hodný muž.“ Zde i nalezl More příležitost, gak vůbec svého ducha vzdělati, tak wtip svůj zostriti, a řečnický dar na takový stupeň přivesti, že bez příprawy celé řeči držeti mohl. Wtomto giž čase wyhotowil nápisy (epigrammata) *na pomjgegjcnost lidského života a štěstí*. — Nebyly však takové a tak výborné dary bystrému oku kardinálowu tagny, protož geg poslal k vyššjmu gič vzdělání, s powolením otcowým, když asi 17 let stár byl, do znamenité školy Oxfordské, kdež se, neypotřebnějšími věcmi gen šetrně opatřen, a pořádnému žiwobytí uwyklý, s horliwostí studijm oddal. Neboť otec geho byl tak přjnsný w této přjpadnosti, že mu mimo to, čehož k zachování žiwota newyhnutelně gest třeba, ani haléře peněz w rukau uenechal. Tuto přjnsnost otcowu chwálil More geště w pozdějšjch letech s srdečnau wděcností. Neboť prawil, tím že se od wjna, taulání a giných zheyralostí zdržel, času nemařil, nýbrž ho wěrně užil, a měkkého, rozmariého žiwobytí nepoznal, vůbec, že si nepřiwykl peněz špatně užiwati. W tento asi čas to právě bylo, když krásná umění we *Wlašjch* opět wykvétati počala, odkudž se žiwějšj umělecký duch do všech ostatnjch ewropejských zemj rozširowal; obzvláště ale studování řecké a latinské řeči a literatury bylo zase uwedeno. Tento duch a smysl pro takowau vzdělanost i wysokým školám Oxfordským lepšj dal zřjzenj u uspořádání, kteréž přjzniwé okoličnosti More k obohacenj se krásným uměním wěrně použil. Zvláštňj pilnost tedy obracel na studium řeckých a římských spisowatelů pod wedením znamenitých mužů Wiljma Grocina, Tomáše Linakra, a Wiljma Billy, kteří negu geho učitelé, nýbrž i geho přátelé byli, a nimižto w neydawěrnějšj přjzni žiw byl. Do toho času náležej od Tomáše More wypracowaná *Progymnasmata* — (předběžná cwičení) co důkaz velké zběhlosti w latinské a řecké řeči. Tam též s obzvláštňj náklonností umění a skaumánj přirozených věcj zamilowal, kteréž mu nesmjrné potěšenj působilo, a kterým

se i w pozdnějšich geště letech žiwota swého rád hawil. Gemu však nebylo uměnj marným, wšetečným bádanjm w tagemstwjch přirozenosti: nýbrž Bohu ljezná a k Bohu wedauj práce, při čemž k oúdiwowánj welikosti a dobroty laskawého stwořitele býwal chtěg nechtěg weden a gako wtržen, tak že se mu zanedbánj takowých rozgjmánj, kteráž mysl k Bohu pozdwiugj, neslušné a nehodné na člowěku býti zdálo. W uměnj wýmluwnosti a školastice (uměnj školnjm) učinil až ku podiwu weliký prospěch. Zwláštnj sjly nabył cwičenjm se w disputowánj, w dialektice, kteraužtě pozděgi w hágenj wjry swým protiwnjkům tak strašným se stal. Předě wšjm při cwičenj se we wýmluwnosti zwolil si *theologické* neb bohoslowné učenj za swé neymilegšj, kteréž geho nábožnému citu a náklonnosti k rozgjmánj božských wěcj a hawenj se s Bohem tak welmi whod bylo. Toto bohoslowné uměnj bylo mu pozděgi welmi prospěšné; neboť, dle swědectwj geho přjtele, učeného Erasma, uměnj tomu se co mládenec i muž s pilnostj a prospěchem obětowaw, nemusel pak w obora cizjm se pohybowati, giných teprwa o poučenj a rada se tázati; a když král při předsewzatém rozwedenj swého sňatku manželského na něho se obrátil, tu dle swého giž od mladosti dospělého přeswědčenj ze srdce, gako we swém vlastnjm žiwlo, mohl gednati.

Takowau taužebnost po wědách působil při Morowi neobyčegný cit a horliwost pro prawdu. On směrowal gen k gednomu cji: We všem totiž podstatu wěci na neykratšj cestě proniknauti, a sobě gi přiwlastniti. Takowé základné si počjnánj učinilo ho schopným, že *prawdu* gedenkrátě poznau s neohrozenau stálostj, ano w čas potreby až do poslednjho dechnutj zastáwati se neosteychal. Hogným uměnjm obohacen, od swých učitelů wážen a milowán, wystaupil nynj More na wysokau školu žiwota, by w nj owoce geho pilnosti, darů, uměnj, zwlášťě pak bázně Božj k dozránj přišlo. Totiž :

Z synowské poslušnosti k otcí musel zamilowaná swá studia opustiti, a k práwnictwj se obrátiti, kdežto i při weliké swé neljhosti k tomuto nowému powolánj, z wáznosti k otcowskému rozkazu, předce — wytržen z krásných zahrad klasické půdy, a do nehostinských, pustých planin anglických práw přesazen, — welikau swau horliwostj a neobyčegnau setrwalostj k takowé dokonaloosti to přiwedl, že pozděgi rozporné strany w rozepřjch

swých k žádnému raděgi o radu se nenchylovaly, gako k němu; a že rozšjřeného uměnj w oboru tomto práwnjm tak nabył, k nevyššjm auřadům byl napotom powýšen. Uměnj práwnického nabyw w New-Innu, byl odtud do Linkolu-Innu připušřen, a za hodného uznán, mezi Uterbaristery připočten býti. Což gisté pro něho wyznamenánjm bylo.

Při této pilnosti w práwnickém powolánj, bohoslowná (theologická) studia předce neopustil, k nimžto geg zvláštnj geho náklonnost k pobožnosti a k rozgjmánj swatých wěcj wedla. W studium tom wšak nebylo mu na tom dosti, aby gen nanky theologické nabył a gi rozšřil, ale gemu záleželo neywjce na tom, aby w sobě wjru, naděgi a lásku wzbudil a roznjtil, — ctnosti ty, které wšecky ostatnj w sobě zawjrajj, — a záleželo mu na přjsném konánj wšech křesřanských powinnostj, což gest ejl wšeho theologického poznánj; i nemělo ono mrtwau literau a prázdny m uměnjm zůstati. Nábožny m rozgjmánjm a modlitbau hleděl čistotu swé duše zachowati. Tuhostj žiwota, přjsnostj, w které swé tělo držel, bedliwostj nad žádostmi srdce, snažil se neskokcené požadovánj tělesnosti přemáhati. K dosaženj toho užil wšech možných prostředků; wzdalovánj se wšech zlých společnostj, ku kterým geg giž geho pilnost w podnikánj pracj mnohonásobných nepřipaušřela; posty, kteréž s křesřanskau střjdmostj za newyhnutelně spogené uznával; co neyhorliwěgšj konánj swých pracj, gakož konánj wšech křesřanských pobožnostj, kteréž nedalo mu mysliti na to, což zlého gest a z něho přicházj; i tělesná giná mrtwewuj a se přemáhánj, gak se to na něm od mladosti, tak w pozděgšjm žiwotě widělo, slaužila mu k wznešenj se na stupeň křesřanské dokonalosti. To wšecko wykonával beze wšeho hluku, w duchu pokory, kteráž nic na odiw nečinj; konal ta duchownj cwičenj tak tagně, že zewnitř ničeho na něm pozorowati nebylo. Š tauto přjsnostj žiwota byla co neyaužegi spogena geho skaumánj w theologických předmětech, zvlášřtě horliwé studium swatých ejkrewujch Otců; a w tom čase, když za Uterbarista powýšen byl, přednášel weřegně s takowau pochwalau wýklad na knihu swatého Augustina „O městě Božjm,“ žeť wykwétagcej anřlická mládež, ano i sám Grocin, geho učitel, a ginj učenj mužowé, kněžj a starcowé se neostýchali od mládenečka se učiti.

*Takowé wychowánj, takowý w mladosti položený*

*základ* předpowjadal budaucjho muže Bohu, cjrkwí, vlastní wěrného, w plněnj powinnostj swého powolanj neauhonného, horliwého a pro prawdu neohroženého; gemužto gediný gen záměr byl před očima, cjl dokonalého křesťana, gak se to w budaucjch listech, w pokračowanj popisu geho žiwota wyswětlj; — a to gest to, *co dobré, prawé wychowánj* má působiti.

W rozgimánj prawdy této, a w přirownánj wychowánj Tomáše More, napadá ta otázka, které gest prawé wychowánj, a která gediná dobrá průwodkyně geho? Tuto otázku wyswětlil nynějšmu času přiměřeně horliwý pėdařoř našeho wěku. \*)

### Wychowánj a průwodkyně geho.

*Co gest wychowánj?* Wychowánj nenj pauze, gak se často prawj, cwičenj a wzdělávánj přirozených darů a schopnostj člowěka, neboť takowau definicj by mohl stěgně turek, žid neb pohau dáti: nýbrž dle prawého křesťanského smeyšlenj, wychowánj nic giného nenj, nežli, člowěka wěsti k wěčnému Bohu, aby schopen byl, swého wznešeného určenj, negen pro tuto časnost, nýbrž i pro wěčnost dosáhnauti. Neboť gen tak, w tom smyslu, činj wychowánj člowěka člowěkem, gaký má býti, a gest tjm, čjm býti má.

Giž při prwnjm pozorowanj a pochopenj této wychowatelské základnj prawdy, nastupge sama od sebe, takměř mocně ona weliká důležitá otázka, gakým základnjm neb hlawnjm prostředkem člowěk z přirozené zkázy swé wytrzen, a na onu cestu přiweden býti může, která skutečně k Bohu wede, a gak napotem člowěk maudrostj, srduatosj, silau a wytrwanliwostj může opatřen býti, by na této nastanpené cestě k onomu swému wznešenému cjl stále, wjce a wjce se bljžil?

Máme přjčinu za šťastné se pokládati, že na tuto důležitau, muoho w sobě zawjrajcej otázku docela určitě, z plně, žiwé a neydokonalejšj přeswědčenostj srdce, kteráž se i mimo to na gistau, pewnau zkušenosť zakládá, odpowědjti a řjci můžeme, že tento úkol weškerého, prawého křesťanského wychowatelstwa gediné a pauze roz-

---

\*) P. J. Probst, katolické školy w graubindském kantonu rektor, w swé školnj řeči. Wiz: „Katholische Kirchenzeitung — Aschaffenburg. September 1834.“ —

hodnut a wykonán býti může skrze Toho, kterýž gest *swětlo swěta*, a kterýž sám o sobě s božskou mocí a vážností swěděj: „*Gá gsem cesta, prawda a život; žádný nepřicházj k otci, gediné skrze mne.*“

Ano, k onomu velikému, *božskému příteli djtek*, co vlastnjmu wychowateli lidského pokolenj musjme naši rozkwétagjjej mládež wěsti, aby geho swatého a poswěcgjjejho ducha dehnutjm obžiwena, aby, gakožto zelenagjjej se *winná ratolest s winným kmenem* co neyaužeggi spogena, skrze něho zrostala, kweila a prospjwala wěkem a maudrostj; aby tjmto způsobem úkol křesťanského wychowánj mládeže w našich školách byl rozhodnut a wykonán.

Má-li tedy wychowánj swého wznešeného, mnoho w sobě obsahugjjejho cjele dosáhnutí, musj ono neypředněgi, a gednjm slowem, *oprawdu křesťanské byti*, t. g. zdrawy, swětlý, božský, k prawému dobra a užitku obžiwugjjej duch křesťanského náboženstwj musj tuto důležitau práci dokonale proniknauti.

Ona, owšem krásná a mnoho znamenagjjej slova: „*Wědy, swoboda a vlast*, nesměgj tedy w křesťanském wychowacjm a wzdělawatelném ústawu samogediným heslem býti, nesměgj bez wýmjnky gakožto neywyššj dobré žiwota powažowána a slawena býti; neboť tyto věci magj právě w náboženstwj žiwot, sjlu, potrawu, zdařenj a nuplný swúg smysl dosáhnutí. *Wědy, swoboda, vlast* gsau wždycky pro toho, komu šlechtné srdce w těle tluče, wznešené, stkwostné dobro tohoto žiwota, ale na žádný způsob negsau neywyššj dobré; — ano gsau spjše pro toho, gemuž se nábožného, swatého a zbožného smyslu a ducha nedostáwá, we vlastnjm wýznamu swém předce gen nerozhodnutau pohádkau. Gen když náboženstwj toto dobro — *wědy, swobodu a vlast* — poswěcuge, může řlowěk tohoto dobra, neb těchto dobrých věcj, w prawé gegich vážnosti, w gegich bytnosti a s prawým, s žjtm našjm spogeným prospěchem pochopiti a gich zažiti.

Docela zhytečná wěc by to i byla, chtjti teprwa dokazowati, kterak wychowánj bez bázně Božj, bez wjry, a wúbec bez náboženstwj spjše škodliwio, nežli užitečno gest; neboť prawda tato gest plamennými pjsmeny na každé stránce letopisů wšech národů napsána. Zkušenosť to zwlášťe w nowěgšjch a w neynowěgšjch časech na ney-

weyš smutný způsob w prawdě stwrdila, že wychowánj bez náboženstwj, aneb wychowánj, při kterém se proti náboženstwj, — gako s něgakým nepřjtelom — gedná, geu neštěstj, nářek, ne pauze na gednotliwé osoby, nýbrž i na celé rody, mjsta, města, země, národy a celé řjše uwádj.

Gak ale welmi důležitě a zvlášť dobročinným způsobem náboženstwj na vzdělánj mládeže působj, gak málo toto vzdělánj bez náboženstwj zdařiti a užitečným býti může, widj se předce neylépe ze zkušenosti a z historie wšech, — zvlášť nowěgšjch časů. Neboť, právem by se mohl a měl každý domejšleti, že, když se tak welmi mnoho pro cwičenj, vzdělánj a wychowánj mládeže děge, lid také gak náležj vzdělán, naprawen, oswjcen a lepšjm býti musj; wždyť historie předešlých časů nikterak žádné stoletj, žádný wěk nemůže wykázati, w kterémby se pro vzdělánj mládeže tolik bylo mysliło, mluwilo, psalo a pracowalo, gako w nowěgšjch a neynowěgšjch časech. Wšudy se učitelowé cwičj, školy stawěgj, weřegná a domácj učenj a ústawy k wyučowánj zawáděgj; spogugj se přátelé mládeže w gednoty neb společnosti, zřizugj se školnj auřadowé pro wšeliké třjdy a stawy u wšech národů; wšemožně se o to pečuje, aby se mládež k tomu přidržela, by oněch mnohonásobných zawedených prostředků k swému vzdělánj, oswjcenj a ošlechtěnj užila. Nowé, lepšj školnj a wyučowacj knihy uwáděgj se na mjsto starých, a takměř se wšudy školnj a wyučowacj methodě lepšj twárnost dáwá: — a předce! slýchám pařjkánj, a sice ne bez přjčiny, zvlášť za našich oswjcenů býti chtějcejch časů, na bezmrawnost, nepoddanost, newázanost a spustlost našj giž giž dorostlé a dorostagjcej mládeže, — a to po progitj, — ne nižšjch, nýbrž — wšech škol. — Ne pauze, že se žádné zvláštnj znamenj a čaka něgakého zlepšenj, ošlechtěnj srdce a duše, nábožného a zdrawého smeyšlenj a ducha nespatriuge; nýbrž neštěstj a zkázu národu působjcej lhostegnost z ohledu náboženstwj, gakož i sem tam na mnohých mjstech, a u mnohých osob ze wšech škol wyšlých, umenšenj wjry, — totiž, když si swětšj wyučenci wjru na méně článků, na tolik, gak sami chtěj, — uwáděgj, a patrná newěra, zrowna wšecho dobré porážegjcejm a hubjcejm způsobem se zmáhá. Drzj odwrácenost od wšeliké náležitě podrobenosti, gakási opravdu hořká protiwnost proti wšeliké poslušnosti, a gakási pauze powrchuj, wysokomyslná učená wýchlubnost, gakoby wšecho uměla, značj

naši vzdělanau mládež, obzvláště tu, kde se pro gegj wychowánj znamenité oběti učinily. A newiděli gsme, a newidjme-li snad na swé vlastnj oči, za těchto časů tak nazwanau vzdělanau mládež a gegj si počjnjánj w takowém swětě, žež nám to, co na nj widjme, žádného wznešeného a radostného předstawenj o těchto, — až bohužel krásných a obšťastňujcjejch následcjejch takowého wychowánj mládeže wnutkati nemůže? Gediné pozorné, upřímné a prawdy milowné palřenj na Ewropu, gak nynj gest, postaćj; a kdož srdce a mysli gest nezkažené, o této prawdě ani dosti málo nebude pochybowati, aniž co praweno bylo, žeby mnoho bylo praweno, se domejšleti.

Gaká gest tedy toho příčina, že při této tak weliké snažnosti o oprawenj wychowánj mládeže, ony krásné aučinky geho, gakéby se w plné mjře očekáwati mohly, buď zauplna žádné, aneb alespoň z ohledu celého wychowánj se neshledáwagj? Odpowěď na tuto otázku gest krátká, ale wjce nežli postačitelně opodstatněná: Proto že náboženstwj, které předce samogediné prawé maudrosti učj, při wychowánj často docela, aneb z částky chybj (gakož w některých německé řjše zemjch, we Francúzsku, při studiujch juridických, medicinských atd.), aneb alespoň že wychowánj to vše obžiwujcjej a občerstwujcjej duch křesťanstwa neobžiwuje a neproniká; aneb že swětšj učitelowé a wychowatelé s náboženstwjm tuze stranně a powrchně, bez rozujcenj srdce, neb docela wlažným srdcem, a následowně gako bez ducha a obžiwujcjej sjly zacházejj, a tak mládeži přednášejj.

Ano při mládeži we vyššjch školách — gistý druh učitelů uštípačně na náboženské věci a osoby při gistých příležitostech a gako zertowně narážj; řehož každý, kdož takowé školy prošel, buď k swé holesti, buď k swému pohoršenj musel na swé uši naslychati. Jurant in verba magistri! — Co učitel řekl, dlaho se pamatuje.

A předce gest gistotně náboženstwj, z prawého stanowiště pozorowané, mezi všemi poklady žiwota, poklad neypožehnaněgšj; neboť z tohoto požehnaného pramene prýšj se w čistém praudu neykrásněgšj, neyčistšj, ney wznešeněgšj radosti žiwota, gakožto i neyradostněgšj a neyblazeněgšj naděge weškerého lidstwa. Náboženstwj wyšlo od Boha, gakž weliký učitel ejrkwe prawj, a wede opět k Bohu.

Ono nemůže od prawé, skutečné ctnosti odlaučeno

býti. Náboženstwj činj člowěka člowěkem, t. g. wychowává, vzdělává geg, činj geg djetem Božjm, přjtelem a bratrem gednoho každého swého w prawdě ctnostného bližnjho, činj geg občānem oné řjše, která tamto za brohem nad hwězdami wykwétá.

Tato nebeská dcera zachowává a upewňuje dobrým, maudrým knjžatům trůny, wylévá hogného požehnánj na obce swobodné, udržuge pořádek mezi národy a pokolenjm lidským, a všudy, kde proniká, wygewugj se patrně stkwostné účinky gegjho božského požehnánj. Ano, toto aurodné požehnánj gewj se w celých řjšjch, w městech, we wesnicjch, obydljch gednotliwých rodin; toto požehnánj se gewj zwláště i we školách, když wykwétagjcej pokolenj božskau silau náboženstwj gest proniknuto. Kdež požehnánj nesjdj, tu i nic w prawdě dobrého nemůže zniknauti. Nenj-li požehnánj toto w našich školách wyučowacjch a vzdělawatelných ústawech patrno a makawo, tedyť ústawy ty, i se wšj možnau opatrnostj, chytrostj a namáhánjm řjzeny, ač kdy, gak to práwě smutná skušenost opodstatnila, k prawé lidské vzdělanosti (humanitas), což předce gegich gediným krásným záměrem gest, nemohau napomáhati. Naproti tomu wyswjjá wýborně dobročinné působenj našeho swatého náboženstwj na wychowánj a vzdělánj mládeže; ne pauze, že před zlým chránj, alebrž docela wýborně ke všemu dobrému wede. Pozorugme gen ono wychowánj, které duchem náboženstwj Kristowa nadšeno a proniknuto gest. Wstupme w takowau domácuost, kdež práwě náboženský smysl a duch wěge; kde nábožnost, opatrnost, slušnost co neydůwěrněgi a neyaužegi gsau spogeny; učme se ty školy znáti, kteréž gsau na onom základu postaweny, kterýž ani brány pekelné nepřemohau; kde uměnj náboženstwjm gsau poswěcena; kde ne pauze rozličnými známostmi a wědami ozbrogenj, nýbrž swatau horliwostj nadšenj učitelowé, ošlechtěnj srdce swých wychowanců za hlawnj prawídlo si uložili; — kde wšecko nábožný, usedlý, maudrý smysl w duchu swatého ewangelium řjdj: a brzy té přeswědčenost nabudeme, že zde weliký onen úkol wychowatelstwj neylépe gest wykonán; a že gediné ono wychowánj, na které křesťānské náboženstwj dobročinně aučinkowati může, zlaté owoce pokory, skromnosti, poslušenstwj, rozšāfnosti, čisté mrawnosti a prawého oswjcenj působiti wstawu gest. Zde nalezá wýslownost neymaudřegšjho ze wšech mudrců swé zwláštuj potwrze-

nj : Že strom dle ovoce poznati lze, „*dobry strom nemuze zleho ovoce nesti.*“

Ano i w pahém uměleckém wzhledu přewyšugj křesťanské školy ony školy, w kterých se pyšně hrozny blud hlásá, Žeby náboženstw a nábožnost běhu uměnj a oswjcenj wjce neb méně překázely. Aneb zdali neywětšj oswjcené hlawy, které w neyhlubšjch uměnjch učeny swět tak slawně předčily, křesťanského, nábožného wychowánj neobdržely? Gmenowáni gen zde budlež : Newton, Euler, Leibnitz, Fenelon, Bossuet, Sailer, Haller a t. p.

Prawda sice gest, Že probuzenj a wzdělánj nábožné mysli a nábožného srdce domownjmu wychowánj a rodičům náležj ; Že nábožné matky maudrá láska zde neywjce přispěti může a přispěti má. Wšak když se patrně widj, Že se domácj wychowánj obyčegně zanedbáwá, a welmi mnozj rodičowé ani času, ani pewné wúle, ani schopnostj dosti k wykonánj swé neyprwněgšj povinno- sti, k swému neydůležitěgšjmu a neyswětěgšjmu powo- lánj nemagj, a práwě proto škola zřjzena gest, (bych s nezapomenutelným Sailerem mluwil), aby, čeho wycho- wance od rodičů, čeho w domácjm saukromném cwičenj w domě otcowském, čeho wychowanec sám ze sebe, ne swobodným Žitjm wychowancowým mimo dům otcowský w poznánj a cwičenj dosjci — neb w stegné wýbornosti dosjci nemůže, by to školau dosáhl. Protož připadá wznečená a swatá powinnost, srdce a mysl djtěte pro- středkem náboženstw wzděláwati, na učitele.

Učitel gest k tomu powolaný muž, z něhožto, co z něgakého pramene, náboženstw aučiniwě a požehnaně na dorostagcej pokolenj přetékatí může a přetékatí má.

Lze tedy, aby učitel sám náboženstw we wznečeném geho smyslu, a w geho obsahugcej nebeské moci pocho- pil, a citem tjm weskrz a weskrz byl proniknut.

Náboženstw nesmj učiteli býti studeným uměnjm, ne chladným, bezsrdečným učenjm wjry a mrawů, nýbrž mu- sj w něm studnicj wyššjho Žiwota, Žiwota z Boha, Žiwým wždy se prýšjícím pramenem etnosti a swatosti, upřj- mné srdečnosti a nábožné lásky býti. Protož se nespo- kogj učitel, aby učenj wjry gen dle katechismu neb giné knihy, pauze dle „pjsmeny, která zabjgj“ djtčám z pa- měti se učiti dáwal, — ačkoli toto, gakožto pewného pra- widla a rukowěti, dle kterého se má napotom djtě řjdití, a geho se držeti, zanedbá : — nýbrž na tom si dáwá

na neyweyš záležeti, by wychowancowé geho (s potřebným učenjm se katechismu) přede wšjm prawé známosti náboženstwj obdrželi, by známost ta w mladistwých srdcích žiwa byla, a opravdowými ctnostmi se gewila. I gemu ať zde poněkud co heslo platj, co weliký učitel swatý Angustin dáwno giž byl wyřkl :

„W potřebných wěcech ať gest gednota, w pochybných swoboda, we všech láska.“

### Dobry křesťan w auřadě a powolánj swém.

*(Zřetel na powinnosti křesťana z ohledu auřadu a powolánj.)*

Snažnost Morowa, aby se negen w uměnj wzdělal, nýbrž i w ctnosti zdokonalil, aučinkowala co neykrásněgi. Gsa pobožný a mravný, přjsný na sebe, prawdy a spravedlnosti milowný bez ohledu na osobu, zjskal sobě lásku a wážnost všech, kterj geg znali. Sotwa 22 let stár, bylĕ gest w 19tém roce panowánj Gindřicha VII., za spoluauda parlamentu měšřanského oddělenj zwolen. Giž od mladosti prokázaw se nepřjitelem každé nespravedlnosti, — nebož geho srdce plápolalo wždy gen pro práwo a prawdu, — patrný důkaz této ctnosti dal w nynějšjm swém auřadujm powolánj. Král Gindřich VII. chtěł nowau vlastnomocnj berni neb daň nložití. Gediný mladý More pěněžochtiwé žádosti králowě se opřel s takowau srdnatostj, že gádrnau a přeswědčugjčej řečj shromážděnj obce w parlamentu zjskal, a nawrženj králowo bylo *zawrženo*. Geden spoluaud králowské rady, dáwage králi spráwu o tom, prawil králi: „Mladjk bez fausů — holobrádek — wšecku nawrženj welebnosti králowské w nic uwedl.“ Král nad událostj tau zlostj rozpálen, zanewřel na Mora i na otce geho, kterého pod gakýms zámyslem si do towěru (wězenj londýnského) dáti kázal, ažby 100 liber sterlingů (1 sterling platj 9 zl. 24 kr. sř.) za pokutu složil. Sám pak More padna w nemilost králowu měl ze všech stran pronásledowánj k očekáwánj. Lid pak tjm wjce More milowal, wšecku wážnost mu prokazuge, kteraužto náklounost lidu gak swým nezištným gednánjm gakožto práwnjk a sandce, tak i přjwětiwostj, láskau k lidu a uměnjm swým npewníl.

Aby ale huěwu králowu ušel, předsewzal si w neyhoršjm přjpadu wlast swau opustiti, a w cizjch zemjch ú-

točičtě swého hledati; prozatjm však si zvolil we vlasti swé schránku w kartauzjch londýnských, kdež uměnjm se vzděláwage, čwiceujm se w pobožnosti w klášternj tichosti a samotě 4 léta stráwil. Zde se odewzdał opět s celau lúskou klassickému studium (staročeké a římské řeči a starohylosii), wycwiceuj se a wyššjmu vzdělánj w swé materské řeči, učej se gazyku francouzskému, a čtenj děgin národnjch a spisowatelů historických. Zde se duch geho geště wjce než prwé w hlubinu rozgjmánj nábožných pohřjžil, zde se při tubém a přjsněm žiwobytj ten duch geho w opowrhovánj wšeho časného a pozemského tak sesjil, že pomalu w něm ta myšlénka znikala, zdaliby pro spasenj duše swé prospěšněgšj nebylo, newraceti se k pokušenjm a lákánjm, které swět s sebou nese, abřž, celý žiwot swúg mezi poswátynjmi zdmi w klášternj saukromnosti gediné Bohu swému stwořiteli a wědám zaswětiti. Řád swat. Františka, do kterého More s swým stegně smýšlegjcjm přjtelem Wiljmem Lillym wstaupti uzawřel, byl zwolen. Bůh to ale obrátil ginák. Oběma wykázala božská prozřetelnost ginau cestu k aučinkowánj. Giž předně a přede wšjm žádal tak důležitý krok delšjho rozmyšlenj a poraděnj se se zkušenyimi muži. Prwj tedy geho rádce byl geho zpowědlnj, gemužto neyprwněgšjmu srdce swé otewřel, — děkau Kollet, — muž gak newinnostj mrawů, tak duchem horliwým a uměujm znamenitý, gehožto maudrému wedenj zcela se oddal. Z přjčin ale, které tagny zůstaly, uzawřel More, gakož i geho přjtel Lilly duchownj staw newoliti, nýbrž k swému powolánj práwnickému se nawrátiti. Za wzor běhu práwnického wzal si bratě Piko z Mirandoly, pročež i geho žiwotopis do swé materské řeči přeložil. W krátkém čase na to předsewzal More cestu do cizjch zemj, na které pauti university Lewenskau a Pařjžskou nawštjwiw, brzy zase do swé vlasti se wrátil, aby powstana z této saukromnosti, w rozmnožené gasuosti běh sláwy nastaupil.

Na radu swého zpowědlnjka, gsa w stáťj asi 26 let, předsewzal sobě, že w staw manželský wstauptj. Za hodnau průwodkyni swého žiwota, za choť swau zvolil sipočestnan, ctnostnan *Johannu*, neystaršj dceru w Essexu žigjcjho, ne velmi bohatého a slawného šlechtice *Jana Kolte z Newhallu*. Péče o opatřenj swé rodiny, — neboť manželstwj geho bylo djtkami požehnáno, — uwedla geg opět na nastaupenau gedenkrátě giž cestu práwni-

ckého zaměstnání, protože se co právní přítel v Londýně v Linkoln-lau usadil. Jeho počestnost, otevřený a pronikavý rozum, schopnost, obratnost, a vědomosti v právnických pracích, jakož nezištnost způsobily mu tak velikou důvěru, že veliké množství v rozepřích zapletených k němu se hrnulo, a dobrá pověst jeho tak rostla, že docela brzy, již v 25tém roce věku svého auřadu druhého šerifa při městě Londýně nabyl, a nedlouho na to mocným rozsudcem v téměř hlavním městě se stal.

Když manželka jeho, s kterou 6 let v šťastném manželství žil byl, a která takměř každoročně plodem požehnaná gest byla, umřela, pocal opět brzy na to wdu Alicy Middletonowu za manželku, s kterou žádných djetek neměl. Z prvnjho pozůstaly mu na živě tři dcery, totiž: Markéta, od Erazma Roterodámského a giných učených mužů pro gegj hlubokou učenost wysoce vážená, od Wiliama Ropera za manželku zwolená, Alžběta a Cecilie, a jediný syn Jan.

S neunawenau horliwostj pokračowal More saudnj swůg auřad zastáwati, w něm tak wynikage, že mu žádný z jeho spolusaudnjch přirownán býti nemohl. Nic však méně také se i zde uměnj ustawičně oddáwal, čehož jeho liternej neb spisowatelské práce: Epigrammata, nápisy, historie Richarda III., psanj na Martina Dorpina a g., důkazem gsau, a kterýmiž sobě gména etihodného, „Ozdobau Anglicka“ nazýwán gsa, dobyl. Práce ty gemu negen všeobecnau lásku zgednaly, nýbrž i krále Gindřicha VIII. pozorna učinily na schopnosti jeho, kterýž sám uměnjm ozdoben, nad neobyčejnými dary Sira Tomáše se užásal, a geg pro králowskau službu nakloniti se snažil. More ale milowal samostatnost a pokoj wjce, nežli aby žádostem králowým zadosti byl učinil; musel však předce na požádánj králowo wyslanstwj do Njzozemska na se wztjti, kteréž se prospěchu anglického obchodu, a protož i prospěchu Londýnských měšťanů, gimžto slaužil, tškalo. Když čestné wyslanstwj toto k spokojenosti králowě skončil, obětowal mu král ročnj plat, který však More nepřigal. Toto posilnilo krále geště wjce w swém snaženj, Sira Tomáše sobě zjskati. Natjdil tedy swému kancléři a miláčku kardinálowi *Tomáši Wolfeyowi*, by muže toho k wstaupenj w službu králowskau přiwedl. Kardinál také skutečně a důtkliwě o tom s Morem rozmlauwal, předkládage, gak-

by milá a vážená jeho služba králi byla, a gak štědre by mu král odměnil. More ale předstawił ministrowi takowé důwody, že od swého přemlauanj prozatjm upustil.

Netrwalo to však dlouho, a král se wygáđil, že nemujj déle bez Sira Tomáše býti, aniž že smj býti kráľowská služba geho darů a schopnostj zhawena, a ani na prosba, ani na zdráhánj se Morowo se neohljžege, docela *proti geho wůli* geg přinutil, aby gako rada do služby kráľowské wstauřil a na dwůr přišel.

Drjwe však geště, nežli žiwot Morůw na té kluzké dwornj cestě pozorowati budeme, předstawi me si geg, dle geho osobnj powahy, mimo to, co giž o něm bylo praweno, gak muž tento zewnitřně a weřegně, gak w domárnosti, při wšem uměnj a auřadu byl spořádan.

Od neyautlegšj mladosti, zwláště ale w dospěľém wěku ozdohowala geg ustawiěná *weselost mysli*, gegjžo pramen gest čistě, neposkwrněné swědomj a pewná wjra w božskau swatan prozřetelnost. Ta byla průwodkynj geho po celý čas geho žiwota, až do poslednjho dechnutj, dáwagje každému geho hnutj a počjnánj onu přjgennost, kterau geho známj a přátelé tak welmi welebili. W společném obcowánj milovánj hoden, tak každého zagejmal, že se mu žádný na odpor postawiti nemohl. Tak i zůstal w žaláři a při poslednj hodině gako za duň dobrých u wšeobecné wážnosti; w domácnosti mezi swými, a při konánj auřadu, neopustila geg ona radostná, spokojená mysl, kterau wýhrůžky swých nepřátel za nic pokládala, a hodinu smrti, giněmu strašnau, pewně a neohroženě očekáwal. Potměšilá, škaradau a mrzutau myslj a twářj se rozeznáwagjcej sekta puritánů na zlaui stranu mu to wykládala; a když geště před swau poprawau stegně weselé mysli byl, prawili tito potměšilci o něm, žeby tak wesele mluwě w okamženj smrtelném, neumjral žádný dobrý křesťan. Owšem nemohli a nemohau tito farisegđtj swatanškové tak radostné mysli býti, gako on byl; odkudžby totiž při swém poskwrněném a potměšilém swědomj onoho pokoge z Boha a mjru duše, — což gen dji sprawedliwých býwá, — nabyli? — Nikdy neužjwal swého zwláštujho daru wtipu k podlým a sprostým šprýmům, aneb k teyránj swého bližnjho: w ohledu tom bylo geho srdce welmi nábožné, welmi wznešené. Weselá geho mysl držela se wždy w mezecch slušnosti a křesťanské lásky. Táto weselá mysl pojimala wždy celau společnost, w které se nacházcel, a wšecky ty, s ni-

miž obrowal, zvlášť geho domácnost, kterau co nábožný, co mjrný otec řjčil, a kde wljdnost k manželce, k djkám i k čeládce zachowáwal. S tichostj a žertowně wykazowal každodenně w domě swém náležitě práce. Ne-panowal co wládař a nehrozil, nýbrž otcowskau láskau a opatrnostj uměl všecky w konánj powinnostj ndržowati. Každý odbýwal swé wykázané zaměstnánj bez mrztnosti. Při všech a we všem panowala počestná weselost. Mau-dře předřešl wždy každé wádě a rozepři, tak že u něho ani těchto, ani rozpustilých řečj slyšetj, ani zahálky k pozorowánj nebylo. Djký swé přidržowal od neyautleg-šj mladosti k modlitbě a k nábožnosti, i neauhonnému, čistému, ano swatému obcowánj, gako k wyučenj se potřebným uměnjm. Geho slaužej a domácj čeled' nesmě-la ani lenošiti, ani kartami neb nepočestnýmj hrami se za-býwati, ani wúbec času špatně užjwati; nýbrž pečowal pro každého o přiměřené zaměstnánj. Osiře držel na prjsné oddělenj mužských slaužejch od čeládky ženské, tak že se gen w newyhnutelně potřebných wěcech scházeli. Sám sobě odhodlal určité čas k *modlitbě*. *Domácj pobožnost* uznáwal tak welmi za potřebauu k zachowánj nábožného smeyšlenj mezi swými domárcjmi, že každý wečer, když doma byl, před spanj m swúg dům shromáždil, se všemi k domu přináležejcjmj pospolu modlithy a pobožnost wykonáwage. Tento nábožný obyčej zachowal geťtě, když i gako neyvyššj kanclěk w neyvyššjch důstogenstwjch postawen byl. I při stole milowal přiměřené nábožné cwičenj. Obyčegně dáwal částky z pjsma swatého čjsti, načež přátelské a poučejcjej roz-mlawánj následowalo.

Giž w neyvyššjch zemských důstogenstwjch postawen gsa, stranil se, gakž gen čas připanštel, od zunjánj dwornjho, od mnohonásobných swých pracj, k swé milowané rodině a w sankroinnost rád se uhjrage; by tak vzdálen od hluku swětakého swau duši sjlil, a gi w rozjímánjch swých k Bohu obracege, nepřipustil, aby od mladosti nábožnostj kogená a nábožně wzdělaná mysl geho nyněgšjm wěregným, při tom tak welmi zunjánj wysazeným žiwotem umdlela a roztržitost trpěla. Za ne-yhnutelně potřebné uznáwal, *swé srdce*, celau *wnitřnj swau spořádanost*, čas po čase pravidelně zpytowati, aby Boka a sebe neztratil, ano raděgi w tiché samotnosti w plném rozjuncenj duši swau Pánu a Stwořiteli swému odowzdal. K tomu cjlj wystawěl pro sebe hljže mě-

sta Londýna při swém dworci zvláštnj kapli, w které sám neb s djtkami swými pobožnost konáwal.

Pobožnosti Morowě rovnala se *čistá křesťanská láska k bližnjmu*. Málo kdy držel hostinu pro wznešené osoby; naproti tomu ale pilně se poptáwal po chudých a nemocných rodinách, a takowé a jiné opravdu potřebné znamenitým přispjwánjm podporowal. Často zwal chudé spolusausedy k swému stolu; ano zvláštnj dům pro staré, churawé potřebné osoby w Chelseyi nagal, kde na geho autraty opatrowány a žiweny byly.

Tak se stkwěl More co nábožný křesťan, co wěrný manžel a otec, co laskawý přítel lidu, ale i mezi ney-předněgšjmi práwnjky a mezi neyprwněgšjmi celé řjše auřednjky we swém domě, we swé vlasti a při dwore králowském znamenitý; nýbrž i co *spisowatel* — „ozdobau Anglicka“ — nazwán w celém swětě, gak dalece křesťanská wzdělanost proniká, wážným a slawným se stal. S neyučeněgšjmi muži negen we swé vlasti, nýbrž i w cizjch zemjch, obzvláštně s *Erasmem Roterodúmským* žil w bljzké spogenosti a přátelstwj. Geho spisowatelské práce wypočjtati, nenj zde mjsta k tomu, iřeba gen podotknauti, že, mimo giž s wrchu dotčené spisy, předně knihau, *Utopia* nazwanau, spisowatelské sláwy nahyl. W této popisuge *ideálnj řjše*, totiž takowau, gaká by měla býti, s náboženským i politickým zřjzenjm, kteréž popsánj vlastně nic giného nenj, nežli tagná satyra (káránj) proti tolíka zlým obwyklostem, wlaudilým se tenkrát gak w cjrkw, tak w řjzenj zemské.

Takowau učenostj, wjce ale geště swým *přjkladem* uměl More swau rodinu a swé přináležegcej na cestě ctnosti udržeti, swjtiv celému domu swému wýbornau přjkladnostj. Bedliwě však tagil před twátj lidskau, gak přjsný sám na sebe byl; tjm méně, aby swé ctnosti na odiw stawěl; ano Stapleton mu připisuge weliký dar w ukrywánj swých ctnostj. Tak k. p. nosil po celý čas swého žiwota w gisté dni cilicium (dronatan, pichlawau košili) a mrskal se. To však tak taguě konal, že i manželka geho ničeho o tom nezweďdela. A gak pro tyto swé wýborné ctnosti, tak pro swau učenost w slawné powěsti, a u vysoké wážnosti gsa, i stjnu, žby si na swých přednostech zakládal, se wyhýbal, neb *cos zvláštnjho na sobě měl*, ničjm před ginými zewnitřně newywikage a se nelíše. Pročež chowal se wěregně tak, gak na geho staw náleželo, w srdci swém a saukromně

ale všech pomjegejcjch, osudnjch věcj tohoto swěta nic si newázil.

Dle *zewnitřnj* powahy byl More muž prostřednj tělesné postawy. Barwa twáte geho byla bjlá. Gemná čerwenost wšudy wypikala. Wlasy ani tmawé ani bjlé, oči šediwé; zrak neb oka huutj pokogné a pronikagjcj, nos něco silný, ústa mjrná se rty autlými; brada kulatá a stisknutá; hlas geho nebyl silný ale srozumitelný; wýborná geho wýřečnost daru geho řečnickému welice napomáhala. We všech přjpadnostech gewil wždy mysl stegnan, pokognau, paměť mage welmi wěrnau; a celý obličeg geho srownáwal se docela s dary geho duše: spatřowala se na něm totiž wždy weselost.

Tyto wšecky geho nynj wypsane ctnosti, gakož nepřetwárená nábožnost, kteráž byla plodem geho pewné wjry, powěšť o hluboké geho učnosti, kteráž se po celé Ewropě rozléhala, vysoký stapeň hodnosti, na kterém w auřadu swém stál, geho přjwětíwá náklonnost i k neynížšjm — wšecko to učinilo More miláčkem lidu, a připočtlo geg mezi neyslawněgšj muže swého wěku, ne pauze w Anglicku, nýbrž i po celé Ewropě. A takowé schopnosti nemohly krále Gindřicha VIII. tagny zůstatí, genž muže gimí obdařeného k swé službě zjskati se snažil.

### **Ctitel mše swatě, služeb Božjch, a cjrkewnjch ustanowenj a obřadů.**

Tomáš More, co wznešený dwořenj, ozdoba wěku 16ho w anglické zemi a w cjrkwí znamenitý, u wěrném plněnj pracj powolanj swého — tak pilen byl, že gen on řeci mohl, že wšecky úradnj práce, čisté a docela, ačkoli weliké množstwj pracj zastaralých bylo, má odhýté, stegně wšak byl a předně pilen wykonáwanj powinnostj křesťanských. Nehyly wšak služby Božj a powinnosti křesťanské pracem úradnjm a dwornjm na záwadě. I když se naň neywjce pracj úradnjch nahrnulo, při neydůležitěgšjch a s namáhánjm welikým spogených wygednáwanjch nikdy neopomenul srdce swé prostředkem modlithy a nábožného rozgjmánj k Bohu pozdwihowati, a tak swé práce spořádal, že mu každý den tolik pokogněho a prázdného času zbylo, že mohl nábožná rozgjmánj a přemeyšlenj každodenně před se bráti. K tomu si zwláštnj kapli, gallerii a bibliotěku bljže města Londýna wystawěl. Sem, co

do něgakého přístawu bráwal swé útočiště, strauiw se u-  
stawičného hemženj a zmjtánj dworského; zde, čas po čas  
se oddáwage se wnitřnjmu rozgjmáuj, nabýwal w swatých  
hodinách modlitby sjly s nebe, aby křesťansky a mužně  
setrwal w powolanj swém; aby se nikdy neuchýlil od úz-  
ké cesty křesťanské powinnosti a prawé nábožnosti. Zde,  
nebyl-li auřadem newyhnutečně zaměstknán, stráwil každý  
*pátek* w modlenj a spasitelném se cwičenj, na památku  
umučenj a smrti Pána našeho. — W takových zlatých  
okamženjch wnitřnjho pokoge wznášel se geho duch, na  
wšecko pozemské zapomenuw, k onomu pokogi, kterýž se  
gea w Bohu nalezá, a okasiw radostj swatých, nabýwal  
erduatosti w bogi s pokušenjm a lákánjm k hřjchu. Pro-  
tože po ničem wjee netaužil, leč aby wůli swau auplně  
s wůli Božj srownal, cwičil se bez přestánj w zapřenj  
tebe samého, w krocej zlých žádostj a náruživostj.  
Tělo swé s geho náklonnostmi tak držel na uzdě, aby  
nikdy rozmarem a pohodljm rozdrážděné proti duchu se  
nezmáhalo. Protož, mimo to, gak výše podotknuto, že  
giž co mládeuček a muž nosil obtěžné cilicium — *žjné-  
nau kagicnau košili neb pás*, — které teprwa krátce  
před smrtj odložil, spal mjsto měkké postele na holé zemi  
neb lawici, mjsto podušky kus dřewa neb špalek pod hla-  
wau mjwage. Čtyř, na neyweyš pěti hodin widělo se mu k  
potřebnému vyspánj dosti. Bděujm a posty hleděl smy-  
sly swé a tělesnost krótiti. *Každodenně byl obětj mše  
swaté přjtomen*; pilně nawštěwowal a poslauchal kázanj;  
a se wšj wraucnostj modlitby pilen byl, i několik modliteh  
sám složil.

Slyšenj mše swaté tak mu na srdci leželo, že se ni-  
kdý dřjwe ku práci swé neodebral, pokud tuto křesťan-  
skou pobožnost newykonal, ano i ke králi gsa wolán, dřj-  
we mši swatou slyšeti neopominul. Měli-li králowštj  
poslowé na spěch, wyřizugjce, že hned w tom okamženj  
ku králi pospjšiti má, odpověděl docela pokogně: „Že  
dřjwe mnsj *wětšjho* pána poslauchati a gemu slaužiti.“  
Při farajm kostele w Chelsee, nechaw, gak oznámeno,  
zwlastnj kapli wystawěti, gi wšjm nadal, čehoby k službě  
Božj třeba bylo; ano i zlatými a střjbrnými nádobami gi  
obdařil; při tom řjkáwage: „Dobřj lidé dáwagj, zlj pak  
berau.“ Činil si z toho čest, když knězi při obětj mše  
swaté přisluhowati — *ministrowati* — mohli, když i k  
důstognosti neywyššjho kancelěre — gakážto w zemi ney-  
wětšj důstognost byla, wystaupil. Tak přišed gedenkrá-

te wýwoda z *Norfolku* do Chelsey, by a Mora poobhédwal, nalezl geg w kostele, an zpjal, w komži neb kostelnickém oděwu oblečen gsa. „Pro Bůh! Co to má znamenati?“ zvolal po skončených službách Božjch užasný wýwoda. „Milord (Milost Pán) kanclér kostelníkem? Wyť znenctjwáte krále a geho auřad!“ — „Nikoli,“ odpowěděl More, usmjwage se, „neboť králi, mému a vašemu Pánu, nemůže se to neljbiti, co z poslušnosti k Bohu, *krále mého Pánu*, činjm, aniž se tjm geho auřad snižuge.“

Při weřegných průwodech neb procesjch, to wšak gen w domácjm farnjm okrsku, nosjwal kříž před knězem, a při delšjch procesjch, kteráž se k neywdálenějšjm mjstům farnjho okrsku konáwala, nechtěl nikdy na koně sednauti, řjkáwage: „Odstup to ode mne, bych Pána mého (on mjuil krucifix), který pěšky kráčj, na koni měl následowati.“ Také putowáwal někdy pěšky do vzdálených swatých mjst, což sotwa i obecny mohowitějšj lid činil. Geho modlitbě připisowali ti, kterj okolo něho byli, welikau moc — tak wysoce cenili geho nábožnost. Tak zetě swého *Rožera*, manžela swé milowané dcery *Margarety*, k nowotářům we wjře, tehďáž w Anglieku powstáwagjcm, se nachylugjcmjho, — když geg wyučowánjm a rozmlauwánjm o wjře přeswědčiti nemohl, — modlitbami k Bohu opět na prawau cestu, k staré wjře a zapřenj bludu přiwedl. I uzdrawenj geho dcery, gegžto smrt lékařowé za gistau udáwali, wraucj modlitbě geho připisugj.

Neřeba se diwiti geho horliwosti k službám Božjm a slawnosti cjrkewnj. Neboť držel se katolické cjrkwě s welikau wjrau, a neohroženau wěrnostj, negen w podstatnjch wěcech, nýbrž i we wšem zewnitřnjm gegjm uspořádánj. Znal totiž, co wyewičený a křesťanský učený muž, smysl a wýznam *ceremonij* neb obřadů cjrkewnjch, a wážil si gich. W nich spatřowal stupně, po kterých k wzywánj a uctěnj Boha w duchu a w prawdě wzhdru wzněsti se možná. I geho pokora se wšj láskau se podobila wšelikým řzenjm cjrkewnjm. Ano, *weřegné služby Božj* nemohly dle geho přeswědčenosti, a nemohau dosti slawně a důstogně konány býti, byťby sebe slawnějšj byly: a *pozdwiženj mysli* skrze *zewnitřnj* prostředky widělo se mu negen pro lid obecny, nýbrž i pro wzdělané a *učené* wěcj newyhnutelně potřebnau. Protož i přjeně dbal o wyřčenj a přikázanj cjrkewnj, poněwadž

cjrkew co laskawu matku znal, kteráž gediné po čas-  
ném a wěčném blahu wěrjčich taužj, a že Pán nám při-  
kázal, cjrkwě poslauchati, a hlasu gegjho následowati.

Gak nábožnuu myslj a celým srdcem cjrkwě swaté  
se držel, widj se z částky z uwedených přjkladů ze ži-  
wota gehu wyňatých. Tu nábožnuu mysl wygewugj pj-  
semné, totiž pjsmem na gewo wyšlé gehu památky. Léta  
1529, bylo tištěno gehu: „*Rozmlawánj* o úctě Swatých  
a ostatků, a o pautech, mimo giné částky wzhledem na  
Lutherowu a Tyndalowu sektu.“ Některé alespoň propo-  
wjdky naučenj plné, gešto celého gehu ducha obgasňugj,  
ku potěšenj a utwrzenj w cjrkwě swaté djtek, nebudiž na  
škodu i zde připomenauti.

„Křesťanská cjrkw, dj More, má *gednu hlawu*; ne-  
boť Pán Ježš ustanowil swatého Petra za náměstika a  
neyvyššj hlawu swé cjrkwě pod swau ochranau. Usta-  
wičná pomoc, kterau Spasitel cjrkwě swé přisljbil, zacho-  
wáwá gi před *bludem*, tak že w prawé wjře nikdý chybi-  
ti nemůže. Wjra na austnjm wyučowánj založená, gest  
w cjrkwě tak dobře slowo Božj, gako *pjsmo swaté*. O-  
hoge (austnj učenj cjrkwě a pjsmo swaté), kdýž se mu  
dobře rozumj, nikdý si neodporuge. W přjpadnostech wj-  
ry musj se wěřiti cjrkwě, kterauž Bůh k spasenj našemu  
w potřebných prawdách wyučuge.“

„Shromážděnj křesťanských národů, kterj w kacjz-  
stwo neupadli, gest prawá křesťanská cjrkw.“

„*Ucta obrazi* od času Apoštolských až na náš wěk  
byla w křesťanské cjrkwě dowolená a učená. Wyrčenj  
starého zákona: „Neučinjš sobě rytiny ani žádného po-  
dobenstwj,“ (Exod. 20, 4.) wztahugj giž swatý Augustin,  
Hieronym, Basilius, Řehoř, a mnoho giných maudrých mu-  
žů pauze na *Židy*, k modlárstwj tak welmi nakloněné, ne  
pak na křesťany. *Sw. Lukáš* giž wyobrazil Matku Bo-  
žj: Každý, gewž někomu láskaú oddán gest, těšj se z  
obrazu milowaného. Tak hlauwj, za gake bludaři katoljky  
obyčegně wyhlašugj, katoljci negsau, wědj oni totiž welmi  
dobře, že obraz Matky Božj sama Matka Božj nenj.“

O uctěnj *swatých* dj More: „Dáme-li wšelikau čest  
geň Bohu samému, kde zůstane pak přikázunj Božj: ctjti  
otce a matku, knžetě, mocnáře zemského, a gak apoštol  
Páně dj: „Ctěte wšecky.“ (1 Petr. 2, 17.) — Oni, ka-  
cjrj totiž, wědj welmi dobře, že cjrkw swaté níkoliw  
gako bohy nectj, nýhrž gako wšborné *služebnjky* Božj,  
a protož se gim prokázaná úcta wábec na *Pána* wztahu-

ge. Řekl totiž Kristus: „Wše to dobré, co tomu neyminen-  
šjmu (w Pána Ježjše wěřjcmu) prokážete, gest, gakobyste  
to mně samému prokázali, a kdo gednoho z učedujků při-  
gjmá, geg samého přigjmá. Rowně tak, kdo Božj swaté  
ctj, ctj *Boha samého*.“

O *pautech* píše takto: „Chtělo-liby duchowenstwo  
tento hlubore wkořeněny obyčeg zrušiti, wěřjcy, gešto k  
duchownjmu stawu nenáležj, (laici) by to nepřipustili.“  
K obhágenj pantj uwádj More slowa swatého Augnština  
řkaucejho: „*Ačkoli nám přjčina, proč Bůh na někte-  
rých mjstech zázraky půsohj, a na některých pak ne,  
nepowědoma gest, předce pochybowali nelze, že ge  
činj.*“ „Dosti na tom, dokládá More, geho gesti to wů-  
le, by na některých mjstech pomoc swau *aučinliwěgi*,  
než *ginde*, ukáza! Rozum a přirozenost dokazugj nám  
bytost božskau, dokazugj, že gest wšemohaucj, a činiti  
může, *co chce*. Z toho následuge, že přirozenost a roz-  
um určitě dokázati nemohau, žeby *některé diwy* nebyly  
učiněny, nýbrž obě (přirozenost a rozum). gen na to pou-  
kazugj, že diwové takowj mocj přirozenau nebyli půso-  
beni; zatjm musegj připustiti, že se *božskau wšemocno-  
stj* stali, proto, poněwadž práwě tuto vlastnost wšemo-  
haučnosti božské upřjti nelze. Mnohé wěci, přjrodau  
a uměnjm působené, které (poněwadž obyčegné každoden-  
ně se obnowugjey události gsau), za diwné a zázračné  
nedržjme, gsau diwněgšj, zázračněgšj, nežli diwy ty, z o-  
hledu kterých tak welmi newěřjcy gsme. Předce wšak  
žádný nenj wázán, žeby musel wšecko za prawdu mjti, co  
se gakožto zázrak wyprawuge. Gsauť ale zázraky, kte-  
ré, pokud křesťané býti, a křesťany slauti chceme, za ta-  
kowé přigmauti musjme. Takové gsau wšecky zázraky  
w pismě swatém wyprawowané.“ (A takové gsau i zá-  
zraky od cjrkwě swaté potwrzené.)

Tak zastáwal More wjru cjrkwě, které co djtě po-  
slušen a oddán byl.

Geho křesťansky nábožně vzdělané srdce poznává  
se i z geho gadrných průpowědi, kteréž křesťanskému  
přjtelu mládeže a mládeži poraučeti se mohau. K. p.

„*Zlý člowěk nemůže duchownjch radostj zažiti,*  
proto žeby dřjwe wšecku tělesnau žádost odložiti musel.“

„*Práwem hychom onoho k smrti odsauzeného za ney-  
pošetilegšjho blázna měll, který mage w krátkém čase  
odprawen býti, předce wšak by swąg erb (znak urozeno-  
sti) na dvěře wězenj swého wryti dáti chtěl. Práwě tak*

maraj gsau wšickni ti, gešto se přičiňuj w žaláři to-  
hoto swěta památnjky swých důstognoſtj zanechati.

„Ztráta časných statků neskodj; neboť buďte chtěl  
ten, který ge ztrácj, *chwalitebně* gich wynakládati: a tu  
přijmá Bůh dobrau wůli za skutek; aneh gich chtěl  
špatně užjwati: tu ať se ze ztráty gegich raduge, proto  
že se mu přježitost k hřjchu odňala.“

„Stařj lakomci se mohau zloděgi tomu přirownati,  
genž mage na ráno giž oběšen býti, dnes geště krade.  
Na otázku, proč to činj, odpowjda: „By to potěšenj měl,  
alespoň přes *gednu noc* pánem cizjch peněz býti.“

„Lakomstwuj se rovná ohni; čjm se wjce přikládá,  
tjm wjce potrawy žádá.“

„Ti, kteřj se *weselostem a zahálce* oddáwaj, přiro-  
ownal More člověku, genž dostatek a pohodlj swého  
*wlastnjho domu* opustil, a pryč odešel, aby gako pachol-  
ek neb nádworujk w něgaké hospodě k wůli hospodskému  
slaužil, a žiwot swůg w chléwě dokonal.“

„Bezbožného člověka zdržuge w šěstj *od modlitby*  
rozkoš, w nešťěstj zármutek, s tjm wšak předce rozdjlem,  
že zármutek i neybezbožněgšjmu někdy alespoň krátkau  
modlitbu wynutj: rozkoš ale i prostředně dobrého člově-  
ka od modlitby zdržuge.“

*Nekagjcj hřjšnjkj*, a ty, kteřj s polepšenjm až na  
konec žiwota odkládaj, takto wypodobuil: „Gistý bez-  
božnj, genž po celý žiwot swůg neprawostem se oddal,  
wychlaubal se, že až smrt přigde, se gen třemi slowy wy-  
swoboditi může. Stalo se; gel totiž gedenkrátě přes cha-  
trný most, kuň geho klopeyti, pádu s koně ubrániti se  
nemoha, pustil uzdu, a s mostu do řeky padage, dal se  
do křiku: Aby to čert wzal! (*capiat omnia daemon; —*  
*The Devil take all.*) — S těmi třemi slowy se utopil.

„Že se lidé nešlechtnému žiwotu oddáwaj, lze se  
tomu tak diwiti, gako že kámen dolů padá,“ když geg  
totiž nic nedrži.

„Těžká wěc to gest, se *smolau* zacházeti, gj se do-  
týkati a se nezamazati, *kaudel* k ohni dáti, aby nechytila,  
*hada* s gedowatým zahadlem chowati, aby neuštkl; ney-  
těžšj wšak wěc gest ta: *bohatým a ctěným we swětě*  
*býti*, a šjpeim *pýchy* a *ctižádosti* raněnu nehýti.“

„Mnozj si kupuj w tomto žiwotě *peklo* tak weli-  
kým násiljm, žeby polowicj takové péče snadno si nebe  
zjskali.“

„*Wjra* a rozum práwě tak málo si odporuj, ga-

ko zrak a oitelnost, ačkoli zrak neywdzáleněgáj wěsi pozoruge, k cita ale wěej těch, gichž cjiiti máme, dotýkati se musjme. Gakož služce, gjžto se mnoho promine, cos obyčegněho gest, že se pauj swé na odpor postawj, a lehkowážně s nj se hašteřj; kdežto, kdyžby se k powinnosti swé obmezené přjdržela, we všech přjpadnostech by se wolně a poslušně prokázala: tak i rozum lidský, gak se mu gedenkrátě zachtělo, směle a drzce si počjnati, nikterak se pak neostýchá, w mnohých wěcech wjře odpjrati, a plu gsa domněnek, snj se potýkati. *Nábožný, pokorný* však rozum snadně se w poslušnost wjry podává, a tak gegj zákony a předpisy podporuge.“

„Lehce bude patřiti na twář Božj, kdož po nj *hodně roznojeně* taužj: ne pak ten, kdož po nj žádné opravdowé taužebnosti nemá.

„Docela lehce státi se může, by kdo *ztrátau hrdla* trestán byl, a předce při tom žádné auhony a škody netrpěl.“

Začal-li kdo utrhačné řeči *proti cti Božj, cti wrchnosti* neb *blížnjho*, aby podobné řeči přetřhl, obyčegně nadhodil: „Nechme každého mysliti a mluwiti co chce; gá, co se mne týče, milugi tuto swětnici, že gest dobrá a pohodlně stawená.“

Widěl-li More manželku swau aneb djtky smutné neb nemocné, obyčegně ge takto těšil: „Nesmjme si mysliiti, že docela dle našj ljbosti na měkkých peřinách do nebe wgjti můžeme; toť nenj ta cesta. Neboť Pán náš sám wrátil se tam gen s welikými obtjžnostmi a strastmi. Owšemť se nemá služehnjk za lepšjho pokládati nad Pána swého.“

Aby u swé manželky a djtek taužebnost po nebeských wěcech wzbudil, řjkáwal gim: „Nenjť to pro wás djtky práwě tak welmi těžké uměnj, gak byste do nebe přišly; nebo, každý wám uděluje dobrau radu, a dobrým přjkladem wás předcházj. Widjte ctnost odměněnau, a neprawost potrestanau, tak že lehce nebe dogjti můžete. Ale dočkáte-li se časů, až wám žádný dobré rady udělowati, ani dobrý přjklad dáwati nebude, až ctnost trestanau a neprawost odplacenau spařjje, — tu stúgte powně, a Baha se čele držte!“

(Pokračowánj.)

## Žiwotopisné náwrhy

audě neyvyššjho c. k. panujcjhо rodu Rakauského,  
genžto duchownj staw wywolili.

Sebral

**Bedřich Hrabal,**

kněz cjrkewnj, kandidát doktorátu z bohосlowj, a adjunkt bohосlownjho studium na vysokých školách Pražských.

(Pokračowánj.)

Čtwrté oddělenj.

**Nowěgĭj Rakauský neb Habsbursko-Lotharinský dům.**

37. *Marie Anna*, arciwéwodkyně Rakauská, dcera Řjmsko-německého cjsaře Františka I. (prwé welkowěwody Toskanského a wéwody Lotharinského) a cjsařowny Marie Teresie (poslednj to ratolesti domu Habsburského), narozena 6. Řjgna 1738. Dne 2. Unora 1766 se stala abatišj w nowě zřjzeném c. k. panenském ústawu w Praze, a we Wjdni byla čestným audem akademie wzděláwagjcejch uměnj. Obzwláštnj láska u byla nakloněna k wědám a uměnjm, sebrala znamenitau knihownu a nerosty, co připadlo po gegj smrti djlem uniwersitě Pešťanské; popsala též penjeze za času Marie Teresie bité. Učenj a zaslaužilj mužowé požjwali gegj ochrany a podpory. Umřela w Kwělowci 19. Listopadu 1789.

38. *Maximilián* (František Xav. Josef), arciwéwoda Rakauský, wolenec Koljnský, neymladšj syn cjsaře Františka I. a Marie Teresie, narozen 8. Prosince 1756. W mládj swém cestowal skrz celau Ewropu, wywolil pak si duchownj staw; dne 3. Řjgna 1769 byl strýcowi swému Karlowi Alexandrowi, wéwodowi Lothrinskému, mistru řádu německého za pomocnjka přidán, a w roce 1780 ho w tomto úřadu následowal. W témž roce se stal Koadjutorem arcibiskupa Koljnského a biskupa Minsterského, a po smrti předchůdce swého Maximiliána Bedřicha nastaupil sám vládu w roce 1784. Byl též rytjřem zlatého rauna a c. k. polnjm maršálkem. W roce 1794 byl od Francanzů zahrán, z počátku se dal do Mergentheimu (g), na gaře wšak r. 1800 do Wjdně; zemřel dne

27. Čerwence 1801 w cjsarském letujm zámku w He-  
 cenburku, a we Wjdni byl w cjsarské hrobce pochován.

39. *Marie Anna* (Ferdinanda Josefa), arciwéod-  
 kyně Rakauská, druhá dcera Římsko-německého cjsaře  
 Leopolda II. a cjsařowny Marie Ludowiky, infantky Špani-  
 elské, narozena 21. Dubna 1770, stala se abatišj c. k.  
 Teresianského ústawu pro šlechticny na hradě Pražském,  
 a zemřela w roce 1809.

40. *Antonjn* (Wiktar, Josef, Jan, Raymund), cjsar-  
 ský princ, arciwéoda Rakauský, králowský princ Uher-  
 ský a Český, welmistr řádu německého w cjsarstwj Ra-  
 kauském, cjs. kr. polnj zbrogmistr a vlastnjk pšjho  
 pluku čisl. 4., bratr nadgmenowaných, narozen we Flo-  
 rencii dne 31. Srpna 1779. Byl protektorem přátel hud-  
 brej a podporowanj odrostlých slepých, a šlechtný pod-  
 porowatel užitečných a dobročinných ústawů, kterým bez-  
 powyk a chlauby znamenitý djl swých příjmů oběto-  
 wal. Uctiwost a dobrotiwost wyznačowaly geho šlechtný  
 charakter. W historii byl dobře zžhlý, a w botanice  
 chwálně wycwičený. Weliký a šlechtný dobredinec byl  
 města Badenu u Wjdně, gehožto okolj dal nazwjce o-  
 krásliiti. Měl zde palác se znamenitau zahradau, a žit  
 zde téměř skrz celé léto, obyčegně ale bydlel we Wjdni  
 w Německém domě. Zemřel na zimnici reumaticko-za-  
 palčeliwau, do které 28. Března 1835 padl, 2. Dubna t. r.  
 Tělo neyoswjceněgšjho a neydůstogněgšjho arciwéody  
 bylo dne 6. Dubna 1835 w cjsarské hrobce u Kapucjnů  
 • obyčegnau sláwau uloženo.

41. *Rudolf* (Jan, Josef, Rainer), cjsarský princ,  
 arciwéoda Rakauský, princ Uherský a Český, welko-  
 křjzujk král. Uherského řádu sw. Štěpána, rytjř král.  
 Saského řádu rautowé koruny, a král. Baworského řádu  
 sw. Huberta; Kardinál kněz swaté Římské cirkwe titule  
 St. Petri in monte aureo, knjže arcibiskup Olomucký,  
 král. české kaple hrabě, atd. atd., narozen we Florencii  
 dne 8. Ledna 1798. dwanáctý a neymladšj syn cjsaře  
 Leopolda II. s Marij Ludowikau Španielskau. Po obdr-  
 ženém starostliwém wychowanj se oddal princ tento wo-  
 genským wědám. Zbožná mysl a skrowné zdrawj geg-  
 pohnuly wywoliti duchownj staw. Po skončených boho-  
 slownjch studijch byl na kněžstwj swěoen, a gežte držwo  
 (24. Čerwence 1805) koadjutorem knjžete arcibiskupa  
 Olomuckého Antonjna Theodora hraběte z Kollorodo; ne

wšak hned po smrti geho, ale později w r. 1819 následowal po něm arciwévoda w této hodnosti. Dne 4. Čerwence 1819 byl od papeže Pia VII. za kardinála kněze S. R. E. tit. St. Petri in monte aereo zwolen, a dne 28. Zářj téhož roku kardinálským barretem we Wjdni ozdoben. — Arcidiécesj Olomucká má děkowati tomuto všestranně vzdělanému princowi za mnohá užitečná zřízení. Byl welkým přítelem negenom wěd ale zvláště hudby a giných umění; mjrnost, dobročinnost a lidskost byly hlavnj geho ctnosti. Až do posledujho taženj wykonával přjsně powinnosti duchownjho swého úřadu, a podporowal wědy i užitečnú umění; zemřel wšak náhle dne 23. Čerwence 1831 w Badenu, oželen ode všech, kterj geg znali, a pochowán byl neyslawněgi w hrobce cjsarské u Kapucjnů we Wjdni.

42. *Marie Teresie* (Isabella), cjs. Wysost, arciwévodkyně Rakauská a t. d., dáma hwězdokřjžowého řádu, dcera Geho cjs. Wysosti arciwévody Karla (Ludwjka, Jana, Jos. Wawř.) král. prince Uherského a Českého a t. d. a t. d., z geho manželstwj s Gindřiškau (Alexandriau, Bedř. Wilem.), dcerau zemřelého Bedřicha Wiljma panužejjho knjzete nassawsko-weilburského, narozena we Wjdni dne 31. Čerwence 1816. Dne 10. Zářj 1836 byla za přjčinau korunowánj Gegi cjs. král. Milosti našj neymilostiwějšj panj a matky Marie Anny za králownu Českau, w Pražském hlavnjm chrámě slawně installowána za abatiši cjs. král. Teresiánského šlechtického ústawu na král. hradě Pražském. Cjsař Karel IV. totiž powýšil abatiše někdegšjho, giž wévodau Boleslawem II. ku konci desátého stoletj založeného Benediktinského panenského kláštera u sw. Gitj na hradě Pražském, dne 1. Kwětna 1348 na hodnost knjžecj, a udělil gim práwo korunowati králownu Českau w chrámě hlavnjm spolu s arcibiskupem Pražským. Tohoto práwa užjwali zkněžněné abatiše řjžské z tohoto prastarého kláštera až do geho wyzdwiženj w roce 1782, při kterězto přjležitosti přenešeno bylo panj abatiši cjs. král. Teresiánského šlechtického ústawu na hradě Pražském, a za tau přjčinau užjwala tohoto práwa dne 12. Zářj 1836 neyoswicenějšj panj arciwévodkyně Marie Teresie. — Dne 9. Ledna 1837 zasnabila se w Trientu s Ferdinandem II. králem obogj Sicilie, a sjdlj nynj w Neapoli.

43. *Hermina* (Amalie Marie), cjsarská princezna, arciwévodkyně Rakauská, král. princezka Uherská a Če-

ská, dáma hvězdokřížového řádu a abatiše cjs. král. Teresiánského ústavu šlechtického na hradě Pražském, dcera Geho cjsarské Wysosti arciwěwody Josefa, Palatina králowstwj Uherského a t. d. a t. d., z druhého manželstwj Geho s Herminau, dcerau zemřelého wěwody Viktora Karla Bedřicha Anhalto-Bernburko-Šaumburského. Narozena gest w Budjně w Uhřjch dne 14. Zátj 1817.

### P ř j d a w e k .

#### **Postrannj linie domu Habsburského Modena d' Este.**

Založena w roce 1771 Ferdinandem (Karlem, Anton. Jos.) arciwěwodau Rakauským, král. princem Uherským a Českým, třetjm synem Řjmsko-něm. cjsaře Františka I. a Marie Teresie, skrze manželstwj s Beatricj, dcerau wěwody Herkulesa Reinalda d' Este z Modeny, poslednjho swého slawného gména a rodu.

1. *Maximilián* (Josef, Jan, Ambrož, Karel) d' Este králowský princ Uherský a Český, arciwěwoda Rakauský, welmistr řádu německého w cjsarstwj Rakauském, c. k. polnj zbrogmistr, vlastnjk druhého tému dělostřelců, a pěšjho tému mistra řádu německého čjso 4., třetj syn Ferdinanda, arciwěwody Rakauského a Marie Beatrice z arciwěwodkyně z Modeny d' Este. Po smrti Antonjna (Viktora), která připadla na den 2. Dubna roku 1835, byl arciwěwoda Maximilián (posud rytjř německého řádu a zemský komtúr někdežšj baleye Franken) dne 22. Dubna 1835 we welké kapitole we Wjdni od rytjřů téhož řádu swobodně a gednosworně za mistra wywolen, wywolán, a po složeně přjsaze w kostele téhož řádu náležitými ozdobami okrášlen a intronován.

2. *Karel Ambrož* (Josef, Jan Bapt.) arciwěwoda Rakauský-Este, král. princ Uherský a Český, welkokřížnjk a prelát král. Uherského řádu sw. Štěpána. čtwtj syn arciwěwody Ferdinanda, a arciwěwodkyně Marie Beatrice d' Este, narozen w Miláně 2. Listopadu 1785. W pacholetských letech byl welmi slabého zdrawj, nawykl si tjmto tělesným utrpeujm oddanost a trpěliwost, že duchownj staw, ku kterému byl určen, geho prawým powolánjm se gmenowati mohl. Připrawowal se k duchownjmu stawu na hradě Sereuči w stolici Zemljnské w Uhřjch, a w krátkém času takowý učinil prospěch w powo-

lánj swém, že byl, nedosáhna ani kanonického stárj, pro zuamenité swé wědomosti a horliwost od cjsaře Františka I. s powolenjm Řjnské stolice za administrátora biskupstw Wacowského powolan, a hrzo na to za arcibiskupa Ostřihomského a Primasa králowstw Uherského wywolen. We swých wšech hodnostech si zjskal zásluhy o cirkew, stát a wědy, a dobročinnost geho byla neobmezená. W roce 1808 přišlo mnoho rodin w njzkých předměstjch Budjnských welikau powodnj o swau magetnost; když bylo mu připomjnáno, že králowskau dobročinnostj k chudým nešťastným skřjně gsau wyprázdněny, odpowěděl pokogně: „Deus providebit.“ Obzwláštně mu leželo na srdci wychowanj mladých duchownjch, a w tomto ohledu mu Uherské duchowenstwo za mnohé zlepšenj děkuge. Cestowal sám po diécesj, aneb, když byl zaneprázdněn, dal gi prohlžeti, aby seznal potřeby duchowenstwa a lidu, aby chudým a potřebným pomohl a ge potěšil. Když w roce 1809 nebezpečenstwjm hrozili zemi Uherské Francouzowé, a pomůcky na sněmu Prešpurském sljhené se dosti čerstwě nescházely, prošel na spěch Primas půlnočnj, a Palatin polednj kraginy, a ohniwými řečmi pohnul stawy, by lidstwem i podánjm potřeb wogenských ugaly a zastaly se celého mocnárstwj a králowstw Uherského. Wěren swému powolanj co oswoboditel se wšude okázal, a nenechal se zadržeti žádným nebezpečenstwjm; tjm způsobem také w kwětu swých mužných let se obětowal. W Srpnu roku 1809 nawštěwowal nemocné w ložnicjch; nakazil se však horkau nemocj a zemřel w Dotiši po krátké nemoci, ode wšech oplakán 2. Zárj 1809. W Modeně mu hyl postawen památujk, zhotowen od řezbáře Pisani, předstawugjcj Primasa ležejho w rakwi; wjko zdwihá angel geden, a giný k nebesům ukazuge na geho z mrtwých wstánj. Prawj se, že se má geště wětšj pomnjk zesnulému Primasowi w nowém katedráljnjm kostele w Ostřihomě stawěti.

### P o z n a m e n á n j .

- (a) Klášter na *wrchu sw. Odilie* wyhořel w roce 1546, gehožto zřjceniny se až do roku 1617 zachowaly, w kterémžto čase Strashurský biskup a Rakauský arciwěwoda Leopold klášter ten obnowil a prémonstrátským kanownjkům odewzdal. W zřjceninách se

našla rakew s kostmi zakladatele wéwody Ethicho I., gakež i w 12tém stoletj wyhotowený památnjk s wyobrazenjím téhož wéwody.

- (b) Pewnost *Habsburk*, kterážto od swého prwnjho založenj neauhledná sice, wšak welni pewně stawěna byla, měla k polednj straně gediný přikrý wchod dwogjmi zákopy a hradbami opatřený. Ginák byla odewšad nepřjstupnými skalami obklopena, co wydobytj pewnosti wogenskému uměnj tehdejších času nemožné činilo. Zůstal pak Habsburk geště 150 let po wywýšenj Rudolfa na hodnost Řjmského krále při domu Rakauském. Když ale Bedřich Rakauský pro swau náchylnost k papeži Janowi XXIII. do vyhnanstwj přišel, a tjm welkého djlu swých zemj zbawen byl, připadl Habsburk Kantonu Bernskému. Až potud nawštěwuj počestnj pozůstatky znamenitého zámku na Wülpelsberku.
- (c) Půwod gména *Habsburk* padá na začátek gedenáctého stoletj. Powstalo totiž z rodowého ustanowenj, kteréžto Werner, biskup Strasburaký, zakladatel hrady Habsburku z ohledu ochrannjho poručenstwj nad klášterem Muri \*) vydal. Toto ochrannj poručenstwj mělo totiž od klášternjho opata wždycky onomu mužskému přjbužnému (Wenera) uděleno býti, kterýžby se co magitel zámku Habsburku honositi mohl. A pročež zdálo se potomkům Wenerowa bratra Radbota, prwnjho to hraběte Habsburského rádno býti, aby se hrabaty Habsburakými nazýwali, ačkoli w moci měli mnohem staršj a krásnějšj hrady.
- (d) *Wetting* (Maris stella), opatstwj we Šweycářjch na prawém břehu řeky Limmatu, patřilo řádu Cisterciáků. Založeno bylo roku 1227 od Gindřicha hraběte z Rapperswýlu po nawrácenj se geho ze zaslj-

---

\*) *Muri*. Gméno tohoto mjsta pocházj odtud, poněwadž se tam nalezaly staré zdi, o nichžto se myslilo, žeby to byly pozůstatky pohanského chrámu anebo staré pewnosti Řjmské. W kostele tohoto opatstwj sw. Martina widěti gest mezi giným také hrob zakladatele hraběte Radbota z Habsburku a geho manželky Gitky princezny Lotharinské. Prwnj opat w Muri Reginwald byl z Einsiedlu sem powolán; w roce 1701 powýšil cjsař Leopold I. opata na hodnost Řjmského knjžete.

bené země. Od hrabat Habsburských opatstwj toto štědře bylo nadáno, a pročež i hrabata tito z Laufenberské linie z většjho djlu zde pohřbeni gsau.

- (e) *Murbach*, starožitné a krásné opatstwj benediktinské w malém městěčku stegného gména, ležj w hornjm Elzasu na pohorj Vogesském a řece Rotbachu. Wystawěno bylo na žádost sw. Perminia, kterýžto w tén čas w Elzasu se zdržowal, ke cti sw. Leodegara biskupa a mučedlnjka, od Eberharda I. wéwody w Šwábsku, Alemannii a Elzasu, s přičiněnjm swé manželky Ermeltrudy a swého bratra wéwody Luitfrida w roce 726, aneb gak chj ginj w roce 727. Papež Řehoř II. ge potwrdil; a Widegernus, biskup Štrasburský s welkau sláwau poswětil w roce 733. Před časy se gmenowalo Viarium peregrinorum (hostinec pocestných), protože zde pocestnj a pautnjci wždy laskawě přigati a wyčastowáni lyli. Klášter tento byl welmi bohatý, opat měl znamenité statky we Šweycarčjch a měl titul: Knjžecj milost, a patřil od roku 1548, zwláštnj milostj cjsaře Ferdinanda I. při Řjšském sezenj bezprostředně k přjsedjcjm a hlasujcjm stawům Řjšským.
- (f) *Lüders* (Ludera, franc. Leure), gedno z neystaršjch opatstwj w hořegšjm Elzasu na powršj Vogesském. Založeno bylo toto opatstwj w roce 611 od sw. Deicolj (Dejols, Déol), prwnjho-to opata Lüderského a býwalého žáka sw. Columbana, za panowánj francanzského a burğundského krále Clothara II. Opat mjwal mjsto mezi knjžaty Řjšskými. Za panowánj cjsaře Karla V. bylo spogeno opatstwj toto s klášterem Murbachem skrze bullu, gižto obdržel od papeže Pawla III. Rudolf Stöhr ze Stöhrenburku, knjže-opat Murbachský. W roce 1764 bylo oboge opatstwj wyzdwiženo.
- (g) *Merģentheim* aneb *Marienheim* (Mariae domus), město na Taubře w Jaxtenském kragi, králowstwj Wirtemberského, patřilo spolu sokoljm Německému aneb Marianskému rytjrskému řádu; a na wrohu bljzkém Kitzberg nazwaném. ležj zámek Neuenhaus, býwalé sjdlo welmistra téhoz řádu.

## Žiwotopisowé \*)

w přjtomném stoletj zemřelých spoluauďů theologické fakulty na universitě Pražské.

Od

**Dra. Maximiliana Xav. Millauera,**  
ejs. král. rady, profesora pastorálky, emerit. rektora university.

(Pokračowánj.)

**XLIII. Crabath František Wáclaw Josef Aloys.**  
Syn nejprwnějšjho w Čechách opráwněného, neb gak se w gedné pjsennosti r. 1775 wlastnj rukau podepsal, c. k. potvrzeného (approbirten) pjsmolice Wáclawa Crabatha (kteréžto gméno na půwod této rodiny ukazowati se zdá); 14. Zářj 1775 na Starém městě Pražském, a sice w Karoljně samém zrozen a po dwan duech w bljkém tehďáž geště Karneľitány obsluhowaném farnjm chrámě u swat. Hawla pokřtěn. Při obleženj Prahy od Prusů byl w nebezpečenswj od pamy usmrčenu býti, kteráž nedaleko geho kolébky padla. — Skončiw filosofická studia a obdržew z nich magisterium, wywolil swětsko-duchownj staw, a w knihy theologické fakulty přiwtělen r. 1776 co posluchač prwnjho roku. Složiw předepsané přjsné theologické zkaušky s welikau pochwalau ze wšech tehdegšjch

\*) Poznamenánj do těchto žiwotopisů w dwanáctém ročnjku (1839) wladilých omylů.

W Injm swazku.

— 181 řád. 3 zdola mjsto: 1772 čti: 1782.

— 183 řád. 2 zdola mjsto: XXIV čti: XXVIII.

W Ilhém swazku.

— 391 řád. 17 zdola mjsto: primicj čti: promocij.

— 397 řád. 1 zdola mjsto: 1828 čti: 128.

— 398 řád. 11 zhora mjsto: 1806 čti: 1816.

— 400 řád. 7 zhora mjsto: woliteli čti: wolitelé.

W IIItjm swazku.

— 581 řád. 8 zdola mjsto: 1812 čti: 1821.

— 583 řád. 7 zhora mjsto: 1798 čti: 1738.

— — řád. 20 zhora mjsto: professoru tohoto předmětu. Při wětšjm atd. čti: profesorům tohoto předmětu, při wětšjm atd.

W IVtém swazku.

— 798 řád. 5 zdola mjsto: 1805 čti: 1804.

— 800 řád. 11 zhora mjsto: 1808 čti: 1823.

wětjw bohoslowj, 2. Prosince 1782 disputowal a hodnost doktorskau dosáhl 13. Řjgna 1800; děkanstwj této fakulty zastáwal r. 1815. Swau pastýrskau dráhu nastoupil co katecheta na djwěj škole u welebných pražských Ursulinek; načež kaplanstwj w Gindřichowě Hradci w Táborsku, pozděgi ale při Teynské hlawnj färe w Praze přigal, s kterýmžto poslednjm i také učitel'ský auřad w náboženstwj na tamnj djwěj škole spogil. Gsa schopen k samostatnému zastáwánj pastýrského auřadu, obdržel 24. Zárj 1799 faru u sw. apoštolů Filipa a Jakuba na Snjchowě, 13. Zárj 1800 u sw. Gindřicha na Nowém městě, konečně 13. Ledna 1815 onu w Teyně. Gelikož s farau tauto w gistém ohledu i také universitnj fara spogena gest, totiž práwo a powinnost, že při gistých slawných přjležitostech, gakéž u př. při installacj rektora, při každoročnjm wzywánj Ducha swatého, pak při weřegných we welké karoljnské sjni předsewzatých promoejch na hodnost doktorskau atd. za gistau od akademického senátu ustanowenau taxo obyčegné služby Božj buď w universitnj kaple aneb w Teynském chrámě za weškerau universitu se wykonáwagj; kteraužto službu nebožtjk wždy sám se zwláštnjm zaljbenjm a nábožně wykonáwal. Gsa giž dčjwe weřegným přjsežným arcibiskupským notářem, stal se pozděgi též čestným kanownjkem Wyšehradským, titulárnjm konsistorijnm radau, okrskowým vikářem a škol dozorcem, kterýchžto dwau poslednjch auřadů pro nedužiwost a slabost poslednj léta před swau smrtj zastáwati nemohl. Zemřel 18. Ledna 1828 na wodnatelnost w 71 roce wěku swého, načež geho tělo 22. t. m. na Wolšanském swatém poli uloženo, a mše za zemřelého 23., 24. a 25. w Teynském chrámu Páně držány byly. — Co pastýř dušj stkwěl se zwlášťe wýtečnými vlastnostmi rozumu a srdce, tak že negen we swé faruj obci, nobrž w celém hlawnjm městě wšeobernau wážnost sobě zjskal, kterážto se, gako u geho předchůdce Rokosa, obzwlášťe četným a slawným průwodem geho mrtwoly progewila; ačkoliw ani onu zanjmawau wýmlownost, ani onu wznešenau náklonnost k lidu neměl, gakauž se tento byl wyznamenal. — Ze swých spisowatelských pracj wydal pauze následugjej nazwjce homiletické spisj :

1) Latinskau, při pozdwiženj swém na hodnost theologického doktorátu rozdáwanau dissertacj: *Disquisitio critica de indulgentiis.*

2) *Predigt über die Pflicht, die Religion im steten*

Andenken zu erhalten; gehalten am Feste Maria Schnee, in der Prager Pfarrkirche dieses Namens. Hrabische Erben 1798. 24 str. w 8.

3) Predigt über den Werth der christlichen Tugend; gehalten an der Feier der Seligsprechung des h. Leonards, apostolischen Missionärs aus dem Orden des heil. Franz der strengeren Observanz, in derselben Pfarrkirche, am 26. August 1798, Hrabische Erben. 40 str. w 8.

4) Rede über die Wohlthat einer guten Schule; als von dem löbl. Magistrate der k. Hauptstadt Prag die Teyner Mädchenschule im alten Ungeld ihren steten Bestimmungsort erhielt. Vorgetragen den 9. September 1799, als am ersten Prüfungstage, und als ein Denkmal der Dankbarkeit dem genannten löbl. Magistrate im Namen des gesammten Lehrpersonals und aller seiner Zöglinge gewidmet. Mit historischen Anmerkungen. Hrabische Erben. 1799. 16 str. w 8.

5) Predigt über die Wichtigkeit des öffentlichen Gottesdienstes; gehalten und gedruckt im Jahre 1804, kteráž giž tak rozebrána gest, že ani w c. k. bibliotece k náležitému naznačenj gj se nenalezá.

6) Eine kirchenhistorische und zugleich liturgische Abhandlung über die Weihe und den Gebrauch der Glocken; zum Andenken der Pfarrgemeinde Skt. Heinrich, als im Jahre 1804 den 17. September eine neue grosse Glocke feierlich daselbst geweiht wurde. Mit historischen Rückblicken auf diese Pfarrkirche. Scholl 1804. 15 str. w 8. (Anonym.)

7) Eine Gelegenheitsschrift mit dem Titel: Das erste Jahrhundert von der letzten Pest in Prag. Ein Denkmal der Frömmigkeit der Prager Bürgerschaft. Scholl 1814. 8 str. w 8. (Anonym.)

**XLIV. Faulhaber František Xaver. Zrozen 23. Prosince 1760 na hraběcjm Kolowrato-Liebsteinském statku Měcholupech w Žatecku w Čechách, kdež otec geho tehďáz co hospodárský auřednjk žil. Dáwage giž w autlém wěku sám naděgi dobrého prospěchu w oboru wěd, hyl tedy k nim odhodlán, a k dosaženj základného vzdělánj na akademické staropražské gymnasium odevzdán; kdež pod dohledem a péčj swé mezi tjm owdowělí matky obzvlášť w posledněgšjch letech prospjwal, tak že při geho wystaupenj r. 1779 geho poslednj učitel, Expedít z Schönfeldú, následugjej úsudek do katalogu, až**

podnes w listowně ejs. k. gymnasium se nacházegjeho, při welkonočnjch zkauškách o něm napsal: „Hat ein gutes Talent; wurde dreimal in das Buch der Ehre eingetragen; lernt auch gut griechisch; ist unermüdet; wendet Nächte zum Lesen an; verdient alle Gnaden seiner Wohlthäter.“ — Při poslednjch zkauškách: „Wurde er neuerdings dreimal in das Buch der Ehre eingetragen; sein Fortgang in der griechischen Sprache ist auch ein Beweis seiner unermüdeten Anwendung; ich empfehle ihn, so viel ich nur kann.“ — Od direktorátu pak mu bylo pro geho liternej zásluhy mezi 75 spolužáky *třetí* mjsto určeno. Však i we vyššjch studiich na universitě Pražské, totiž we filosofických a theologických počjnal sobě s newyrownanau pilnostj a obzvláštnjma prospěchem. Ukončilw prwnj, a wywoliw sobě staw duchownj, dal se r. 1782 gako posluchač bohoslowj w prwnjm roce do theologicko-fakultnjch knih zapsati. Negen aučinkem, nohrž spolu i rukogemstwjm geho zvláštnjch schopnosti, zeho pilnostj a prospjwánjmu stalo se, že již w tomto roce k doktorstwj filosofie dospěl; o čemž w Matr. Doct. Fac. Philos. T. I. Sign. C. III. Pag. 171 takto zuj: „Promotore Reverendissimo, Doctissimo, ac Praecellenti viro, Francisco Carolo Michalowicz, A. A. L. L. et Philos. Doctore, Theologiae baccalaureo formato, antiquissimi regii capituli ad SS. Petrum et Paulum Apostolos in Wysehrad Canonico; Praegae veteris in Teyn Curato; Fac. philos. h. t. spectabili Decano; Anno MDCCLXXXII. die 31. Aug. ab hora 9. matut. (s několika ginými) utraque Philosophiae laurea condecoratus est: Eruditus D. Faulhaber Franciscus, Bohemus Měcholupensis, theologus primi anni. — Defendit universam Physicam et Mathesim.“ — Swá theologická studia skončil teprw r. 1787; gelikož dle tehdeğšjho šestiletého naukowého náwrhu r. 1782 cjrkewnj děgepis, theologickau enciklopédii, hebreğskau řeč a hermeneutiku starého zákona; r. 1783 patrologii, theologický literárnj děgepis, řeckau řeč a hermeneutiku nowého zákona; r. 1784 prwnj djl dogmatiky a mrawnj theologie; r. 1785 druhý djl dogmatiky a cjrkewnjho práwa; r. 1786 polemiku a pastorálku; konečně roku 1787 tehdáž obyčegná praktická cwičenj studowal, načež co aud c. k. semináře vyššj poswěcenj obdržel, a sice dle udánj předpisné knihy posud při arcibiskupské konsistoři chowané, 3. Čerwna r. 1787 na podjáhenswj, 5. na jáheustwj a 7. t. m. na kněžstwj poswěcen. Nynj oddáse

djlem priwátnjmu wychowáuj w některých šlechtických ro-  
dinách, od nichž za poděkowánj za geho nanoyweyš pro-  
spěšné wedenj až do smrti pensj požjwal; djlem auřada  
duchownjho pastýretwj, obzvláště w Chomantowě, kdež  
přes 10 let tráwil a w taměgšj wogenské nemocnici  
znamenité služby konal; djlem také přjsným k obdrže-  
nj theologického doktorátu předepsáným zkauškám a  
swému wyššjmu wzdělánj u weškerém bohosłowj. — Po  
složenj gich gakož i konkursuj zkaušky uděleno mu wy-  
sokým c. k. dwornjm dekretem od 30. Dubna 1805 učí-  
telstwj německé pastorálky na universitě Pražské, načež  
tehdegšjm c. k. theologickým prodirektorem 11. Červen-  
ce t. r. slušně installowán, při kteréž přjležitosti o *hod-  
nosti pastýrského auřadu* řečil. Předce wšak před-  
mětu tomuto pauze z počátku, totiž r. 1805 a 1806, w  
německé řeči učil; neboť když po úmrtj c. k. weřegného  
řádného professora české pastorálky (Gilgje Chládky) w  
Prosinci 1805 neywyššjm nařzenjm od r. 1806 tyto učí-  
telské stolice w gednu spogeny byly, přednášel nauku tu-  
to r. 1807 až do r. 1812 w řeči latinské, až teprw po  
wygij nové Reichenbergrowské kuihy r. 1812 a přiwole-  
njm theologického c. k. direktorátu nad studiemi w roce  
1813 a 1814 opět w německé řeči; při čemž wšak prak-  
ticko-homiletická cwičenj česky a německy se konala.  
Přednášenj geho ljbila se neywjce pro přjhodná rozdělenj,  
lahodnost, maudré uwedenj nowých pramenů, ručnjch knih,  
pogednánj atd. Nepowažowalť pastorálku za paubé umě-  
nj, nohrž spolu za něco šlechtetněgšjho, totiž za nauku;  
a gako takowau gi také přednášel. K doktorátu w bo-  
hosłowj dospěl, byw giž dřjwe za c. k. professora zwo-  
len, 7. Čerwna r. 1805 w menšj karoljuské sjni, skrze  
swého přjtele doktora a professora Františka Ullmanna  
(nynj prof. senior a c. k. rada) a neymilostiwěgšjm pro-  
minutjm obyčegně disputace, začož se zawázal wzdělati  
latinskau do oboru nawedenj pastorálnjho náležejcej dissert-  
tací, kteréžto powinnosti pozděgi w každém ohledu zda-  
řeným wypracowánjm „De baptismo infantium“ také sku-  
tečně zadost učinil. Děkanstwj theologické fakulty za-  
stáwal w r. 1810, když též kanownictwj při kr. kolle-  
giálnj kapitole u Wšech Swatých na Hradě Pražském  
obdržel; na němž sobě zvláště mnoho zakládal, poně-  
wadž ge i po obdrženj wyššjch hodnostj až do smrti swé  
podržel (bez pochyby z ohledu na půwodnj známé kr.  
nařzenj ze 14tého stoletj, mocj gehož tato kanownictwj

wýhradně pro spolaudy karoljnské kollege určena byla.) Roku 1814 byl co professor swého půwodnjho předmětu na Wjdeňskou c. k. universitu powolan, kamž se 28. Zářj odebral. Gakou ztrátu tjm pražská theologická fakulta utrpěla, a gaké upamatowánj na sebe při nj zanechal, zřegmo z následujicjho tehdešjm theologickým děkanem w Lib. Memor. Fac. Theol. Tom. I. Pag. 181. učiněného poznamenánj: „Sein Verlust für Böhmen ist gross. Sein Posten wurde noch nie, seitdem er existirt, so trefflich von Jemanden versehen, wie von ihm. Seine Lehrkanzel kann wohl besetzt, aber seine Person wohl schwerlich ersetzt werden. Österreich wird ihn besser zu schätzen wissen als Böhmen. Nemo propheta acceptus est in patria sua! — Lapis, quem reprobaverunt aedificantes, fiat in caput anguli!“ — (Toto poslednj byla snad pauhá narážka na marné ucházenj se o mjsto kanownické w metropolitanské kapitole u sw. Wjta w Praze.) We Wjdni přednášel Faulhaber r. 1815 a 1816 pastorálku, a gelikož se w brzce po swém přjchodu i tamějšj slavné theologické fakultě přiwšliti dal, učiněn giž r. 1816 děkanem tětěž. Pro dalšj pozdrženj při těchto dwau universitách, totiž Pražské a Wjdeňské byla mu od gedné každé z nich také neywyššj hodnost akademická, totiž rektorstwj, přirčena. Gistými důležitými přjčinnami pohnut, ucházel se giž r. 1816 o práwě uprázdněno mjsto král. sjdelnjho kanownjka w Litoměřické katedrálnej kapitole u sw. Štěpána; kteréž mu také uděleno gest. Ačkoliw wýnos ku kapitole této náležejicjch statků, gsaujcjch na mnohá léta s přiwolenjm týkacicj se wrechnosti w nágem dány, welmi skrowný byl, odebral se giž hned w Řjgnu t. r. na swé nové stanowišťe. Naproti tomu také neypoužjeněgi odepřel sobě podáwanau hodnost druhého rady při c. k. rakauském wyslanstwj w Řjmdě, kteráž brzy potom vysokým c. k. dwornjm presidialnjm dekretem od 6. Listopadu 1816 následowala. Co od těchto dob neywice we swobodně přewzatých gak důležitých tak obtjžných powinnostech pod oběma neydůstognějšjma pastýřema, Josefem Hurdálkem a Vincencem Eduardem Mildem (nynějšjm arcibiskupem Wjdeňským) pro weškerau Litoměřickau biskupskau diécesj skrze poslednjch 15 let žitj swého wykonal, — a gakož i wykonáwati zawázán byl, — gest w oné diécesj wůbec známo, aniž u potomstwa w zapomenutj přjgde. Ale i vzdálený čtenář bude to uměti oceniti; gestliže má známost takých okolnostj a na nich

spotýwagýjch powinnostj. Neboť Faulhaber byl w běhu výše uwedeného (gak známo negen strastiplného, nýbrž spolu i osudného) času od roku 1817 až 1821 konsistorijnim assessorem, synodalijnim examinátorem, direktorem tamnjch theologických diécesálnjch studij a rektorem biskupského alumnátu; od r. 1821 až do r. 1824 generálnim vikářem, synodalijnim examinátorem, direktorem nad studiiemi a rektorem alumnátu; od r. 1824 až 1830 konsistorijnim přesešem, synodalijnim examinátorem; mezi čimž mu giž w Dubnu r. 1822 z neymlostiwěgšj uznalosti za geho zásluhy tamnj kapitolnj děkanstwj s upotřebenjm pontifikálj a s použíwánjm stawowského statku Teynce w Litoměřicku uděleno bylo. — Pro tuto přičinu, aby snad se nezdálo, že nadsazugi, buď mi dowoleno zde mjsto bližšjho obgasněnj geho wezdegšjch zásluh uwěsti několik zlomků, wyňatých z rozwrženého w Litoměřicjch wyobrazenj geho taměgšjho žiwota a konánj, kde takto čteme: „Gsa rektorem biskupského semináře směrowalo wynasuaženj geho zwláště k tomu, aby alumny pro ewičný pastýřský žiwot wzdělal. S obřadným ewičenjm, gegž týdně dwakrát udělowal, spogowal též pastýřská nawedenj; při čemž obzwláště na gewo dáwal, gaké zkušnosti we vlastnjm pastýřstwj nabył; neboť wěděł skoro pro každé uwedené prawidlo také negakau přjvodu z vlastnjho žiwota uwěsti. Mimo to řjdl ranuj kázanj alumnuů w hlawnjm a městském chrámě letnjho času s newyrownanau pilnostj; prohljžege sám wypracowánj, s obzwláštjn laskawostj ge opravuge, daw ge pak po dwakráte u přjtomnosti swé přednášetj, a býwage též sám kázanj w kostele přjtomen, lepšj řečnjky wyznamenal, ostatnj ale laskawě powzbuzowal. Stegnau pětj snažil se čistotu w domě zachowati, gakož i pro kostel náradj zgednal. U každé přjležitosti radil důtkliwězewnitřnj wážnost a laskawost w obcowánj s ginými; w čemž vlastnjm přjkladem wýznačně předcházal. — Tak též pogat gsa láskau k wychodujm řečem, rád s alumny o nich rozmlauwal, a oněm, gegž se w nich dále wzdělawati chtěli, ochotně nawedenj dáwal. Wšak i w české řeči tak wynikł, že se w nj wyrownal rozeným Čechům, gegž k pilnému studowánj gi důtkliwě powzbuzowal. Gsa zběhlý w literatně staral se i schwalowánjm dobrých knih o dalšj wzdělánj swých chowanců k powolánj gegich. Také gakó direktor theologických diécesálnjch studij zdělowal w swém učitelském auřadě

nashromážděná pozorovánj co spasitelná pokynutj vlastnjho učinkovánj. Gak welice od weškerého učitelstwa etěn byl, neypatrněgi se okazalo při odchodu geho z tohoto auřadu. U přjležitosti té pocjtili bolestně všickni páni professoři ztrátu geho, a mnohému z nich při poslednjm djkůčiněnj i slzy kanuly. — Co konsistornj rada a préses dokázal, že miluge sprawedlnost, hledě aby zaslautil duchownj pastýřowé wyznamenáni byli, z nichž mnohého geště z tehdegšjho Pražského generálnjho semináře znal. Geho obšjrné referáty swěděj negen o geho neunawené činnosti; nobrž i o geho stále starostliwosti o blaho diéesej. — Co držitel statku Teynce a wšeho k témuž přináležejcjejho zachowal se wždy tak, že mezi geho poddanými wždy gen geden hlas o geho gemeném gednánj zaznjwal. — Gako kanownjk a kapitolnj děkan byl s to z láskej ku swornosti i wěšjch obětj přinesti, aby nehodě něgakého nedorozuměnj se uhnul. Neznána byla mu, gak w každé částce geho powolánj, tak i také w cjrkwenjnj řjzenj i ta neymenšj náklonnost k howěnj; protož, ač w poslednjch letech wěku swého častěgi churawěl, gen w neywětšj potřebě se odhodlal swé duchownj funkce na giné wzněsti; co zatjm on wždy ku každé službě ochotně se nabjzel.“ — Tak gednal *Faulhaber* w oboru konánj swého prozřetelnostj Páně mu wykázaném. Požjwage po celé swé žiwobytj stálého, nižádným tělesným utrpenjnjm přerušěného zdrawj, wygma churawost bljžjzejho se kmetského wěku, kteráž se při něm neobycheg nau slabostj w nohau gewila, gež žertowně swými „neposlušnými poddanými“ gmenowáwal — přenáhliło geg nenadále powolánj k odplatě. Dne 8. Ledna 1832, práwě w započatém 72. roce wěku geho, ranila geg mrtwice, načež 9. slawně w průwodu weškeré welcbné kapitoly swátostmi umjragjjejch zaopatřen, a nawzdor wšj přjslušné lékarské a přátelské pomoci giž 10. okolo gedné hodiny z rána w Pánu zesnul. Tělo geho bylo dle taměgšjch kapitulárnjch statut 12. Ledna pochowáno; gsauc prwé w sjdle swém kapitolnjnj seniorem pokropěno, pak (tehďáz od theologických pánu professorů) do kathedrálnjho chrámu Páně neseno, a po requiem, držaném od Nyněgšjho neydůstogněgšjho litoměřického biskupa, pana Auğustina Hille, tehďáz sjdelnjho kanownjka, a čestným kanownjkem panem Františkem Kreibichem na lřbitow prowázeno, kdež wšak až posud geště žádný pomnjk na hrobě geho postawen nenj. — On byl powahy tiché,

weselé a laskawé, a život jeho bezauhoufý, postawy wázné, w obcowánj wzdělaný a wljdný; činnost jeho, gž neocenitelného owoce zjskal, až do konce života jeho skoro neunawná. Tjm wětšj žel gest, že jeho gak četná tak rozmanitá auřaduj zauprázdněuj negen na něgakém wětšim theologickém djle, nobrž i na dokonalém wypracowánj a oznámenj menšjch spisú o důležitěgžjch předmětech bohomluwectwj, gak mezi časem swého učitelského auřadu, tak i pozděgi, docela — přerkázela. — Odpočjwey tedy! a žehnáno budiž ostasthúm muže, genž Bohu a swědomj swému dostál, Bohem a w Bohu pro cjrkwetw tolik prospěšného provedl a podporowal. —

(Pokračowánj.)

**K Dédictwj swat. Jana Nepomuckého**  
w roce 1840, w prwnjch pěti měsčjch za Spoluau-  
dy přistaupili:

P. T. P. a p.	zlatý	řjda	wřt. podán.
<i>Těšitel Jos.</i> , mlyn. w Koceradech Mnich. v. w A.	10	III	1
<i>Krát Fr. X.</i> far. w Milčjně, Gistem. v. w B. d.	10	III	1
<i>Dužek Wáclaw</i> , far. w Nowo-Stupě, w Bud. d.	10	III	1
<i>Kučera Jan</i> , farář w Gistemnici, w Bud. diéc.	10	III	1
<i>Rolegěk František</i> , katecheta na Litom. žym.	10	III	1
<i>Piller Fr. Sal.</i> , koop. w Pláně, Plz. vik. w Ar.	10	III	1
<i>Ehrenhöfer Aloys</i> , m. sauk. d. w N. Bystř. B. d.	10	III	1
<i>Yidmanský Wogtěch</i> , kan. Bud. c. k. Gub. rad.	40	I	3
<i>Čechowická osada</i> , w Dubském dek. w Olom. d.	20	III	1
<i>Waněk Fr.</i> , duch. správ. w Hradišku, Kr. diéc.	10	III	1
<i>Burger Ant.</i> , vik. kon. rada, děk. w Brand. w A.	10	III	1
<i>Grolmus Wáclaw</i> , farář Zwikowský, w Arcid.	10	III	1
<i>Weselý Aug.</i> , sládek w Komaričjch pro rodinu	20	III	1
<i>Ján Petr</i> , far. w Brtnici, w Gihlaw. dek. w Brn. d.	10	III	1
<i>z Heintel-Pechelu</i> , ryt. viced. filos. škol we Wjd.	20	II	2
<i>Goldmann Jan</i> , kaplan w Dreyhacken, w Arc.	10	III	1
<i>Motz Wác.</i> , vik. k. r., arc. not. děk. w Bezdčejch	10	III	1
<i>Koch Josef</i> , kandidát doktorátu práv w Praze.	10	III	1
<i>Hinkelmann Prokop</i> , kapl. w Nowé wsi, Bud. d.	10	III	1
<i>Rozpekowá Fr.</i> , hosp. na faře Batelow. w Brn. d.	10	III	1
<i>Geljnek Sebast</i> , duch. spr. w Kosteljm, w Brn. d.	10	III	1
<b>Následugčjch 37 spoluauďů zj- skáno pěčj důstog. děkana Plas- ského Josefa Streera.</b>			
<i>Hunger Ondřeg</i> , kněžecj kaplan w Plasjch.	10	III	1
<i>Oppelt František</i> , far. w Žebnicjch, Plz. v. w A.	10	III	1

## P. T. P. a p.

	zlatý	čtjda	wřt. nodan.
<i>Nekola Karel</i> , far. w Oboře, Plz. vik. w Arc.	10	III	1
<i>Wosmjk František</i> , far. w Běli, Plz. vik. w Arc.	10	III	1
<i>Freitinger Wáclaw</i> , kap. w Běli, Plz. vik. w Arc.	10	III	1
<i>Hawlžek Ferd.</i> , wrchnj w Plasjch pro hosp. děln.	20	III	1
<i>Smetiček Eduard</i> , adj. wrchnost. auř. w Plasjch.	10	III	1
<i>Müller Josef</i> , pjsař wrchnost. auřadu w Plasjch.	10	III	1
<i>Frank Wáclaw</i> , hospodářský auřednj w Plasjch.	10	III	1
<i>Stenzel Ignác</i> , wrchnostenský sládek w Plasjch.	10	III	1
<i>Regč Bernard</i> , wrchnostenský bednař w Plasjch.	10	III	1
<i>Schuster Jakub</i> , práwnj w Plasjch.	10	III	1
<i>Stiebitz Karel</i> , adj. práwnjho auřadu w Plasjch.	10	III	1
<i>Diesel Woyt.</i> , služeb. práw. kanceláře w Plasjch.	10	III	1
<i>Hölzl Matěj</i> , důchodnj w Plasjch.	10	III	1
<i>Heřmauský J.N.</i> , pjsař důchod. auřadu w Plasjch.	10	III	1
<i>Melchar Fr.</i> , též pjsař důchod. auřadu w Plasjch.	10	III	1
<i>Nussbaumer Jan</i> , forstmistr pro forst. auř. w Pl.	20	III	1
<i>Hawljk Matěj</i> , pjsař forstow. auřadu w Plasjch.	10	III	1
<i>Reif Karel</i> , forstownj adjunkt w Plasjch.	10	III	1
<i>Blümel Josef</i> , řichtmistr w Plasských hutjch.	10	III	1
<i>Pěknj Emanuel</i> , kontrolor Plasských hutj.	10	III	1
<i>Nowák Josef</i> , řmelcmistr w Plasjch.	10	III	1
<i>Auřednjci a dělnjci želez. hutj I. oddělenj w Pl.</i>	20	III	1
<i>Auřednjci a dělnjci želez. hutj II. oddělenj w Pl.</i>	20	III	1
<i>Sausedstwo w Plasjch.</i>	20	III	1
<i>Škola w Plasjch.</i>	20	III	1
<i>Bašek Josef</i> , I. školnj pomocnj w Plasjch.	10	III	1
<i>Huhla Martin</i> , II. školnj pomocnj w Plasjch.	10	III	1
<i>Ezer Wáclaw</i> , mlynář w Plasjch.	10	III	1
<i>Melchar Wáclaw</i> , zahradnický w Plasjch.	10	III	1
<i>Layba Prokop</i> , domkář w Plasjch.	10	III	1
<i>Sřeteček Johanna</i> , obywatelkyně w Plasjch.	10	III	1
<i>Babinská osada Plasského panstwj.</i>	20	III	1
<i>Nebřežinská osada Plasského panstwj.</i>	20	III	1
<i>Zikmund Jos.</i> , wrchnj apráw. w Kumřwartu. w A.	10	III	1
<i>Streer Eduard</i> , studugjcj w Gičjně.	10	III	1
<i>Hotub Jan</i> , kaplan w Nimburce.	10	III	1
<i>Rais Jan Nep.</i> kand. theol. kaplan w Kopidlně.	10	III	1
<i>Stuga Matěj</i> , em. vik. kon. r. děk. w Polně Kr. d.	10	III	1
<i>Witák Tomáš</i> , far. w Chlumě, Wot. vik. w Arc.	10	III	1
<i>Keil Antonjn</i> , adm. fary na Kosowé Hoře, w Arc.	10	III	1
<i>Jndra Jáchim</i> , koop. w Hradišti, Tur. v. w Lit. d.	10	III	1
<i>Hanus Ignác</i> , Petrow. vik. t. b. n. děk. w Smidar.	10	III	1
<i>Nepomucká škola</i> , pětj tamn. kapl. Jana Kaubka	20	III	1
<i>Lokwenc Antonjn</i> , kap. w Třešti, Gjhl. dek. Br. d.	10	III	1
<i>Čechynská škola</i> , pětj tam. koop. Jana Ondrauska.	20	III	1

## Hvězda nová na obzoru Dědictví Swatojanského.

*Josef Streer*, důstojný děkan w Plasjch, panstwí neyoswícenějšho knížete Metternicha, we vikariátu Plzenském, položil před wysoce důstojnau konsistoř arcibiskupskau po dwakráte po sobě 37 gínen nowých spoluauďů, kterých pastýřská horliwost geho byla zjškala. Držané dogemné geho kázanj o prospěšnosti Dědictwí Swatojanského, a swětlé a tklivé wyloženj základů ústawu toho, pogalo srdce, ku kterýmž mluwil, tak mocně, že gsau 450 zl. stř. ochotně položili, a žádali, by Dědictwí Swatojanskému do Prahy odeslány byly.

Negsau to ale gen samj lidé zámožnj, gak u p. auřednjci, mezi kterýmiž některj pauzj Němci; ale i sprostj rolnjci, hawjři, šmelcaři, uhljři, owčáci, a čeledjnowé, oswědčujc jánům slowo Páně, Is. 35, 5, a Luc. 7, 22, „že chudým ewangeliwm se zwěstuje.“ —

Tu opět nowého nabýváme přeswědčenj, gak swatý Jan Nepomucký, ústawu swého před Bohem mocným gest patronem; tu nowý nabýváme důkaz, gak w srdcích lidských wjra katolická hluboko gest wkořeněna; gak nábožný wenkowský lid prawospasitelné cirkwi swé wěrně gest oddán; gak přjstupno gest horliwému otci duchownjmu ucho a srdce geho osadnjků; gak k dobrému, gen když se gim swětle okáže, rád se nakloňgj; a gak rád tam na pastwý gđau, kam ge weđe opatrný, o blaho swých oweček prozřetelně pečlívý, upřjmný pastýř duchownj. Tato přeswědčenj, gak o duchownjch wádcjch, tak o nábožných osadnjcch gest wzácnějšj, dražšj a utěšenějšj, než každá gakákoli podaná sunna peněž; a gest wzácná, gak w očjch Božjch, tak i w očjch lidských; neboť ten práwě gest aučel Dědictwí Swatojanského, „wzděláwati ge totiž w lid wzácný, následownj dobrých skutků; wzdeláwati lid w prawowěřjcej křestany, w dobré a wěrné poddané, a w prospěšné k sobě wespolek sausedy; aučel to, kterjž Dědictwí Swatojanské nade wšecky ostatnj ústawy neyprospěšnějšj a neyspasitelnějšj činj, a protož také rozšjřenosti swé po wšech slowanských kragínách nabývá, a i také nabude.

I newáhala wysoce důstojná konsistoř chwályhodného, zaslaužilého duchownjho pastýře, který gjž w 11. roce zawedenj Dědictwí Swatojanského za spoluauďa přjstaupil, powyšjenim za *Spoluzakladatele* wyznamenati; a tjm oswědčiti, gak nezištné zásluhy sprawedliwě uwažuge, ctj a miluge; a gak gj to hluboko k srdci gde, když se w díecesj swé s tak welebenj hodnýmj duchownjm pastýřim honositi, z takowých po pramenu wod žjwých žjzncjch, po wzdelánj srdci swých taužjcch, a po spasenj dušj swých prahnaucch duchownjch oweček těšiti, a tak w prospjwánj cirkwe Božj weseliti může.

*Jan Swatý* ge z milosti Páně zdědil; a oni zdělili zase geho mocnau přjmluwu a ochranu. Kteráž, aby ge zde milostně šetřila; pak gim tam, na wýsosti, do geho přeblaženého bratřstwí pomohla; žádá gim na Pánu Bohu gistě weškeré wzácné spoluauďstwo; přede wšemi ale wraucně a každodenně ředitel a redaktor ústawu toho.

## Zpráva o tak zvaném utraquistském Gradualu.

Rkp. z prvnj polowice 16ho stoletj.

Čechy negednu drabau památku snaženj uměleckého obzvláště hudebnického w lůně swém chowá, owšem méně oceněnou, nežby zasluhowata. Badiž dowoljno milownjky hudby tjmto učiniti pozornj na Rukopis utraquistského Gradualu w řeči České wázané i newázané, neystaršj dachownj pjsně při Mši sw. zahrnujjejho, gehožto zbjrka nehrubě přes prwnj polowici 16ho stoletj sáhá. Léta na zadnj desce w kůži zlatými literami wrytá, wykazuj r. MDLIII.

Že djla toho, na 362 listů silného a negednan rukau sestaweného z wětšj částky giž před luj polowicj 16ho stoletj stáwalo, i sloh i prawopis geho zdá se naswědčowati — z *wětšj částky*, řekl gsem; neboť negeden tu Introit, Credo, Salve etc. nowěgšj době náležj. —

Saustawa notowá dle tehdeğšjho způsobu čerwenočerná.

— Noty arcii téměř wšudy černé gsau; a gen také čerwené tu, kdežhy text zpěwný, gelikož zvláštňj swátkem wýrođnjm připomjnané tagemstwj obsahuge, hlawnj žřetel na sebe obracetí měl.

Kdy a kterak tento mešňj kancional do ústawnj bibliotěky Králowéhradecké se dostal, kdož nám rozhodne? Ani wnitřnjch známek tu nenj. Wnitř na desce zadnj dokládá se tam sice, komu někdy náležel: — „Tyto Knjhy, tak čteme zde, — patři kuru Literatskymu Shromaždienemu pod tytu-lem zwiestowani Blahoslawene Rodiczky W Miesteczku Zizeliczych nad Czydlinau.“ — A wšak nestogj při tom léta.

Mjstem weliká pjsmena začátečňj čerweně, modře, zeleně, žlutě atd. psaná, i po strofách se střidagj. Krom ozdoboústek knihářských na deskách, zpředu wryto stogj zlatau literau:

„Zpiwajte Panu wesele. — Pod tjm godna wižnetku: Přátelstwo Kristowo, druhá pak o mezerku nžje: Rytjře na oři se zpjuagjejm předstawge (Sw. Giřj), genž pannu se tu modljej oswoboditi mage, s drakem zápasj. Po té neynžje zkrácená gména: Math. Wenc. Yoan. Se o —

Ze zadu tjnžje způsobem na hořogšj wižnetce, krále Dawida před Hospodinem rozprostřeného wypodobňugicj, R. D. na dowtip přidáno gest. Konečně o dvě linie nžje stawto wižnetkau sauměrně obrázek sw. Kateřiny s pjsm. S. K. wryt.

Ostatně wšem umělcům našim wjtáno badiž náwěštj o knize, gešto přispěge k tomu, aby staw dáwnjho w Čechách zpěwáctwj swětlegi wynikl.

*Prof. Stárek.*



## A u m r t j.

Welebný, Weledůstogný a Slowútný Pan *Maximilian František Xav. Millauer*, sw. řádu Cistercienského, opatstwj Wyšobrodského, kapitularnj kněz, doktor w bohoslowj, cjs. král. weřegný a řádný professor uměnj pastýřského, cjs. král. examiner čekancůw na cjrkewnj beneficia, bohoslownj fakulty děgepisec, a dwakráte wyslaužilý děkan, učené společnosti králowstwj Českého řádný aud a wyslaužilý ředitel, cjs. král. hospodárské a přjrodoskumnj společnosti wlastenecké, gakož i Morawské a Slezské dopisugjeřj aud, aud slowútné společnosti Českého Museum a pracj ředitel, a wyslaužilý Rektor Magnifikus University Karlo-Ferdinandowy: swátostmi zapatřen skonal dne 14. Čerwna o půl sedmé hodině weřer na ztálowatěnj plje (Vereiferung der Lunge).

Narodil se w Českých Buděgowicich dne 17. Prosince r. 1784; slawné klášternj sliby složil dne 2. Listopadu 1806; na kněžstwj byl poswěcen dne 25. Listopadu 1807, roku 1815 stal se cjs. král. professorem uměnj pastýřského w Praze; roku 1820 a 1826 byl děkánem fakulty theologické, a zwolen byl na rok 1834 per acclamationem za Rektora vysokých škol Pražských; a když se roku 1838 seniorem profesorůw theologických stal, počtěn gest hodnostj cjs. král. rady.

Obšjrnějšj zpráwu o žiwotě téhož slowútného a w negednom ohledu welmi zaslaužilého muže zůstawugeme sobě do pokračowánj: „Žiwotopisů w přítomném stoleťj zemřelých spoluandůw theologické fakulty na universitě Pražské,“ kteréž tentýž zwěčněl p. professor Re-

dakciji přjtomného časopisu podal; a spěcháme smutnan zpráwu amrtj geho přemnohým posluchačům geho sděliti, aby geho duše nábožné paměti gegich poručena byla.

W poslednjch letech žiwobyťj swého častěgi churawěl; byl ale w nemoci přjkladem křesťanské trpěliwosti, a gak dosti málo zdrawj opět nabył, wěděl ho gak šetřiti, ale při tom byl předce, pokud možná, pilen práce. An ale kolikaletý neduh hlodal na kořenech žiwobyťj geho, nelze bylo ginák, než že mu w minulém 55tém roku wěku swého podléhnauti musel.

Po smrti byl přenešeu do kollegium arcibiskupského semináře, kdež u přjtomnosti celého akademického senátu, weškerých posluchačůw bohoslowj, a mnohých přátel a citelůw swých od Neydůstogněgšjho P. Františka Wiléma Tippmanna, Pražského Suffragana (Pl. Tit.) gakožto Direktora fakulky theol. dne 16. Čerwna slawně byl pohřben; načež dne 17. t. m. w chrámě Páně u Panny Marie Sněžné, a dne 19. t. m. u sw. Klementa, genž kostel University, za duši geho slawné služby Božj konány byly.

### Žádost redaktorowa.

Wědomo wšem wysoce wzácným paním odběratelům Časopisu a Spoluaudům Dědictwj Swatojanského, gak se počet gich rok po roce rozmnožuge; tak že prwnjch giž na 1179 wzrostł, a druhých při konci tohoto Čerwna měsje 551 počjtáme. Powož giž gedem každý, když weškeré dopisowanj k nim, a wětšjm djlem i peněz aučtowánj a knih rozesjlánj dosawade na péči a starosti gedněch beder leželo, že tjjž tau čilost ducha a zdrawj těla hynauti musilo, tak že gsem letos giž po dwakráte těžkau nemocj ulehl; tudjž zotawenj mého zdrawj hledati gsem přinucen. — Wymlawna mne každý powážliwý a upřjmný mji bude, že gsem se ustanowil na tom, zprawowati se dle slow Horácowých: „*Pensate diu quid ferre recusent, quid valeant humeri.*“ — Proto slušně žádám, by se wšiekni, kterj, mimo literárnj věci, cokoliwěk w ohledu Časopisu neb Dědictwj Swatojanského zasjlati, neb požadowati budan, rownanu cestau, buď na wysoce důstognau arcibiskupskau konsistoř, aneb na konsistornj expedicij obrátili, a tam odtud slušně wyhowěnj očekáwali.

# Obsah swazku druhého.

---

## Pogednánj.

	Str.
1. O neyswětěgšj oběti mše swaté . . . . .	195
2. Mozarabská mešnj liturgie . . . . .	221
3. Obrana papežů (pokračowánj) . . . . .	234
4. Gak se počalo bratrstwo škapuljře . . . . .	254
5. O nawšětěwowánj školy se strany duch. pastýře (pokr.)	266
6. Myšlénky o katechysowánj . . . . .	298
7. Taženj křižácká (pokračowánj) . . . . .	318
8. Duch křesťanstwa (báseň) . . . . .	332

## Oznamowatel.

### a) *Literatura.*

1. Lussmanns Predig. an Fastensonntagen u. am Osterf. 335
2. Manuale ministri Dei infirmos ac moribundos visitantis 338

### b) *Rozličnosti.*

- a) Poslaupnost kapit. děkanů u sw. Kosmy a Damiana 343
- b) Tomáš More . . . . . 351
- c) Žiwotopisné náwrhy audů rodu rakauského (dokonč.) 375
- d) Žiwotopisowé spoluandů theologické fakulty (pokr.) 382
- e) Zpráva o Dědictwj swatojanském . . . . . 390
- f) Hwězda nowá na oboru Dědictwj Swatojanského 392
- g) Zpráva o tak zwaném utraquistském ģradualu . 393
- h) Aumrtj Maximiliana Frant. X. Millauera . . . 394
- i) Žádost Redaktorowa . . . . . 395

---

Redaktor: *Wácl. Mich. Pešina*, kanownjk, konsistornj rada.